

Străjer în calea furtunilor

Cadran militar buzoian

Anul VIII, nr. 17, iunie 2015

ANUL VETERANILOR DE RĂZBOI

Străjer în calea furtunilor

Adresa:

Buzău, str. Unirii nr. 140
Tel. 0735233264
www.fundatia-averescu.ro

Director: gl.mr.dr. Petrică-Lucian Foca

COLECTIVUL DE REDACȚIE

Redactor-șef:

col. Liviu Corciu

Redactor-șef adjunct:

Emil Niculescu

Secretar de redacție:

plt.adj.pr. Sandu Popa

Redactori:

gl.mr.(r) prof.univ.dr. Visarion Neagoe

col. dr. Mircea Tănase

lt.col. Cristian Cîrjău

Prelucrare grafică și procesare text:

m.m. cls.I Iulian Cadulencu

Corectură:

plt.adj.pr. Sandu Popa

Difuzare:

plt.maj. Daniel Galavan

Tipar: EditGraph, Buzău

ISSN: 1843-4045

Autorilor le revine responsabilitatea pentru conținutul lucrărilor publicate, precum și pentru formele grafice folosite, prescurtări, indicații bibliografice, transliterări etc.

Revista pune la dispoziția celor interesați spații de publicitate.

Numărul curent al revistei se găsește pe site-ul fundației, în format pdf.

Coperta 1

9 Mai în garnizoana Buzău,
foto: Iulian Cadulencu

Coperta 4

Ziua NATO la Buzău -
2015,
foto: Iulian Cadulencu

SUMAR

- EDITORIAL -

- General-maior dr. Lucian Foca - *Anul veteranilor de război* (1)

- AGENDA FUNDAȚIEI -

- *Concursul de istorie - 1 decembrie – Ziua Națională a României* (2)

- *Ziua Statului Major al Forțelor Terestre la comandamentul Diviziei 2 Infanterie „Getica”* (4)

- EVENIMENT -

- *La Colți - un monument al eroilor musceleni* (6)

- ISTORIE, CULTURĂ -

- Gabriel Stăicuț, *Descoperiri mai puțin cunoscute de la Pietroasele (morminte cu depuneri de arme)* (7)

- Profesor Sorin Turturică, *Aeronautica militară română în bătălia Stalingradului - septembrie - decembrie 1942 -* (11)

- Emil Niculescu, *Mateiu I. Caragiale, cavaleristul pierdut* (19)

- Locotenent-colonel Cristian Cîrjău, *Pactul Ribbentrop-Molotov și implicațiile acestuia asupra României* (27)

- Colonel Liviu Corciu, *Despre drapelul Regimentului 48 Infanterie Buzău* (32)

- Viorel Frîncu, *Întâmplări adevărate din „Drăgaica” de altădată* (37)

- Locotenent-colonel Cristian Cîrjău, *Revoluția lui Tudor Vladimirescu în relatările călătorilor străini* (40)

- Căpitan N. Niculescu, *Conduita trupelor în caz de alarmă în timp de noapte* (47)

- Locotenent-colonel Remus Boteanu, *Prefață* (49)

- Căpitan Radu Rosetti, *Însemnări ale unui comandant de companie* (51)

- General Nicolau Teodor, *Cuvinte turcești în limbajul armatei române* (54)

- Mircea Tănase, *De la Sulina la Săpânța, sau veșnicia între sacru și mercantil* (62)

- *Memoria veteranilor - Interviu, Sergentul Dumitru Popescu* (66)

- *Raftul cu cărți* (69)

- TEORIE MILITARĂ -

- Căpitan Clara Maria Neacșu, P.c.c. Mihaela Păunescu, *Sistemul de analiză și clasificare a factorului uman în aviație* (75)

- General-maior dr. Lucian Foca, colonel dr. Vasile Cerbu, *Summitul NATO din Țara Galilor - o nouă paradigmă a apărării colective* (69)

- General-maior (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe, *Marginalii la operațiile forței multinaționale din Irak* (84)

- AREALUL BUZOIAN -

- *Năeni - repere de istorie și artă* (87)

- MOZAIC BUZOIAN -

- *9 mai în garnizoana Buzău* (89)

- *Întâlnire între eroii generației de ieri și eroii generației de astăzi* (90)

- *Ziua Eroilor în garnizoana Buzău* (92)

- *Evaluarea geniștilor buzoieni* (93)

- *Ziua Copilului la Buzău* (94)

- *Sesiune de comunicări științifice la Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene „Aurel Vlaicu”* (96)

- *10 iunie - Ziua Parașutiștilor militari români* (97)

- *5 ani de la înființarea Diviziei 2 Infanterie „Getica”* (98)

- *Ziua Veteranilor de Război* (100)

ANUL VETERANILOR DE RĂZBOI

În anul dedicat omagierii veteranilor de război, putem spune că însăși etnogeneza poporului român a fost profund marcată de prezența acestora în Dacia. Efectivul armatei romane aici era evaluat la 40-50.000 de oameni repartizat în orașe, la frontieră și în punctele strategice din interior. Transferul de cultură și civilizație a Imperiului roman către Dacia s-a făcut, prin politica de stat a fixării unei importante categorii de coloniști – veteranii, de obârșii diverse, dar care, în conformitate cu legislația romană, primeau ca recompensă pentru serviciul prestat, ei și familiile lor, cetățenia romană și pământ. Indiferent unde s-ar fi născut, un om devenit cetățean roman după 25 de ani de serviciu, contribuia în aceeași măsură la răspândirea modului de viață roman și a limbii latine, fie că le adoptase ca ostaș, fie că îi erau proprii dinainte. Există orașe și zone în care pare a se fi preferat acest fel de colonizare, ca la Popolissum sau în Dobrogea, unde veteranii sunt numeroși, aici având dislocare Legiunile V Macedonica și XI Claudia. Locuiau în *canabae*, așezări cu caracter urban și aveau funcții în centrul militar-administrativ. În toate inscripțiile care pomenesc comunitatea foștilor militari, veteranii erau primii, înaintea celorlalți cetățeni romani.

Prin înfăptuirea Unirii Principatelor și afirmarea suveranității de stat a României s-au creat premisele și condițiile legale pentru trecerea la instituirea unor ordine, medalii, cruci și alte însemne onorifice care să răsplătească eroismul și spiritul de sacrificiu al celor de sub arme. Al. I. Cuza dă, în 1860, un decret domnesc pentru instituirea medaliei „Pro Virtute Militari”, care avea pe revers o ghirlandă de laur ce încadra inscripția „13 septembrie 1848 Dealul Spirii” – botezul de foc al armatei române moderne. A fost distribuită, aproape subversiv (sub suzeranitate otomană), în 1866, după abdicarea lui Cuza, veteranilor pașoptiști.

B.P.Hasdeu, una dintre personalitățile enciclopedice ale culturii noastre, într-un chestionar asupra unor probleme de etnopsihologie, avea întrebări privitoare la statutul veteranilor, atunci când el încă nu era reglementat legislativ: *Cum sunt căpătuiți foștii oșteni, cari se întorc în satele lor? Ce se face cu femeile, ai căror bărbați sunt duși la oaste? -precum și cu văduvele oștenilor?; În satele de la marginea țării, în munți sau lângă Dunăre, cum se povestește de cătră bătrâni despre rânduiala străjii, pe care erau datori a o ține locuitorii mărginași? Istoricul, în Cuvente den betrani” (a se observa că în limba română, veteran și „betran” au aceeași rădăcină, iar sfaturile satelor, comisiile de hotărnicie și judecată erau formate, generații la rând, din „oameni buni și bătrâni”) formula și o sumă din temeiurile recunoștinței datorate foștilor combatanți: *Fiecare fapt istoric este o învățătură, adresată unui moment oarecare, ce se va ivi cândva**

în viitor.(...) Nu întotdeauna succesul este ceea ce distinge pe oamenii mari căci adesea sunt foarte mari tocmai nenorociții cari mor semănând pentru ca mediocra posteritate să aibă fericirea de a culege mai târziu rodul, cel ce se coace cu greu.(...) Românii de la Dunăre sunt națiunea cea mai politică de pe Peninsula Balcanică, care tocmai de aceea n-a pierdut niciodată independența ei și nu o va pierde niciodată.

Către sfârșitul secolului al XIX-lea, când încep să apară memoriile veteranilor independenței, „cincul” Caragiale salută, în presă, pe Ștefan Georgescu-Sergent pentru *stilul natural* și optimismul funciar al bravului ex-sergent, care *a scăpat numai cu pieptul zdrobit, cu câteva coaste scurtate și un braț găurit; Amintirile militare* ale căpitanului Mihail Dumitrescu, un pârtaș de fapte, total lipsite de *încărcături retorice, declamațiuni*, compensația venind simplu: *De câte ori vorbește de patria și oastea românească, de marele lor căpitan, de mândrul drapel, atunci acest veteran care-și târăște picioarele schilodite în război capătă aripile inspirației.*

Din Războiul Întregirii nu poate fi uitată figura voluntarului sergent Gheorghe Donici, veteran al Războiului Independenței, cavalerist căzut eroic în șarja de la Robănești.

Medalia *Comemorativă a Proclamației Independenței*, instituită din 10 mai 1927, a fost conferită veteranilor războiului de la 1877-1878. Cu Decretul regal 1056 din 5 mai 1936, ofițerii veterani din războiul de independență, decorați cu „Virtutea Militară” de aur sau de război, au fost echivalați cu membrii Ordinului „Mihai Viteazul”.

În Buzău, la 22 iulie 1928, are loc aniversarea a cincizeci de ani de la încheierea războiului de independență; au fost invitați și veteranii în viață din orașul Buzău, de la generalul Alexandru Iarca, la soldatul Nica Vasiliu. Ceremonia, desfășurată în centrul orașului a fost prezidată de generalul Ioan Vernescu, fiind prezenți comandanți și trupe din toată garnizoana. S-a încheiat cu decorarea veteranilor cu medalia comemorativă 1877-1928.

Vreme de 45 de ani, drept veterani și „bărbați ai datoriei” contau numai cei care au participat la luptele de pe Frontul de Vest (23 august 1944 - 9 mai 1945); ceilalți, din Basarabia, Crimeea, Caucaz, Cotul Donului erau sortiți uitării. Un nou capitol al recunoștinței fără de sfârșit a început după 1990.

Veteranii anului 2015 sunt înfăptuitori de istorie și mărturisitori, încă alături de noi, acesteia. La aniversarea a 70 de ani de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, militarii de azi ne aliniem **PENTRU ONOR**, îndreptând către domniile lor recunoștința, respectul și dragostea noastră. **La mulți ani!**

General-maior dr. Lucian FOCA

Concursul 1 DECEMBRIE – ZIUA

Fundația „Mareșal Alexandru Averescu” a organizat, cu sprijinul Consiliului Județean Buzău, sâmbătă, 29 noiembrie 2014, ediția a VI-a a concursului de istorie *1 Decembrie – Ziua Națională a României*.

44 de elevi din 9 instituții de învățământ preuniversitar din municipiile Buzău și Râmnicu Sărat și din orașul Pătârlagele, au concurat pentru obținerea celor șase premii acordate de organizatori.

Ca și la celelalte ediții, gazda competiției a fost Divizia 2 Infanterie „Getica”, continuatoarea tradițiilor de luptă ale Armatei a 2-a, al cărei muzeu a fost prezentat oaspeților și care amintește de o filă din glorioasa istorie a neamului românesc.

Cele două probe, chestionarul și eseuul, au avut ca bibliografie lucrarea profesorului Florin Constantiniu „O istorie sinceră a poporului român”.

Juriul a fost compus din: locotenent-colonel dr. Florin Șperlea - redactor șef la *Observatorul Militar*, profesor dr. Manuel Stănescu – revista *Historia* și profesor drd. Sorin Turturică - muzeograf la *Muzeul Național al Aviației Române*.

La festivitatea de premiere a tuturor participanților care au primit diplome, numărul 16 al revistei fundației - „Străjer în calea furtunilor”, cărți de specialitate oferite de Fundația „General Ștefan Gușă”, ultimul număr al Revistei *Historia*, au participat: profesor dr. Doru Dumitrescu - inspector general la *Ministerul Educației Naționale*, profesor Geta Burducea - inspector școlar general, profesor Mihaela Alexandru – inspector de specialitate la *Inspectoratul Școlar Județean Buzău* și general de brigadă dr. Lucian Foca – președintele Fundației „Mareșal Alexandru Averescu” .

În urma evaluării lucrărilor, juriul a stabilit următoarea ierarhie:

PREMIUL I

800 lei

Antonia STROE

profesor îndrumător Elena NĂSTĂSOIU
Colegiul Național „B.P. HASDEU”

PREMIUL II

700 lei

Cristina-Gabriela ROȘCA

profesor îndrumător Elena NĂSTĂSOIU
Colegiul Național „B.P. HASDEU”

PREMIUL III

600 lei

Iuliana Mirela BÎTU

profesor îndrumător CRISTESCU Angela
Liceul Teoretic „RADU VLĂDESCU” Pătârlagele

MENȚIUNE I

300 lei

Diana MARINESCU

profesor îndrumător Ana PREDĂ-TUDOR
Colegiul Național „B.P. HASDEU”

MENȚIUNE II

200 lei

Ștefania ȘERBĂNOIU

profesor îndrumător Carmina MIRON
Colegiul Național „B.P. HASDEU”

MENȚIUNE III

100 lei

Ioana RADU

profesor îndrumător Corina BARBU
Colegiul Tehnic Buzău

de istorie NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Câștigătorii au fost premiați, în cadrul ceremoniei desfășurate cu ocazia sărbătoririi Zilei Naționale a României, la 1 Decembrie, pe platoul din fața Prefecturii.

Prin organizarea acestui concurs, ajuns la a șasea ediție, Fundația „Mareșal Alexandru Averescu” și-a propus să mențină treaz interesul adolescenților pentru cunoașterea istoriei naționale, a semnificației mărețului act de la 1 Decembrie 1918 și să dezvolte spiritul de competiție între elevi.

Redacția

ZIUA FORȚELOR TERESTRE LA COMANDAMENTUL DIVIZIEI 2 INFANTERIE „GETICA”

Comandamentul Diviziei 2 Infanterie „Getica” a fost joi, 23 aprilie a.c., gazda unui simpozion dedicat sărbătoririi Zilei Forțelor Terestre Române.

Manifestarea organizată l-a avut ca amfitrion pe locțiitorul comandantului diviziei, general de brigadă dr. Oliviu Irina, iar moderator pe locotenent-colonel Ionuț Șarpe. Acesta din urmă a prezentat mesajul ministrului Apărării Naționale și al șefului Statului Major al Forțelor Terestre cu ocazia sărbătoririi Zilei Forțelor Terestre, dar a făcut și o incursiune în istorie cu referire la rolul, locul și perspectivele forțelor terestre în rândul categoriilor de forțe ale Armatei României.

Simpozionul s-a încheiat cu vizionarea filmului tematic „Forțele Terestre”.

Activitățile dedicate acestei sărbători au continuat cu prezentarea unui exercițiu de îndemânare a armei - *Drill-Team* încheiat cu depunerea unei jerbe de flori din partea Fundației „Mareșal Alexandru Averescu” la bustul mareșalului.

Manifestarea s-a încheiat cu prezentarea unei expoziții de tehnică, armament și echipament militar aflat în dotarea forțelor terestre, căreia i s-a alăturat și Asociația Soțiilor de Cadre Militare din România - filiala Buzău cu un stand reprezentativ domeniului de activitate.

La acest moment deosebit ne-au fost alături cadre militare în rezervă, camarazi care au activat la comandamentul diviziei, elevi ai Seminarului Teologic și ai altor școli din municipiul Buzău.

Ziua de 23 aprilie a devenit în conștiința poporului român o sărbătoare cu dublă semnificație: prăznuirea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe – Purtătorul de Biruință și, totodată, aniversarea Forțelor Terestre ale Armatei României.

Datorită virtuților sale deosebite (curaj, bărbăție, demnitate) pe care le-a dovedit în timpul patimilor sale, Sfântul Gheorghe (fost general roman și comandant al gărzii împăratului Dioclețian, persecutat de către acesta pentru credința la care nu a renunțat până la moarte) a devenit în scurt timp cel mai iubit și cel mai cinstit mucenic creștin.

Marele voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, care avea o evlavie deosebită față de acest sfânt, l-a considerat ocrotitorul oștirii și a întregii țări a Moldovei. Această atitudine s-a extins în întreg spațiul românesc, iar în zilele noastre, ca dovadă a cinstirii deosebite de care se bucură în creștinismul românesc, Forțele Terestre din Armata României au reînnoit evlavia domnitorului moldovean și a oștirii sale adoptându-l pe Sfântul Gheorghe ca ocrotitor și patron spiritual.

LA COLȚI - UN MONUMENT AL EROILOR MUSCELENI

Satul Muscelul Cărmănesc, pomenit de hrisoave la 1650, sub domnia lui Matei Basarab, aparține comunei Colți, din zona de deal-munte a județului, pe valea pârâului Bălăneasa. Locurile sunt vestite pentru vestigiile rupestre de la Aluniș-Nucu-Bozioru (secolele IV-VI), exploatarea chihlimbarului, legendele privitoare la o civilizație protoistorică, obiceiuri și oameni, un cer de un albastru „particular”, identificator.

Acolo, în satul de cordon/graniță al unui dregător de seamă al lui Constantin Brâncoveanu, pe nume Radu Caraiman, s-au strâns, duminică 31 mai a.c., de Pogorârea Sfântului Duh, locuitori ai comunei, mai ales din cătunele apropiate, Mățara și Camburu, fii ai satului, oaspeți din Buzău adunați în curtea bisericiuței de lemn, cu hramul Sf. Dimitrie, ctitorită, în 1867, când episcop al Buzăului era marele cărturar Dionisie Romano.

Asistența nu a fost impresionantă prin număr, un pliant pentru dezvoltarea potențialului turistic al comunei Colți indica, la recensământul din 2012, un număr de 1094 de locuitori, presărați pe o vale de 10 km, cât prin o demnă blândețe, o solidaritate umană plină de empatie față de cei jertfiți pentru patrie, cărora li s-a făcut, de către părintele paroh Sebastian Drăgulănescu, asistat de încă trei preoți, o slujbă de pomenire. În timpul ceremoniei religioase, când se invoca odihnierea „în cortul dreptilor” a celor căzuți pentru țară, pe fronturile veacului trecut, am putut vedea, în pronaosul bisericiuței, un tablou votiv/comemorativ, tipărit la sfârșitul secolului al XIX-lea, cu următoarea inscripție:

În amintirea vitejilor:

BRÂNZEU STOICA Soldat Reg. 8 Dorob.
OANCEA ION Soldat Reg. 8 Dorob.
ROMĂNESCU PETRE Soldat Reg. 8 Dorob.

Din comuna Colții Județul Buzeu

MORȚI PE FRONT

În resboiul de neatârnavă din 1877-78

PATRIA RECUNOSCĂTOARE

A urmat slujba de sfințire a unui monument al eroilor satului din Războiul Întregirii și cel de-al Doilea Război Mondial, amplasat, pe dreapta, între mica clopotniță și intrarea în biserică de mir, o cruce de marmură pe care sunt sculptate, în registrul inferior, alfabetice, numele celor care au pus propria viață la temelie României Mari, deasupra, în ierarhie militărească, de la căpitan la soldat, cei rămași pe câmpurile de luptă, de la Cotul Donului la Frontul de Vest, în campania 1941-1945. În spate, câteva cruci *marcate* de timp, cu fotografiile ceramice ale unor oșteni de altădată, asigurau garda veșnică a celor ce, pentru prima dată, se aflau aliniați, sub deviza „ONOARE ȘI PATRIE”, în formație completă.

Inițiatorul acestui pios omagiu este scriitorul Titi Damian, profesor la Urziceni, autor, între altele, al trilogiei „Muscelenii”, căruia i s-au adăugat, cu modestie nenominalizată, fii ai satului și nu numai. În cuvântul său a răsfoit pagini din istoria locurilor și locuitorilor, din care mulți i-au devenit personaje, ilustrând, în calde evocări, lapidarul „cartuș” aflat între cele două generații de eroi de pe monument:

TRECĂTORULE PRIN VIAȚĂ, ROAGĂ-TE PENTRU NOI ȘI PENTRU MAMELE CARE NE-AU PLÂNS POMENINDU-NE, VOM TRĂI!

Scurte alocuțiuni au avut domnii George Sava, prefect al Buzăului, de baștină din Colți, ce și-a ilustrat apartenența la matcă prin o nostalgică strofă de O.Goga, „poetul pătimirii noastre” și primarul Pavel Petrișor Rădulescu.

La simbolicul praznic, găzduit de căminul cultural, s-au mai rostit: Ilie Mândricel, autor al unor consistente volume de istorie buzoiană, profesor, în tinerețe, la Fișici, istoricul Marius Constantinescu, investigator al locurilor, unul din cei ce au sprijinit crearea muzeului chihlimbarului/ambrei din comună, și Nicolae Ghinea, profesor la Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” din București. Din partea redacției revistei „Străjer în calea furtunilor” editată de Fundația „Mareșal Alexandru Averescu” au fost prezenți Viorel Frîncu și Emil Niculescu.

Întru totul, o emoționantă și cuviincioasă comemorare a eroilor, pentru veșnica lor odihnă și meritată neuitare.

Redacția

DESCOPERIRI MAI PUȚIN CUNOSCUTE DE LA PIETROASELE

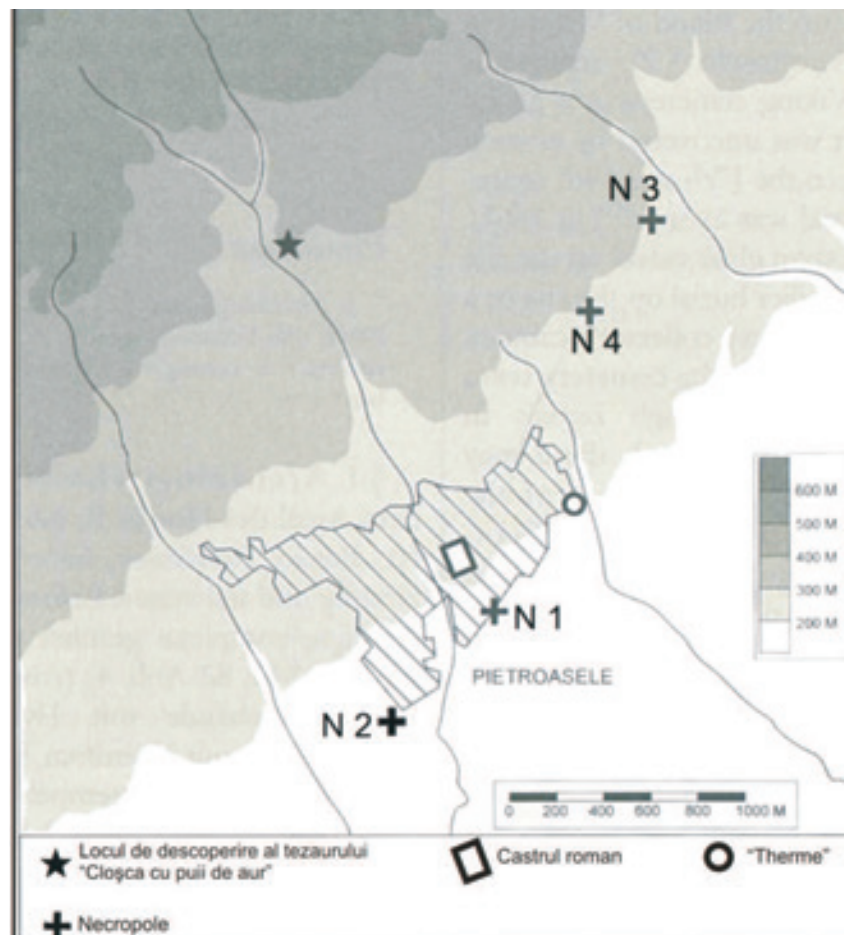
(morminte cu depuneri de arme)

----- Gabriel Stăicuț, Muzeul Județean Buzău

Notorietatea localității Pietroasa (astăzi Pietroasele, în urma reorganizării administrative din 1968 prin care localitățile Pietroasa de Jos și Pietroasa de Sus au fost comasate) a crescut de-a lungul timpului în strânsă legătură cu faima tezaurului descoperit aici fortuit în anul 1837. În primăvara aceluși an, doi localnici, Ion Lemnaru și Stan Avram, căutând piatră în carierele de pe versantul sudic al dealului Istrița, în stânga văii pârâului Urgoaia și la circa 1000 m nord de sat, scoteau la lumină unul dintre cele mai importante tezaure aparținând epocii migrațiilor de pe teritoriul Europei. Tezaurul, compus din piese de podoabă și vase lucrate din aur – în număr de 22 de obiecte în momentul descoperirii, ulterior păstrate doar 12 –, se va bucura începând cu anul 1861 de preocupările științifice ale lui Alexandru Odobescu (1834-1895), care, sub imboldul mai vârstnicului profesor Rudolf Neumeister,¹ îi va dedica cea mai mare parte din viață pentru a-l „scoate din cuibul nepăsării publice”.² Rezultatele muncii sale laborioase au fost publicate într-o monografie monumentală intitulată *Le trésor de Pétrossa. Étude sur l'orfèvrerie antique*, structurată în trei volume și tipărită la Paris între anii 1889 – 1900. Acesta a fost punctul de plecare pentru cercetarea vestigiilor din zona comunei Pietroasele, interesul suscitată de valoarea

pieselor unicat din componența tezaurului ducând la numeroase investigații de teren, diletante sau științifice. Primele cercetări de teren, inițiate chiar de Al. Odobescu în anul 1866, au condus la precizarea perimetrului unei fortificații din epoca romană (un castru construit din piatră), localizată în centrul localității, și la identificarea unei necropole la sud de aceasta.³

Rezultatele acestor cercetări au rămas singurele publicate pentru mai bine de un secol, alte încercări de investigare a potențialului arheologic al zonei limitându-se la mici sondaje sau cercetări de suprafață neconcludente. Cercetări sistematice vor fi inițiate abia din anul 1973 de un colectiv al Institutului de Arheologie din București, condus de Gh. Diaconu, acestea

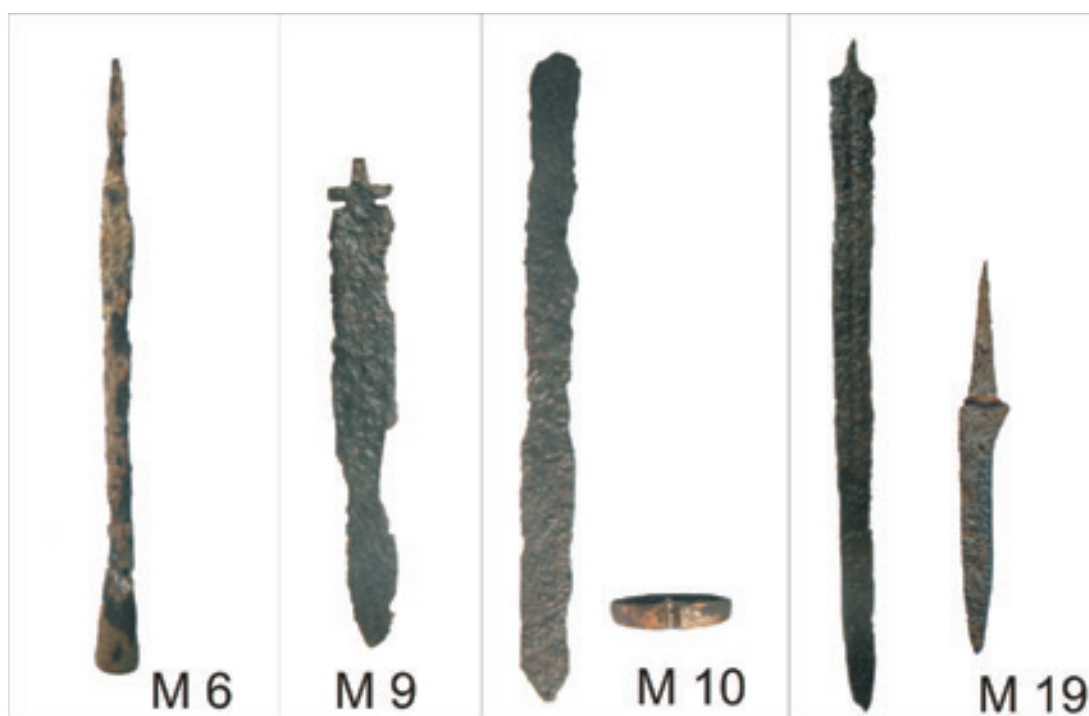

continuând fără întrerupere până în anul 1989. În acest interval de timp au fost cercetate suprafețe din perimetrul castrului (1973-1980), au fost identificate și investigate ruinele unui edificiu prevăzut cu instalație de hypocaust (punct numit convențional „Therme”) amplasat la aproximativ 400 m spre est de castru (1976-1989) și s-au descoperit patru necropole încadrabile în sec. IV d. Hr.⁴ Întrerupte în anul 1989, cercetările au fost reluate după zece ani de către Muzeul Județean Buzău, continuând până în prezent.

În cadrul descoperirilor de la Pietroasele, un loc aparte îl ocupă necropola nr. 2 din curtea actualei Stațiuni de cercetări Viti – Vinicole. Aici au fost cercetate până în prezent 47 de morminte, cele mai multe de inhumație (43) orientate pe direcția sud-nord, datate în a doua jumătate a secolului IV d. Hr. Între acestea, un număr de patru morminte de inhumație (M 6, M 9, M 10 și M 19) au depuse ca inventar funerar alături de defunct și piese de armament, ritual mai puțin obișnuit în epocă. Astfel, în aceste morminte au fost descoperite un

vârf de lance (*pilum*) cu patru muchii și tub de înmănușare (M 6), o spadă scurtă (*gladius*) cu două tăieturi sub mâner pe ambele părți ale lamei (M 9), o spadă lungă (*spatha*) și o piesă din bronz din componența tecii (*buterolă*) (M 10), o spadă lungă prevăzută cu canelură mediană pe ambele fețe ale lamei și un pumnal de luptă (*pugio*) (M 19). Alături de arme, în morminte au mai fost găsite podoabe, accesorii vestimentare, vase din lut și monede romane din argint (*siliquae* emise în timpul lui Constantius al II-lea). Încă din momentul în care au fost găsite, aceste morminte au ridicat specialiștilor în domeniu probleme de interpretare atât în privința ritualului funerar, cât și a posibilității atribuirii lor etnice.⁵ Era firească întrebarea cui aparțineau astfel de morminte într-o perioadă și arie geografică dominată de purtătorii culturii Sântana de Mureș – Cerneahov, adepții unui ritual funerar caracterizat de orientarea mormintelor pe direcția nord – sud (invers decât în cazul mormintelor din necropola nr. 2 de la Pietroasele) și de lipsa armelor în cadrul inventarelor acestora.

Evoluția zonei de la nordul Dunării, inclusiv Muntenia, pe parcursul sec. IV d. Hr. este strâns legată de pătrunderea purtătorilor culturii Sântana de Mureș – Cerneahov, reprezentați în principal de ramura vestică a goșilor, vizigoții. Apariția acestei populații în regiune a condus și la o uniformizare a peisajului arheologic în bazinul Dunării de Jos, în cadrul culturii fiind integrate prin procese de aculturație elemente romane, ale dacilor liberi sau sarmatice, sesizate în complexe arheologice ale epocii. Prin așezarea vizigoților la nordul Dunării pentru aproape un secol, până la marea invazie hunică din anul 376, această regiune va fi denumită frecvent în izvoarele scrise *ripa Gothica* sau *Gothia*, fiind legată de mai multe ori de acțiuni militare și politice importante ale Imperiului Roman, în încercarea acestuia de menținere a stabilității în zonele de frontieră (*limes*). Evoluția raporturilor dintre vizigoți și Imperiu a fost oscilantă pe parcursul sec. IV d. Hr., perioadele de pace alternând cu conflictele armate, statutul vizigoților fiind în funcție de

moment, atât de aliați ai Imperiului (*foederati*) cât și de adversari ai săi. În acest context, izvoarele scrise referitoare la această epocă⁶ sunt revelatoare pentru modul cum au decurs în timp relațiile dintre vizigoți și romani și, implicit, completează sau confirmă informațiile arheologice pe care le deținem despre zona Dunării de Jos.

O primă confruntare armată între barbarii nord-danubieni și armata romană, pe parcursul sec. IV d. Hr., a avut loc în anul 324, când vizigoții și aliații lor, sarmații, conduși de Rausimodus, au trecut Dunărea profitând de războiul intern dintre Licinius și Constantin cel Mare și au asediat mai multe fortificații aflate în teritoriul roman. Represaliile au fost imediate, Constantin cel Mare respingându-i la nord de Dunăre și omorându-l pe Rausimodus, iar o parte din barbari luăți prizonieri și colonizați în Imperiu. Acest episod atestă potențialul militar al vizigoților și permanenta lor amenințare la adresa Imperiului ori de câte ori acesta dădea semne de slăbiciune. Faptul că aceștia deveniseră o permanentă primejdie pentru siguranța provinciilor romane sud-dunărene este demonstrat și de politica militară adoptată de Constantin cel Mare după anul 324, când rămâne singurul conducător al Imperiului după victoria asupra lui Licinius. Convins că trebuia să rezolve problema siguranței frontierei dunărene, Constantin cel Mare inițiază o campanie la nordul Dunării în anul 332 la care ia parte, în calitate de *caesar*, unul dintre fiii săi, Constantius al II-lea. Armata romană a trecut Dunărea pe podul care lega Oescus de Sucidava (inaugurat în anul 328) și repurtează o victorie zdrobitoare asupra vizigoților conduși de Ariaric. Conducătorul barbar este omorât în luptă, iar vizigoții sunt nevoiți să recunoască autoritatea romană printr-un tratat (*foedus*) în

care se stipula că erau obligați să pună la dispoziție luptători pentru armata romană și să mențină pacea în zona Dunării de Jos. În schimb, vizigoții deveneau aliați ai Imperiului (*foederati*), primeau subsidii anuale în monede de aur și argint, libertatea de a desfășura activități comerciale de-a lungul frontierei dunărene și le era recunoscută autoritatea asupra regiunilor din Muntenia și Moldova unde se instalaseră (*Gothia*). Tratatul era garantat și de trimiterea fiului lui Ariaric ca ostatic la Constantinopol. În fapt, acest tratat recunoștea autoritatea vizigoților în regiunea Dunării de Jos, Imperiul Roman limitându-se la o dominație formală, susținută de subsidii anuale care mențineau liniștea la granița nord-estică. Acest statut al vizigoților, de aliați stipendiați, și relațiile pașnice dintre ei și Imperiu aveau să se mențină vreme de 35 de ani, în mare parte și datorită implicării resurselor militare romane în lungul conflict cu perșii (339-361).

Perioada de pace dintre vizigoți și Imperiul Roman s-a încheiat în anul 367. În anii care au urmat morții lui Iulian Apostatul (363), vizigoții s-au implicat în războiul civil pentru succesiunea la conducerea Imperiului (364-366)

de partea lui Procopius împotriva lui Valens. După ce Procopius a fost înfrânt și ucis, Valens hotărăște organizarea unei expediții de pedepsire care se va transforma într-un război de durată (367-369), încheiat cu înfrângerea vizigoților și semnarea unui nou tratat la Noviodunum (370). Din partea vizigoților tratatul a fost semnat de Athanaric în calitatea sa de *iudex potentissimus*. Prin acest tratat vizigoții pierdeau statutul de aliați (*foederati*) ai Imperiului și subsidiile anuale, iar comerțul cu romanii era limitat doar prin două dintre cetățile de la Dunăre. Erau, de asemenea, obligați să nu mai treacă Dunărea pentru a ataca Imperiul, însă își păstrau stăpânirea asupra teritoriului nord-dunărean, astfel recunoscându-se oficial scoaterea acestei zone de sub autoritatea romană. Tratatul încheiat în anul 370 consemna existența la nordul Dunării (în *Gothia*) a unei puternice structuri militare și politice dominate de elemente vizigote, capabile să-și exercite controlul pe regiuni extinse. Acest lucru se va schimba însă odată cu invazia hunică începută în anul 376 și continuată până la sfârșitul sec. IV d. Hr., când această populație nomadă de origine central-asiatică atinge

regiunea Dunării de Jos. Presiunile exercitate de migrarea hunilor spre răsărit au condus la modificări majore atât la nivelul configurației centrelor de putere din estul Europei, cât și la nivelul culturii materiale. Astfel, controlul exercitat de goți, cu cele două ramuri ale lor ostrogoții și vizigoții, pe un teritoriu întins de la est spre vest între bazinele Niprului și Mureșului, se prăbușește definitiv și odată cu el și unitatea culturii materiale specifice (Sântana de Mureș-Cerneahov).

În contextul acestei perioade de frământări din ultima parte a culturii Sântana de Mureș trebuie să căutăm explicația apariției obiceiului necunoscut până în acel moment al înmormântării defuncțiilor cu arme, în morminte orientate pe direcția sud-nord. Un posibil răspuns îl putem găsi consultând relatările lui Ammianus Marcellinus sau Iordanes, care în mai multe rânduri îi menționează pe sarmații alani ca aliați ai hunilor în expansiunea acestora spre vest și apoi așezați în Pannonia la sfârșitul sec. IV d. Hr. Acestei populații originare din nordul Caucazului și zona Mării Caspice îi erau caracteristice mormintele orientate pe direcția sud-nord, depunerile de arme și deformarea artificială a craniului.⁷ Alanii au fost prima populație care a resimțit presiunea exercitată de migrația hunică, fiind înfrânți și obligați să participe cu efective militare la atacarea regatului ostrogot condus de Ermanarich. Tot ei participă la înfrângerea și uciderea unui alt conducător ostrogot, Vithimir.⁸ După distrugerea regatului ostrogot, aceeași soartă o au și vizigoții conduși de Athanaric, care nereușind

să se opună atacurilor venite din spre Răsărit se refugiază la sud de Dunăre, în Thracia, cerând azil în Imperiu în iarna anului 380. Din aceste episoade relatate de Ammianus Marcellinus se poate desprinde faptul că în înaintarea hunilor spre zonele controlate de goți, populația alană a constituit avangarda expansiunii hunice, ea făcând parte din primul val de migratori central-asiatici care au dus la dispariția dominației gotice inclusiv în regiunile Dunării de Jos.

În consecință, analizând izvoarele scrise și vestigiile arheologice specifice, războinicilor alani ajunși la gurile Dunării, inclusiv în Muntenia, în perioada de intense frământări din ultimul sfert al secolului al IV-lea d. Hr., le putem cel mai probabil atribui și mormintele cu depuneri de arme din necropola nr. 2 de la Pietroasele, precum și cele câteva descoperiri similare de pe teritoriul actual al României. Acest ritual funerar mai puțin întâlnit la nivelul celei de-a doua jumătăți a secolului IV d. Hr. în arealul culturii Sântana de Mureș – Cerneahov era cunoscut frecvent în spațiul nord și est pontic (pe parcursul aceluiași secol) și generalizat ulterior în bazinul Tisei (la sfârșitul secolului IV d. Hr. și la începutul secolului următor). Privită din această perspectivă, importanța celor patru morminte cu arme descoperite la Pietroasele este una deosebită pentru evidențierea și înțelegerea unei legături culturale între spații geografice diferite, putând atesta și din punct de vedere arheologic o mișcare spre vest a unei populații alanice în contextul migrației hunice spre Pannonia. De asemenea, în cadrul

numeroaselor descoperiri de la Pietroasele ele vin să nuanțeze imaginea arheologică „clasică” cunoscută până în prezent, vestigiile populației autohtone, gotice și ale unor unități militare romane, fiind completate de elemente materiale ale unei populații în proces de migrare în ultimul sfert al secolului IV d. Hr.

Note:

^{1.} Al. Odobescu – *Opere IV. Tezaurul de la Pietroasa*, ediție Mircea Babeș, București, 1976, p.6.

^{2.} *Ibidem*, p.897.

^{3.} *Ibidem*, p. 727-729.

^{4.} Necropola nr. 1 a fost identificată la sud de castru, confirmând mențiunile lui Al. Odobescu referitoare la existența unor morminte antice; Necropola nr. 2 a fost descoperită la circa 1,6 km sud-vest de castru, în curtea Stațiunii de Cercetări Viti-Vinicole Pietroasa; Necropolele nr. 3 și nr. 4 au fost descoperite întâmplător în marginea de sud a satului Dara, respectiv în latura de est a satului Clondiru de Sus, ambele pe actualul teritoriu al comunei Pietroasele.

^{5.} În cadrul necropolelor din aria culturii Sântana de Mureș – Cerneahov mormintele de inhumatie în care au fost depuse arme sunt foarte rare: în câte două morminte la Lețcani (jud. Iași) – M 21 și M 25 și Drăgănești (jud. Olt) – M 6 și M 9; în câte un mormânt la Hănești (jud. Botoșani) – M 13, Valea Seacă (jud. Vaslui) – M 543, Fântânele (jud. Bistrița – Năsăud) – M 8, Târgșor (jud. Prahova) – M 444.

^{6.} Printre cele mai importante surse scrise pot fi amintite cele ale lui Ammianus Marcellinus, Iordanes, Zosimos, Themistios și Anonymus Valensianus.

^{7.} Bodo Anke – *Studien zur Reiter-normandischen Kultur des 4 bis 5 Jahrhunderts*, Weissbach, 1998, teil 2.

^{8.} Ammianus Marcellinus – *Istorie romană*, București, 1982, cartea a XXXI-a. 3.1-5, p. 563.

AERONAUTICA MILITARĂ ROMÂNĂ ÎN BĂTĂLIA STALINGRADULUI -septembrie-decembrie 1942-

----- Profesor Sorin Turturică, Muzeul Aviației Române
(articolul a mai fost publicat în „Revista de istorie militară”, nr.5-6, 2012)

Când, în 1941, Germania a atacat Uniunea Sovietică, comandanții germani au încercat să obțină victoria printr-o singură campanie, purtată pe trei direcții: Leningrad, Moscova și Kiev-Rostov. Trei mari grupuri de armate (*Nord, Centru și Sud*) au rupt din primele zile apărarea sovietică la frontiere și au înaintat adânc în teritoriul inamic. După o jumătate de an, frontul s-a stabilizat pe o axă nord-sud care pleca de la Leningrad (izolat, dar necucerit), trecea prin fața Moscovei și se oprea pe râul Mius; mai în spate, cea mai mare parte a Peninsulei Crimeea se afla în mâinile germanilor. În decembrie 1941 și în primele luni ale anului 1942 armata germană s-a aflat pentru prima dată în acest război într-o situație dificilă. Sovieticii au trecut la contraofensivă pe mai multe direcții cu o vigoare care i-a surprins pe germani (Moscova, Rjev, Iziurm sau litoralul Peninsulei Crimeea). Au fost pierderi grele de ambele părți, dar *Wehrmacht*-ul a reușit să facă față situației.

Pe la sfârșitul primăverii anului 1942, sovieticii se așteptau ca ofensiva inamică să se reia în zona centrală a frontului, pe direcția Moscova. Această idee, dominantă până prin luna iulie, i-a venit în ajutor lui Hitler, care a dat o dublă lovitură pe direcția generală Sud. Obiectivul principal, impus de Führer personal, a fost acela de a ocupa câmpurile petrolifere din Caucaz. Secundar, armata germană urma să cucerească marele centru industrial Stalingrad, ocazie cu care urma să elimine diviziile sovietice dintre Don și Volga și, fapt de asemenea important, să blocheze transportul de materiale dinspre Caucaz spre Moscova pe fluviul Volga. Operațiunea aceasta purta denumirea *Blau*.

După ce prima fază a acesteia s-a încheiat prin ocuparea Voronejului (8 iulie 1942), Înaltul Comandament German a desființat Grupul de Armate Sud, considerat prea mare și greoi pentru noile sarcini. În locul acestuia au fost create Grupul de Armate A, care s-a îndreptat spre Caucaz, și Grupul de Armate B, care a acționat spre Stalingrad. Și în 1942, ca și în anii anteriori, efortul trupelor terestre germane a fost admirabil dublat de *Luftwaffe*, componenta aeriană a *Wehrmacht*-ului.

I. PROTAGONIȘTII AERIENI AI BĂTĂLIEI STALINGRADULUI

Aviația militară germană

Luftwaffe a fost structura aeriană care în primii ani ai celui de-al Doilea Război Mondial a modelat arta folosirii în luptă a aviației militare. La declanșarea unei campanii, primul obiectiv al piloților germani era cucerirea supremației aeriene, în special prin lovirea la sol, prin surprindere, a aviației inamice. Abia după ce spațiul aerian era securizat se putea trece la cel de-al doilea obiectiv, sprijinul trupelor terestre proprii. De obicei, obținerea supremației aeriene era realizată încă din primele zile ale luptelor. Astfel, aviația militară germană putea veni în ajutorul armatelor terestre când acestea se aflau încă în faza bătăliilor de la frontiere. Campaniile din Polonia (1939) și Franța (1940) au scos în evidență beneficiile folosirii aviației de bombardament în conlucrare cu unitățile blindate în sectoarele de rupere a frontului. După ce frontul era rupt, aviația se concentra pe dezorganizarea spatelui inamic, semănând confuzia și întârziind (de multe ori blocând) unitățile adversarului care se apropiau de linia întâi. De aceea, aviația de bombardament era considerată principala componentă a *Luftwaffe*.¹

Bombardierele germane erau, la începutul războiului, bimotoarele de tipul *Dornier 17* și *Heinkel 111* și monomotorul *Junkers 87 (Stuka)*, acesta din urmă lovind ținta cu mai multă acuratețe deoarece era proiectat să-și lanseze încărcătura explozivă în picaj. În lunile premergătoare declanșării campaniei împotriva Uniunii Sovietice, avioanele *Dornier 17* au fost înlocuite masiv cu avioane de bombardament mult mai performante, de tipul *Junkers 88*.

Avionul de bază al vânătorii germane era *Messerschmitt Bf-109*. Varianta *E* a acestuia, care a dus greul împotriva aviației de vânătoare engleze în vara anului 1940, a fost, de asemenea înlocuită cu varianta *F*, care avea motor și armament mai puternice; de exemplu, doar *Bf-109 F* era capabil să doboare teribilul avion de asalt sovietic *Il-2*, al cărui

blindaj îl făcea aproape invulnerabil.² De asemenea, vânătoarea germană mai avea în înzestrare, secundar, avioanele *Messerschmitt Bf-110*, care erau bimotoare. Se bucuraseră de succes în Polonia, Norvegia și Franța, dar dezamăgiseră în lupta cu aviația engleză, fiind greoaie în fața unor aparate agile, așa cum au fost monomotoarele *Hawker Hurricane* și *Supermarine Spitfire*. De aceea, în 1941 aparatele *Bf-110* erau mai degrabă folosite în misiunile de atac la sol sau convertite treptat pentru lupta aeriană pe timp de noapte.

În sfârșit, pe lângă aviația de bombardament și cea de vânătoare, germanii mai dispuneau de unități și subunități aeriene de informații (observație de-a lungul frontului și recunoaștere îndepărtată), transport și legătură.

Atacul asupra Uniunii Sovietice a fost susținut din aer de trei flote aeriene germane, fiecare fiind repartizată către unui grup de armate. Efortul a fost mare, iar uzura aparatelor pe măsură. În plus, consumul din 1941 a afectat rezervele de carburant, care au scăzut de la 613.000 t la 254.000 t. (orice ofensivă aeriană asupra Angliei a ieșit astfel din calcul). Îngrijorător a fost și faptul că au fost reduse orele de școală și antrenament ale piloților din *Luftwaffe*.³

Cel mai mare eșec al aviației germane în 1941 a fost – probabil – neîndeplinirea misiunii de a distruge flota sovietică din Marea Neagră (flotele română și germană erau departe, ca forță, de a se putea confrunța cu cea inamică). În consecință, sovieticii au fost capabili să debarce trupe în Crimeea, în decembrie 1941 și ianuarie 1942, și să amenințe serios pozițiile germano-române din Peninsula.

Componenta *Luftwaffe* care în 1942 a acționat în sprijinul Grupului de Armate Sud a fost Flota 4 Aeriană germană, aflată sub comanda generalului Wolfram von Richthofen, vărul celebrului as al cerului

din Primul Război Mondial. În primii ani de război, von Richthofen a fost comandantul Corpului VIII Aerian, mare unitate specializată în atacuri în folosul trupelor terestre. Fiind un comandant agresiv (impetuos, chiar) i-a făcut o foarte bună impresie lui Adolf Hitler, care l-a urmărit cu admirație în timpul campaniilor din Polonia (1939) și Franța (1940). A rămas la comanda *Fliegerkorps VIII* și în 1941, la declanșarea Operațiunii *Barbarossa*. Momentul său de glorie a venit în lunile mai-iunie 1942, când escadrilele din subordine au avut rezultate dincolo de orice așteptări și au ajutat mult ocuparea extremităților estice și vestice ale Peninsulei Crimeea de către Armata a 11-a (bătăliile din Peninsula Kerchi și cea de la Sevastopol).

Încântat, Hitler l-a numit pe generalul Wolfram von Richthofen comandant al Flotei 4 Aeriene germane în iulie 1942, trecând peste Göring, care avea o altă preferință. La acel moment, diviziile germane înaintau către sud și începuseră să simtă o oarecare amenințare din partea aviației sovietice, ale cărei bombardiere deveniseră agresive, în special pe timp de noapte.

Având de protejat înaintarea a două grupuri de armate, von Richthofen și-a împărțit flota: Corpul VIII Aerian (acum condus de generalul-maior Martin Fiebig) a fost trimis în sprijinul trupelor care înaintau către Stalingrad, iar Corpului IV Aerian (comandat de generalul-maior Kurt Pflugbeil) i-a fost repartizată sarcina de a lupta în Caucaz. Un al treilea corp, I Artilerie Antiaeriană, comandat de generalul Otto Deschloch, a fost, de asemenea, pus la dispoziția celor două grupuri de armate.

Cele două corpuri aeriene au fost insuficiente pentru operațiuni atât de vaste. De aceea, la jumătatea lunii august, când rezistența sovietică a crescut pe direcția Stalingradului, von Richthofen a fost nevoit să aducă la Volga cea mai mare parte a Corpului IV. În

săptămânile următoare, armata sovietică s-a apărat cu succes pe râul Terek din Caucaz, oprind înaintarea germano-română. Mai târziu, în a doua jumătate a lunii noiembrie, când sovieticii au contraatacat la Stalingrad, încercuind Armata a VI-a germană, Richthofen a ordonat ca întreaga aviație din Caucaz să vină în sprijinul trupelor încercuite (cu excepția a două grupuri de vânătoare și a câtorva avioane de informații). Mica forță aeriană rămasă în sud nu a fost capabilă să lupte cu succes împotriva aviației sovietice, care a început să lovească din ce în ce mai puternic forțele terestre și navele Axei din Marea Neagră.⁴

Inamicul aerian sovietic

Prima victimă a Operațiunii *Barbarossa* a fost aviația militară sovietică (V.V.S. - *Voенно-Vozдушние Силы*), care a suportat una dintre cele mai devastatoare lovituri aeriene din istoria militară. La răsăritul soarelui, în ziua de 22 iunie 1941, peste 1250 de bombardiere și avioane de vânătoare germane, cărora li s-au adăugat – în extremitatea sudică a frontului – circa o sută de aparate ale aeronauticii militare române, au apărut deasupra aerodromurilor sovietice, și-au lansat bombele și le-au mitraliat. Avioanele cu stea roșie au fost – în cea mai mare parte – surprinse și distruse la sol. Au urmat alte atacuri, venite dinspre vest în valuri, astfel încât la apusul soarelui aviația sovietică nu mai constituia un adversar care să pună în pericol supremația aeriană a Axei. Numeroase mari unități ale V.V.S. pierduseră până la 60-70% din capacitatea de luptă.⁵

În următoarele zile, aviatorii sovietici au reacționat lent și incoerent, iar pierderile au continuat să crească, ajungând în prima săptămână la patru mii de avioane. Cum de la Moscova exista o presiune permanentă ca ei să atace, scenele dramatice au continuat timp de mai multe săptămâni. Una dintre ele a avut loc la 9 iulie, când 27 de bombardiere sovietice s-au îndreptat spre un aerodrom german al Flotilei 3 Vânătoare (*Jagdgeschwader 3*). Vânătorii germani au decolat și în următorul sfert de oră au doborât – fără nicio pierdere proprie – toate bombardierele inamice.⁶

Surprinderea totală a fost prima cauză care a dus la distrugerea forțelor aeriene comuniste în vara anului 1941, dar a fost departe de a fi singura. Un al doilea mare dezavantaj al apărării aeriene a U.R.S.S.-ului a fost inferioritatea tehnică. Majoritatea avioanelor de la granița de vest erau cu o generație în urma celor germane, neputând concura cu ele la parametrii tehnici esențiali: puterea motorului, aerodinamica, blindajul și capacitatea de foc. Este adevărat, deja industria sovietică trecuse la realizarea unor tipuri performante de avioane. Până în iunie 1941 au fost fabricate circa 2600 de aparate sensibil egale cu cele germane:

avioane de vânătoare (*MiG-3*, *LaGG-3* și *Yak-1*), avioane de bombardament (*Pe-2*) și avioane de asalt (*Il-2*). Dintre acestea, doar vreo 700 ajunseseră pe terenurile de zbor ale V.V.S.⁷

Celelalte cauze ale pierderilor masive ale aviației sovietice din primele săptămâni de război au fost: tacticile superioare germane, pregătirea și experiența în luptă a piloților germani, mult peste cele sovietice și capacitatea germană de a obține informații aeriene vitale, mereu actualizate.

Destul de repede, în august 1941, au apărut semnele unei ușoare revigorări. Deși mult slăbită, aviația sovietică a fost capabilă să-și aducă o oarecare contribuție la efortul general al Armatei roșii de a întârzia înaintarea *Wehrmacht*-ului către Moscova. Faptul că în iunie multe avioane de tip vechi au fost distruse la sol a avut și un avantaj: surplusul de piloți sovietici, deja formați, a mers în spatele frontului și a făcut trecerea pe avioanele moderne disponibile. Aceasta a fost o primă măsură care s-a putut lua pe termen scurt.

Pe termen mediu și lung, cea mai importantă măsură pe care conducerea sovietică a luat-o a fost aceea de a muta industria din regiunea europeană a Rusiei în zona Munților Ural. Beneficiile pentru aviația sovietică s-au văzut în 1942. După o iarnă extrem de dificilă, în care s-au creat noile ateliere de fabricație, muncitorii sovietici au produs, pe parcursul întregului an, aproape 25.000 de avioane.⁸ În plus, odată cu intrarea Statelor Unite în război (decembrie 1941), U.R.S.S. a beneficiat de un important ajutor american, inclusiv în avioane; numai până la 30 iunie 1942 au fost primite din S.U.A. 1.285 de avioane (până la sfârșitul războiului numărul acestora va crește la 14.795).⁹

În 1942 aviația sovietică a fost reorganizată. În fruntea acesteia a venit generalul Alexander Novikov, care în anul precedent s-a remarcat în sectorul nordic al frontului ca unul dintre pușinii comandanți capabili să adopte o atitudine agresivă și să obțină rezultate. În centrul atenției noului comandant al V.V.S. a stat înființarea *armatelor aeriene*. În 1941, diviziile aeriene au fost subordonate comandanților diferitelor fronturi, iar acest fapt ridica probleme în organizarea unor contralovituri coerente. Prin crearea armatelor aeriene și prin faptul că generalii aflați în fruntea lor erau, în același timp, adjuncți ai comandanților Fronturilor, aviația sovietică putea duce acțiuni de luptă mult mai eficiente, atât împotriva inamicului aerian, cât și în folosul trupelor terestre proprii.

De asemenea, Novikov a înființat *corpurile aeriene aflate în rezerva strategică a Stavka*.¹⁰ Până la sfârșitul războiului, această rezervă s-a dovedit de multe ori esențială în crearea unor situații de superioritate operativă, prin capacitatea de manevră și concentrare pe care o au astfel de elemente mobile neangajate.

Omogenizarea regimentelor și a diviziilor a fost o altă preocupare importantă a comandanților V.V.S. în lunile premergătoare mării bătălii de la Stalingrad. Au dispărut diviziile mixte (compuse din unități de vânătoare și bombardament), iar în cadrul diviziilor specializate (vânătoare, bombardament și asalt) s-a ordonat folosirea aceluiași tip de aeronavă. În mod excepțional, doar diviziilor de asalt li s-a permis să-și păstreze un regiment de vânătoare, care să facă protecția aparatelor *Il-2 Sturmovik*, de temut în atacul la sol, dar vulnerabile în fața vânătorilor aerieni inamici.¹¹ Diminuarea problemelor logistice și uniformizarea pregătirii de luptă a personalului navigant și de la sol a fost o consecință directă a acestei omogenizări.

Unitățile de artilerie antiaeriană aparțineau altei structuri, denumită Apărarea Antiaeriană a Teritoriului (*ProtivoVozdushnaya Oborona Strany – P.V.O. Strany*), creată la începutul anilor '30. În 1941, aviatorii români care au executat misiuni dincolo de liniile inamice considerau artileria antiaeriană sovietică ca „fiind prezentă la punctele sensibile, mai puțin în lungul frontului, la trecerea liniilor, unde de cele mai multe ori a fost inexistentă. Foarte densă și foarte eficace, în special până la patru mii de metri. Apărarea punctelor sensibile se face prin baraje și perdele de foc greu de străbătut”.¹² În plus, P.V.O. avea propriile grupuri de aviație de vânătoare, care în 1942 au fost subordonate operativ V.V.S.-ului.

Aeronautica militară română

Izbuclnirea celui de-Al Doilea Război Mondial a găsit aeronautica destul de nepregătită. În 1939 aviația militară se confrunta probleme foarte mari: avioanele erau puține și depășite sub aspect tehnic, numărul piloților pregătiți de război era mic iar doctrina folosirii în luptă era încă tributară Primului Război Mondial, care

vedea în forța aeriană doar un element complementar celei terestre. În acest sens, grosul investițiilor în anii 1920 -1930 a mers către dezvoltarea unităților de recunoaștere aeriană, în detrimentul aviației de bombardament și de vânătoare. În a doua jumătate a anului 1939, când guvernul României a devenit foarte preocupat de înzestrarea cu aparate moderne, era deja târziu: producția firmelor producătoare din Occident era dirijată către nevoile interne. De aceea, românii nu și-au putut dezvolta aviația militară coerent; de exemplu, nu au îndeplinit condiția operativă minimă de a avea în cadrul aceleleași flotele un singur tip de avion, cum era recomandat (acest obiectiv a fost atins doar pentru aviația de vânătoare în anii 1943-1944 și niciodată pentru aviația de bombardament).

Astfel, la 22 iunie 1941, pe frontul de la Prut se afla un amestec obositor de material volant, care a creat mari probleme de întreținere și aprovizionare. Erau nu mai puțin de 52 de tipuri de avioane și 36 tipuri de motoare. Majoritatea acestora au fost concentrate în jumătatea sudică a Moldovei, în cadrul Grupării Aeriene de Luptă, pusă sub comanda generalului de escadră Constantin Celăreanu.¹³

Este greu de admis că aviația de vânătoare avea un tip de aparat care să constituie coloana sa vertebrală. Cele mai numeroase erau avioanele poloneze *P.Z.L. 11* și *24* (primele fabricate și sub licența la I.A.R. Brașov), care înzestrau Flotila 3 Vânătoare (Grupurile 3 și 4), dar acestea au fost folosite mai ales pentru interdicție la Vest de Prut. În schimb, deasupra Basarabiei și la Odessa s-au aflat permanent avioanele de vânătoare ale Grupării Aeriene de Luptă: un grup (trei escadrile) de avioane *Messerschmitt 109* (import german), un grup înzestrat cu *I.A.R.-80* (realizate de fabrica I.A.R. din Brașov), două escadrile de avioane *Heinkel 112* și o escadrilă înzestrată cu *Hawker Hurricane* (importate din Anglia). Cel mai bun

randament (raportul dintre ore zburate/victorii aeriene/pierderi) l-a dat avionul *Hurricane*, dar lipsa pieselor de schimb la făcut inutilizabil în 1942. *Heinkel-ul 112* a fost, de asemenea, scos din calcul, fiind considerat prea lent.¹⁴ *Me-109* și *I.A.R.-80* au corespuns misiunilor ordonate, iar în 1942 se vor regăsi la Stalingrad.

Aviația de bombardament era, de asemenea, formată din escadrile înzestrate cu material diversificat. Cele mai performante s-au dovedit bimotoarele *Heinkel 111* (un grup) și *Savoia-Marchetti 79B* (un grup) care, de asemenea, în anul următor se vor regăsi pe frontul de la Volga.

În ceea ce privește aviația de informații, aceasta era de două feluri: aviația de recunoaștere îndepărtată, înzestrată cu bimotoare de mare viteză (*Bristol Blenheim*) și aviația de observație, înzestrată cu monomotoare lente, fabricate în țară, de tipul *I.A.R. 37/38/39*. Această ultimă specialitate avea misiunea de a supraveghea linia frontului, de a descoperi obiective inamice sensibile (baterii de artilerie, trupe în mișcare, poduri), de a solicita tir de artilerie amic și de a dirija loviturile acestuia pentru a obține efectul dorit.

Schimbarea doctrinei aeriene și pregătirea piloților pentru război s-au pus în mod serios în toamna anului 1940, când a sosit în țară o Misiune Germană a Aerului, care o dubla pe aceea a trupelor de uscat. Instructorii germani s-au concentrat în special asupra eficientizării aviației de vânătoare și de informații (ambele fiind vitale în cazul unui atac aerian și terestru sovietic asupra zonei petrolifere).

Cea de-a doua armă din compunerea aeronauticii militare române a fost artileria antiaeriană. În anii premergători celui de-al Doilea Război Mondial, aceasta a fost influențată și modelată de personalitatea și activitatea câtorva ofițeri, printre care generalul de brigadă Gheorghe Popescu și maiorul Ion Bungescu. Lor li se datorează în bună măsură, menținerea artileriei AA ca armă de bază a aeronauticii, alături de aviație, prin efortul făcut pentru înzestrare și, urmare directă a acestuia, de mărire a numărului de baterii antiaeriene. De asemenea, foarte importante au fost și înființarea – în zona de sud-vest a Capitalei – a Centrului de Instrucție al Aeronauticii (1938) și a Școlii de

ofițeri de artilerie antiaeriană (înființată în 1939, prima promoție ieșind în 1941).

În toamna anului 1940 la Centrul de Instrucție al Artileriei Antiaeriene, instructorii germani au ținut un curs pentru artileriștii AA. De asemenea, au mai fost instruiți și pândarii aerieni, T.f.f.-știi și teleimprimatoriștii aeronauticii militare.¹⁵

În 1941 unitățile române de artilerie antiaeriană erau înzestrate cu tunuri de calibru mijlociu (*Vickers-75 mm*) și mic (*Bofors – 40 mm; Rheinmetall-37 mm; Hotchkiss-25 mm; Gustloff și Oerlikon – 20 mm*). O parte dintre acestea (în special cele de calibru mic) au fost concentrate în vederea însoțirii trupelor terestre către Răsărit. Celelalte au primit misiunea de a proteja Capitala, marile centre industriale (Ploiești, Brașov, Pitești) și instalațiile portuare de la Marea Neagră (Constanța) și Dunăre (Galați, Brăila, Giurgiu și Turnu Severin).

După încheierea campaniei din 1941, bateriile AA au fost creditate cu 184 avioane doborâte sigur, multe altele considerate ca fiind doborâte probabil. Majoritatea acestora erau bombardiere, vulnerabile datorită predictibilității pe care o aveau înainte de a-și lansa încărcătura explozivă.

II. AERONAUTICA ROMÂNĂ ȘI BĂTĂLIA AEROTERESTRĂ PENTRU STALINGRAD

Începutul luptelor aeriene pentru Stalingrad

Chiar înainte ca armata germană să ajungă la Volga, *Stavka* a divizat *Frontul Stalingrad*: a fost creat *Frontul Sud-Estic*, căruia i-a fost repartizată Armata a 8-a Aeriană, și un nou *Front Stalingrad*, sprijinit de Armata a 16-a Aeriană.¹⁶ Resursele către aceste două mari unități aeriene au fost distribuite cu prioritate, mai ales că la sfârșitul verii efectivele lor erau departe de a fi complete.

Stalin a pus cele două *fronturi* sub comandă unică, încredințată generalului-colonel Andrei Eremenko (13 august 1942). Zece zile mai târziu, la 23 august 1942, tancurile germane au ajuns la marginea Stalingradului, venind dinspre nord, și au angajat imediat bateriile sovietice de apărare antiaeriană. Tanchiștii au fost destul de mirați să constate că artileria AA inamică nu avea nici măcar o minimă eficiență în lupta antitanc. După ce au eliminat-o, au văzut că luptaseră împotriva unor civili, în special femei. În după-amiaza aceleiași zile a avut loc și primul mare bombardament asupra orașului. Zone întregi din Stalingrad au fost transformate în ruine. În zilele următoare, alte acțiuni aeriene puse în practică de Corpul VIII Aerian au lovit alte cartiere, spre deliciul lui Richthofen care, asistând din aer la bombardamente, a constatat că „orașul este distrus și nu mai are, practic, niciun obiectiv care să merite atenția aviației”.¹⁷

Sovieticii au realizat repede că un oraș în ruine este mai ușor de apărat. Infanteria germană era acum obligată să-l cucerească metru cu metru, în condițiile în care se afla deja obosită, fiind la capătul a trei luni de lupte ofensive. A început astfel un război de uzură în care rezistența fizică și psihică a combatanților a prevalat în fața tehnicii militare.

Deasupra fostelor clădiri, transformate în ridicături de moloz, se aflau avioanele Corpului VIII, care acum își găseau mai greu țintele. În plus, Flota 4 pierduse din forța cu care începuse Operațiunea *Blau*. Astfel, între 5 și 12 septembrie 1942 a realizat zilnic sub o mie de ieșiri/avion, cu circa 35% mai puțin față de perioada de la începutul ofensivei. Lipsa pieselor de schimb, unele dificultăți de aprovizionare cu muniție și carburant (inerente în situația lungirii comunicațiilor) și pierderile provocate de apărarea aeriană sovietică au fost motivele acestei diminuări. Bombardierele germane erau ținta predilectă a vânătorilor sovietici, care au fost sfătuiți să evite, pe cât posibil, lupta cu vânătorii inamici.¹⁸ Iată de ce, sosirea aeronauticii române pe frontul de la Stalingrad a fost apreciată ca fiind binevenită de către von Richthofen, care, bucuros, s-a grăbit să se întâlnească cu comandanții români.

Intrarea în dispozitiv și misiunile încredințate aeronauticii militare române

Unitățile aeronautice române care au participat la luptele din zona orașului Stalingrad au fost organizate sub forma unui corp aerian denumit, ca și în anul precedent, *Gruparea aeriană de luptă*. Această mare unitate a luat ființă la 6 septembrie 1942 (până la 10 octombrie 1942 s-a numit Comandamentul Aviației de Luptă) prin ordinul Statului Major al Aerului și a fost de la început pusă sub comanda generalului de escadră aeriană Ermil Gheorghiu, avându-l ca șef de stat major pe comandorul av. Vasile Constantinescu.¹⁹

La doar 46 de ani, Gheorghiu avea în spate o carieră care îl recomanda drept un om inteligent, curajos și un bun organizator. Artilerist ca formație, a făcut parte din prima promoție de observatori aerieni (1915) și a luptat în timpul Primului Război Mondial într-o escadrilă de informații, înzestrată cu biplane de tip *Farman-40*. În aprilie 1917, în timpul unei misiuni de fotografiere a frontului inamic, a fost grav rănit de focul antiaerian, o schijă perforându-i ficatul. A continuat să facă fotografii până când și-a pierdut cunoștința, iar această atitudine onorantă i-a adus mult râvnitul Ordin „Mihai Viteazul”, cls. a III-a.²⁰ Peste câteva luni a fost unul dintre primii care au remarcat, în timpul unui zbor, retragerea trupelor ruse din sectorul Mărășești; în zilele următoare, când luptele au crescut dramatic în intensitate, locotenentul observator Ermil Gheorghiu s-a aflat des deasupra liniilor inamice, făcând fotografii

sau efectuând bombardamente. Deși la 15 noiembrie 1918 și-a luat brevetul de pilot, a continuat să zboare ca observator aerian. În primăvara anului următor se afla la Chișinău, primind ordin să treacă frontiera Rusiei sovietice și să culegă din aer informații despre Armata roșie. La a treia misiune, când la manșă se afla locotenentul Vasile Niculescu (devenit cunoscut în urma unei misiuni pe care a făcut-o în noiembrie 1918, când a pătruns în Transilvania pentru un prim contact al guvernului de la Iași cu românii ardeleni), o pană la motor a obligat avionul să aterizeze forțat în teritoriul controlat de bolșevici.²¹ Cei doi tineri ofițeri români au fost capturați și au fost internați la Odessa timp de trei luni; s-au întors în luna august, în urma unui schimb de prizonieri. În 1920 Ermil Gheorghiu s-a aflat pentru opt luni în Franța, unde a studiat caracteristicile misiunilor de informații și de bombardament, așa cum le-a dezvoltat armata franceză în timpul Marelui Război. Revenit în țară, a activat câțiva ani ca instructor, apoi director al Școlii de observatori aerieni de la Tecuci. În a doua jumătate a anilor '20, după ce a urmat cursurile Școlii Superioare de Război, a devenit ofițer de stat major (era maior) și a fost repartizat la Inspectoratul General al Aeronauticii (noiembrie 1928).²² În anii 1931-1932 a fost atașat militar și aero al României în Italia, iar în perioada ianuarie 1932-martie 1937 a fost atașat aero la Paris. La 15 aprilie 1937 comandorul Gheorghiu a fost numit comandant al Flotilei 1 Informații de la Iași, ulterior devenind comandant al eșalonului imediat superior – Regiunea a II-a Aeriană - iar în lunile anterioare declanșării Operațiunii *Barbarossa* a îndeplinit funcția de comandant al aeronauticii Armatei 3. În această ultimă funcție l-a avut ca șef de stat major pe comandorul Vasile Constantinescu, care îi va fi alături și mai târziu, la Stalingrad. Avansat general de escadră aeriană la 10 Mai 1941, Ermil Gheorghiu a redevenit comandant al Regiunii a II-a Aeriană la declanșarea războiului, având în responsabilitate aprovizionarea unităților de pe front și apărarea antiaeriană a Moldovei. A acumulat astfel o vastă experiență în chestiunile logistice și în protejarea comunicațiilor, experiență care l-a recomandat pentru funcția de comandant al Grupării Aeriene de Luptă.²³

Pentru a pregăti sosirea aviației române pe frontul de la Don și Volga a fost creată, la 1 august 1942, Regiunea Aeriană Înaintată. A fost pusă sub comanda generalului de escadră Ermil Gheorghiu, anticipându-se astfel viitoarea numire în fruntea aviației de luptă. Când, prin anii '50, Gheorghiu a fost anchetat de Securitate în legătură cu activitatea sa pe frontul de Răsărit, acesta și-a amintit destul de exact:

„La 1 august 1942 m-am aflat cu Comandamentul noii Regiuni la Stalino. (...) Ca mijloace de execuție [Comandamentul] a avut o bază aeriană regională înaintată și o coloană de autovehicule de transport, circa 40. Comandamentul avea rolul de a pregăti în regiunea Stalino terenurile necesare a primi unitățile de aviație ce urmau să sosească în Est, la sfârșitul lunii august, apoi să primească, adăpostească și să păzească combustibilul pe zece zile și muniția acestor unități și să le hrănească și îmbrace cu mijloace mai reduse, deoarece hrana era în atribuțiunea Comandamentului german. Pentru unități, germanii ne-au pus la dispoziție două aerodroame la circa 4 km vest de Stalino, pe care existau unele adăposturi pentru materialul volant și două clădiri în care s-a putut instala Baza aeriană înaintată și cele două companii de pază ce completau mijloacele Regiunii. (...) Tot cursul lunii august au sosit cu C.F. (pe calea ferată – n.a.), prin Lemberg, cu destinația Stalino, combustibilul și munițiunile pentru unitățile ce urmau să sosească către sfârșitul lunii”.²⁴

La începutul lunii septembrie, Regiunea Aeriană Înaintată reușise să aducă din țară cantități suficiente de materiale, asigurând:

- zece plinuri combustibil/avion;
- cinci plinuri combustibil/auto;
- douăzeci încărcături bombe/avion;
- până la treizeci de încărcături cartușe bord/avion;
- până la trei unități de foc pentru artileria antiaeriană.²⁵

Înainte de venirea eșaloanelor volante destinate viitoarelor misiuni de luptă (bombardiere, avioane de vânătoare, de informații, de transport și de legătură), pe aerodromurile repartizate s-au instalat eșaloanele rulante (personal tehnic, autovehicule, autocisterne etc), aduse din țară pe platforme de cale ferată. De asemenea, tot pe calea ferată au sosit în regiunea Stalino și bateriile de artilerie antiaeriană.

Aviația militară trimisă în 1942 la Stalingrad a fost inferioară celei din anul anterior, deoarece între cele două campanii nu au fost făcute investiții importante care să suplinească pierderile și uzura din 1941 (totuși, un oarecare progres – insuficient – a existat: a crescut numărul de avioane de vânătoare *I.A.R.-80* și de bombardiere *Savoia-Marchetti 79B*, fabricate la Brașov). Experimental, avionul *I.A.R.-80* a fost modificat pentru a executa misiuni de vânătoare în picaj, devenind *I.A.R.-81 bopi*. Pe frontul de la Volga, un grup de *I.A.R. 81* va primi atât misiuni de vânătoare, cât și de bombardament în picaj.

În schimb, artileria AA s-a întărit prin sporirea producției proprii, import de tunuri, specializarea personalului în Germania și înființarea unor regimente noi. Cele trei brigăzi existente în țară (numerotate de la 1 la 3) au fost astfel capabile să repartizeze baterii Frontului de Est fără a pierde prea mult din puterea de foc a anului anterior. La 25 august 1942 a devenit operativă Brigada 4 Artilerie Antiaeriană, cu comanda pe baza înaintată de la Stalino.²⁶ Era pusă sub ordinele colonelului Gheorghe Pârvulescu și era formată din 32 de baterii, organizate în șase divizioane. Două divizioane urmau să acționeze autonom în linia întâi, în sprijinul celor două armate române, iar celelalte patru au fost subordonate Regimentului 4 Artilerie AA (Brașov), comandat de locotenent-colonelul D-tru Grumăzescu, și Regimentului 5 Artilerie AA (Sibiu), comandat de locotenent-colonelul I. Ionescu.²⁷ Bateriile erau înzestrate cu tunuri de calibru mic (în special *Rheinmetall de 37 mm*) și mijlociu (*Vickers de 75 mm*).

Unul dintre ofițerii români aflați cu Brigada 4 Artilerie Antiaeriană la Stalingrad a fost sublocotenentul Constantin Mihăescu din promoția 1941. Astăzi, general-maior în retragere, aflat la venerabila vârstă de 92 de ani, își amintește:

„Plecarea pe front în 1942 și așezarea în dispozitivul operativ mi-au rămas clare în memorie... Mă găseam de un an cu bateria mea la marginea pădurii de la Chiajna, unde aveam misiunea de a acționa împotriva aviației inamice care ataca Bucureștiul. Aveam patru tunuri englezești *Vickers de 75 mm*. Cu ele doborâsem în 1941 un bombardier sovietic care a fost apoi expus în Piața Palatului.

Pentru plecarea pe front ne-am îmbarcat în Chitila-Triaș, într-o garnitură specială. Ca să putem părăsi dispozitivul operativ al Capitalei, cu vreo șase luni mai

devreme am primit încă o baterie de tunuri și militari, pe care i-am instruit și i-am lăsat în locul nostru. Când am plecat din București nu știam unde voi merge și ce misiune voi primi. Am mers cu trenul până la Stalino, unde am fost debarcați. Comandantul meu de baterie era un fost atașat militar, căpitanul Dobrescu, din artilerie. Nu știa nimic despre antiaeriană și nu prea avea treabă cu bateria, venise pe front să-și facă stagiul, altfel nu putea fi avansat...

La Stalino, Dobrescu a fost chemat la Comandament ca să primească misiunea bateriei noastre. S-a întors și mi-a spus: „eu plec cu avionul în noul punct de dislocare și vă las comanda bateriei. O veți aduce cu camioanele aici, la Morozovskaia”, și mi-a arătat un punct pe o hartă. Aveam 22 de ani și vreo 150 de oameni în subordine: artileriști, șoferi, bucătari... De la statul major al regimentului am primit niște hărți locale, dar erau la o scară destul de mare. Totul era verde cu niște linii subțiri care ar fi trebuit să indice drumurile.

Înainte să plec, am stat de vorbă cu un ofițer tânăr care a fost pe front și care era în refacere. El mi-a dat câteva sfaturi. Mi-a spus: *Dragă, zona este peste tot minată, sari în aer când nu te aștepti și primești foc când nu te gândești! Ai grijă, în deplasare, să mergi pe urmele altora care au trecut înaintea ta pe acolo, așa ești mai sigur că nu e minat. În al doilea rând, să nu fii curios. Dacă se întâmplă ceva în zona ta, nu te privește, îți vezi de misiunea ta. Lasă-i pe alții, care au fost numiți, să se ocupe. Orice abatere de la misiune te încurcă și îți faci singur greutăți.* Mi-au prins bine aceste sfaturi...

Am început deplasarea! Conduceam un convoi de cinsprezece mașini, cu care căram tunurile, muniția, bucătăria și ostașii. Aveam și un turism de oraș, rechiziționat, dar eu nu am vrut să-l folosesc, era al comandantului. Am încolonat mașinile, am trimis cercetași înainte... Ce să găsească? Nu era nici țipenie, totul era pustiu! Stepă cât vedeai cu ochii... Ici, colea, era câte o porțiune de șosea asfaltată. Dar nu puteam să mergem pe ea, pentru că, fiind toamnă, colhozurile treieraseră și pentru că nu aveau depozite, au pus cerealele pe asfalt. Și noi am mers pe niște drumuri de pământ, niște șleauri, în paralel cu șoseaua asfaltată. La popasuri eram în alertă, eram cu gândul la partizani! Bucătăria gătea în timpul marșului, iar când opream, serveam masa, apoi plecam imediat.

Uneori am trecut prin zone mai mocirloase și ne-am împotmolit. Oamenii au făcut un fel de hamuri din frânghii, s-au înhamat și așa am scos mașinile... Localitățile erau foarte puține. Niște sate amărâte, cu case din chirpici. Ferestrele lor erau doar niște geamuri puse în perete, fără cadru de lemn. Am intrat și eu într-o casă... Mirosea urât, pentru că, neavând lemne, localnicii făceau focul cu bălegar. De unde copaci, în stepă?

Am trecut, bineînțeles, și prin locuri unde se purtasera lupte. Încă mai erau morți neridicați, încă mai era sârmă ghimpată, încă mai erau distrugerii... Vreo cinci zile am mers printr-o câmpie imensă, fără repere. Aveam doar harta și busola. Mulți s-au rătăcit; nu toate unitățile au ajuns, la timp, la locul indicat. Monotonia ne termina. Eram atât de plictisiți, încât am făcut un concurs cu soldații: primul care vedea un pom avea de la mine un pachet de țigări... Până la urmă am ajuns la Morozovskaia și am văzut că acolo era un aerodrom de pământ, pe care trebuia să-l apărăm. Acest drum a fost primul meu examen adevărat de război!”²⁸

Note:

¹ Vezi, pe larg, concluziile atașatului aero al României la Berlin, lt-cdr Al. Zaharescu, în raportul pe care l-a întocmit în vara anului 1940 referitor la capacitatea combativă a *Luftwaffe*, Arhivele Militare Române (în continuare, A.M.R.), Fond *Microfilme*, Rola P. II 3. 1185, cadrul 112.

² A.M.R., Fond *Flotila 1 Vânătoare*, Dosar 50, f.356.

³ Joel S. A. Hayward, *Stopped At Stalingrad. The Luftwaffe and Hitler's Defeat in the East 1942-1943*, University Press of Kansas, 1998, p.19.

⁴ *Ibidem*, p. 180.

⁵ Von Hardesty, Ilya Grinberg, *Red Phoenix Rising. The Soviet Air Force in World War II*, University Press of Kansas, 2012, p.5.

⁶ *Ibidem*, p.8.

⁷ *Ibidem*, p.15.

⁸ *Ibidem*, p. 53.

⁹ Mihai Rogai, *Cum a câștigat U.R.S.S. al Doilea Război Mondial sau pe cine nu lași să moară, nu te lasă să trăiești, în Istorie și civilizație*, Anul IV, Nr. 30, p. 68. Conform acestei surse, până la sfârșitul războiului au fost livrate sovieticilor și 8.218 tunuri antiaeriene.

¹⁰ Von Hardesty, Ilya Grinberg, *Op.cit.* pp.112-113.

¹¹ *Ibidem*, p. 114.

¹² A.M.R., Fond *Flotila 1 Vânătoare*, Dosar 63, f. 13.

¹³ Idem, Fond *Gruparea Aeriană de Luptă*, Dosar 1. ff. 1-3;

¹⁴ Idem, Fond *Flotila 1 Vânătoare*, Dosar 50, f. 358.

¹⁵ Idem, Fond *Microfilme*, Rola P II 3.1189, Cadrul 15.

¹⁶ Joel S. A. Hayward, *Op.cit.*, p. 185.

¹⁷ *Ibidem*, p. 188-189.

¹⁸ *Ibidem*, p. 195.

¹⁹ A.M.R., Fond *Jurnal de operații G.A.L.*, Dosar 3, f.2.

²⁰ Valeriu Avram, *Zburătorii României Mari*, Editura Alpha MDN, Buzău, 2007, pp. 144-145.

²¹ Arhivele CNSAS, Fond *P*, Dosar 015409, f. 11.

²² *Ibidem*, ff. 13-15.

²³ *Ibidem*, ff. 20-28.

²⁴ *Ibidem*, f. 30.

²⁵ A.M.R., Fond *Statul Major al Aerului*, Dosar 309, f. 38.

²⁶ *** - *Istoria artileriei și rachetelor antiaeriene române*, Editura Modelism, București, 1996, p. 218.

²⁷ *Ibidem*, p. 230.

²⁸ Interviu cu gl.mr. (r.) Constantin Mihăescu, nepublicat.

Aniversare 130

MATEIU I. CARAGIALE, CAVALERISTUL PIERDUT

----- Emil Niculescu, Cercul Militar Buzău

Candidatul la ofițerie

Tradițiile militare ale caragialeștilor, după sosirea în Țara Românească în suita lui Vodă Caragea, pe linie paternă, se limitau, după amintirile lui I.L.Caragiale, la tentativa nereușită a lui Iorgu Caragiale, unchi după tată, de a deveni kapelmaister: *Iorgu Caragiale ieșise din școala de muzică a cadeților – adică jumătate ieșise și trei sferturi fusese dat afară, pentru că nu-nvăța nimic și se ținea de farse toată vremea, adică nu manifesta seriozitate, în Bucureștiul care, tradus în grecește, s-ar fi numit cu îndreptățire Hilariopolis. Viața vagantă de șef de companie teatrală îl va aduce pe Iorgu Caragiale și prin orașul Drăgăiciei. Căsătorit cu fiica lui Ștefan Pascali, din Brăila, Elena, actriță și ea, analfabetă, inteligentă, cărei I. L. Caragiale îi spunea Cecilia, care va naște pe cea de a doua dintre fiice, Virginia, la Buzău, probabil într-un turneu, cum presupunea G. Călinescu: Virginia, născută la 14 septembrie 1870 în Buzău, se mărită în 1890 cu actorul Vasile Toneanu¹.*

Mateiu I. Caragiale, primul fiu, nelegitim, al scriitorului, adus în familia „oficială” a acestuia în 1889, urmează, ca bursier, Colegiul „Sf. Gheorghe” din București (1892-1902), aflat sub direcția criticului și istoricului literar Anghel Demetrescu, grație căruia se pasionează de istorie și heraldică, contractează o cronică slăbiciune față de aristocrație, căreia se iluzionează, printr-o complicată descendență, a-i aparține. Într-un jurnal din amurgul vieții (1934), nota: *Ca heraldist născut și înverșunat am avut foarte de timpuriu pasiunea decorațiilor; la vârsta de paisprezece ani le cunoșteam pe toate și le desenam cu de-amănuntul în caietul meu de fizică.*

În 1904, la Berlin, Mateiu, student în Drept, vizita muzee și îi scria lui N.A.Boicescu, colegul de liceu ce alesese, pentru studii, Parisul, un emul întru glorificarea trecutului, asupra vieții mondene a mării capitale europene: *În Tiergarten e un loc mare, aproape cât havuzul mare de la șosea la rondul al doilea pentru călăreți și acolo ies diminețile tot felul de tipuri, husari, ulani, dragoni, tot felul de ofițeri, câțiva babalâci borfoși, unii cu niște cai splendizi, alții pe niște cai umflați cu picioarele scurte. Toți fac figuri de manej...*

La începutul anului 1905, Caragiale, iritat de îndolența fiului, drept represalii, îl „surghiunește” la București pasionat de cursele de cai, de uniforme fastuoase, cu brandenburguri, ledunci aurite, pantaloni albi cu paspol și găitane, lipsit de mijloace de dezvoltat un „gingerism” civil, Mateiu este tentat să se înscrie la Școala de ofițeri de cavalerie. În atari împrejurări, se va consulta cu una din surorile tatălui, mătușa Lenci.

Surorile Caragiale, după moartea tatălui (1870), vin la București și locuiesc, împreună cu mama lor, în curtea caimacamului Iancu Manu, tatăl generalului George Manu, viitor primar al Capitalei și președintele unui guvern conservat². Șerban Cioculescu, primul monograf al lui I.L.Caragiale, preciza că Anastasia Caragiali, (cealaltă mătușă a lui Mateiu) ar fi stat 60 de ani ca femeie de încredere a familiei Ion Manu,

ținând cheltuieli și crescând nepoții fostului caimacam³. Probabil că, astfel, sub protecția generalului George Manu, în ianuarie 1879, chelăreasa va primi „Crucea Elisabeta”, distincție acordată doamnelor care, în timpul campaniei Independenței, prin spitale, lazareturi, ambulanțe, ostoiseră durerile soldaților răniți și bolnavi sau contribuiseră prin ofrande la dotarea așezămintelor spitalicești.

Lenci îi va scrie lui Ion Luca să nu fie, din rațiuni practice, nemulțumit de proiectul aspirantului la cariera militară: *În fine, eu așa sunt de idee, ca tu să îl lași cu toată voia să intre în școala militară, de se va putea, și să fii chiar bucuros că scapi mai curând de grija lui, căci odată ieșit ofițer nu mai are nevoie de ajutoru bănesc al nimănui și scapi de a cheltui cu el și ești afară de orice răspundere*⁴. Argumentul final al epistolei se pare că a găsit ceva ecou în cugetul risipitorului părinte: la 15 mai 1905, îl înștiința poștal pe Paul Zarifopol, ginerele lui Dobrogeanu-Gherea, oarecum împăcat cu situația, dar nu fără o doză (auto)ironică: *Era să merg la Hamburg, dar trebuie să expediez întâi pe Mateiu, ca să nu-și piardă vechimea la gradul de general de brigadă. Glumești cu cariera armelor!*⁵.

Pe 8 iulie, sora, bolnavă fiind, își reînnoia îndemnul: *Cele ce-am scris în privința lui Matei a fost numai ca să-ți arăt că nu avem noi trecere la Mănuilești (familia Manu, n.m) ca ceilalți din familie (adică fidela Anastasia, n.m.), noi am avut cam totdeauna păr de lup. Cât pentru intrarea lui Matei în școala militară, vorba ta bine, tu îți faci datoria să intervii, dar la urma urmei, de nu se va putea, nu ne vom da de mal, mai sunt și alte cariere decât cea militară, mai are 6 zile până la 15 iulie, că până atunci se depun actele, cred că le va depune și el, și nu mai este mult până să văză rezultatul să-mi scrie să știu*⁶. Ghinion, tânărul heraldist nu va ajunge nicicând cavalerist; este respins medical la examenul de admitere. De altfel, foile matricole de la colegiu probau, fără putință de tăgadă, o foarte slabă înzestrare pentru gimnastică. Criticul Alexandru George este sceptic în privința vreunui real regret din partea candidatului: *De altminteri, nici nu știm în ce măsură ar fi corespuns unei înclinații reale spre cariera armelor. După ce terminase liceul, el considerase acest eveniment nu ca o simplă etapă în dobândirea unei situații sau în desăvârșirea pregătirii intelectuale, ci doar ca pe o cucerire a liberății de care voia mai curând să abuzeze*⁷.

Înscris, în cele din urmă, la Facultatea de Drept din București, Mateiu va răscumpăra acest accident biografic în planul ficțiunii genealogice și al literaturii. Scriitorul, mai puțin atent la fărâmarearea unei variante de carieră a primului născut, îi scria, fără a avea senzația că ar vorbi de funie în casa spânzuratului, la 31 ianuarie 1906, lui Zarifopol: *Aici, după o vreme infamă, trei nopți și trei zile de furtună și întuneric, de azi*

*dimineată norii se risipesc, și Phoebus parcă ne-ar face cu ochiul - ca un ofițeraș jermân încercându-și întâia curte cu monoclul*⁸.

Tot pe linia păgubos-mondenă a meseriei armelor, semn că ratarea carierei ofițerești se cicatrizase, fostul candidat îi scrie lui Boicescu, la 23 noiembrie 1907: *Vlădoianu a fost luat la armată și încazarmat la regimentul patru roșiori care e în București. Acum baccalaureații sunt încazarmați ca în Franța. Fi! Quelle horreur! Poate să scape, dar după câte văd, e foarte greu. Odată ce au pus mâna pe tine e greu să le mai retragi reverența. (...) În București e foarte greu de lucrat cu damele. Sunt dintr-o rasă imposibilă. N-au încredere, le e frică și n-au tradiție de galanterie, cele mai multe nu sunt capabile să iubească pentru amor, trebuie să aibă un scop politic, sau mai ales și un plan financiar. Pentru jouissance nu riscă niciuna, ca străinele, situația lor. Lică Filitti, ofițerul, mi-a spus că de trei ani de când se zbate, nu poate face nimic, cu toată uniformă și dolmanul lui. S-a desperat de răceala lor. (Mi se pare că i-au tras chiulul și nu știe că trebuie uneori să constrângi o femeie aproape cu violență, când vezi că se pierde în ezitări)*⁹. Cu răbdare, sânge rece și prezumat tupeu, Mateiu se pregătea pentru meseria de vânător de „ponturi”, cale anevoioasă, nu lipsită de momente penibile. O mai pățiseră și alții, după nume, odrasle decăzute de foști voievozi, cunoștințe ale sale: *Emile Sturdza e subofițer de ambulanță are un chipiu de șef de gară și s-a aruncat la o dotă de 80.000 dar pentru moment a fost rebutat. (...) Astă vară era oribil (...) nemâncat, neras, slab ca un spectru, cu un joben cabosse și cu ghete eculate, iar ca o culme, monoclul îi era spart în mii de țândări, dar tot în ochi*¹⁰.

Un armistițiu între Caragiale tatăl și fiu se produce în vara lui 1907, când, Mateiu, îmbolnăvindându-se, este chemat de familie la Berlin. Ignorând „nesărata plachie” a sfaturilor paternale, fiul nelegitim se pregătea exersând, cu textele ce vor alcătui volumul de versuri „Pajere” și scrisorile către N.A.Boicescu, să intre, dar nu ca un „bugomil”, ci ca un principe Bassaraba-Apaffy, în câmpul de luptă al literelor. În corespondență, colporta, în toamna lui 1907, cancanuri bucureștene de extracție militară: *tânărul Cocșor Drăghici, călărașul, se zice că ar fi plecat la Paris cu Mița Biciclista, bogată femeie de moravuri ușoare a epocii. În această zonă, ar fi dat el însuși un asalt, dar, deocamdată, studia „tactica” unei astfel de lovitură, fiindcă, aurul, care e Dumnezeul modern, îți comunică ceva din esența lui divină, devenind un semi-zeu pontagiu. Acolo, printre altele, a cunoscut pe contesa de Rendics (născută Tullea-Falcoyano), un bun piston, al cărui soț era un fel de pirat din Triest, având nu numai blazon, ci și 145 de inele masive cu pietre enorme, cercei, coliere, brățări furate de la*

*naufrația din Ragusa sau din Dalmația din biserici.*¹¹ Fălcoienii erau, și ei în cărțile de boierie ale Valahiei. Un Ștefan Fălcoianu, colonel, apoi general, om politic liberal, brevetând un instrument de cotaț butoaiele, pentru care a fost ironizat de Eminescu și Caragiale seniorul (care-l introduce la formulări naționale „reputate”: hapurile lui Davila, țuca lui Marghiloman, cotul lui Fălcoianu), devine primul ofițer ales membru corespondent al Academiei Române. Constantin Argetoianu, al cărui părinte fusese colonel, îi croiește, în memorii, un portret puțin măgulitor: *Deși în armată nu făcuse nimic, deși în timpul Războiului Independenței nu dovedise nici aptitudini militare nici talent organizatoric, ajunsese pe calea vechimii la gradul de colonel - grad însemnat într-o vreme în care nu erau decât patru generali în toată țara; camarazii săi îl porecliseră „zmeul fără coadă”, nu-l stimau fiindcă era slugarnic cu cei mari și nu-l iubeau fiindcă era țanțoș și infumurat cu cei mici, Inventase (?) un cot pentru măsurat butoaiele și pe baza acestei invenții fusese ales membru al academiei Române, în Secțiunea științifică!*¹²

Arar va mai aminti de casta militară, în scrisori (21 mai 1908), în legătură cu același Vlădoianu (*În uniformă e găunos și are să iasă din armată soldat după câte vād*) sau câte o știre ce privea înalta societate și avea un anume iz istoric: *Știi că a murit generalul Haralamb, locotenent domnesc* (unul dintre complotiști militari ai loviturii de palat de la „11 februarie” 1866, când Cuza a fost forțat să abdice). Tatăl îl cunoștea prea bine, ironizându-l atunci când, la senectute, într-o adunare liberală declarase că e liberal convins dar, mai înainte de toate, revoluționar: *A fi revoluționar astăzi, când țara a juns să capete un loc între statele civilizate, înseamnă a fi contra acestor libertăți, înseamnă a lucra contra liniștii și siguranței statului. (...) Ceea ce m-a mirat foarte mult, e că am citit în „Românul” că grupul de 28 reprezintă adevărata partidă liberală. (...) Această reclamă amintește pe aceea a băcanilor cari toți lipesc afișe pe pereți cu inscripțiunea căci se găsește adevăratul cașcaval de Penteleu.* („Voința națională”, 15 iunie 1885).¹³

Cavalerii din steme nobiliare

Modesta sa extracție socială, în raport cu aspirațiile, Mateiu nu va simți-o confortabilă niciodată, drept care o va corecta, în planul ficțiunii și cu ajutorul heraldicii. Va identifica, pe linia bunicii materne, o Karaboa (Karabetz. Carabăț) și, prin diferite artificii de ordin onomastic, își va revendica descendența dintr-un Karabetz de Nagy Buny (Boiul Mare), conte de Szathmary, înnobilit pentru fapte de arme de către Mihail Apaffy, la 13 februarie 1663. S-a ilustrat în lupta pe care principele a câștigat-o la 23 ianuarie 1662, la Soloșul Mare, asupra lui Kemeny. Herbul de noblețe înfățișa un călăreț de culoare firească, armat,

*înveșmântat în verde samalțul al doilea în felul unguresc, cu podoabe de aur, cu căciulă și mantă pe umeri blănită în cafeniu, ținând în dreapta pușca tersesiană de argint cu patul negru și în stânga dârlogii, călare pe un armăsar alb de culoare firească, ridicat în două picioare*¹⁴. Mateiu adăuga că străbunul se afla printre pușcașii-călări-terseșieni, muschetari, dragoni.

O informație, la acest capitol o furnizează, culeasă de la Cella Delavrancea, Șerban Cioculescu, anume că autorul „Crailor de Curte Veche” își aroga uneori descendența din familia Caracioni (în pronunția lui defectuoasă Cavacioni). Izvorul era același, cartea lui Pușcariu, unde, pe aceeași pagină, se aflau vreo trei Karaksony, între care unul de Sugfalva, cu diploma de la Carol VI, de a. 1717. Către acesta crede Cioculescu a se fi îndreptat opțiunea lui Mateiu, dacă nutrea un ideal eroic, războinic, fiindcă în „brevetul” de căftănire se preciza că fiind bătaia de la Strâmtura Borșii cu 30 de haiduci români a mântuit de mânia tătarilor 8000 de creștini prizonieri. Sursa informației o constituie volumul *Date istorice privitoare la familiile nobile românești*, culese și editate de I(oan) Cavalier de Pușcariu (Sibiu, 1895), lucrare premiată de Academia Română.

Plaineștiul, lângă conacul de la Dragosloveni al lui Vlahuță, unde Caragiale-senior și Delavrancea erau deseori oaspeți. Îi devenise familiar scriitorului (acolo se afla dislocată și compania a 6-a din Regimentul 9 Dorobanți Râmnicu Sărat¹⁵), va reprezenta un nesperat cap de pod către validarea propriei vanități. Concedând că, totuși, fiul ar putea avea talent liric, în urma lecturii unor eșantioane liceice din „Pajere”, Ion Luca va merge la Iași, la redacția „Vieții românești” spre a propune o nouă candidatură la Parnasul

Desen de Mateiu I. Caragiale

național. De la o vizită la Vlahuță, vor face și o drumeție de bun augur, notează Mateiu, pe un șantier: 29,04,(19)12 *Aflându-mă cu tatăl meu la Dragosloveni, ne-am dus să vedem aproape de Plainești, locul unde trebuia să se ridice monumentul marelui Suvarow, care zdrobise, la 11 X 1789, armata turcească. Soclul era pus, un bătrân semănând cu Tolstoi lucra la el. Statuia equestră a venit din Rusia anul următor și s-a reîntors după trei ani. La inaugurarea acestui monument (6 X 1913) am fost propus de către șambelanul și Consilierul de stat Boris Arseniev, însărcinată cu afaceri la București, mai târziu viceguvernator al Basarabiei; astfel a ajuns a fi distins cu Ordinul țarist „Sf, Ana”.¹⁶*

În iunie 1912, la Berlin, Mateiu participase, cu aerul asumat al unei inevitabile formalități, la funeraliile părintelui. În toamna lui 1912, norocul, prin învăluire, îi dă, totuși, un semn de existență: *Mă duceam în acea epocă, din motive puțin serioase, la o familie Kernbach. Făcui aici cunoștința unei doamne Maria Wanda Christodulo-Georgescu, o coloneleasă de provincie, gen vaudeville, al cărei destin avea să fie, treisprezece ani mai târziu, foarte de plâns. Ei îi datorez mai mult decât oricui ideea de a mă duce să-l văd nici mai mult nici mai puțin decât pe Take Ionescu. Ea m-a îndemnat și chiar cu tărie. Nimic mai logic. Tatăl meu avea în Partidul Conservator-democrat state de servicii a căror amintire era încă proaspătă. Patru ani mai târziu, în august 1916, România intra în război; la Galați are loc o scenă mișcătoare, înregistrată de copilul, pe atunci, memorialistul de mai târziu, Gh. Jurgea-Negrilești; după o manifestație entuziastă de adeziune la decizia regelui, a urmat plecarea Regimentului 11 Siret. În frunte cu bătrânul colonel Christodulo-Georgescu, regimentul a defilat ca în cărțile poștale. Cântau „La Arme” cu un entuziasm, cu un avânt care nu erau de comandă.¹⁷*

Oportunismul vânătorului de filoane a simțit că momentul nu trebuie ratat: compasiunea față de „soldatul credincios”, cum însuși semna în corespondență era încă vie, bașca un capital de remușcări: Ion Luca, ce îl însoțise pe „Tăchiță Gură-de Aur”, șeful conservator-democrat, în campaniile electorale pe post de talentat ridicător de mingi la fileu, nu apucase a fi primit promisa funcție de deputat. Ce i se refuzase lui, se decontează postum lui Mateiu: obține funcția de șef de cabinet în Ministerul Lucrărilor Publice, deținut în intervalul octombrie 1912 - ianuarie 1914. La nici două săptămâni de la numire, în această calitate oficială participă la inaugurarea monumentului lui Suvarov, unde este propus, ca „june de viitor”, spre decorare cu Ordinul „Sfânta Ana”, clasa a II-a în grad de cavaler. Mateiu va avea încântarea ca, în timp, să alcătuiască vreo trei liste cu posesorii imperialei distincții; dintre militari, cravata acestui ordin o împărțea cu coloneii:

Grigorescu (Eremia, n.m.), Balif, Brociner, Bassarabescu, Vaitoiano (generalul Arthur Văitoianu, n.m.), Anastasiad, Georgescu, Averescu. O a doua listă de „colegi” îl includea pe generalul Theodor Văcărescu, mareșal al Curții regale, istoric al Războiului Independenței, dar și un anume Al. Lapati, prefect de Buzău (1879); în fine, ultimul pomelnic, selectiv, cu gradele și funcțiile actualizate, însuma, numai până la poziția 18, cinci generali, trei colonei, prefecti, directori, etc. Numai lume bună. Și care, de la un moment istoric dat, revoluția bolșevică și împușcarea țarului Alexandru al II-lea, nu risca să crească, ci, dimpotrivă, să scadă, făcând cu atât mai merituose vlăstarele supraviețuitoare. Devine proprietar la Sionu (Fundulea), câștigat prin căsătoria cu Marica Sion, mai „veche” cu vreun sfert de veac decât mirele, fiica poetului pașoptist George Sion, ea însăși titulară a crucii comemorative române a războiului 1916-1918.¹⁸ Acolo arborează o flamură personală, având culorile de pe armoariile Karabetzilor.

Eroii săi din „Craii de Curtea Veche” (1929), sunt și ei distinși cu diverse ordine și medalii, chiar de război. Pantazi, era „veteran” al războiului ruso-româno-turc, „ultima cruciadă din Europa”, cum a mai fost numit, ba chiar unul dintre cei bravi, posesor al celei mai strălucite decorații de război țariste: *omul pățimaș, după Frumos și adăpat la izvorul tuturor cunoștințelor, care citea în original pe Cervantes și Camoens și vorbea cu cerșetorii țigănește, cavalerul sfântului George al Rusiei*. Tot acolo face vorbire de propria decorație conferită de ultimul autocrat rus, printr-un acroșeu la același personaj – tatăl lui Pantazi, care *s-a stins de mâhnirea ce-i pricinuisse pierderea Basarabiei*, după pacea de la Berlin; sub imperiul acestei mâhniri (rușii ne luaseră cele trei județe – Cahul, Bolgrad și Ismail – ce ne fuseseră restituite în urma războiului Crimeei) era cât pe ce să facă un gest cu totul necugetat: *de nu prindeam de veste la timp, apuca să trimită înapoi cordonul Sfintei Ana, al cincilea din cele șase cu cari au fost cinstită casa noastră*.

La antipod, pe revers grotesc, Gore Pirgu, în casa boierilor, „adevărații Arnoteni”, la Maiorică (*contopire de ospătărie și han de tripou, de bordel și de balamuc*), după un recital de cântări bisericesti, amestecate cu deocheate cântece de lume și șansonete bulevardiere, afectează brusc o atitudine marțială, eroică, patriotică: *-Cum, nu auziți? Zise... „trâmbița răsună, tricolorul s-a-nălțat”. Și, cu deznădejde, urlând: „Dați-mi, dați-mi arma mie, vreau să mor în bătălie, nu ca sclavul în sclavie, dați-mi, dați-mi calul meu!”*, *își încalecă scaunul și-și dete să se avânte, dar se împiedică de covor și căzu pe o răcitoare, fără a-și face însă vreun rău, căci se sculă numaidecât, sprinten și ușor, de parcă nu atingea podelele, ne arată cum avea să joace peste Carpați, între Tisa și*

Nistru, hora cea mare, hora unirii tuturor românilor și se chinuia și se fleorțâia: „ti cu flori la pălălie, ti cu flori la pălălie, uite-așa. Uite-așa, hăi, hăi, hăi!” Ion Vartic vede aici o răzbunare (postumă) împotriva tatălui, cu o descărcare îndrăcită de ură, ce, în modul cel mai ingenios, se întoarce împotriva celui ce a declanșat-o, dezvelindu-i complexul: Caragiale-Pirgu, mim dement, seamănă izbitor cu Rameau gelosul pe vestitul Rameau...

Cu talentul e altfel decât cu titlul nobiliar, care se moștenește oricum; în schimb, „ca să ajungi la faima tatălui, ești nevoit să fii mai priceput decât el”, afirmă Rameau. Cu ură, Mateiu se simte silit să se arate mai priceput decât tată.¹⁹

Frații Filitti

Războiul I-a petrecut, nu prea glorios, la București, sub ocupația germană, fusese declarat necombatant când candidase a deveni cavalerist, ca satelit al Alexandru Bogdan Pitești, mecenat și escroc, dirigiuitor al gazetei „Seara”, care făcea lobby Germaniei. Deși, în perioada de după realizarea României Mari va mai dobândi câteva decorații românești și străine, între care și Ordinul „Legiunea de Onoare” francez (1929), cel rus rămâne, mult timp, cel preferat, fiind aproape un fetișizat prin notațiile din agenda personală; pe 4 aprilie 1927 consemna: *A XIII-a aniversare a semnării, ordinului „Sfânta Ana”, clasa a doua*, iar pe 7 mai, același an: *a XIII-a aniversare a decernării ordinului Sfânta Ana*; date sacrosancte în evaluarea de sine a insolitului personaj.

Polemistul Arhibald îl observă printre „nemții” Bucureștilor: „deși ne-am fi așteptat ca, în calitate de fost takist, șef de cabinet al lui Alexandru Bădărău... să fie și el antantist, în direcția instinctului național... Or, din primele zile ale ocupației, când s-au numit giranți germanofili la ministere... la Interne pe lângă carpistul N. Lupu-Kostache au roit trei hoituri...” Unul dintre acestea era Mateiu, fiul lui Caragiale, cel care împlinindu-și visul de a trăi mai spre inima Europei, spunea despre Germania că e „fruntea capului care a ajuns cu picioarele până la Carpați...”, dar spre nefericirea noastră... nu a putut trece măcar până la Balcani.²⁰

În aprilie 1907, îi scrie lui Boicescu, la rubrica mondenă că Ionel Brătianu (I.I.C. Brătianu, viitor prim ministru liberal, n.m.), cel mai mare și mai parșiv pezevenghi, a pus gheara-i mizerabilă pe Elisa Știrbei, fostă Marghiolo-Manu. Nu avea de unde să știe că, în timpul ocupației germane, îl va exaspera cu petențele pe Marghiloman, care-și va nota: „Lupu Kostaki obasit de germani. Îi cer ca prefecți pe Caragiale, fost șef de cabinet al lui Bădărău și bănuieț de el ca spion al lor pe timpul guvernului Maiorescu și un oarecare Moisescu, pe care refuză să-l numească.” Nu va obține postul – scrie Lucian Boia – în ciuda sprijinului german! Cât despre bănuiala de spionaj, nu

Locotenent-colonel Alexandru Filitti (1927)

există nici o confirmare (nu figurează, în orice caz, pe lista numeroșilor spioni reali sau prezumați din arhiva Direcției Poliției și Siguranței Naționale.²¹

Mateiu Caragiale nu prea poate fi imaginat fără eșecurile sale mundane, biografice, fără refulările care i-au alimentat călimara. Să fi reușit la Școala de ofițeri (de cavalerie), l-am fi aflat acum, în cel mai fericit caz, într-o istorie de armă, ca pe „Luca Filitti, ofițerul”, ca erou al șarjei de la Robănești, unde s-a pierdut o treime din efectiv, așa cum consemnează istoria Războiului Întregirii: *Primul care s-a oferit să execute această periculoasă misiune a fost căpitanul Alexandru Filitti, comandantul escadronului 3. Efectivul subunității era de 110 roșiori. La ora 10 șarja a pornit năprasnică. Alături de căpitanul Filitti, în fruntea escadronului se afla și sergentul voluntar Gheorghe Donici, în vârstă de 68 de ani, veteran al războiului de la 1877-1878. Misiunea a fost îndeplinită, bateria Regimentului 227 Artilerie germană a fost silită să-ți părăsească poziția de tragere, dar din întregul escadron au mai putut fi recuperați 18 oameni, răniți sau accidentați.*²² Între răniți era și căpitanul Filitti (ajuns colonel, în 1927), iar între morți, veteranul

de la 1877, Gheorghe Donici, ajuns sublocotenent post mortem. Despre „stirpea” celui dintâi Mateiu era documentat, reiese din adnotările sale pe cartea genealogistului Octav-George Lecca (Editura „Minerva”, 1899) pe care o și adnotează; ea se cobora de la Bizanț (1124), unde un Mihail Philis era Sacerdot, până la cei de la sfârșitul secolului, unde notează despre vel paharnicul Constantin Filittis, doctor și cavaler (*cavaler gândac*, ricanează Mateiu Caragiale), în pofida unor înrudiri ilustre (*Căsătorit cu sora generalului Coletti, om politic al Greciei...*) Un frate al acestuia, Alexandru, era căsătorit *fiica lui Vlădoianu și a Augustinei Pr. Sutzo*, ai căror fii/nepoți erau cei îndolmănați din anturajul de tinerețe al celui pe care Ion Barbu l-a numit „prim și ultim Caragiale”²³. Vlădoienii, între care se afla un Barbu, *fost mare spătar al oștirea românești*, ministru și primar al Capitalei (1865) și un Nicolae, colonel de cavalerie, îi erau arhicunoscuți, adăugând, la cartea lui Lecca, un adevărat arbore genealogic, adus până între contemporani. Tot acolo figurau și Donici, cu un hatman, în domnia lui Dimitrie Cantemir, fabulistul Alexandru Donici, fost ofițer în armata rusă și un Emanuel Donici, căpitan de cavalerie.

Lucu Filitti, cel întâlnit în corespondența de tinerețe, și pe care epistolierul nu dădea multe parale, va scrie o pagină de glorie din istoria cavaleriei naționale: *Căpitanul Filittii, avându-l alături pe voluntarul sergent Donici, scoate revolverul, gest pe care-l imită și veteranul, îl înalță într-un gest hotărât și ordonă cu glas răsunător care aprinde văpăi în toate inimile:*

*- Pentru atac, lancea-n cumpănire, MARȘ, MARȘ!*²⁴

Bateria inamică, în fața șarjei se retrage de pe poziție, dar cavaleriștii rămân expuși tirului a trei mitraliere inamice, din flancul drept al escadronului. Rănit, comandantul este ridicat de sanitarii germani și transportat la spitalul de la Craiova. În gara unde era să fie îmbarcat, Pielești, sosește generalul von Kuhne, comandantul Corpului 54 german, care îi va spune: *- Am ținut să vă cunosc personal spre a vă exprima respectul meu pentru actul de temerară vitejie de care ați dat dovadă. Dar trebuie să vă mărturisesc, în același timp, că sunt cu totul surprins, fiindcă în războiul modern șarjele de cavalerie nu mai sunt posibile.*

-Am executat un ordin...Și apoi, eu cred că mi-am îndeplinit misiunea, deoarece tunurile dumneavoastră nu se mai află în poziție...

-Și asta este adevărat, a recunoscut generalul, după care s-a despărțit, nu înainte de a ordona ca ofițerul să fie transportat la spital cu automobilul său.

Bustul lui Donici, datorat artistei Zoe Slătineanu, este dezvelit, la Muzeul militar național, la 1 martie 1931, în prezența ministrului armatei, generalul N. Condeescu, colonelul Al. Filitti, fostul comandant al escadronului 3 din Regimentul 9 Roșiori și Constantin Sturdza, fostul comandant de pluton al eroului.

Printre cele câteva „cazuri nenorocite”, ale conduitei bucureștenilor, de un anume „ștaif”, sub ocupație, Pia Alimăneșteanu îl semnalează și pe cel al lui Ion Filitti, fratele căpitanului de roșiori, Alexandru Filitti, *secretar la Ministerul Afacerilor Străine, rămas din întâmplare la București, -deși mobilizat, - după multe stăruințe a reușit să fie director al Teatrului Național, cu condiția ca artiștii din Berlin, muritori de foame, să poată veni cu trupe să joace la București, plătiți de primărie, 50.000 lei. A inaugurat deschiderea stagiunii printr-un discurs.*²⁵

Jurist prin formație, diplomat de succes, competent și ambițios, școlit la Paris, cu o bogată activitate de istoric, notabilă atât sub latura erudiției cât și a interpretărilor, în 1915 ales membru al Academiei, în perioada neutralității, își precizează poziția: *antiantantist, antirus, deloc prohabzburgic, dar foarte progerman și, conform unor pagini de jurnal, considerând că Germania nu se va putea bizui în viitor pe putregaiul habzburgic. Se va bizui pe statele centrale ce se vor ridica în locul monarhiei habzburgice. În acest sens e adevărat că avem interese ca pe ruinele acestei monarhii să se nască o Românie mare, nu o Ungarie întărită.* Cu aceste argumente, se trezește, la finele anului 1916, într-o poziție dificilă, dar pe care, până la urmă, va reuși să o manevreze abil. *La sfârșitul anului 1916, profitând de nepotrivirea dintre două ordine succesive, primul de a rămâne în București, mobilizat pe loc, celălalt de a pleca din București, ca ofițer de legătură cu comadamentul unei divizii rusești, Filitti decide să rămână (de fapt cel de al doilea ordin, chiar dacă argumentul invocat de Filitti – provenea de la o autoritate inferioară celui dintâi, era valabil, fiindcă ce rost avea o mobilizare pe loc în Bucureștiul pe punctul de a fi ocupat). Indiferent de ordine, aceasta era oricum preferința lui. Dezertase: a fost condamnat la moarte de Curtea Marțială a Armatei a 2-a la Bacău.(...) Scapă cel puțin de infamia condamnării la moarte, prezentându-se singur în teritoriul neocupat pentru a fi rejudecat; este achitat de Curtea Marțială din Iași la 22 iunie 1918.*²⁶ Ca urmare a acestei „defecțiuni” de înțelegeri a priorităților, I.C. Filitti și-a încheiat cariera diplomatică și universitară, continuându-și opera de istoric.

Al. Iacovachi a lucrat în Ministerul de Externe de la București; după pacea de la Buftea este trimis de la București la Iași, cu un transport de hârtie monedă destinate Băncii noastre naționale. *Până la gara Buzău, - povestește - rămăsei nemișcat în vagonul meu. Aici însă lucrurile văzute puteau deveni mai interesante, din cauza proximității frontului. În adevăr, în partea opusă stațiunii, sub hangarele care în timp de pace serveau la adăpostirea cerealelor, erau adăpostite mitraliere și mai departe, pe o linie de garaj, tunuri grele, care se întorceau de pe frontul nostru și erau destinate frontului de apus.*

În stație totul era sub comandă germană. Comandantul militar al gării, trecând pe lângă mine, mă sili să mă cobor de pe marginea trotuarului ca să-i fac loc. Era un fel de readus aminte românilor ce însemnase pacea care fusese semnată.

După plecarea din gara Buzău, întâlnii pe coridorul vagonului pe fostul meu coleg de minister, Ion Filitti, favoritul lui Titu Maiorescu, care se ducea la Iași pentru a se justifica în fața guvernului nostru pentru fapta de a nu fi urmat în retragere corpul de trupă din care făcea parte, de a se fi întors la București, unde fostul director din Ministerul Afacerilor Străine primise funcțiunea de prefect al județului Ialomița și apoi pe aceea de director al Teatrului Național sub nemți. Răspunsei de departe la salutul acestui rătăcit și pentru a nu-i întinde mâna intrai în compartimentul meu, din care nu mai ieșii până la Mărășești.²⁷

Ce nu știa nici Mateiu Caragiale era faptul că un strămoș al acestor frați, Costandie Filitti, filorus, episcop de Buzău (1795-1818), pentru faptul că hrănea pe paralele sale trupele imperiale în trecere, primise de la țar un engolpion cu diamante și Ordinul „Sfânta Ana”. Vodă Alexandru Șuțu, îl demite din demnități, Costandie fuge la Mehadia, dar e rechemat de gospodarul Țării Românești și cinstit cu o „blană de onoare”; la „percheziție” se găsiseră amintitele „corpuri delictive” iar consulului rusesc de la București l-a forțat pe vodă să-și revizuiască atitudinea.²⁸ S-ar putea spune nu numai că fiecare generație are propriile opțiuni politice, dar, în cadrul aceleiași generații, ba chiar aceleiași familii au existat moduri disjuncte de a privi viitorul unei țări. Dreptate au totdeauna învingătorii.

Revanșa imaginației

După moartea lui Take Ionescu, în antumitatea căruia obținuse numai funcția de șef al Biroului presei din Ministerul de Interne, Mateiu se orientează către *Partidul Poporului al generalului Averescu, din care îl vedem demisionând la 4 mai 1926, după ce se înscrisese în 1924.*²⁹ Aici, sosit târziu, va manevra, prin prietenul tatălui său, ce îl vizitase în închisoarea austro-ungară unde stătea din motive de propagandă națională, O Goga, „poetul pătimirii noastre”, fără a repara vreun succes: *I-am solicitat mereu degeaba în 1926 lui Goga, în 1928 lui Titulescu legația de la Helsingfors și, în 1931, lui...Otescu...o prefectură de județ... Aș fi putut, totuși, să fiu deputat, senator, ministru plenipotențiar și...Nu ar trebui uitat că, în toamna anului 1916, Goga, voluntar transilvănean în armata română, a fost în pericolul de a fi ucis sau a pica prizonier la Turtucaia.*

Abstras din realul, care i se părea burghez, lipsit de glorie, eroii din „Craii...” au suveniruri doar din războiul ruso-româno-turc, Mateiu nu se imagina cu ranița în spate, frământând noroaiele trecătorilor, ale Dobrogei sau ale Neajlovului, deși, din loialitate, dacă luăm în

calcul Ordinul „Sfânta Ana”, atât de drag, emis de curtea imperială a lui Nicolae al II-lea, ultimul țar al Rusiei, ar fi trebuit să-l găsim pe frontul Moldovei, alături de generali de la curtea Romanovilor și mujicii din toate pravoslavnicile cuprinsuri. Apetența lui pentru simbolic este un reflex al unei comodități pretins aristocratice, ce desfide un prezent decăzut, iar mania sa de a colecționa distincții/decorații are, după Ion Vianu și o explicație psihologică – aceea că oricât de „delirant” ar fi fost, Mateiu nu putea să nu realizeze că genealogiile sale imagine erau, în fond, neverosimile și incredibile. Dimpotrivă, apartenența la un ordin, prin decorații și prin medalii, aduce pe posesor, cel puțin în principiu, în domeniul unei anumite nobilități. „Ordinele” de decorații se vor „ordine” în aceeași măsură ca acele cavalierești ori monastice. Mai puțin conțea, pentru Mateiu, că e o convenție, că nu aparții, prin decorare, unei aristocrații recunoscute. Așa cum va nota în 1934: „Dacă niște suverani nu s-au sfiit să solicite Ordine, de ce m-aș sfii eu?” Ca poseser al unei decorații, împărtășești ceva cu regii și aristocrații acestei lumi.³⁰ Revanșa imaginarului, a superbiei.

Consolarea pentru eșecul obținerii unei deputații de la partidul averescan nu întârzie: *află că regele Ferdinand, apreciază cartea lui, („Remember”, n.m.), o ține pe birou „Dacă blazoanele desenate.. ca „ex libris” sunt frumoase, textul povestirii e și mai frumos”, ar fi remarcat suveranul (Agenda, 23 februarie 1926).* Că nu era o flatare, ne poate încredința chiar cinicul politician și memorialist Constantin Argetoianu, destul avar în a acorda „bile albe” contemporanilor, indiferent de poziția lor socială: *Desenator abil, trasa cu mâna lui fină modele de deorații (între care Ordinul „Mihai Viteazul”, n.m.)...Cu cunoștințe istorice serioase, pătunsese mai adânc decât oricare dintre noi în Istoria Românilor și atât de documentatele cuvântări pe care le-a pronunțat în cursul domniei lui la hirotonisire de episcopi și le făcea singur, fără ajutorul nimănui. Avea, în fie, un gust foarte sigur în artă, mai mult în arta decorativă decât în cea plastică, și nimeni nu-l întrecea în bibliofilie, în heraldică și în tactul cu care știa să aleagă o țigare bună de Havana.³¹*

Dacă până și suveranul conceda că artistul din el merită toată considerația, atunci ce rost ar fi avut să o ia per pedes apostolorum către aște, câtă vreme, el era un aristocrat al spiritului, ba, uneori, se suspecta cu toată seriozitatea, și de stirpe. Își concepea existența ca pe un fel de „documentare” pentru Operă. În „Efemeride”, decelează Barbu Cioculescu, *dincolo de pura satisfacție a enumerării muzicale a unor nume care îl încântau – Darvari, Ghica, Sturdza, Cantacuzino, Lahovary, Grădișteanu, Manu, Kalinderu, Șuțu, Mavrocordat, Filitti etc. etc. – și care au figurat în corespondența sa către N.A. Boicescu – dincolo de acest miraj în care se cuprindea și pe sine,*

ca purtător al numelui Caragiale, trebuie să căutăm mecanica actului analitic al viitorului romancier de moravuri. În spatele unei opere de ficțiune stă să se prăvale muntele factologic³²; scriitorul își „recruta” unele personaje dintre contemporani.

Unele documente oficiale îi validau mirajul de a fi fost un războinic, un cavalerist, chiar mai presus de Lucu/Alexandru Filitti, dacă luăm în calcul „escadronul” în care se înscria. Pentru „Bene Merenti”, clasa I-a, obținută în 1913, pe o listă din 1931, număra printre deținător pe generalul Averescu, generalul Văleanu, I.C. Filitti, Marta Bibescu, comandorul M.Darvari, locotenent-colonelul Mărdărescu (acesta, cu gradul de căpitan, fusese prezent la petrecerea dată de amicii lui I.L.Caragiale la împlinirea a 25 de ani de „carieră” scriitoricească, iar mai apoi comandantul Armatei de Transilvania) generalii Crăiniceanu, I.Popovici și dr.Călinescu, colonelul V.Rudeanu, comandorii I.Tăilescu, I.Gramaticescu și I.Manolescu.³³ Ultimul pe listă, Henri Coandă, fiul generalului Constantin Coandă. Acesta, pe care îl cunoștea, i se va fi părut de viitor, crede Angelo Mitchievici, în studiul „Învățăturile dandy-ului Mateiu către fratele Boicescu”, atunci când, tot în scrisori, în prima junete, își clama speranța într-o viitoare revanșă: „Bonne chance! Are să vie, cred, și timpul nostru ca să popim și să răspopim. Ce huligănie mare o să fie!” Printre cei câțiva asupra cărora Mateiu proiecta acest ideal se afla și tânărul Henri Coandă, declarat drept un mare pontagiu, care aleargă la cursele de automobile, călărește, a inventat o mașină de zburat și face sculptură, pictură, tenis, sport etc.³⁴ Henri Coandă a validat în știință, astfel încât, Ceaușescu ar fi repurtat un adevărat succes politic dacă l-ar fi determinat să se repatrieze. În literatură, domeniu mai aproape de imponderabile, Mateiu I.Caragiale a urcat permanent la „bursa” criticii și a publicului (încă) cititor.

Note:

¹ G. Călinescu, *Studii și cercetări de istorie literară*, Editura Tineretului, 1967, p. 61; 63.

² Șerban Cioculescu, *I.L. Caragiale*, Editura Tineretului, 1967, p.18.

³ Șerban Cioculescu, *Viața lui I.L. Caragiale. Caragialiana*, Editura „Eminescu”, 1977, p. 17.

⁴ Marin Bucur, *Opera vieții. O biogragie a lui I.L. Caragiale*, vol.2, Editura „Cartea Românească”, 1994, p.240.

⁵ Paul Zarifopol în *corespondență*, Editura „Minerva”, 1987, p. 24.

⁶ I. L. Caragiale, *Scrisori și acte*, ediție îngrijită, prefață și note de Șerban Cioculescu, București, 1963, p, 247.

⁷ Alexandru George, *Mateiu I. Caragiale*, Editura „Minerva”, 1981, p. 31.

⁸ I.L. Caragiale, *Opere. Corespondență*, Editura pentru Literatura Națională, 2004, p. 11.

⁹ Mateiu Caragiale, *Op. cit.*, p.501.

¹⁰ Mateiu I. Caragiale, *Opere*, Editura Națională, 2001, p.554.

¹¹ Alexandru George, *Mateiu I. Caragiale*, Editura „Minerva”, 1981, p. 34.

¹² Constantin Argetoianu, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol.1, ediție și postfață de Stelian Neagoe, Editura „Humanitas”, 1991, p.147.

¹³ I.L. Caragiale, *Restituiri*, ediție de Marin Bucur, Editura „Dacia”,1986.

¹⁴ Al. Oprea, *Mateiu Caragiale - un personaj. Dosar al existenței*, Muzeul Literaturii Române, 1979, p.135.

¹⁵ Grigore C.Dănescu, *Dicționarul geografic, statistic și istoric al județului Râmnicu-Sărat*, Stabilimentul grafic I.V. Socecu, 1896, p. 217.

¹⁶ Al Oprea, *Op. cit.*, p. 40.

¹⁷ Gh.Jurgea-Negrilești, *Troica amintirilor. Sub trei regi*, Editura „Cartea Românească”, 2002, p.151.

¹⁸ Al. Oprea, *Op.cit.*, p.76.

¹⁹ Ion Vartic, *Clanul Caragialeștilor*, Editura „Biblioteca Apostrof”, 2002, p.142.

²⁰ Ion Iovan, *Mateiu Caragiale. Portretul unui dandy român*, Editura „Compania”, 2002, p.84.

²¹ Lucian Boia, „Germanofili”. *Elita intelectuală românească în anii Primului Război Mondial*, Editura „Humanitas”, 2010, p. 203.

²² *Istoria cavaleriei române*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare. 1998, p.182.

²³ Octav-George Lecca, *Familii boierești, Istorie și genealogie (după izvoare autentice)*, cu adnotări, completări și desene, ediție de Alexandru Comdeescu, Editura „Libra & Muzeul Literaturii Române,(f.a.)”, p. 617-621,

²⁴ Mircea Radina, *Șarja nemuritoare. Voluntarul Gheorghe Donici*, Editura Militară, 1978, p. 90.

²⁵ Pia Alimăneșteanu, *Însemnări din timpul ocupației germane*, în: *Marea Unire a românilor în izvoare narative*, Editura „Eminescu”, 1984, p.106.

²⁶ Lucian Boia, *Op. cit.*, p. 218-219.

²⁷ Ioan Lăcustă, *De la o unire la alta. Memorie sau memorialiști 1859-1918*, Editura „Albatros”, 2005, p.224-225.

²⁸ Gabriel Cocora, *Șirul episcopilor Buzăului*. În: *Cultură și spiritualitate la întorsura Buzăului*, Vol.2, Editura Episcopiei Buzăului, 1988, p.44-45.

²⁹ Alexandru George, *Op. cit.*, p. 67-68.

³⁰ Ion Vianu, *Investigații mateine*, Biblioteca „Apostrof”, Editura „Polirom”, 2008, p. 82.

³¹ Constantin Argetoianu, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol.3, Editura „Humanitas”, 1992, p.112-113.

³² Barbu Cioculescu, *Mateiu I. Caragiale. Receptarea operei*, Târgoviște, Editura „Bibliotheca”, 2004, p.310.

³³ Al Oprea, *Op.cit.*, p. 137-138.

³⁴ Angelo Mitchievici, *Cultura faliei și modernitatea românească. O introducere și câteva lecturi*, Editura „Institutul European”, 2013, p. 138-139.

PACTUL RIBBENTROP-MOLOTOV ȘI IMPLICAȚIILE ACESTUIA ASUPRA ROMÂNIEI

----- Locotenent-colonel Cîrjău Cristian, Divizia 2 Infanterie „Getica”

Pactul de neagresiune sovieto-german și protocolul adițional secret, semnate concomitent la Moscova pe 23 august 1939, au influențat decisiv situația din Europa de Est, au înlesnit izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, au contribuit la modificarea configurației teritoriilor unor țări din zonă și au predeterminat instaurarea regimurilor comuniste în această parte a Europei.

1. Situația internă și internațională (septembrie 1939-iunie 1940)

Anexarea Basarabiei, a Nordului Bucovinei și a Ținutului Herței de către U.R.S.S., a fost un rezultat direct al schimbărilor radicale de putere de la sfârșitul anilor '30. Aceste schimbări au determinat ca regiunea centrală și sud-estică a continentului european să rămână la dispoziția celor două puteri totalitare, Germania și U.R.S.S.¹

În urma tratatelor eșuate anglo-franco-sovietice, din lunile iulie-august 1939, pe 23 august a fost semnat la Moscova un pact de neagresiune sovieto-german², de către Joachim von Ribbentrop, ministrul de externe al Germaniei și Viaceslav Molotov, ministrul de externe al Uniunii Sovietice, în prezența lui Iosif Vissarionovici Stalin. În acea clipă de gravă criză politică internațională, pactul Ribbentrop-Molotov a făcut din Fûrerul de la Berlin arbitrul indiscutabil al păcii europene, mai ales că el nu avea în repertoriul său politic decât o singură soluție – războiul! Actul de la 23 august a fost dublat de un protocol secret³ care delimita sferile de interes în Europa răsăriteană ale celor două puteri totalitare – Germania și U.R.S.S.: „În cazul unei transformări teritoriale și politice aparținând statelor baltice (Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania), frontiera de nord a Lituaniei va reprezenta frontiera sferelor de interes atât pentru Germania, cât și pentru U.R.S.S.. În această legătură, interesul Lituaniei în teritoriul Vilna este recunoscut de ambele părți.”

De asemenea, cele două puteri au împărțit Polonia astfel încât „sferile de interese ale Germaniei și U.R.S.S.-ului vor fi limitate cu aproximație pe linia râurilor Narev, Vistula și San”. În ceea ce privea sud-estul Europei, partea sovietică subliniază interesul pe care-l manifestă pentru Basarabia. Partea germană își declară totalul dezinteres politic față de aceste teritorii.

Deoarece în documentul rus al protocolului se preciza că sovieticii „manifestă interes” doar „în

Basarabia”, iar în exemplarul german, era scris termenul „teritorii”, acest lucru va fi fructificat de partea sovietică în iunie-iulie 1940, când U.R.S.S. a cerut Nordul Bucovinei și Ținutul Herța.⁴

Pactul de neagresiune sovieto-german, cât și protocolul adițional secret, semnate concomitent la Moscova pe 23 august 1939, „au afectat într-o măsură decisivă situația Europei de Est, înlesnind nu numai declanșarea celui de-Al Doilea Război Mondial, ci mai mult, prin forța desfășurărilor impuse de conflict și prin prisma consecințelor rezultate, au contribuit la modificarea configurației teritoriilor unor țări din zonă și, deopotrivă, au predeterminat schimbarea pentru mai multe decenii a regimurilor social-politice și economice din statele respective”.⁵

După începerea celui de-al Doilea Război Mondial, la 1 septembrie 1939, prin atacarea Poloniei de către Germania, atitudinea Uniunii Sovietice față de România a devenit rezervată, mai ales din cauza acordului Ribbentrop-Molotov care a fost ratificat de Sovietul Suprem la 1 septembrie. În fața acestei situații, la 6 septembrie, s-a întrunit Consiliul de Coroană care a hotărât neutralitatea României.⁶ În acele momente grele, oficialitățile și poporul român și-au manifestat solidaritatea cu Polonia. Pe teritoriul României s-au refugiat cele mai înalte oficialități poloneze, în frunte cu președintele acestei țări, o bună parte a armatei, precum și circa 100 000 de civili.

Armatele germane au reușit în scurtă vreme să ocupe o mare parte din teritoriul Poloniei și, profitând de situația favorabilă, Stalin a anexat o serie de regiuni poloneze și a mutat granița U.R.S.S. pe cursul râurilor Săn și Bug: Ucraina de Vest și Bielorusia de Vest.⁷ Tot în toamna anului 1939, Moscova a impus tratate de asistență mutuală⁸ în Estonia (28 septembrie 1939), Letonia (5 octombrie 1939) și Lituania (11 octombrie 1939), care au permis guvernului sovietic să trimită 85 000 de soldați în aceste state.⁹ Spre deosebire de acestea, Finlanda s-a opus cererilor sovietice de revizuire teritorială și a refuzat accesul trupelor sovietice la porturi. În consecință, la 30 noiembrie 1939, Armata Roșie a atacat Finlanda.¹⁰ Ca urmare, Uniunea Sovietică a fost exclusă din Liga Națiunilor pe 14 decembrie. Stalin se așteptase să cucerească întreaga țară până la sfârșitul anului, dar rezistența finlandeză a zădărnicit toate planurile sovieticilor, deși aceștia din urmă își depășeau inamicii în proporție de 3 la 1. Finlanda a rezistat până în 12 martie 1940, când țara a fost obligată să semneze un tratat de pace prin care ceda agresorului sovietic aproximativ 10% din teritoriul național și cam 20% din capacitățile sale industriale.¹¹

În primăvara anului 1940, trupele germane au atacat Danemarca și Norvegia¹², iar apoi au ocupat Belgia, Olanda și Luxemburg.¹³ Drumul spre Franța era acum liber. La 14 iunie 1940, unitățile militare hitleriste au intrat în Paris.¹⁴ La 22 iunie 1940, Franța a capitulat semnând armistițiul cu Germania.

Din primăvara anului 1940, relațiile româno-sovietice devin din ce în ce mai tensionate datorită tendințelor anexioniste ale părții sovietice. Următoarea etapă a agresiunii sovietice era Basarabia. Acțiunea a fost amânată deoarece trupele roșii au întâmpinat rezistență din partea Finlandei.¹⁵ După încheierea ostilităților sovieto-finlandeze din primăvara anului 1940, U.R.S.S. și-a concentrat atenția asupra României. La 29 martie 1940, Molotov a afirmat în Sovietul Suprem că există o „chestiune litigioasă nerezolvată, aceea a Basarabiei a cărei anexare de către România nu a fost niciodată recunoscută de către U.R.S.S., cu toate că aceasta n-a pus niciodată chestiunea înapoierii Basarabiei pe cale militară”.¹⁶

În lunile aprilie-iunie 1940, relațiile româno-sovietice au fost marcate de o tensiune crescândă, deși U.R.S.S. a evitat să treacă la acțiune.¹⁷ Succesele obținute de Germania pe frontul de vest și mai ales capitularea Franței de la 22 iunie 1940, au afectat grav situația internațională a României, care a rămas complet izolată și fără nici un sprijin din afară.

În zilele de 23-25 iunie 1940, au avut loc mai multe convorbiri sovieto-germane asupra Basarabiei și Bucovinei.¹⁸ Autoritățile sovietice doreau o rezolvare cât mai rapidă a problemei. În nota lui Joachim von Ribbentrop către Viaceslav Molotov, din 25 iunie 1940, privitoare la Basarabia și Bucovina era specificat că „Germania este dezinteresată de problema Basarabiei” și că în privința repatrierii celor 100 000 etnici germani din această regiune, vor discuta ulterior. Totodată, ministrul german se arăta surprins de „pretenția guvernului sovietic asupra Bucovinei”, pe care o clasifica drept „o noutate”. Acesta a mai precizat că „Germania are puternice interese economice”, în ceea ce privește „zonele petroliere și pământul agrar”. În finalul notei, conducerea Reich-ului era de părere că Uniunea Sovietică trebuie „să facă totul pentru o rezolvare pașnică cu conducerea română în problema Basarabiei”.¹⁹

2. Ultimatumul sovietic adresat României.

Negocierile sovieto-germane au pecetluit soarta României. La 26 iunie 1940, ora 22.00, guvernul sovietic a înaintat o notă ultimativă²⁰ guvernului român, prin intermediul șefului misiunii diplomatice românești la Moscova, Gheorghe Davidescu. În această notă erau specificate pretențiile guvernului sovietic cu privire la Basarabia și Bucovina de Nord:

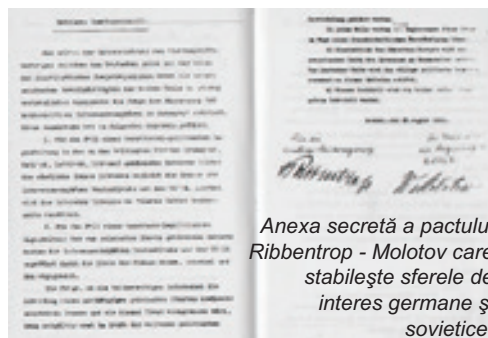
„Guvernul U.R.S.S. propune guvernului regal al României:

1. Să înapoieze cu orice preț Uniunii Sovietice, Basarabia.

2. Să transmită Uniunii Sovietice partea de nord a Bucovinei cu frontierele sale potrivit cu harta alăturată.

Guvernul sovietic își exprimă speranța că guvernul român va primi propunerile de față ale U.R.S.S. și că aceasta va da posibilitatea de a se rezolva pe cale pașnică conflictul prelungit dintre U.R.S.S. și România.

Guvernul sovietic așteaptă răspunsul guvernului regal al României în decursul zilei de 27 iunie curent.”

La primirea notei ultimative, s-a întrunit Consiliul de Coroană²¹ care a dezbătut această problemă. Pe 27 iunie, în urma deciziei luate de Consiliu, guvernul român a răspuns părții sovietice că dorește să rezolve „prin mijloace pacifice toate chestiunile care ar putea să producă o neînțelegere între U.R.S.S. și România și că este gata să procedeze imediat... la discuțiunea amicală”.²²

La București, ministrul Afacerilor Străine le-a comunicat reprezentanților diplomați ai Germaniei, Italiei, Turciei, Greciei și Iugoslaviei, despre nota ultimativă primită de România. În nota Externelor se sublinia că „Bucureștii sunt dispuși să discute cu Uniunea Sovietică”, dar nu pot lua în considerare „un ultimatum” și se preciza că România dorea să cunoască punctele de vedere ale guvernelor respective.²³

Ribbentrop i-a transmis lui Fabricius, reprezentantul german la București, să comunice României „să se supună cererii guvernului sovietic”.²⁴ Aceleași sfaturi de a ceda s-au primit de la Roma, unde se considera că este un „interes european esențial ca România să evite un conflict armat cu U.R.S.S.”.²⁵

Guvernele aliate din cadrul Înțelegerii Balcanice au fost anunțate din primul moment, despre textul ultimatumului. Declarațiile guvernului turc de a-și îndeplini obligațiile prin pactul balcanic au fost și de astă dată confirmate. De asemenea, Grecia a adoptat o poziție similară cu aceea a Turciei.²⁶ Iugoslavia a părut preocupată, mai întâi, de evitarea unui conflict armat și a insistat la Budapesta și la Sofia în vederea unei liniștiri a celor două guverne.²⁷ Cei trei aliați balcanici au sfătuit România să cedeze.

La 27 iunie, V. Molotov a remis un nou ultimatum²⁸ fixând, de astă dată, un termen de 12 ore și solicitând ca:

„1. În decurs de patru zile, începând de la ora 14, după ora Moscovei, la 28 iunie să evacueze teritoriul Basarabiei și al Bucovinei de trupele românești.

2. Trupele sovietice în același timp să ocupe teritoriul Basarabiei și partea de nord a Bucovinei.

3. În decursul zilei de 28 iunie trupele sovietice să ocupe următoarele puncte: Cernăuți, Chișinău, Cetatea - Albă.

4. Guvernul regal al României să ia asupra sa răspunderea în ceea ce privește păstrarea și nedeteriorarea căilor ferate, parcurilor de locomotive și vagoane, podurilor, depozitelor, aerodromurilor, întreprinderilor industriale, uzinelor electrice, telegrafului.

5. Să se numească o comisie alcătuită din reprezentanți ai guvernului român și U.R.S.S., câte doi din fiecare parte, pentru lichidarea chestiunilor în litigiu în legătură cu evacuarea armatei române și instituțiilor din Basarabia și partea de nord a Bucovinei.”

În urma celei de-a doua note ultimative, s-a întrunit pentru a doua oară Consiliul de Coroană²⁹ care a

hotărât, de astă dată, evacuarea Basarabiei și Bucovinei. În răspunsul guvernului român din ziua de 28 iunie 1940, se preciza: „Guvernul român, pentru a evita gravele urmări pe care le-ar avea recurgerea la forță și deschiderea ostilităților în această parte a Europei, se vede silit să accepte condițiile de evacuare specificate în răspunsul sovietic. Guvernul român ar dori totuși ca termenele... să fie prelungite, deoarece evacuarea teritoriilor ar fi foarte greu de dus la îndeplinire în patru zile...”³⁰

3. Evacuarea Basarabiei și nordului Bucovinei.

În septembrie 1939, condițiile deosebite create la frontiera de nord a României, în urma înaintării forțelor germane și acțiunii sovietice din 17-18 septembrie, au impus conducerii militare naționale să adopte „o nouă organizare de comandamente”.³¹ Astfel, la 22 septembrie s-a ordonat Grupului de Armate 1 să se deplaseze în partea de est a țării; acesta avea în subordinea sa Armatele 3 și 4. Armata 4, a constituit din diviziile ei grupul „Siret” și avea misiunea să apere linia Cornești-Răutul-Nistrul Inferior.³² Armata 3 (Corpurile 10, 8 și 4 Armată, Diviziile 13 Infanterie și 3 Cavalerie) împreună cu Corpul 11 Armată, Divizia de Gardă și Brigada 1 Mixtă Munte aveau misiunea ca în situația unui atac pe două direcții (nord și est) să oprească pătrunderea inamicului, organizând principala poziție de rezistență la nord, pe râurile Ceremuș și Prutul Superior.³³ Pe frontul de nord și est, erau concentrate circa 65-70% din forțele pe care le dispunea România în acel moment (1 200 000 oameni).

Datorită creșterii tensiunilor la granița de est, diverse comandamente au cerut autorităților de la București ca în cazul unei agresiuni din partea U.R.S.S., să înceapă evacuarea unor bunuri și a unor categorii de personal. De asemenea, Marele Stat Major a întocmit două planuri de evacuare a teritoriilor dintre Prut și Nistru. Planul „Tudor”, era întocmit pe baza mersului trenurilor pe timp de pace, iar planul „Mircea” avea la bază mersul trenurilor pe timp de război. În primul caz, convoaiele și coloanele se deplasau pe jos, atât ziua cât și noaptea, iar în cel de-al doilea, se deplasau numai pe timp de noapte. Operația de evacuare cădea în sarcina pretorilor, a prefectilor, a cercurilor de recrutare, a organelor de poliție și a jandarmeriei. Autoritățile militare și civile aveau ordin să nu părăsească teritoriul cedat până ce trupele operative nu vor fi gata de a lansa operația completă de evacuare.³⁴

*

În urma celor două consilii de coroană (27 iunie 1940) și a sfaturilor aliaților din Înțelegeria Balcanică, România a hotărât evacuarea Basarabiei și ducerea rezistenței pe Prut. În ziua de 28 iunie urmau să fie predate orașele Chișinău, Cernăuți și Cetatea-Albă.³⁵ În nota ultimativă era prevăzut că o comisie mixtă,

româno-sovietică, urma să se întrunească la Odessa și că aceasta se va ocupa cu evacuarea armatei române și cu preluarea teritoriului de către sovietici.³⁶ Șeful Marelui Stat Major l-a numit președinte al delegației române pe generalul Aurel Aldea, iar ca al doilea reprezentant, l-a desemnat pe colonelul magistrat Hagi Stoica. Instrucțiunile date generalului Aurel Aldea³⁷ prevedeau, printre altele, stabilirea alinamentelor zilnice de evacuare a trupelor române. Comisia de la Odessa a funcționat între 28 iunie – 31 octombrie 1940.

În prima ședință a Comisiei, la 29 iunie, reprezentanții României au cerut prelungirea termenului de evacuare, de asemenea, au protestat contra înaintării rapide a sovieticilor și au propus oprirea acestora pe aliniamentul atins, astfel încât între cele două armate să fie o distanță de o zi de mers. Delegații sovietici au respins această propunere a părții române, legată de oprirea trupelor sovietice, însă au acceptat prelungirea termenului de evacuare până la 3 iulie 1940, ora 14, ora Moscovei.³⁸

În cea de-a doua ședință, la 30 iunie, Comisia a adoptat un „Plan de evacuare a trupelor române din Basarabia și partea de nord a Bucovinei”. Tot la această ședință, s-a hotărât ca evacuarea să se facă pe 17 direcții de evacuare. Pe fiecare dintre direcții urma să funcționeze o comisie mixtă româno-sovietică.³⁹

Două chestiuni au ieșit în evidență în primele zile de la primirea notelor ultimative și de la începerea evacuării. Prima dintre ele s-a referit la ritmul rapid al înaintării trupelor sovietice spre Prut, acest lucru ducând la devansarea trupelor române în retragere, de către forțe sovietice motorizate.⁴⁰ Cea de-a doua, a avut în vedere faptul că forțele sovietice în deplasare au ocupat teritorii din Vechiul Regat care nu erau pre-

văzute în harta remisă guvernului român, spre a fi ocupate.⁴¹

În urma primei note ultimative din noaptea de 26/27 iunie 1940, armata română a primit ordinul de mobilizare. A doua zi, la 28 iunie, ora 7.00, Marele Stat Major a emis un ordin către Grupul de Armate 1, Armata a 3-a și Armata a 4-a, prin care înștiința că România va ceda Basarabia și Nordul Bucovinei și că trupele române vor începe evacuarea acestor provincii în cel mai scurt timp. Comandanților li se cerea să intre în legătură cu trupele sovietice și, de asemenea, li se mai cerea să prevină trupele să nu deschidă focul împotriva sovieticilor și să nu provoace nici un fel de incidente.⁴² (FOTO 3)

Modul în care Armata Roșie a ocupat Basarabia și Bucovina de Nord, subliniază caracterul agresiv al acțiunii sovietice împotriva României. Trupele sovietice s-au dat la acte de ostilitate, în timp ce trupele românești în retragere s-au conformat ordinelor categorice date de Comandamentul armatei de a nu recurge la arme. Pe timpul retragerii, armata română a avut numeroase pierderi umane (morți, răniți, dispăruți) și materiale. La data de 4 iulie, Armatele a 3-a și Armata a 4-a raportau următoarele pierderi: 233 ofițeri, 26 de subofițeri, 48 629 trupă (din care morți: 5 ofițeri, 6 subofițeri, 42 soldați). Datorită faptului că unele unități erau înjumătățite ca efective, situație apărută în urma numeroaselor dezertări ale unor soldați minoritari și români basarabeni, multe unități au fost nevoite să abandoneze armament, muniție, tehnică de luptă și alte bunuri.⁴³

Prin evacuarea Basarabiei și a nordului Bucovinei, au intrat în componența U.R.S.S. 44 500 km², cu o populație de 3,2 milioane locuitori din Basarabia și 6 000 km², cu o populație de 500 000 locuitori din Bucovina de Nord.⁴⁴

*Militari români dezarmați
pe timpul retragerii din
Basarabia*

Anexarea Basarabiei, a nordului Bucovinei și a Ținutului Herța de către Uniunea Sovietică a avut însemnate consecințe asupra situației interne și internaționale a României. Pe plan extern, România a renunțat la garanțiile anglo-franceze⁴⁵ și a încercat o apropiere de guvernul nazist, iar pe plan intern, la 4 iulie 1940, s-a format un nou guvern, condus de Ion Giurgutu, guvern pro-nazist din care făceau parte reprezentanți ai Gărzii de Fier.

Note:

¹ Comisia Internațională Pentru Studierea Holocaustului în România (în continuare se va cita C.I.P.S.H.R.), *Raport final*, Editura Polirom, Iași, 2005, p. 71.

² Gheorghe Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-Al Doilea Război Mondial*, Editura Enciclopedică, București, 1995, p. 226; Idem, *România cu și fără Antonescu*, Editura Moldova, Iași, 1991, p. 26-31.

³ Valeriu Florin Dobrinescu, *Bătălia pentru Basarabia*, Editura Junimea, Iași, 1991, p. 200-201; Gheorghe Buzatu, *România cu și fără Antonescu*, p. 22-23. Asupra problematicei și istoriografiei vezi și Idem, *Din istoria secretă...*, p. 225-238.

⁴ C.I.P.S.H.R., *Op.cit.*, p. 71.

⁵ Gheorghe Buzatu, *Op.cit.*, p. 227.

⁶ Comunicatul privind neutralitatea României în *Monitorul Oficial* din 7 septembrie 1939; Constantin I. Stan, *Dr. Constantin Angelescu și drama României Mari din vara anului 1940*, în *Mousaios*, VI, Buzău, 2001, p. 347; Gheorghe Buzatu, *România cu și fără Antonescu*, p. 33-35, 39-40; *Istoria României*, vol. VIII, Coord. Ioan Scurtu, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 539-563.

⁷ Florin Constantiniu, *Între Hitler și Stalin. România și Pactul Ribbentrop-Molotov*, Editura Danubius, București, 1999, p. 69.

⁸ *Ibidem*, p. 71-72.

⁹ În toamna lui 1939, în urma unor incidente petrecute într-unul din porturile din Estonia, Moscova a susținut că acest stat nu dispunea de mijloacele necesare de apărare și că existau indicii potrivit cărora pe litoralul eston se afla o bază secretă a unor submarine neidentificate. Toate aceste fapte ar fi fost un indiciu că securitatea Uniunii Sovietice este amenințată. În consecință, republica baltică a fost constrânsă să semneze un pact de asistență mutuală la 28 sept., prin care acorda U.R.S.S. dreptul de a avea baze navale și aeroporturi pe teritoriul eston și de a staționa forțe militare în limitele acestor baze. Au urmat apoi Lituania și Letonia, care au semnat tratate similare cu U.R.S.S.. Începutul anexării celor trei state baltice era astfel făcut.

¹⁰ Leonida Loghin, *Al Doilea Război Mondial*, Editura Politică, București, 1984, p. 24; Florin Constantiniu, *Op.cit.*, p. 72-73.

¹¹ C.I.P.S.H.R., *Op.cit.*, p. 71; Leonida Loghin, *Op.cit.*, p. 28; Florin Constantiniu, *Op.cit.*, p. 90.

¹² Leonida Loghin, *Op.cit.*, p. 30-33.

¹³ *Ibidem*, p. 33-35.

¹⁴ *Ibidem*, p. 44.

¹⁵ Constantin I. Stan, *Op.cit.*, p. 348.

¹⁶ Valeriu Florin Dobrinescu, *Op.cit.*, p. 139.

¹⁷ *Ibidem*, p. 145-148; Constantin I. Stan, *Op.cit.*, p. 348.

¹⁸ *Ibidem*, p. 348-349.

¹⁹ *23 August 1944. Documente 1939-1943*, vol. I, Coord. Ion Ardeleanu, Vasile Arimia, Mircea Mușat, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 80-81; Valeriu Florin Dobrinescu, *Op.cit.*, p. 150-151; *Istoria României*, vol. VIII, Coord. Ioan Scurtu, p. 532-537.

²⁰ *Universul*, an. 57, nr. 181, din 4 iulie 1940; Gheorghe Buzatu, *Din istoria secretă...*, p. 264, nota 2; Idem, *România cu și fără Antonescu, passim*; Constantin I. Stan, *Op.cit.*, p. 349-350; Ion Constantin, *Basarabia sub ocupația sovietică de la Stalin la Gorbaciov*, Editura Fiat Lux, București, 1994, 86-90; *Istoria României*, vol. VIII, Coord. Ioan Scurtu, p. 566; Ioan Scurtu, Constantin Hlihor, *Anul 1940. Drama românilor dintre Prut și Nistru*, Editura A.Î.S.M., București, 1992, p. 22-23.

²¹ Valeriu Florin Dobrinescu, *Op.cit.*, p. 157-159; Gheorghe Buzatu, *Din istoria secretă...*, p. 240-256; Idem, *România cu și fără Antonescu, passim*; Constantin I. Stan, *Op.cit.*, 351-352; *Istoria României*, vol. VIII, Coord. Ioan Scurtu, p. 571; Florin Constantiniu, *Op.cit.*, p. 94-95; Ioan Scurtu, Constantin Hlihor, *Op.cit.*, p. 26-27; Alex Mihai Stoenescu, *Armata, mareșalul și evreii*, Editura RAO, București, 1998, p. 56-65.

²² *Universul*, 4 iulie 1940.

²³ Valeriu Florin Dobrinescu, *Op.cit.*, p. 153-154.

²⁴ *Ibidem*, p. 154; Florin Constantiniu, *Op.cit.*, p. 93-94.

²⁵ Valeriu Florin Dobrinescu, *Op.cit.*, p. 154.

²⁶ *Ibidem*, p. 155.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Universul*, 4 iulie 1940; Constantin I. Stan, *Op.cit.*, p. 350-353; Florin Constantiniu, *Op.cit.*, p. 95.

²⁹ Valeriu Florin Dobrinescu, *Op.cit.*, p. 159; Gheorghe Buzatu, *România cu și fără Antonescu*, p. 43-44, 94; Idem, *Din istoria secretă...*, p. 240-256; *Istoria României*, vol. VIII, Coord. Ioan Scurtu, p. 572; Ioan Scurtu, Constantin Hlihor, *Op.cit.*, p. 28.

³⁰ *Universul*, 4 iulie 1940.

³¹ *Istoria militară a poporului român* (în continuare se va cita *Ist. mil.*), Coord. Ștefan Pascu, Editura Militară, București, 1989, p. 323; *Istoria României*, vol. VIII, Coord. Ioan Scurtu, p. 573.

³² C.I.P.S.H.R., *Op.cit.*, p. 75.

³³ *Ist. mil.*, coord. Ștefan Pascu, p. 324.

³⁴ C.I.P.S.H.R., *Op.cit.*, p. 75.

³⁵ *Universul*, 4 iulie 1940; Valeriu Florin Dobrinescu, *Op.cit.*, p. 160.

³⁶ *Universul*, 4 iulie 1940.

³⁷ C.I.P.S.H.R., *Op.cit.*, p. 76.

³⁸ Valeriu Florin Dobrinescu, *Op.cit.*, p. 161; C.I.P.S.H.R., *Op.cit.*, p. 77.

³⁹ *Ibidem*, p. 78.

⁴⁰ Valeriu Florin Dobrinescu, *Op.cit.*, p. 161; Gheorghe Buzatu, *România cu și fără Antonescu*, p. 65-66.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² C.I.P.S.H.R., *Op.cit.*, p. 77.

⁴³ *Ibidem*, p. 78.

⁴⁴ *Ist. mil.*, Coord. Ștefan Pascu, p. 334; C.I.P.S.H.R., *Op.cit.*, p. 74.

⁴⁵ Alexandru Vianu, Constantin Bușe, Zorin Zamfir, Gheorghe Bădescu, *Relații internaționale în acte și documente*, vol. II, 1939-1945, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976, p. 52-53.

DESPRE DRAPELUL REGIMENTULUI 48 INFANTERIE BUZĂU

----- Colonel Liviu Corciu, Divizia 2 Infanterie „Getica”

Steagul e România! (...).

El este familia, ogorul fiecăruia, casa în care s-au născut părinții și unde se vor naște copiii voștri.

Steagul este încă simbolul devotamentului, credinței, ordinei și disciplinei ce reprezintă oastea!

Steagul e totodată, trecutul, prezentul și viitorul Țării; întreaga istorie a României !

Într-un cuvânt, steagul reprezintă toate îndatoririle și toate virtuțile militare care se cuprind în acele două cuvinte (...) Onoare și Patrie !

Alexandru Ioan Cuza

Recent, într-o documentare cu privire la *Ziua Drapelului Național al României* am descoperit pe *Internet* un rezumat al lucrării de doctorat susținută la Facultatea de Istorie a Universității București, aparținând reputatului istoric și muzeograf Corneliu M. Andonie, din cadrul Muzeului Militar Național „Ferdinand I”, intitulată *Drapelele Armatei Române*.

Întrucât pot spune că am avut privilegiul de a-l cunoaște personal, cu câțiva ani în urmă, pe vremea când a venit la Buzău pentru a proiecta și amenaja micul muzeu al unității noastre, am dat citire lucrării sale în care am găsit o mulțime de fapte și relatări deosebite și extrem de interesante, necunoscute, cel puțin mie, până acum.

Așa mi-a venit ideea acestui articol, ca o oportunitate de a expune prin intermediul revistei, atât aspectele de noutate aflate, cât și cel mai de seamă exponat al micului muzeu al unității noastre, și anume, drapelul Regimentului 48 Infanterie Buzău, desigur, utilizând noțiunile de tehnică descriptivă și heraldică revelate în laborioasa lucrare citată.

Trebuie să precizez că, până acum câțiva ani, drapelul amintit a fost în păstrarea Muzeului Militar Național, și, numai după îndelungi insistențe, concretizate prin mai multe telefoane și o consistentă corespondență, și după ce reprezentanții instituției menționate au venit la fața locului pentru a se convinge că și la noi se pot asigura toate condițiile de expunere și climatizare spre a putea fi păstrat în siguranță, ne-a fost încredințat. Temporar.

Astfel îmi amintesc că a fost, după cum rememorez emoția momentului în care l-am despachetat din ambalajul special în care fusese transportat, pentru a-l expune în „vastele” vitrine al muzeului nostru,

conștientizând că avem în față o bucată de istorie autentică, un martor mut ce a însoțit unitatea¹ al cărei simbol a fost, de la debutul primului război mondial² și până după terminarea acestuia, când au fost desființate regimentele de rezervă,³ drapelele lor fiind depuse, fie la unitățile active (*din care fuseseră formate – s.a.*) și, de acolo, la Muzeul Militar Național, fie direct acolo.⁴

Revenind la subiectul articolului de față, am citit despre diferitele tipuri de drapele și despre caracteristicile lor descrise în lucrarea amintită, de unde am înțeles că drapelul Regimentului 48 Infanterie Buzău este **drapel model 1908**, având următoarele trăsături⁵:

- confecționat din pânză de mătase (destul de subțire, pentru că nu mai era dublă), tricoloră, având culorile dispuse vertical, cu albastrul la hampă⁶ și roșu fluturând liber în aer;

- în mijlocul fâșiei galbene, stema țării, pictată în culorile heraldice, pe un pavilion alb, captușit cu roșu, susținut de doi lei;

- de jur împrejurul stemei, trecând și pe fâșiile albastră și roșie se afla o ghirlandă de lauri, pictată în argint;

- la cele patru colțuri, cifra regală⁷ înconjurată de o ghirlandă din frunze de laur din argint;

- pânza avea dimensiunile de 1080 mm lungime și de 800 mm lățime;

- hampa, lungă de 2759 mm era vopsită în negru, și avea în vârf o acvilă (înaltă de 380 mm) napoleoniană, coronată și cruciată.

Dincolo de această succintă descriere am sesizat că domeniul este mult mai vast; dacă pentru un profan ca mine, până acum, toate drapelele arătau aproape la fel, ei bine, parcurgând filele d-lui Andonie am

realizat complexitatea subiectului, mai ales că pentru o bună înțelegere sunt absolut necesare și cunoștințe de heraldică. Hampă, culori heraldice, cifra regală....lucrurile se complică!

La urma urmei din ce anume era format un drapel?

- *Din pânza (mătasea) tricoloră și lancea (hampa) cu acvila cruciată în capăt!, ar putea zice cineva..*

- *Parțial corect!*

De fapt, drapelurile din acea vreme erau însoțite de un întreg complet de accesorii format, după cum îl descrie autorul, din următoarele:

- **o cravată**, țesută din fir metalic auriu și mătase albastră și roșie, formând un tricolor, cu doi ciucuri la capete (1,64 m lungime plus 17 cm ciucurii):

- **un port-drapel**, confecționat dintr-o bandă de piele neagră, lăcuită (lungă de 1,63 m, lată de 0,007 m), petrecută una peste alta și prevăzută, pe dos, cu o curea și cataramă, pentru ajustarea lungimii, în caz de nevoie, și pe față, un pahar din piele (lung de 0,010 m) pentru purtarea hampei;

- **o învelitoare** (husă) din mușama neagră (lungă de 1,110 m și lată de 0,024 m), având la partea superioară, cusut, peste ea, un vârf conic din alamă, aplătizat, ce purta cifra regală și care servea drept protecție pentru acvilă în timpul transportului;

- **o trusă** pentru ținuire, compusă dintr-o cutie din lemn, de forma unei mici valize, căptușită cu pluș violet, în care era așezat, într-un spațiu special conceput, un ciocănel metalic (care avea gravată, pe o latură,

cifra regală) și un număr de ținte; cutia, era prevăzută cu capac, două balamale, două încuietori sub formă de cârlig, metalice, mobile și un mâner metalic, fix.

Așa am aflat cu surprindere despre un set de instrumente, care servea pentru realizarea unei ceremonii foarte importante, îndeplinită de însuși regele, alături de Casa Regală și toți oficialii de față, denumită *ținuirea drapelului*.

La rândul ei, *ținuirea* drapelului făcea parte dintr-o suită de ceremonii legate de *înmânarea* drapelului, alături de *înmânarea* propriu-zisă a acestuia și de *defilarea* prin fața regelui și a casei regale, a oficialităților veteranilor independenței și marelui public, suită de ceremonii ce era menită să dea o covârșitoare importanță momentului.

Ceremonia *ținuirii* unui drapel ținea de protocolul Casei Regale și avea loc în sala tronului, aspect ce dovedea importanța acordată acestei ceremonii de către Carol I, iar activitatea în sine consta în baterea unor ținte de-a lungul hampei, în manșonul din mătase al pânzei, special făcut ca prelungire în afara dimensiunii câmpului drapelului, după ce manșonul fusese înfășurat, sus-jos, pentru a nu se desprinde, toate țintele fiind bătute pe un galon lung de 160 cm și lat de 1 cm.⁸

Se foloseau 79 de ținte aurite și una din argint, aceasta fiind rezervată exclusiv regelui, după care urmau: regina, principii moștenitori și copiii lor, ministrul de război și, în funcție de apartenența fiecărei

unități, comandantul corpului de armată, inspectorul general de armă, comandantul brigăzii și, în sfârșit, comandantul unității, împreună cu delegații acesteia (comandantul gărzii drapelului, portdrapelul/ stindardul, gradele inferioare-căpitani, locotenenți, sublocotenenți, subofițerii și trupă).⁹

Urma cea mai importantă ceremonie, cea a înmânării drapelului comandanților de corpuri de trupă¹⁰ care era precedată de un serviciu divin și de stropirea cu apă sfințită a drapelelor de către Mitropolitul Primat.

Regele se adresa comandanților și delegaților regimentelor și batalioanelor ce aveau să poarte noile steaguri, apoi încredința fiecăruia dintre comandanții de corpuri de trupă, ce erau însoțiți de subofițerii portdrapel, pe rând, noul drapel, spunându-le:

*Îți încredințez acest drapel pe care să-l păstrezi cu credință și devotament!*¹¹, iar aceștia, la rândul lor se legau să-l apere și jurau că-l vor stropi cu sângele lor, pentru *Patrie și Tron*.

Pentru exemplificare, redăm mai jos modul în care acest important moment din viața unei unități militare a fost immortalizat în jurnalul de operații¹² al Regimentului 48 Infanterie Buzău, cu ortografia și expresiile epocii, în primăvara anului 1914, în cadrul sărbătoririi Zilei Regalității.

07 Maiu 1914 În urma ordinului telegrafic nr.119 din 26 Aprilie o delegație compusă din:

- locotenentul colonel Jecu Alexandru, Comandantul Regimentului 48 Infanterie, locotenent Petrov Ion, comandantul gardei, plutonier major Diaconescu Ioan, portdrapel, 2 sergenți și 3 soldați fruntași au pornit cu trenul de 4 dimineața la București pentru primirea noului drapel.

08 Maiu 1914 La ora 8⁴⁵ p.m. s`a făcut țintuirea noilor drapele în palatul regal, sala tronului, în prezența M.S. Regele și Regina, Principilor Moștenitori, Ministerul de Război, ofițeri, generali, invitați speciali, Curtea Regală și princiară, atașați militari streini, comandantul Pieței București (*comenduirea garnizoanei – s.a.*), comandanți de regimente, ofițeri comandanți ai gărzilor și port drapelul.

09 Maiu 1914 La ora 12 dimineața s`a făcut la palatul regal sfințirea și distribuirea drapelului când s`a conferit și medalia Avântul Țării.

La sfințirea drapelului a asistat în plus Î.P.S.S. Mitropolitul Primat și Clerul. Cu ocazia primirii drapelului M.S. regele Carol I, Comandantul Regimentului a rostit următoarea cuvântare:

Să trăiți Majestate!

Cu un sentiment de orgoriu (probabil orgoliu – s.a.) foarte legitim primesc în numele Corpului ofițeresc și al trupei Regimentului 48 Infanterie drapelul ce Majestatea Voastră mi`L confiază asigurându`Vă că`l voi purta cu glorie în orice ocaziune spre a fi demn de încredere Majestății Voastre spre mândria neamului fala țării.

Să trăiți Majestate!

Să trăiască Majestatea Sa Regina!

Să trăiască Alteța Sa Regală Principele Moștenitor cu augusta familie!

URA!

De la Palatul regal cu o gardă de onoare a fost dus (*drapelul -s.a.*) la comenduirea pieței și depus într-o cameră, la un loc cu celelalte drapele.

10 Maiu 1914 La ora 9 a.m. drapelele cu o companie de onoare a pornit de la comenduire și s`au așezat pe strada Victoriei trotuarul drept, colț cu strada Sevastopol.

După trecerea M.S. Regele în piața Victoriei drapelele formându`se în coloană câte 4 în rând și ca distanță de subîmpărțiri, având șefi de corpuri la dreapta ofițerilor comandanților de ai gărzilor au defilat în fața M.S. Regelui în capul trupelor; după defilare drapelele cu garda de onoare au fost duse la Comenduirea Pieței.

La ora 6 seara drapelul din preună cu celelalte cu o companie de onoare au fost duse la gara de Nord, de unde cu trenul din preună cu garda și Comandantul Regimentului au plecat la Buzău reședința Regimentului.

La ora 10⁴⁵ seara drapelul a sosit în gara Buzău și a fost primit de către ofițerii Regimentului și o companie din Regimentul 48 Infanterie cărui a fost încredințat de către comandantul regimentului în urma unei mici cuvântări și apoi condus în sunetul muzicii și corniști la reședința Regimentului în st.Unirei, no.105.¹³

Iată deci, câte lucruri noi și interesante am aflat despre drapelul Regimentului 48 Infanterie Buzău, despre drapelele pe care armata le-a avut ca simbol de-alungul timpului.

Una dintre deosebirile dintre drapelele *model 1902*, cum este cel al Regimentului 8 Infanterie Buzău și *model 1908*, cum este cel al Regimentului 48 Infanterie Buzău, de exemplu, constă în faptul că pânza celui dintâi era din mătase simplă, și nu dublă, ca a celui dintâi, ceea ce îi conferea o rezistență scăzută, ținând cont de faptul că, în general, drapelele au avut de făcut față, în repetate rânduri, intemperțiilor atmosferice¹⁴ atât la diverse festivități, cât și în campanie, precum și de faptul că, așa cum precizează autorul menționat, în acea vreme, drapelele erau scoase în fiecare zi, la revista de front, însoțeau unitățile la manevre, la parade și la o serie de multe alte solemnități.

O altă diferență, mai puțin vizibilă de astă dată, constă în „atitudinea” celor doi lei de pe blazonul Casei Regale, care la drapelele *model 1902*, cum este cel al Regimentului 8 Infanterie Buzău, sunt înfățișați având coada între picioare, iar la *modelul 1908*, cum este cel al Regimentului 48 Infanterie Buzău, sunt înfățișați având coada pe spate. Interesant, nu-i așa?

Sperând că v-am trezit interesul pentru studiul lucrării, revin la subiect cu o scurtă descriere a celor două distincții acordate drapelului Regimentului 48 Infanterie Buzău. Este vorba despre medalia *Avântul Țării*, conferită de regele Carol I în dimineața zilei de 9 Mai 1914,¹⁵ ca urmare a participării regimentului la campania anului 1913, și despre Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918, conferită de regele Ferdinand I pentru participarea regimentului la campania primului război mondial.

Avântul Țării a fost instituită prin Decretul Regal nr. 6247 din 7 noiembrie 1913, și a fost decernată tuturor militarilor și civililor participanți la Campania din 1913, fiind singura decorație oficială dedicată celui de-al doilea război balcanic.

Medalia *Avântul Țării* este rotundă, cu un diametru de 35 mm și grosimea de 2 mm și este confecționată din *pacfon*, un aliaj de alamă și nichel care imită argintul, având ștanțată pe avers o acvilă cruciată și încoronată, ce ține în gheara dreaptă spada, iar în cea stângă, sceptrul. Pe pieptul acvilei se găsește un medalion rotund cu efigia regelui Carol I și cu inscripția *CAROL I – REGE AL ROMÂNIEI*.

Pe coada acvilei este dispusă o eșarfă cu deviza *PACE*, iar pe marginea medaliai inscripția: *ÎN AMINTIREA ÎNALȚĂTORULUI AVÂNT 1913*.

Pe reversul medaliai, se găsea ștanțată o scenă reprezentând trecerea armatei române peste Dunăre, pe un pod de vase, și perspectiva munților Balcani cu răsăritul soarelui.

Deasupra armatei plutește o *Victorie*, întruchipată de o femeie, ținând în mâna dreaptă o ramură de palmier, iar în stânga o coroana de lauri. Pe marginea medaliai este inscripția circulară: *DIN CARPAȚI PESTE DUNĂRE LA BALCANI*.

https://ro.wikipedia.org/wiki/Medalia_%E2%80%9EAv%C3%A2ntul_%C8%9A%C4%83rii%E2%80%9D

Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918 este o distincție militară românească instituită de regele Ferdinand I, prin Decretul Regal No. 1744 din 8 iunie 1918, care a fost conferită tuturor participanților la Primul Război Mondial.

Este confecționată din fier de culoare neagră de 40 mm înălțime și lățime, având extremitatea brațelor de formă rombică, cu latura externă de 10 mm și cea internă de 7 mm. În centrul crucii se află un cerc cu diametrul de 13 mm. Marginea externă a crucii și a cercului, de 1,3 mm sunt în relief având culoarea bronzului.

Panglica este din moar de 30 mm și este formată din 4 dungi albastru închis și 3 dungi verzi, care alternează în mod egal.

Pe avers, în medalionul central, este înscrisă cifra regală, un *F* andosat, cu coroana deasupra, iar pe revers, anii războiului 1916-1918.

Recapitulând cele desprinse din acest periplu printre simboluri și drapele, printre jurnale și întâmplări de demult, merită menționat că, după expresia domnitorului Carol I, în 1877, drapelul era socotit *însăși imaginea patriei*, uzanțele și tradiția cerând ca drapelul să însoțească trupele pe câmpul de luptă.

Astfel, deși în regulamentele militare nu se prevedea nimic despre pierderea, capturarea sau distrugerea acestuia, tradiția, atât cea militară cât și cea populară, caracteriza acest fapt drept cea mai mare rușine care se putea întâmpla unui corp de trupă (faptă ce, în alte armate, atrăgea, după sine, desființarea unității).

Recruților se transmiteau, pe lângă îndatoririle și drepturile lor, dragostea de patrie, tron și dinastie, și cea față de drapel, care era considerat obiectul cel mai de preț din „curtea” regimentului, în jurul căruia trebuiau să se adune, și pe care trebuiau să-l apere chiar cu prețul vieții, după cum juraseră comandantii lor în ziua în care regele

https://ro.wikipedia.org/wiki/Crucea_Comemorativ%C4%83_a_R%C4%83zboiului_1916-1918#/media/File:Crucea_Comemorativ%C4%83_a_R%C4%83zboiului_1916-1917.png

le înmânase drapelul, și după cum juraseră chiar ei înșiși în cadrul ceremoniilor desfășurate în fiecare cazarmă.

Menționez că, în lucrarea domnului profesor Andonie, pe care vă invit din nou să o parcurgeți, sunt multe și interesante exemple din campania Primului Război Mondial, în care drapelele unor regimente fie s-au pierdut, fie au fost capturate de către inamic, fie au fost distruse pentru a nu cădea în mâinile acestuia, îndreptățindu-ne să subscriem ideii forță a lucrării:

Să atragem atenția publicului și mai ales autorităților, că drapelul militar (...), nu este un obiect de joacă, nu este un zmeu de hârtie,

pe care să-l înalți pe plaje, dimineața și seara, pentru distracția spectatorilor, ci un simbol căruia trebuie să-i fie acordat același respect ca și stemei și imnului.

Trebuie, însă, să avem grijă ca acest respect să fie învățat de toți cetățenii țării.

Note:

¹ Vezi numerele 6,7 și 9 ale revistei *Străjer în cale furtunilor*.

² Regimentul 48 Infanterie Buzău a primit drapelul în data de 10 mai 1914.

³ Regimentul 48 Infanterie Buzău a fost desființat în anul 1923.

⁴ Andonie M. Corneliu, *Drapelele Armatei Române*, rezumat al lucrării de doctorat, Facultatea de istorie a Universității București, 2013, p.44

⁵ Andonie M. Corneliu, *Op.cit.*, p.41

⁶ Hampă – suport pe care se fixează pânza unui steag. (sursa:www.dex-online.ro) la capătul inferior al acesteia se afla un călcâi (sau o „capsă”), lung de 0,006 m, din alamă, care era menit a împiedica stricarea (tocirea) acesteia.

⁷ *Cifra regală* – face parte din însemnele regalității române fiind folosită pentru a însemna obiectele aparținând regelui și casei regale și ca semn distinctiv pe drapele și uniforme. Cifra regelui Carol I era formată din doi „C” andoasați și intercalați, însoțită în partea superioară de o coroană. (sursa: www.wikipedia.org/wiki/însemnele_regalității_române.)

⁸ Andonie M. Corneliu, *Op.cit.*, p.39

⁹ Andonie M. Corneliu, *Op.cit.*, p.40

¹⁰ Unități militare

¹¹ Andonie M. Corneliu, *Op.cit.*, p.41

¹² Centrul de studii și păstrarea arhivelor militare istorice, Pitești, *Fondul R.48 Infanterie Buzău, Jurnalul de operații*, dosar nr.1062, fila 4.

¹⁴ Fiind regiment de rezervă nu avea un sediu pe timp de pace, comandamentul funcționând provizoriu într-o casă închiriată la acea adresă

¹⁵ Andonie M. Corneliu, *Op.cit.*, p.44

¹⁶ Centrul de studii și păstrarea arhivelor militare istorice, Pitești, *Fondul R.48 Infanterie Buzău, Jurnalul de operații*, dosar nr.1062, fila 4

¹⁷ Andonie M. Corneliu., *Op.cit.*, p.47

ÎNTÂMPLĂRI ADEVĂRATE DIN „DRĂGAICA” DE ALTĂDATĂ

----- Viorel Frîncu, Biblioteca Județeană „V. Voiculescu” Buzău

Sărbătoare emblematică și târg renumit în Țara Românească, „Drăgaica” a fost martora, în cele cinci milenii de existență, numeroaselor întâmplări pe care cronicarii și, mai târziu, jurnaliștii le-au consemnat în stilul epocii. Pentru edificare, am ales câteva dintre acestea, respectând întocmai scrierea epocii.

Printre primele măsuri preventive ale deselor incidente întâmplute în perioada desfășurării târgului Buzăului, „ce se zice și târgul Drăgăicei”, se numără și un act emis de domnitorul Mihail Șuțu, care îi dă o „Carte lui Gheorghe Armașu”, în iunie 1785, și din care cităm: *Fiindcă la 24 al acestei luni este să se facă bâlciul Drăgaicei în orașul Buzăului, și pentru că la aceste feluri de târguri, cu mulțimea oamenilor se adună și se încuibează făcători de rele, între care se obișnuiesc de a se aduna și țiganii domnești, boerești, nărvăiți în fapte rele, pungăși, calpuzani (falsificatori de monede - n.n.), borfași și furi de cai și măcar pentru paza și străjuirea prăvăliașilor cât și a târgoveților sunt orându-iți boierii ispravnici și căpitani și poterași, dară, după obiceiul care în toți anii s-au urmat a se afla la acest fel de bâlciuri și din breasla d-lui Vel Armaș un zapciu cu câțiva armășei, într-adins numai pentru țiganii ce se vor găsi în fapte rele, cum s-au zis mai sus, căci breasla armășească umblând în trebi deapurerea și toată vremea prin țigani, cu știința cunoștinței asupra celor obișnuiți în urmări netrebnice și pentru mai bună străjuire și prindere a celor feluri de răi dăm volniciei (libertate, încuviințare - n.n.) slugii Domniei-mele al 3-lea armaș, ca împreună cu ceilalți dregători, ce sunt rânduiți pentru paza bâlciului stând și umblând prin*

*târg, colind marginile, cu priveghere ziua și noaptea, de cum se începe bâlciul și până se va săvârși, și câți din țigani se vor găsi în faptele ce s-au zis mai sus, numaidecât să se sară să-i prindă și avându-i în propeală, până după săvârșirea bâlciului, atuncea cu bună pază să-l aducă la temniță pe fieșcare cu vina lui în scris, ca prin judecată să-și ia căzuta pedeapsă.*¹

Pe la începutul secolului al XIX-lea, mulți dintre locuitorii urbei Buzăului pătimiteră, chiar în timpul desfășurării târgului, când acesta era călcat de cetele turcești și mulți dintre localnici își pierduseră avuturile și chiar viața. În legătură cu acest aspect, fostul ajutor de primar Petre N. Oprescu consemnează o întâmplare revelatoare: *Nu după multă vreme de când aceste invaziuni încetaseră, a fost de ajuns ca într-un an, când târgul era în toi, un individ dorind să facă o glumă și fiind prost inspirat, s-a apucat să împrăstie svonul prin târg că vin turcii. Ei bine, acest lucru a fost de ajuns ca bâlciul să se spargă, fiecare apucând încotro vedea cu ochii, într-atât groaza de năvălirile streinilor, era înrădăcinată în sufletul populației. A trebuit multă strădanie din partea autorităților a-i face să înțeleagă pe târgoveți că totul nu fusese decât o glumă de prost gust, pentru ca apoi Drăgaica să-și continue mersul ei.*²

Amedeo Preziosi - Târg la Buzău (1868)

Despre geambașii, abili fățuitori de cai, care își păcăleau mușterii, marele moșier, ministru al Agriculturii, un timp, multimedialiat pentru îmbunătățiri de rase, Constantin Garoflid nota: *În zilele de târg tot șesul din apropierea orașului era plin de caii pe care giambașii îi împerecheau și îi încercau: unii călare, alții în căruțe mânând în picioare caii înhămați câte doi. Încotro te întorceai vedeai numai cai fugind în trap întins și trăgând căruțele care hodorogeau de-ți lua auzul. Mușterii priveau cursele care se dădeau în cinstea lor și cei mai pricepuți se suiau în căruțe și mânau singuri. Însă, cu toată priceperea lor, erau de multe ori păcăliți, căci vânzarea se făcea de obicei prin geambași. Aceștia erau meșteri în fățuirea cailor și lecuirea vremelnică a celor cu cusur.*³

Incidentele frecvente întâmplăte în târgul Drăgaica, la sfârșit de secol XIX, sunt consemnate prompt de publicațiile epocii.

„Monitorul Oficial al României” publica, în vara anului 1883, povestea „răpirii” unei fetițe de 4 ani: *În ziua de 24 iunie 1883, în bălciul Drăgaica, ce a avut loc în marginea orașului Buzău, s-a pierdut o copilă a locuitorului Sava Crăciun din comuna Mărăcineni, acest județ (Buzău - n.n.), anume Cătălina, în etate de 4 ani, ochi căprui, nasul, gura potrivite, părul, sprâncenile galbene, îmbrăcată cu fustă pompa-dur, cămașă de bumbac cusută pe piept cu arnici negru și fluturi, îmbrobodită cu o basma galbenă cu flori roșii, încinsă cu cordon, și după informațiunile obținute, această copilă ar fi fost luată de către o femeie și a pus-o într-o căruță, plecând cu dânsa fără ca să se scie unde.*⁴

La același târg se înregistra și furtul a patru cai aparținând unui brăilean: *În ziua de 19 iunie curent, pe la orele 4 p.m., s-a furat din bălciul Dragaica, ce se face în marginea orașului Buzău, 4 cai ai locuitorului Constantin Tudoria din comuna Roșiori, județul Brăila, de către un individ necunoscut cu care șezuse la masă; signalmentele cailor sunt: unul negru, coama în două părți, unul murg închis, coama pletoasă; o iapă murgă, coama în dreapta, ambele urechi spintecate, puțin pintoasă la piciorul drept dinapoi, cu mic stei în frunte și cel de-al 4 cal la păr murg, coama în două părți.*⁵

În ciuda măsurilor luate, privind paza târgului și siguranța cetățenilor aflați în perimetrul acestuia, sunt consemnate și incidente, precum furturile.

Astfel, ziarul „Adevărul” insera o știre de senzație, sub titlul „**Furtul de la Drăgaica. 4000 de lei furați de la senatorul de R. Sărat, d. Alexandrescu**”: *Buzău, 25 iunie. - În ziua de 24 cor., la ora 5 p.m., în bălciul „Drăgaica” s-a săvârșit un îndrăzneț furt de buzunare.*

În momentul pe când senatorul de R.-Sărat, d. lancu Alexandrescu se plimba în bălci, la un moment dat s-a pomenit îmbrâncit de doi indivizi, unul în față și altul în spate și, în același moment, individul din față îi

Carol Popp de Szathmári - Târg (Drăgaică) (1860)

sustrase din buzunarul hainei un portmoneu în care senatorul de R. Sărat avea suma de 4000 lei în bilete de bancă. Abee simți și d. Alexandrescu dădu alarma în timp ce individul din spatele d-sale, care apucase portmoneul cu banii de la tovarășul său dispărea în marea mulțime de public. Polițaiul orașului d. C. Jalova, care din întâmplare sosise în acest moment în bălci, reuși să prindă pe pungașul care sustrăsese banii d-lui Alexandrescu.

*Acest individ, care se numește Mihai Ionescu zis Mielul, locuind în București, str. Raion nr. 11, este un vechi pușcăriaș și un abil pungaș de buzunare.*⁶

Zece ani mai târziu, în „Monitorul Oficial” apărea următorul anunț: *D-lui Ștefan Radu Manea, din comuna Grindași, județul Ialomița, i s-a furat din bălciul Drăgaica, un poștalion de Giurgiu, cu coș de răchită, cu un cal murg, la piciorul stâng dinainte potcoavă înfundată și unghia crăpată, înfierat în partea dreaptă a gâtului; în poștalion se afla un palton și două flanele de Azuga.*⁷

Și totuși pe lângă rătăcirea copiilor, a furturilor de tot felul, mai întâlnim și cazuri de recuperare a unor bijuterii pierdute: *În bălciul Drăgaica ce a avut loc în acest județ, în luna iunie 1883, s-a găsit, în dreptul cofetăriei domnului C. Rădulescu, de către individul Nicolae Ionescu Alunaru, din București, o brățară de aur, cu 3 pietre de mărgăritar și 34 pietricele de diamant, aflată actualmente în conservarea poliției urbei Buzău.*⁸

Bălciul „Drăgaica”, organizat în anul 1885, a fost în pericol de a nu se mai ține, din cauza unui incendiu „îngrozitor”, soldat cu pagube imense. Iată cum redă ziarul „România liberă” cele întâmplăte și la ce concluzie a ajuns: *În noaptea de 6 spre 7 curent, pe la orele 12 și jumătate, un foc îngrozitor a cuprins târgul Râului Buzău (Drăgaica) transformând în cenușe mai mult de 50 prăvălii. Cu toată energia desfășurată de bateria de pompieri, cu tot ajutorul dat de trupele de soldați, dorobanți și călărași, comandați de însuși d. locot. colonel Manu, comandantul garnizoanei, focul nu a putut fi localizat, spune «Gazeta Buzeului», decât*

Fotografie din Drăgaică (1935)

la o distanță foarte depărtată. Nenorocirea ce a cauzat acest incendiu este foarte mare, mai cu os ebire fiindcă o mulțime de femei văduve și minori, care-și țineau existența din chiria ce luau de la aceste prăvălii, au rămas cu lacrămile pe ochi. Este adevărat, noi, dintr-un sentiment de progres național și economic, am combătut existența acestui târg acolo unde se găsește; cu toate acestea nu suntem în stare să descriem indignarea de care am fost cuprinși văzând măsura barbară de care s-a uzat pentru distrugerea lui. Asupra provenienței focului, circulau diferite versiuni; cea mai acreditată însă, și de care pare că, chiar justiția s-a sesizat, este aceea că o parte din comercianții care au suferit pagube simțitoare, din cauza acestui târg, s-ar fi coalizat pentru a-l distruge în acest mod; noi însă respectăm îndeajuns pe comercianții noștri, pentru a-i crede capabili de o asemenea faptă. Așteptăm dar ca Parchetul care a început imediat instrucțiunea acestei afaceri să dea la lumină pe acei infernali oameni care au comis această barbarie.⁹

Atunci când nu funcționa ca bâlci, terenul de la Drăgaică era folosit de unitățile militare din garnizoana Buzău, în funcție de comandamentele timpului. Astfel, în

anul 1871, primarul este invitat de Prefectură spre a lua parte la lucrările comisiei pentru constatarea reparațiilor necesare la cazarma și grajdurile ocupate de Escadronul de Cavalerie (comandant slt. Andrei Oprescu) în barăcile din Bâlcii Râului Buzău (Drăgaica). De asemenea, terenul de la Drăgaica era utilizat pentru manevre militare, așa cum aflăm dintr-o știre preluată din „Voința Națională” și publicată în ziarul „România liberă”: După informațiile „Voinței Naționale”, trupele ce s-au concentrat pentru manevre la Buzău s-au cantonat astfel: Regimentele 5 și 12 Călărași, în Buzău; Regimentul 10, în Drăgaică; Regimentele 3 și 4, în Lipia; Regimentul 6, în Mărăcineni. Manevrelor încep prin deprinderea călăreților la școala de escadron și de regiment, care nu va dura decât vreo 6 zile.¹⁰

Odată cu declanșarea Primului Război Mondial, deși România era încă în stare de neutralitate, pe terenul de 8 ha. și 5000 m.p., la sud de calea ferată Buzău-București, în fața barăcilor târgului Drăgaica, cedat gratuit Ministerului de Război, se începe construcția cazarmilor Regimentului 23 Artilerie.

În anul 1916, Ministerul de Interne trimite o adresă Primăriei orașului Buzău prin care se face

cunoscut că, în caz de mobilizare, barăcile din târgul Drăgaică (Bâlcii Râului Buzău) urmau să fie folosite ca depozite și grajduri de cai, solicitând imperativ repararea lor urgentă.¹¹

Acestea au fost doar o parte din întâmplările care au avut loc pe terenul târgului „ce-i zice și al Drăgăiceii”.

Note:

¹ V.A. Urechia, *Istoria românilor*, [Seria 1], 1774-1786, vol. I, București, Imprimeria Națională, pp. 484-485.

² Petre N. Oprescu, *Bâlcii Drăgaica. Aspecte și impresii. Istoric*, Tip. Luca Oprescu, Buzău, 1935, p. 8.

³ C. Garoflid, *Op. cit.*, p. 140.

⁴ *Monitorul Oficial al României* (în continuare M.O.), an 51, nr. 074, 7 (19) iulie 1883, p. 1693.

⁵ *Idem.*, an 51, nr. 069, 1 iulie 1883, p. 1472.

⁶ „Adevărul”, București, anul XVIII, nr. 6054, din 27 iunie 1906, p. 3.

⁷ M.O., București, nr. 79, din 10 (23) iulie 1916, p. 3853.

⁸ *Ibidem*, nr. 094, 31 iulie 1883, p. 2030.

⁹ *România liberă*, București, an IX, nr. 2368, 12 iunie 1885, p. 3.

¹⁰ *România liberă*, București, an X, nr. 2728, 12 septembrie 1886, p. 1.

¹¹ S.J.B.A.N, *Fond Primăria orașului Buzău, dosar 4/1916*; Apud Valeriu Nicolescu, *Op. cit.*, p. 142.

REVOLUȚIA LUI TUDOR VLADIMIRESCU ÎN RELATĂRILE CĂLĂTORILOR STRĂINI

----- Locotenent-colonel Cristian Cîrjău

Revoluția lui Tudor Vladimirescu a prilejuit, cu totul îndreptățit, numeroase relatări din partea călătorilor străini în Țările Române care capătă adeseori valoarea unor inestimabile surse de informație, indispensabile istoricilor.

Datorită faptului că evenimentele de la 1821 beneficiază de o bogată și substanțială istoriografie, mă voi rezuma la prezentarea unor opinii a câtorva călători străini în Țările Române.

După absolvirea studiilor de literatură și filosofie, francezul **F. G. Laurençon**¹ a venit în Țara Românească unde a stat 12 ani. A predat ca profesor de latină și franceză la gimnaziul domnesc al lui François Meunier. În anul 1820 a organizat o școală franceză la București, împreună cu elvețianul C. F. Bordier. Interesat fiind de civilizația românească și de asemenea de evenimentele a cărui martor ocular a fost, în timpul șederii sale la București, Laurençon a scris lucrarea *Nouvelles observations sur la Valachie, sur ses productions, son commerce, les moeurs et les coutumes des habitants et sur son gouvernement, suivies d'un précis historique des événements qui se sont passés dans cette province en 1821, lors de la révolte de Théodore et de l'invasion du prince Ipsilanti, par un témoin oculaire*, publicată la Paris în anul 1822.²

Autorul precizează în prefața lucrării ca și-a redactat cartea în cei doisprezece ani cât a locuit în Țara Românească. Când a dat-o spre publicare la Paris, a constatat că se tipăriseră deja trei cărți pe același subiect: cea a contelui de Salaberry (iunie 1821),³ a lui F. Recordon ⁴(1821) și o alta a lui Ch. Pertusier,⁵ publicată în anul 1822.

Pentru prima parte a lucrării, Laurençon *cere indulgența publicului* și recunoaște că predecesorii săi au scris deja mai multe din informațiile relatate de el, printre aceștia aflându-se și cei trei amintiți în prefața lucrării. În schimb, cu partea a doua se *mândrește* foarte mult, în mod special cu cele relatate despre mișcarea lui Tudor Vladimirescu, la care a fost *martor ocular* și despre care ne spune că s-a mai scris doar *prin prisma părținirii*.⁶

În partea a doua a lucrării, relatează evenimentele revoluționare petrecute în anul 1821. În loc de prefață (la această parte), imaginează un dialog între un grec și un turc privind legitimitatea acțiunii celor două neamuri aflate în conflict. Turcul consideră revolta grecilor ca *nedreaptă și absurdă*, grecul arată că neamul său s-a aflat de prea mult timp *sub sceptrul de fier pătat de sânge al turcilor*.

În continuare, Laurençon relatează amănunte despre moartea domnitorului Alexandru Șuțu care se pare că a avut loc la 18-19 ianuarie 1821 (stil vechi), fără a se ști cauza exactă a bolii sale, ba chiar se zvonea că *moartea sa era efectul otrăvii*.⁷ Știrea morții sale a fost ținută la secret, deoarece soția sa dorea să obțină de la Poartă numirea ca domn a lui Scarlat Cllimachi, fratele ei.

Alexandru Șuțu,
domn al Moldovei și al Țării Românești

Despre Alexandru Șuțu, Laurençon spune că era *un adevărat prototip de falsitate și perfidie* și că la venirea lui la putere *s-a dovedit capabil doar să-și umple lăzile în scurt timp* și că *în afara datoriilor pe care principele Șuțu a putut să le achite și a sumelor pe care obligatoriu a trebuit să le împartă la Constantinopol, nu cred că exagerez spunând că a lăsat cel puțin douăzeci de milioane <de piaștri> familie sale – și asta în doi ani de domnie!*⁸

După moartea domnitorului Șuțu, s-a auzit de revolta lui Tudor Vladimirescu care cerea Divanului interimar suma de 100-120 de mii de piaștri pe care acesta îi cheltuise pentru echiparea unui corp de oaste, care luptase împreună cu rușii împotriva turcilor, în recentul război care tocmai se încheiase. Toate propunerile Divanului în legătură cu această problemă au fost respinse de către Tudor care se simțea deja puternic și în fiecare zi numărul partizanilor săi creștea. Centrul insurecției era la Cerneți, în extremitatea vestică a Țării Românești, dar de acolo Tudor trimitea bande în toate cele cinci județe de dincolo de Olt. A pus mâna pe banii din casieria statului și boierii erau despuiți. I-a desemnat soldaților săi pe aceștia drept lipitorile poporului românesc, așa încât nu sperau să scape în cazul când ar fi fost prinși; de aceea au fugit în toate părțile.⁹

Boierii dezbinați fiind nu se puteau înțelege asupra măsurilor de luat împotriva răzvrătitului dar, întrucât pericolul creștea și răzvrătitul se apropia de București, aceștia în sfârșit au hotărât să trimită împotriva lui ceva trupe. Sub conducerea unui boier au trimis câteva sute de arnăuți care, departe de a-l ataca pe Tudor, s-au unit cu el, iar comandantul s-a întors singur la București. Se mai relatează că lui Tudor i-a fost trimis un boier grec foarte inteligent, foarte dibaci, într-un cuvânt Samurcaș, pe care-l cunoștea bine; n-a vrut să audă de nimic. Însă i-a cerut acestuia reducerea birului sau a capitației cu cinci piaștri, pe care el însuși le decretase...în județele pe care le străbătuse, de asemenea că a pretins suprimarea impozitelor numite *vinărit*, *văcărit* ș.a.. El mai cerea capetele a 12 boieri de rang înalt pe care îi considera *asupritorii cei mai nemiloși ai țării*.¹⁰ În urma acestor cereri cât și a faptului că oamenii lui Tudor încercau să taie toate drumurile care duceau din Muntenia în Transilvania, foarte mulți boieri urmați curând de majoritatea agenților diplomați atașați la București au fugit din oraș.

Tudor, continuă autorul francez, și-a luat măsuri de precauție și a trimis la Constantinopol la marele vizir, pe unul din credincioșii săi care trebuia să-l asigure pe ministru de supunerea față de sultan și să-i explice motivele ridicării sale contra boierilor.

La 22 februarie a apărut la Iași proclamația prințului Ipsilanti care îi chema pe greci la libertate și mai spunea că dacă turcii vor riposta o forță impunătoare (Rusia) îi va răzbuna. Proclamația lui Ipsilanti a făcut mare senzație în oraș și cum se credea că principele va veni neîntârziat în Țara Românească, o mulțime de tineri se pregăteau să intre sub steagurile sale. Printre aceștia se găseau mulți dascăli și învățăcei greci.¹¹

Forțele lui Ipsilanti se îndreptară spre Țara Românească. O parte din trupele sale au ajuns la Galați unde au masacrat vreo 60 de turci nenorociți iar

**Tudor Vladimirescu,
Conducătorul Revoluției de la 1821**

ceilalți care au înaintat mai încet au ajuns la Focșani. Despre forțele lui Ipsilanti, Laurençon spune că nu avea decît vreo 5-6000 de oameni, dar că faima mincinoasă ridica numărul acestora la 20.000.

După ce s-a hotărât asupra acțiunii sale, Tudor s-a îndreptat spre București. În sfârșit, a sosit ziua cea mare¹² și Tudor intră...prin partea de miazăzi în fruntea pandurilor săi...Generalul comandant și-a stabilit cartierul general în palatul bătrânei Brâncoveanu, chiar la poalele mitropoliei.¹³ O mulțime de curioși s-au adunat pe dealul mitropoliei ca să vadă intrarea îndrăznețului răzvrătit. Acest lucru nu a fost pe placul pandurilor lui Tudor cărora se pare că li se făgăduise jefuirea orașului. Oricum, Tudor fusese prea prudent pentru a lăsa să se săvârșească o asemenea atrocitate și intrase în oraș doar cu vreo două mii de panduri, în timp ce pe ceilalți îi cartiruse în mănăstirile din apropierea acestuia.

Cam la o săptămână după intrarea lui Tudor în București, principele Ipsilanti și-a așezat cartierul general la Colentina, reședință a banului Ghica, la o depărtare de o leghe mică de București.¹⁴ Atunci încep să se vadă prin București faimoșii razboinici îmbrăcați în negru, care purtau căciuli ce aveau ca semn

distinctiv un cap de mort cu oase încrucișate, având deasupra lor o cruce. De asemenea, tot ca semne distinctive mai purtau cocarde tricolore cu roșu, alb și negru sau eșarfe în aceleași culori.

Principele nu a intrat în București, deși era așteptat de popor care nu știa că acesta nu are încredere în Tudor care se întărea la Cotroceni. Totuși nu după mult timp, poate sub impulsul unor făgăduieli sau poate chiar amenințări, făcute prin intermediul unor apropiați ai lui Ipsilanti, Tudor a prestat jurământ de credință față de Eterie, ocazie cu care a avut loc o ceremonie, urmată de arborarea drapelului tricolor în mai multe mahalale ale orașului și salutat cu focuri de armă trase de panduri și arnăuți.

În continuare, Laurençon prezintă întâlnirea dintre Alexandru Ipsilanti și Tudor și motivul conflictului dintre cei doi. Ipsilanti este nemulțumit că Tudor nu dorește să slujească pe greci...cu toate că Ipsilanti a făcut tot ce a putut ca să-l determine să-și unească trupele cu ale sale,...el a refuzat mereu...Tudor i-a răspuns hotărât că el își apără patria și că nu dorește să-l urmeze pe eterist. S-au despărțit foarte nemulțumiți unul de celălalt și după câteva zile s-a aflat, nu fără uimire, că principele plecase pe neașteptate de la Colentina și că își mutase cartierul general la Târgoviște.¹⁵

În acest timp, turcii nu îndrăzneau să treacă Dunărea pentru a nu încălca primii prevederile tratatului de pace din 1812. Concomitent au trimis emisari la Congresul de la Laybach,¹⁶ pentru a întreba dacă vreo putere autorizase atitudinea ostilă a principelui Ipsilanti față de Poartă. Presa vremii, spune Laurençon, a scris că toate puterile au dezavuat demersul lui Ipsilanti, iar turcii au avut mână liberă să-și răspândească trupele în cele două provincii. După această hotărâre pașalele de Rusciuk și Silistra s-au întâlnit și au trecut Dunărea.¹⁷

În tot acest timp Bucureștiul era în plină efervescență, atmosfera era revoluționară. Cei câțiva boieri rămași se îmbrăcaseră ca simpli arnăuți pentru ca să placă norodului...Tudor i-a strâns pe toți laolaltă, și pe mitropolit, ca într-o închisoare, într-o casă care era păzită de trei sute de arnăuți panduri. I-a ținut acolo până aproape în clipa când turcii au intrat în mahalale. Atunci le-a dat voie să fugă.¹⁸

În continuare Laurençon relatează despre cartierul general al armatei eteriste de la Târgoviște, despre mesele, concertele și balurile care au avut loc în acest oraș, cât și despre grozăviile săvârșite în țară de către arnăuții lui Ipsilanti.¹⁹

Nararea evenimentelor continuă cu intrarea turcilor în București, descrierea masacrelor făcute de aceștia în capitală, marșul secret al lui Tudor împotriva lui Ipsilanti și în final cu capturarea lui Tudor și decapitarea lui.

**Alexandru Ipsilanti,
căpetenia eteristă**

Se spunea că turcii intraseră în București și faptul a devenit curând cert din relatările câtorva fugari care au avut norocul să scape de furia lor cea dintâi...Se răspândise vestea că turcii intraseră în mai multe mânăstiri și-i uciseseră pe toți cei care-și căutaseră acolo adăpost.²⁰

Tudor, care după afirmația lui Laurençon, se înțelese cu turcii a plecat din București în fruntea a patru-cinci mii de panduri și s-a îndreptat spre Câmpulung, de unde avea de gând să taie retragerea în munți a trupelor lui Ipsilanti. În același timp trupele turcești se îndreptau pentru a ataca armata eteristă frontal și din flancul stâng. Deodată s-a aflat că [Tudor] fusese prins de căpitanul Gheorgaki²¹ la o jumătate de leghe de Câmpulung și că îl aducea la Târgoviște. Într-adevăr a fost dus acolo și închis la mitropolie... Turcii, aflând probabil că Tudor fusese făcut prizonier, văzând că lovitura nu le-a izbutit și crezând pe Ipsilanti mai tare decât era cu adevărat, s-au retras cu câteva leghe ca să-i observe mișcările.²²

O mie cinci sute dintre pandurii lui Tudor au fost înrolați în armata lui Ipsilanti. Ceilalți au fost mai întâi dezarmați și ulterior trimiși la vetrele lor. Aproximativ turcilor potolise puțin gustul pentru petreceri.

Atmosfera era încărcată. Balurilor, concertelor și distracțiilor de toate felurile le urmaseră certuri aprinse între căpeteniile eteriste. Fiecare zi aducea vești care nu prevesteau nimic bun. În închisoare Tudor avea aerul foarte liniștit și spunea cu voce nevinovată: *Când vom merge oare împotriva turcilor? N-am venit decât pentru aceasta. În cele două zile care au urmat arestării, a fost supus mai multor interogatorii. Se știa că strânsese vreo douăzeci de milioane și voiau să-l facă să mărturisească unde le ascunsese. O asemenea descoperire ar fi plăcut nemăsurat domnilor interesați. Dar el a refuzat cu îndărătnicie să le dea satisfacție în această privință; se pare că le transmisese deja familiei sale care se afla în Transilvania. În sfârșit a treia zi a fost predat lui Caravia²³ și capul i-a căzut curând.*²⁴

Relatările lui Laurençon continuă cu o trecere în revistă a ultimelor evenimente ale Revoluției care se finalizează cu bătălia de la Drăgășani. În finalul lucrării, călătorul trage propriile sale concluzii despre mișcarea eteristă cât și despre Tudor. De asemenea el face și câteva portrete principalilor actori ai evenimentelor din 1821.²⁷

*

Un alt martor ocular al revoluției condusă de Tudor Vladimirescu este **François Recordon**.²⁶ Acesta era un tânăr elvețian din cantonul Vaud, care după ce făcuse studii de literatură și filozofie, înainte de a se consacra arhitecturii, fu luat ca secretar în serviciul lui Ioan Vodă Caragea, căruia îi dedică opusculul²⁷ său. François Recordon a stat în București 6 ani, perioadă în care a fost martor a mai multor evenimente. După izbucnirea revoluției lui Tudor Vladimirescu, a plecat definitiv din București și s-a dus la Paris unde a publicat lucrarea *Lettres sur la Valachie ou observations sur cette province et ses habitants de 1815 à 1821 avec la relations des derniers événements qui y ont lieu*²⁸, Paris, 1821. În aceasta mică scriere zugrăvește privilegiștea pe care, în mai 1815, i-a oferit-o capitala munteană – București, apoi descrie impresionantele procesiuni pentru ploaie din anul 1817,²⁹ cu moaștele sfântului Dimitrie Basarabov, continuă cu intrarea solemnă în capitală a lui Alexandru Vodă Șuțu din anul 1818, în sunetele muzicii turcești și românești, cu ospăț și bal pe urmă, și încheie cu descrierea evenimentelor petrecute la începutul revoluției lui Tudor Vladimirescu, aceasă ultimă relatare făcând obiectul studiului nostru.

Recordon consideră că prin ridicarea la luptă, Tudor Vladimirescu nu a făcut decât să îndeplinească dorințele unui popor sătul de asuprirea unui regim despotice, în care corupția și intriga sunt mijloace de guvernare. De peste un secol, domnul primea investitura de la Constantinopol, fiind era ales dintre *principii greci care au fost înălțați la demnitatea de domni ai Țării Românești de Sublima Poartă*, el nefiind ales pe

viață ci doar pentru o perioadă de șapte ani. Datorită acestui din urmă fapt, dorința cea mai mare a fiecărui domnitor este să obțină, după expirarea celor șapte ani, o a doua confirmare ca domn al Țării Românești.

În Țara Românească domnitorul este atotputernic. El este cel care împarte dregătoriile în fiecare an și tot de el depinde dacă prelungește durata în care boierii se află în aceste slujbe. De asemenea el este singurul care hotărăște pensiile pentru foștii dregători, cât și numărul de scutelnici aplicat fiecăruia dintre aceștia.³⁰

Despre justiție, Recordon menționează că a fost domeniul pe care domnitorii fanarioți au încercat să-l modernizeze: au tipărit legile în limba română după codul lui Justinian, au înființat tribunalele de primă instanță și de asemenea Tribunalul Suprem al țării, prezidat de domn care, *după cum îi era firea, își impunea adeseori voința mai presus de legi și anula potrivit cu interesul și bunul său plac, judecățile sau sentințele date de tribunalele inferioare*.³¹

După cum am menționat mai sus, Recordon consideră că revoluția lui Tudor Vladimirescu este rezultatul regimului despotice fanariot, care s-a agravat foarte mult în timpul domniei lui Alexandru Șuțu: în țară exista un acut deficit numerar, țărani nu-și mai puteau plăti dările și mulți fugeau în Ardeal ori măcar la munte. El mai menționează că românii și grecii știau despre mișcările sociale ce străbăteau continentul european de la est la vest. Cauzele finale ale mișcărilor sociale și politice au fost *nemuțumirea generală a poporului împotriva cărmuirii românești și turcești*.³²

Despre acțiunea lui Tudor, Recordon consideră eronat că a fost o revoltă spontană, la moartea domnitorului Alexandru Șuțu. Acesta *zadarnic reclamase mai multă vreme drepturile împotriva unor boieri, cât și acelea ale mai multora din concetățenii săi, s-a folosit de această primă clipă de inerregn, spre a-și procura mijloacele să-și facă dreptate sieși și poporului ale cărei interese se hotărâse să le aperi*.³³

Prin proclamația de la Padeș, Tudor a demascat abuzurile pe care întregul popor le-a suferit de pe urma boierilor români și greci, caracterul mișcării sale nefiind național, îndreptat împotriva Imperiului otoman, ci social, îndreptat împotriva clasei boierești. În urma acestei proclamații prin care ceruse să i se alăture întregul popor, spune Recordon, Tudor a reușit să mobilizeze un corp de câteva mii de oameni.³⁴

Împotriva lui Tudor au fost trimise forțele de ordine, care în loc să îl aresteze pe acesta, i s-au alăturat în urma promisiunilor făcute lor: grade militare și o parte din averile boierilor care urmau să fie confiscate.

După ce a ocupat Craiova, Tudor s-a îndreptat spre București. În același timp, la Galați au loc sângeroase ciocniri între detașamente eteriste și turcii din acele locuri. În urma acestor evenimente, boierii intră în panică. Grigore Brâncoveanu a fost primul

dintre ei care împreună cu soția și copiii săi se refugiază la o moșie a sa, aflată în nordul țării, în zona muntoasă. În urma acestor evenimente, în oraș s-a stabilit panica, bucureștenii fiind convinși că orașul urmează să fie atacat.³⁵

În urma tuturor acestor zvonuri, cum că turcii urmau să intre în București, inclusiv reprezentanții diplomați ai Rusiei (Alexandru Pini) și Austriei (Frederic Fleischhackl von Hakenau) au intrat în panică. La căderea nopții s-a constatat că turcii nu au intrat în capitală, ba că dimpotrivă detașamente eteriste, grecești din armata lui Ipsilanti pleaseră dinspre Galați și se aflau la Focșani, urmând să se îndrepte spre București, pentru a-l apăra. Însă aceste știri nu au apucat să potolească starea de spirit ce-i cuprinsese pe bucureșteni. O parte din aceștia se înarmau și se pregăteau de confruntarea cu turcii, alții își adunau toată agoniseala în cufere și baloturi pe care le transportau în mănăstiri și hanuri care erau construcții solide, fortificate, potrivite pentru astfel de situații.³⁶ O parte din locuitorii orașului au luat drumul pribegiei, fără provizii de drum și au plecat în nord, în munți. O parte dintre ei au reușit să treacă munții și au ajuns în Transilvania, dar alții, mai puțini norocoși au căzut pradă atacurilor cetelor de tâlhari desprinse chiar din trupele eteriste.

Recordon consideră că insurecția din Țara Românească are legătură cu violentele mișcări din Imperiul otoman care izbucniseră aproape concomitent. Concluzia pe care o trage totuși, este că aceste mișcări au fost *pregătite dinainte* și că au avut ca scop intervenția armatelor Europei pentru eliberarea popoarelor subjugate turcilor și în special a națiunii române care de mai multe secole geme sub jugul celei mai despotice cârmuiri.³⁷

*

Printre călătorii străini din Țările Române care au relatat despre revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, îi putem considera și pe diplomații aflați în București în aceea perioadă, diplomați care au desfășurat o intensă activitate materializată în rapoartele oficiale și scrisorile particulare redactate cu diverse

scopuri. Optica lor este aceea a partizanilor ordinii legale față de *răzvrățiți, tâlhari* sau *aventurieri*. De aici și caracterizările adesea subiective, drastice, chiar răuvoitoare. Cititorul avizat care posedă bagajul indispensabil înțelegerii corecte a fenomenului istoric, nu poate fi înșelat însă de un atare limbaj.

De o îndepărtată origine maghiară, baronul **Ludwig Kreuchely von Schwerdtberg**³⁸ s-a născut în anul 1770, la Ribeauvillier, o localitate din Alsacia. Cu Țările Române, în speță cu Moldova mai înâi, a făcut cunoștință spre sfârșitul anului 1814, când a fost chemat la Iași și angajat cu 400 de galbeni anual, ca preceptor al beizadelei Alexandru, fiul domnului Scarlat Callimachi. În 1795 fusese căpitan la regimentul Salm-Kyrburg, în serviciul Angliei și mai târziu, maestru de vânătoare la Curtea principilor de Hohenlohe-Schillingsfurth.

Cu prilejul vizitei sale la Iași pentru obișnuita reprezentare protocolară la curte, Ioan Marco, consulul Prusiei în Țara Românească și Moldova (cu reședința la București), a numit pe baronul Kreuchely, la 1 iunie 1819, viceconsul, funcție ce nu i-a fost un timp recunoscută de Poartă.

La 29 februarie 1820, în urma morții lui Ioan Marco (12 decembrie 1819), Poarta a întărit propunerea ministrului Prusiei la Constantinopol, contele Friedrich Leopold von Schladen, privind acceptarea baronului Ludwig Kreuchely von Schwerdtberg în calitate de consul la București. El a deținut aceasta funcție până la moartea sa, survenită în august 1833.

În timpul revoluției din 1821, Kreuchely, spre deosebire de ceilalți agenți consulari care s-au refugiat în diferite orașe din Principate, în special în Brașov, a rămas pe loc și a transmis superiorilor săi informații prețioase privind ridicarea la luptă a poporului, atitudinea boierilor în fața evenimentelor, fuga oficialităților din oraș, neînțelegerea dintre Tudor Vladimirescu și Alexandru Ipsilanti, lupta de la Sculeni, ocuparea Bucureștilor de către turci și excesele acestora îndreptate împotriva poporului.

Rapoartele lui Kreuchely către von Militz, ambasadorul Prusiei la Constantinopol, cât și către von Schladen, consilierul regal prusian aflat la Viena, au o notă de cumpătare și apreciere obiectivă a realităților românești.

Astfel la 20 februarie 1821,³⁹ el scria către von Militz că Tudor aflat în Oltenia în fruntea oamenilor săi, *face progrese și răspândește teroarea printre boieri* însă aceștia aflându-se în alarmă nu au destul curaj să pună mâna pe arme. De asemenea mai precizează că *Tudor înaintează spre Craiova și*

*amenință că va veni la București, totuși boierii incapabili, șovăitori și terorizați, nu sunt în stare să ia niciun fel de măsuri. Tot în acest raport se mai precizează că boierii i-au chemat în secret pe turci în ajutor împotriva lui Tudor, pe care *anumiți străini...ațâță în secret pe acest Tudor în demersul lui actual.**

Într-un alt raport din ziua imediat următoare (21 februarie⁴⁰), Kreuchely menționează că a primit o știre de la secretarul Austriei la București⁴¹ care precizează că Tudor a trimis un reprezentant al său⁴² la boierii din capitală, *cu sarcina de a trata condițiile în care el va păstra liniștea.* Boierii adunați în casa spătarului Grigore Brâncoveanu discută asupra răspunsului pe care aceștia urmau să-l transmită lui Tudor.

În raportul din 23 martie⁴³ adresat tot baronului von Miltz, Kreuchely precizează că a aflat de la consulul Austriei la București, Fr. Fleischhackl von Hakenau, că împărații Austriei și Rusiei aflând despre mișcarea lui Tudor sunt foarte indignați și că, *în timp ce ei se ocupau de restabilirea păcii generale, Vladimirescu o tulburase chiar la granițele Imperiului austriac.* De asemenea, mai precizează că Austria va acorda ajutor guvernului local *pentru ai supune pe rebeli și că în rest, monarhii priviseră cu plăcere numirea lui S. Calimachi ca domnitor al Țării Românești, în speranța că sub domnia unui asemenea principe tulburările vor înceta imediat.* Kreuchely mai menționează că acțiunea prințului Ipsilanti era ignorată de către monarhii Europei și că anexează la acest raport proclamațiile prințului Ipsilanti. Tot în acest raport se mai menționează și date importante despre forțele revoltaților: *Forțele lui Vladimirescu sunt apreciate când la 5.000, când la 16.000 [cu] cele ale prințului Ipsilanti, inclusiv trupele lui Caravia⁴⁴ de la Focșani. La 22 ale lunii curente am fost asigurat că cele ale prințului Ipsilanti nu treceau de 10.000. Nu se cunosc sigur forțele lui Vladimirescu, dar ceea ce este sigur e că la București un număr considerabil se va alătura lui care prin cuvintele de libertate și patrie, a știut să stârnească entuziasm.* La 31 martie⁴⁵ el scria că Tudor și Ipsilanti *nu acționează de comun acord și că există riscul unei ciocniri armate între cele două părți.* De asemenea mai menționează că au sosit la București aproximativ 250 de oameni care făceau parte din corpul lui Vladimirescu.

În raportul din 24 iunie⁴⁶ adresat de această dată către contele von Schladen, consilierul regal prusian aflat la Viena, Kreuchely înfățișează situația dramatică ce se crease în țară: ocupația turcească se transformase într-un adevărat *măcel*, beșlii lui Cehaia bei nefăcând distincție între *rebeli* și nevinovați. O intervenție a Rusiei, pe care o justificau acut atât tratatele bilaterale, cât și din considerente umanitare, ar fi echivalat – părerea era unanimă – cu un masacru general căruia i-ar fi căzut victimă greci și români *vinovați și inocenți.*

La 24 august⁴⁷ va scrie tot contelui von Schladen, la Viena, un raport în care relatează că o parte din boierii refugiați la Brașov s-au întors la București dar *că nu se simțeau în largul lor* datorită recentelor masacre care au avut loc în capitală și a zvonului că acestea vor mai continua. Lumea era atât de terorizată de prezența turcilor, iar dovezile lor de bunăvoință atât de suspecte încât, amintea el, boierii de teamă de a nu fi suprimați, au refuzat invitația la un banchet lansată de Cehaia bei.

*

Ignatie Iacovenco a fost un funcționar la consulatul rus din București și a relatat în mai multe scrisori evenimentele petrecute în Țara Românească și Moldova în timpul revoluției lui Tudor Vladimirescu, cât și faptele care s-au petrecut în anii următori.⁴⁸ Toate aceste scrisori au constituit materialul pentru o lucrare pe care a publicat-o la Petersburg, în anul 1834 și care s-a intitulat *Moldova și Muntenia de la 1820 la 1829, în 53 de scrisori.*

Relatările lui Iacovenco încep cu luna octombrie a anului 1820, când delegați din Târgoviște vin la București, la domnitorul Alexandru Șuțu, pentru a se plânge acestuia contra intenției domnitorului de a le lua moșia orașului. Iacovenco consideră că acești deputați ar fi adus boala cu care Alexandru Șuțu a fost contaminat și de pe urma căreia ar fi murit în luna ianuarie a anului următor. Asupra începutului mișcării lui Tudor, știrile consemnate de acesta sunt scurte și exacte.⁴⁹ Consideră că mișcarea lui Tudor a început pe baza Adunării Poporului ca și în Serbia unde mișcarea condusă de Caragheorghe a plecat de la vechi tradiții țărănești din Balcani. Este relatată în una din scrisorile sale (a IV-a)⁵⁰ o a doua venire la București a deputaților din Târgoviște, în luna februarie, fapt ce nu a mai fost relatat în consemnările altor contemporani, eveniment în urma căruia caimacamii sunt nevoiți să ardă documentele care amenințau proprietatea orașului. În opinia lui Iacovenco, Tudor este un *dușman al abuzurilor din Țara Românească*,⁵¹ ridicat la luptă tocmai pentru a pune capăt acestora. El este înțelegător în ceea ce privește cauza lui Tudor și îl compătimizește pe acesta deoarece pentru binele obștii și-a pus în pericol propria-i viață. În scrisoarea a XIII-a,⁵² scrisă în luna mai a anului 1821, Iacovenco consideră că în cazul în care Tudor v-a acționa împreună cu turcii împotriva prințului Ipsilanti cât și a acoliților acestuia, el ar putea fi făcut domnitor de către turci. Din luna aprilie 1821, Iacovenco se va afla la Brașov împreună cu alți diplomați cât și cu boieri refugiați, și din acest loc va relata în treacăt, într-una din scrisorile sale, despre moartea lui Tudor.

În scrisoarea a XVI-a⁵³ Iacovenco menționează știrea care ar fi venit de la un dascăl al lui Tudor Vladimirescu, despre un plan pus la cale de acesta de

a ucide pe domnitorul Alexandru Șuțu împreună cu toți grecii, într-o zi de duminică, plan care ar fi fost zădărnicit datorită faptului că domnul s-a îmbolnăvit. De asemenea mai relatează că atunci când a venit la București, Tudor se gândise să ucidă toți boierii împreună cu familiile lor dar că și acest plan nu a fost pus la cale deoarece s-ar fi împotrivit doi dintre apropiații săi.

În scrisorile redactate tot la Brașov, va mai relata despre cruzimile și distrugerile săvârșite de armatele turcești ce se aflau în Principate și despre restabilirea domnitorilor pământeni. Celelalte informații relatate de către acesta nu fac obiectul studiului nostru, fapt pentru care nu vor fi mai fi menționate.

Date despre evenimentele din 1821 se regăsesc și în însemnările lui Wyburn - atașat militar englez pe lângă generalul Wilson, Charles Pertusier, Charles Marie conte de Salabery, Robert Walsh, Fr. Fleischhackl von Hakenau - consulul Austriei la București, Page - agentul diplomatic al Franței la București, însă nu toți au fost martori oculari ai acestor evenimente și de aceea relatările lor nu sunt întotdeauna obiective.

Note:

¹ Asupra biografiei lui Laurençon vezi Paul Cernavodeanu, Daniela Bușă (coordonatori), *Călători străini despre țările române în secolul al XIX-lea*, Serie nouă, vol. II, Editura Academiei Române, București, 2005, p. 21-23.

² Lucrarea lui Laurençon este citată de Nicolae Iorga în *Istoria românilor prin călători*, Editura Eminescu, București, 1981, p. 487-489; Ileana Căzan, Irina Gavrilă (coordonatori), *Societatea românească între modern și exotic văzută de călători străini (1800-1847)*, Editura Oscar-Print, București, 2005, p. 215-214; Dan A. Lăzărescu, F. G. Laurençon și imaginea poporului român în anul 1821, în vol. *Imaginea poporului român în conștiința europeană*, vol. III, 1821, Oradea, 1995, p. 100-155 ș.a.

³ Charles -Marie Salabery, *Essai sur la Valachie et la Moldavie, théâtre de l'insurrection dite Ypsilanti*, Paris, 1821; fragmente din această lucrare au apărut în *Călători străini despre Țările Române*, vol. X, partea a II-a, București, 2001, p. 1002-1012.

⁴ François Recordon, *Lettres sur la Valachie ou observations sur cette province et ses habitants de 1815 à 1821 avec la relations des derniers événements qui y ont lieu*, Paris, 1821.

⁵ Charles Pertusier, *La Valachie, la Moldavie et de l'influence politique des Grecs du Fanal*, Paris, 1822.

⁶ *Călători străini...*, Serie nouă, vol. II, p. 22.

⁷ *Ibidem*, p. 40.

⁸ *Ibidem*, p. 42-43

⁹ *Ibidem*, p. 44.

¹⁰ *Ibidem*, p. 44-45.

¹¹ *Ibidem*, p. 47.

¹² Tudor a intrat în București la 21 martie/4 aprilie.

¹³ *Călători străini...*, vol. II, p. 48.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Retragerea a început la 1/13 aprilie 1821.

¹⁶ Congresul de la Laybach a fost convocat în luna ianuarie 1821 pentru a discuta măsurile de represiune ce trebuiau luate de comun acord de membrii Sfintei Alianțe (Prusia, Austria, Rusia) împotriva revoluționarilor italieni și în general contra tuturor mișcărilor de eliberare națională ce se desfășurau în Europa. Lucrările s-au închis la 12 mai 1821.

¹⁷ *Călători străini...*, vol. II, p. 49-50.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*, p. 50-52.

²⁰ *Ibidem*, p. 52-53.

²¹ Grec din armata lui Ipsilanti.

²² *Călători străini...*, vol. II, p.53.

²³ Caravia Vasile, eterist, inspiratorul masacrării turcilor din Galați.

²⁴ *Ibidem*, p. 54.

²⁵ *Ibidem*, p. 55-62.

²⁶ Ileana Căzan, Irina Gavrilă (coordonatori), *Op.cit.*, p. 201; Nicolae Iorga, *Op.cit.*, p. 482-483;

²⁷ Scriere științifică sau literară de proporții reduse.

²⁸ Lucrarea lui Recordon este citată și de Daniela Bușă în *Educația și învățământul în Țara Românească la începutul secolului al XIX-lea în scrierile unui călător elvețian (Education and Learning in Wallachia at the Beginning of the Nineteenth Century in the Notes of a Swiss Traveller)*, în vol. *Competențe de evaluare didactică și instituțională*, Editura „Eftimie Murgu”, Reșița, 2005, p. 550-560; de asemenea în *Călători străini despre țările române*, Georgeta Filiti, Beatrice Marinescu (coordonatori), Serie nouă, vol. I, Editura Academiei Române, București, 2004, p. 660-698.

²⁹ După alții ar fi avut loc o ceremonie pentru ciumă.

³⁰ Text tradus în *Călători străini...*, Serie nouă, vol. I, p. 689.

³¹ *Ibidem*, p. 692.

³² *Ibidem*, p. 693.

³³ *Ibidem*, p. 694.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*, p. 695.

³⁶ *Ibidem*, p. 696.

³⁷ *Ibidem*, p. 696-697.

³⁸ Asupra biografiei lui Kreuchely, vezi Nicolae Iorga, Prefața la *Documente privitoare la istoria românilor*, culese de Eudoxiu Hurmuzachi, vol. X, *Rapoarte prusiene din Iași și București (1763-1844)*, adnotate și publicate de Nicolae Iorga, București, 1897.

³⁹ Vasile Arimia, Georgeta Penelea, *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu – Documente externe*, Editura Academiei R.S.R., București, 1980, p. 87.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Domnul Udritzky.

⁴² Macedonsky.

⁴³ *Revoluția din 1821...*p. 152-154.

⁴⁴ Vasile Caravia, căpetenie eteristă.

⁴⁵ Vasile Arimia, Georgeta Penelea, *Op.cit.*, p. 170-171.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 338.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 385.

⁴⁸ Nicolae Iorga, *Istoria românilor prin călători*, p. 490.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ *Ibidem*.

RESTITUIRI

Începând cu acest număr, colectivul de redacție al revistei „Străjer în calea furtunilor” și-a propus să aducă în atenția cititorilor pagini din revistele militare de altădată - ai căror semnatari au devenit în timp personalități marcante ale istoriei neamului nostru - demers ce se înscrie în campania *Pe urmele eroilor*, un omagiu adus celor care au pus mai presus *Patria* decât propria ființă.

ARMATA DE ... ALTĂDATĂ?!

----- **Colonel dr. Mircea Tănase**, redactor-șef al revistei *Gândirea militară românească*

Revista *România Militară*, editată de Statul Major General al Armatei României a fost, de-a lungul vremii, o autentică frescă a instituției militare, în care au fost tratate, cu deosebită atenție și seriozitate, problemele sale majore. Am ales două astfel de texte, de la 1891 și 1892, fiecare abordând câte o temă din teoria și practica militară de atunci ...și de acum.

Textul intitulat *Prefață* deschidea numărul 1 al revistei *România Militară* din ianuarie 1891, publicație

înființată de un grup de tineri ofițeri de Statul Major General în 1864 și care, din rațiuni materiale, își încetase apariția după numai doi ani de existență. Celălalt text aborda o temă întotdeauna actuală: conduita trupelor la alarma pe timp de noapte.

Tușele cazone dau un plus de savoare și, dincolo de o lectură interesantă, îndeamnă, credem, și la o nostalgică reflecție. Pentru autenticitate și delectare, am păstrat limbajul, grafia și gramatica epocii.

CONDUITA TRUPELOR ÎN CAZ DE ALARMĂ ÎN TIMP DE NOAPTE

Armata noastră este prea puțin deprinsă cu acest exercițiu, și acesta din cauza prea puținei importanțe ce i s-a dat. În adevăr, regulamentele în vigoare deși prevede [sic!] ceva în această privință, dar nu obligă pe nimeni la asemenea exerciții, și totul rămâne la voia fiecăruia. În decurs de 16 ani de când comitez în armată, nu pot enumera mai mult de 3 cazuri de alarmă ca exercițiu (excepție cele din campania 77-78). Cu toate că tot timpul acesta l-am petrecut la front, și nu mi-a scăpat cea mai mică concentrare, cea mai mică manevră.

Mi-ar rămânea puțin de zis, dacă aceste cazuri atât de izolate, s-ar fi făcut cu toată seriozitatea meritată, dar tocmai aceasta le lipsea.

Iată pe scurt, fisionomia acestor exerciții, cum se fac actualmente: șeful care ordonă alarma, mai înainte de aceasta, se sfătuiește cu unul din subalternii săi într-un chip confidențial, acesta la rândul său dă să înțeleagă la câțiva intimi ai săi, că în noaptea cutare se va suna alarma; atâta trebuie și nimic mai mult ca să știe toată lumea, de unde preparative atât pe oficerii

cât și trupa ca să iasă bine. În adevăr, la ora hotărâtă nici nu apucă ca cornistul să sune alarma și mai toți oamenii sunt îmbrăcați și caii înșălați. Câteva minute și toți sunt prezenți pe piața de arme. Șeful trece trupa în revistă – în tăcere – și consultându-și ceasornicul, rămâne foarte mulțumit, pentru repeziciunea cu care trupa sa a ieșit. Ordonă apoi ca trupa să ia loc în cuartier sau în corturi, după ce mai întâi a adresat mulțumirile sale șefilor respectivi.

Sunt îmsă și cazuri, când șeful care ordonă alarma, nu spune absolut nimănui; atunci oficerii și trupa nu știe [sic!] nimic din ceea ce are să se întâmple. În astfel de împrejurări, trupa fiind surprinsă, iese cum dă Dumnezeu: unii cu muniția schimbată, alții fără dânsa, unii aproape desculți, alții desbrăcați complet; trupa vine pe rând, în cantonamente puțin cunoscute, unii rătăcesc etc.

În fine, o adevărată desordine. După un timp, oarecare totul se liniștește, șeful aduce laude celor mai iuți la picior, și dojeni celor ce au venit mai pe urmă; și se mulțumește numai cu atât, fără a se interesa să vadă

cei care au venit întâiu, cum sunt veniți, gata de luptă sau nu.

Din lipsă dar de asemenea exerciții, trupa este expusă să fie surprinsă într-o luptă reală mai înainte de a ieși pe piața de arme, sau chiar pe frontul de bandieră; voi cita aici două cazuri care mi s-au întâmplat în campania din '77-78.

Primul: Mă aflu în cantonament (în regimentul 2 linie pe atunci) în garnizoana Giurgiu, pe la începutul campaniei. Rusciucul era ocupat de turci, malul stâng al Dunării era pus în siguranță prin avant-posturile noastre.

Pe o noapte plină de întuneric negru (!?) și de un vânt puternic, avant-posturile noastre își făcu seama că turcii vor să treacă Dunărea. Fără nici un control din partea nimănui, deodată pe la miezul nopții, urlă cantonamentul de trâmbițele de alarmă. Trupa surprisă de acest prim semnal serios de alarmă, pe care altădată nu știe dacă avusese ocazie să-l audă cel puțin în glumă, se învălmăși de-abinelea, târziu și fără nici o ordine se strânse pe piața din mijlocul orașului. Parcă văd și acum pe caporalul șef de post de la drapel, și cu cei trei soldați fugind cu drapelul pe stradă, fără să știe încotro se duce.

Eram recrut, nu puteam atunci să-mi dau bine seama de ceea ce se făcea, dar acum știu că ceea ce s-a făcut n-a fost deloc bine.

Secundul: Trecusem Dunărea pe la Corabia, pe pontoane, în ziua de 16 august; am îmblat cât am umblat pe malul drept, pe la Ghighi – Mahala- Creta – Riben etc., și în cele din urmă, într-o dimineață am ajuns deasupra Verbiței. Aici trupele noastre se instalează în corturi mici; în prima noapte, cam pe la ora 11-12, o pârâitură deasă de puști se incinse pe linia avant-posturilor. Nu știu cum s-a făcut că m-am trezit din somn în sunetul de alarmă al corniștilor. Noaptea era de tot întunecoasă, trupa luase armele la timp, dar nu cred că era gata să ia parte la o luptă. Un șef de batalion primește ordin să înainteze spre avant-posturi; o învălmășeală mare se observă printre rândurile soldaților. El puse batalionul în marș și după câteva minute, nu știu cum s-a făcut, că veni iarăși la locul de unde plecase, fără voința lui cred. Bucătăriile și trăsurile cu bagaje toate erau aci, cai și boi de jug, slobози la pășunat, unii dintre soldați care îi păzeau, adormiseră. Se înțelege de la sine ce infern de zăpăceală era la sunetele de alarmă, cu atât mai mult cu cât în apropiere era și un escadron de tren cu provizie, acesta avea caii toți la pășunat, și la semnalul de alarmă jumătate din trăsuri a rupt-o la goană, iar restul au rămas pe loc, cu provizia aruncată jos din celelalte, căci nu puteau să-și găsească în grabă caii de ham. Toate acestea nu ținu mult și lucrurile se liniști, când se adevăra că a fost o numai o spaimă a avant-posturilor.

Cu această a doua ocazie am putut cunoaște puțină îngrijire ce s-a pus pentru întâmpinarea unor asemenea evenimente, atât mai înainte, cât și chiar în seara în care am sosit la Verbița. Îmi închipuiesc că toate acestea își aveau pe atunci locul din lipsa de experiență; dar azi? Azi nu se mai admit asemenea greșeli, căci le vom plăti prea scump într-o luptă reală! Nu trebuie să fim indiferenți față de asemenea exerciții importante, căroră se așteaptă ca luptele de noapte să le suradă în viitor.

Exercitarea trupelor să ia armele în cas de alarmă, se poate face în două feluri: întâiu când trupele sunt în cantonament și al doilea când sunt în tabără sau bivouac. În ambele cazuri pentru ca aceste exerciții să poată da rezultate satisfăcătoare, urmează ca trupa să se considere în acest timp ca cum ar fi în fața inamicului, în care scop cantonamentul sau tabăra vor fi puse în siguranță printr-un sistem de avant-posturi, care vor avea stabilit o legătură completă cu cantonamentul trupelor. În cantonamente în timp de pace suntem siliți să ne abatem puțin de la această regulă prin faptul că oamenii vor fi quartiruiți cât se poate de comod, pe când în timp de campanie, în fața inamicului se întrebuințează mai mult quartiere de alarmă.

Pentru realizarea acestor exerciții se va avea în vedere următoarele: a) se va profita de diferite concentrări și manevre anuale în care trupa să fie dată la quartier pe un timp mai lung. Se va hotărî o parte din acel timp, d.ex. 5 sau 6 nopți consecutive destinate pentru acest exercițiu, și despre care va fi încunoștințat atât trupa cât și oficerii.

Din aceste 6 nopți, 3 sau 4 cel puțin să fie hotărâte pentru alarmă. Șeful care ordonă nu va destăinui absolut nimănui hotărârea sa, căci îndată ce va spune unei a 2-a persoane, toți ceilalți vor ști asemenea.

b) Acest procedeu are avantajele următoare: ca trupa să considere ca cum ar fi în fața inamicului și totdeauna gata să ia armele pentru a întâmpina pe vrăjmaș. Este singurul mijloc de a deprinde oamenii cu împrejurările reale, și avem totodată ocazia să putem constata cu siguranță până la ce punct regulile prescrise sunt păzite și îndeplinite cu punctualitate. Dacă nu s-ar destina un anumit timp pentru alarmă, am osteni oamenii prea mult. Fără folos, și niciodată nu ne-am apropiat de realitate, căci s-ar plictisi așteptând o manevră întreagă în fiecare noapte să dea alarma, pe când în cazul arătat, se știe că are 6 zile de rigoare ca în fața inamicului și le păzește cu sfințenie. Pe de altă parte pentru a nu cere de la oameni prea mult și a-i încuraja totodată ar fi și mai nimerit ca a doua zi după noaptea de alarmă să fie scutiți de exercițiu cel puțin dimineața, iar trupa care a ieșit cel mai bine, toată ziua.

Căpitan N. Niculescu,
Revista România Militară nr. 21/1892, p. 502.

P R E F A Ț A

Duminică 25 Noembrie 1890, oficerii de Stat – major, proveniți din școalele de resbel streine, prezenți în capitală și anume: Căpitanii Ghica M., Cotescu Ștefan, (prin delegație) Averescu Alexandru, Christodulo Gh., Constantinescu N. (prin delegație), Rădulescu C., Mihăescu C. și Mironescu I.; maiorii Lambriu G. (prin delegație), Teișan G. (prin delegație) și Iarca Alexandru împreună cu subsemnatul, ne-am întrunit în scopul d'a pune bazele înființării unui organ care să manifesteze ideile ce au curs în armatele streine și cari comentate și apropiate dupe talia mică a țării noastre, poziția ei geografică și etnică, și forțele de care poate dispune să formeze până la evidență criterium verității, care este singură în stare a da lectorului o adevărată convicțiune. Vom avea astfel un organ, nu numai al oficerului de stat-major, dar și a tuturor combatanților din cele-l'alte arme, Artilerie, Cavalerie, Infanterie și Geniu, precum și a tuturor acelor ce aparțin diferitelor servicii ale armatei, cari prin ideile lor vor concura a da la lumină prin paginile acestui organ tot ce este necesar la dezvoltarea sistematică a unei armate de campanie, tot ce concură la o organizațiune și o instrucțiune solidă, pentru ca aceasta să ajungă la maximum de mobilitate ce se cere unei armate pentru a putea lupta în câmp.

Artileria și are deja revista sa, și în ziua în care Geniu se va decide a și avea memorialul său, armata de uscat va avea atunci satisfacțiunea d'a pune bazele unei ere nouă care cu timpul dându-i și progresul științific o vor putea clasa – după cum e astăzi prin valoarea sa morală – alături cu armatele moderne.

Necesitatea dar a înființării României Militare, înălțurând contestațiunile amărâte, suntem siguri că va fi recunoscută de către toți camarazii din armată. Pentru unii, cari văd lucrurile prea de jos, această separare de jurnale pe specialități nu o talmăcesc de cât ca un rezultat al neînțelegerilor ce se ivesc între schimbările de vederi ale specialiților când sunt puși în contact unii cu alții. Alții, și aceștia văd lucrurile prea de sus, consideră că elementul instruit nu este încă în stare la noi, probabil unde nu este așa de mare pe cât ar putea să fie, d'a alimenta spiritul științific al jurnalelor pe specialități. Și unii și alții au dreptate, dar și unii și alții nu țin fiecare seama de un lucru: Cei

d'ântăiu, că este imposibil să poți face acordul între vederile reprezentanților fiecărei arme și specialități; aceasta este inerentă naturii omenești; credința nasce din deprindere; aceasta este adevărat nu numai pentru specialiștii militari dar pentru orice specialist în genere. Cine nu-și aduce aminte ce resimțea ca elev când – de pildă - după ce un profesor spunea cu emfaza – de cari profesorii sunt capabili – că fără studiul geografiei sale nu poți face doi pași, iar, peste o oră, cel de astronomie că, fără această cunoștință, nu poți cunoaște de unde răsare soarele. Suntem de parte de a nu recunoaște utilitatea tuturor științelor, dar, nu trebuie să uităm că toate au o limită față cu specialitatea ce ne impunem. Astfel practica lucrurilor a dovedit că tehnica se găsește – mai în tot-d'a-una – în zănie cu arta de a conduce și a întrebuința trupele. De aici a născut necesitatea înființării școalelor de resbel unde Oficerii din diferite arme: Artilerie, Geniu, Infanterie și Cavalerie făcându-i instrucția în comun, în special în ceea privește arta d'a conduce și întrebuința trupele, și unde artileristul se obcinuesce a mai lăsa din rezultatele zdrobitoare ale efectelor balistice ale armei sale, căpătate în poligoane regulate având totul la îndemână; cel din geniu asupra căruia metalurgia are o mare influență și care se înflăcărează mai mult poate de cât e nevoie, după rezultatele de rezistență ale plăcilor de metal, să ajungă a stabili între dânșii un acord complet de idei și care sunt: cunoașterea proprietăților tehnice ale fiecărei arme, în ce mod tactica trebuie să profite de aceste proprietăți și de la ce punct proprietatea maximă tehnică a fiecăreia dintr'ensele urmează a fi sacrificată – lucru la care cu greu poate renunța un tehnic pur – în interesul rezultatului imens ce strategia poate să dea unei armate în luptă. Ca consecință din acordul între idei nasce aceleași sentimente și o fraternizare completă se stabilește între acei ce pe câmpul de luptă sunt chemați a îndeplini cu inteligență nu numai misiunea ce le este încredințată, dar și a da la timp tot concursul lor intelectual și material camarazilor vecini de luptă cu dânșii. Această fraternizare face tăria serviciului de Stat-Major și se scie ce influență are aceasta asupra conducerii trupelor în toate circumstanțele.

În ceea-ce privesce pe cei care invoc starea puțin solidă a elementului instruit pe specialități, această prevențiune a lor considerată cu grăbire a avea o aparență de adevăr, considerat însă de aproape se dovedesce lesne eroarea lor. Trecutul și prezentul o dovedesce în-destul. Într'adevăr ce a câștigat specialitățile pe terenul științific prin amestecarea specialităților? Eu unul cred că aproape nimic, și iată pentru ce: pentru că, și trebuie s'o spunem fără încolăcitură, până aici a fost mai mult o luptă de preponderență a specialiștilor de cât o luptă de progres real al lor. Ce a câștigat să luăm –de pildă – serviciul de Stat-Major de la 1883 și până acum cu oficerii cu școli speciale de Geniu și de Artilerie altoiți cu câte un brevet de Stat-Major? De sigur că prea puțin lucru în bine. Și...să nu fim rău înțelegi, suntem departe d'a contesta valoarea intelectuală a acestor oficeri, dar aceea-ce alte țări s'a ferit d'a face, în urma experiențelor resbelor din urmă, trebuia să ne impună și nouă restricțiunea d'a nu face tocmai contrariul. Cine nu scie cât de reputată era instrucția tehnică a oficerului de Artilerie și Geniu în Franția în timpul celui de al 2-lea imperiu, și cu toate acestea nimeni după resbelul din 1870 nu s'a gândit ca să-i primească d'a dreptul în serviciul de stat major ca brevetati până ce mai întâiu nu treceau printr-o școală de resbel. De unde provenea această dispoziție înțeleaptă? De acolo că armata francesă făcuse trista experiență că tehnica este una, și arta d'a conduce trupele alta. Se văzu atunci căpitani bătrâni care făcuse deja ca combatanți tehnici campaniile Algeriei și Cochinchinei luând drumul școlii de resbel pentru a învăța cu o ardoare juvenilă arta d'a conduce trupele pentru a putea contribui într-o zi la reînălțarea patriei lor. Ast-fel în armata francesă nu se lasă tehnicului pur altă cale deschisă pentru a putea pătrunde în serviciul de Stat-Major de cât aceea unde se învață marele perceptive ale artei d'a conduce. De se urma și la noi astfel, cred că era mai nemerit. Serviciul de Stat-Major în lipsă de oficeri cu școli de resbel ar fi putut în-țrebuința oficeri din diferite arme cu școli sau nu speciale fără a decerne nici un brevet: – ar fi avut încă marele avantaj d'a alege iar nu d'a culege și ce e și ce nu e apt pentru acest serviciu. Ar fi avut încă marele avantaj că parte din acești oficeri tehnici distinși s'ar fi decis, dacă ar fi simțit într'înșii vocațiune pentru aceasta, dorind a intra cu competenți în serviciul de Stat-Major, a urma cursurile unei școlii de resbel, astfel că astă-zi dâșii ar fi putut compta printre cei mai distinși oficeri ai acestui serviciu. Acum credem însă această stare de lucruri ar putea înceta. Decernarea brevetelor la cei cu școli speciale de Geniu și de Artilerie poate să nu mai continue; cei ce l'au obținut naturalmente'l vor conserva dar serviciul de Stat Major nu poate compta și lua de la serviciurile lor într'un cas grav, de oare-ce nu i-a putut lua din timp de

pace afară de puține excepții. Cu oficerii ce vor eși anual din școala noastră de resbel, cu cei ce vor mai veni din școlile de resbel străine, căci credem că ar fi foarte nemerit a se trimite încă oficeri în toate școlile de resbel, cu cei ce existe deja, serviciul de Stat-Major poate subsista; aceea-ce'i trebuie însă este o viață a sa proprie care nu i-o pateu da de cât cei ce și-au făcut studiile în acest sens: fie că au urmat o școală de resbel, fie că s-a instruit prin ei însuși prin vocațiunea ce au pentru acest serviciu; rămâne dar oficerii tehnici de Geniu și Artilerie la locurile lor; și Artileria și Geniu au mare trebuință de dâșii, mai cu seamă cu marea dezvoltare ce iau fortificațiile la noi.

O separațiune dar pe grupuri speciale nu va putea da de cât rezultate satisfăcătoare pentru fie-care grup în parte. Astă-zi e o încurcătură, unii lucrez și alții stau, și, cei ce lucrez ne având aceeași țintă, sforțările lor individuale de și lăudabile nu pot da acele rezultate satisfăcătoare ce nu se obțin de cât prin întruparea sforțărilor unui grup care poate mai lesne avea controlul asupra membrilor săi de aceeași specie, obligând pe toți la o acțiune intelectuală comună realizând astel, și din punctul de vedere intelectual, aceea-ce este adevărat din cel material: că acolo unde este unire este putere, adică putere morală. De această putere morală are mare nevoie serviciul de Stat-Major pentru a dobândi încrederea nu numai a generalilor, dar mai cu seamă pe aceea a trupeii care este inexorabilă în momente grele și nu devine mlădioasă dacă nu se are asupra ei ascendentul moral din timp de pace.

Pentru aceasta nu ne rămâne alt-ceva de făcut de cât d'a ne întruni, ca împrejurul unui drapel, pentru a colabora la acest organ ce reînființăm și intitulăm: România Militară, în amintirea primelor promoții ale școlii noastre militare ce l'au creat, promoții ce au dat comandanții și oficerii ce au condus armata cu glorie în campania din 1877.

La lucru dar; să nu punem acest jurnal decât sub egida muncii, și, lăsând orice violențe la o parte să căutăm a nu avea altă țintă de cât, ca paginile României Militare reproducând studiile serioase de organizare, de strategie, de arta de a conduce trupele în orice circumstanță și altele, să răspândească cu tărie spiritul caracteristic cel mai ales al scriitorilor săi, îndeplinind ast-fel, îndoitul scop pentru care a fost creată; adică acela d'a consolida cunoscințele membrilor săi în grelele atribuțiuni ce incumbă unora ca comandații, și altora în diferitele specialități ale lor și, ca consecință inevitabilă, realizarea încrederii cu convicție ce trupa trebuie să aibă într'înșii.

Lt. colonel Remus BOTEANU
(*România Militară nr.1/1891, p. 1-6*)

ÎNSEMĂRI ALE UNUI COMANDANT DE COMPANIE

de Căpitan Radu Rosetti

Cu ocazia ocupării Cadrilaterului am putut experimenta, în condițiuni de războiu, echipamentul nostru de războiu și o sumă de prescripțiuni regulamentare.

Îmi propun, în șirurile cari urmează, să arăt unele din constatările făcute relativ la:

a) echipament; b) organizarea companiei la războiu; c) unele prescripțiuni ale regulamentului asupra serviciului în campanie.

A. *Chipul cum s-a comportat echipamentul.* Se poate spune că, în general, echipamentul e bun și că deși purtat poate servi încă în campanie. Sânt însă de făcut o sumă de observațiuni asupra fiecărei categorii de echipament, observații pe care le arăt mai jos.

a) *Micul echipament.* Cămășile și ismenele sânt bune. Ștergarele sunt prea mici, iar pânză din care sunt făcute se spală foarte greu cu apă rece, așa că ele au rămas pe tot timpul campaniei îmbăxite de praf. Obielele nu sunt bune și oricât de bine ar fi așezate produc rosături; de altmitrelea oamenii din compania mea, nu le purtau, ci le înlocuiau cu ciorapi de ai lor. Semnul de identitate este bun și foarte popular; la demobilizare mulți oameni au pretextat că l-au pierdut, spre a-l păstra; dar tocmai ceea ce-l face popular pe lângă masa soldaților – că e în formă de cruce – face ca soldații musulmani (am avut 47 în companie) să refuze să-l poarte; trebuie deci ca pentru ei să se facă alt semn.

Pachetul de pansament este bun, biletul de rănit însă nu e loc trainic și se uzează complect după 3-4 săptămâni, așa că nu mai pot servi; coperta lui în loc de a fi de hârtie certă ar trebui să fie de pânză cauciucată, pentru ca sudoarea și ploaia să nu treacă prin ea.

Restul obiectelor este bun.

b) *Îmbrăcămintea.*

Mantaua cu glugă e bună; se pătează însă și se decolorează foarte ușor, lucru ce se întâmplă tuturor efectelor de culoare verde.

Nasturii de metal nu sânt buni, pentru că bruneala se șterge și lucesc, ar trebui să fie de os.

Bluza de pânză e bună și comodă, se decolorează ușor, atât la soare, cât și prin spălare.

Pantalonii sânt cât se poate de răi din toată punctele de vedere. Stofa e proastă, din toată compania numai 11 perechi nu s-au ros; croeala e infamă, căci toți sunt prea lungi așa că soldatul pare a fi într-un mare acordeon, ceea ce îi produce răni și face

ca pantalonul să se roadă; iese la soare și se pătează ușor. Capetele sânt brune dar prea calde pentru vară, când ar trebui capele de pânză. Fesurile roșii sunt prea vizibile, ar trebui să le facem de o culoare gri-verde. Dealmitrelea culoarea echipamentului e foarte bună și foarte puțin vizibilă.¹

Bocancii sânt foarte buni, mai cu seamă dacă se împiedică oamenii a le scoate cuiele din talpă; în primele zile trebuiesc însă unși foarte mult spre a-i înmuia. Opincele sânt bune și au adus mari servicii, mai cu seamă în primele zile de marș când bocancii nu se dăduse pe picioare.

Pelerina bicicliștilor e mult prea mică.

c) *Marele echipament.* Ranița model nou (de pânză de sac), e cu mult superioară celei vechi, căci e mai ușoară și e și flexibilă, așa că nu bate pe om în spate; n-am avut nici un om rănit de ranița model nou, pe când dintre cei echipați cu ranița model vechiu (și erau mai puțini la număr ca cei dintâi), am avut 6 (șase) cu răni și furuncule în spate, deși luasem măsuri ca pe fundul raniței să nu se pună nici un obiect tare. Și ranița nouă are nevoie însă de o mică modificare, modificare pe care delmitrelea nevoia a silit pe soldați s-o facă ei înșiși, anume să se coase de bretelă, care trecând peste umăr prinde ranița de cartușieră, acolo unde se atinge de undrea (scobitura umărului), o perniță mică de vată sau postav, căci altfel îi rănește.

Cartușierele sânt parte rele, atât ca formă (sânt prea mari și jenează pe soldat la poziția de tragere culcat), cât și ca material, căci din toate cartușierele companiei numai 27 nu s-au descusut; la toate, capacele nu se mai închideau și soldații erau nevoiți a le lega cu sfoară sau cu sârmă căci altfel le cădeau cartușierele din cartușiere.

Sacul de merinde și cortul cel nou sânt foarte bune, păcat că, mai cu seamă cel de al doilea, se decolorează așa de iute și devine alb, deci se vede de departe.

Bidonul ar trebui să fie mai mare spre a se putea lua mai multă apă.

Restul e bun.

d) *Uneltele portative* sunt bune, tocurele lor sânt defectuoase, căci nu se închid bine, așa că uneltele cad și se pierd. Numărul lor (16) nu e îndestulător – fiecare om trebuie să aibă o unealtă.

Binocurile sânt bune, numărul lor (4) e prea mic; e absolut necesar ca toți șefii de patrulare apreciatori de distanță, semnalizatorii și agenții de legătură să aibă

binocluri, căci altfel le este foarte greu a cerceta terenul și a vedea ce se petrece dincolo de vederea normală a omului. Ori, pentru ca toți aceștia să poată fi folositori, trebuie să vadă bine așa ca să poată lua măsuri la timp, deci la distanțe mari.

Stegulețele de semnalizare sânt bune. Felinarele de semnalizare regulamentare nu sânt bune căci arcul lor nu permite a se telegrafia uniform; persienele se strică ușor.

e) *Armătura și munițiile de războiu* sânt foarte bune și solide; nu știu cum se comportă în luptă de oarece n-am intrat în foc, dar după tragerile din timp de pace le cred excedentare din punct de vedere balistic.

f) *Trăsurile*.

Chesonul de companie e ușor și merge pe ori și ce teren și e solid construit. Cred că s-ar putea mări fără nici un neajuns, cutiile trenului și ale ante-trenului spre a duce încă 15 saci de cartușe, așa că omul să aibă la cheson câte 75 cartușe (în loc de 50) ceea ce ar face ca, cu cele 160 aflate asupra sa, să dispună de 235 cartușe. Chipul de așezare al sacilor nu e bun însă, căci joacă și se rod; după 300 km de marș am avut 12 (din 30) saci găuriți din cauza acestui joc.

Trăsura de subzistență e bună ca atare, dar nu e practică pentru a duce bucătăriile de campanie, care încap greu și nu mai rămâne loc destul pentru tot restul lucrurilor.

Bucătăriile de campanie sânt minunate și ne au adus serioase foloase, căci am putut da totdeauna și în marșuri și în stație și în avant-posturi hrană caldă de două pe zi și ceaiul odată sau de două ori. Dacă bucătarul a fost bine format, din timp de pace, nu se întâmplă nici un accident și hrana este foarte gustoasă. Pernele, ce acoperă cazanele când se pun în cutii, ar trebui să fie de piele, căci fiind de pânză se rup ușor, deasemenea ar trebui ca urechile cari țin pârghia fixătoare a capacului să fie mai groase.

Pâinea de războiu purtată de oameni ar trebui să fie împachetată în cutii de tinichea, pentru că oamenii n-ar mânca-o și pentru că azi fiind învăluită în hârtie se fărâmă, așa că devine un soi de făină foarte puțin gustoasă.

g) *Harnașamentul* dat de stat e de bună calitate, dar e mult prea mare pentru caii noștri de rechiziție; cel luat de rechiziție e mizerabil.

Accesoriile sânt bune.

B. *Organizarea companiei pe picior de războiu*.

Actuala împărțire a companiei pe trei plutoane s-a arătat defectuoasă:

1. Pentru că efectivul companiei rămânând acelaș, fiecare pluton e prea greoiu, și anume: a) în marș e prea lung și deci greu de supravegheat; b) în luptă ocupă un front prea mare 230 pași (72 de oameni, 63 intervale a 2 pași și 8 intervale a 4 pași) și deci e greu de condus; c) ca administrație e iarăș greu de condus;

2. Dă loc la mai puține combinațiuni tactice ca pentru compania de patru plutoane;

3. În serviciul de avanposturi prezintă inconveniența că dacă Compania dă 2 posturi mici a 1 pluton (cazul normal), rămâne numai un pluton la garda mare – organul principal al avanposturilor – și apoi dacă compania rămâne neschimbată 48 ore (cum a fost cazul la Șainar Șahiuler), atunci nu se poate schimba decât unul din posturile mici, ori acestea sânt acelea care au serviciul mai obositor. Dacă se rup plutoanele și se dă mai puțin ca un pluton la fiecare post mic și se păstrează restul la garda mare atunci avem neajunsul ruperii oricărei unități, oamenii nu sânt cu șefii lor, distribuția hranei e îngreuiată, etc.

4. Pentru un acelaș efectiv e mai puțin bine încadrată ca compania pe patru plutoane.

Eu cred că trebuie să revenim la compania pe 4 plutoane.

În privința oamenilor cu funcțiuni speciale numărul lor este îndestulător și repartiția lor e bine făcută, afară numai de bucătar; nu ajunge numai un bucătar, trebuie prevăzuți cel puțin 2.

La început m-am ținut de tabela de efective și n-am lăsat decât bucătarul să gătească singur, după 15 zile am fost nevoit a-i da ajutoare, căci nu ajungea și era rupt de oboseală.

Cred că biciclistul s-ar putea înlocui cu folos printr-un cornist călare, căci la cea dintâiu ploaie nu se poate folosi de bicicletă.

Cele două trăsurile ale companiei (chesonul și trăsura cu bucătăriile), nu ajung și eu propun a se da fiecărei companii încă o trăsură analoagă cu carul de baterie al bateriilor de artilerie; pe următoarele considerente:

1. Trăsura de bucătărie nu ajunge pentru a duce tot ce trebuie să ducă după prescripțiile regulamentare și mai puțin încă rezervele de unsoare de cisme, de arme, de topoare, ferăstrae de tăiat lemne, etc., de care e absolută nevoie și care se încarcă de obicei peste trăsura, care fiind supraîncărcată merge greu și se rupe la prima ocazie. Am pățit aceasta la Cavaclar în a doua zi de marș (29/VI/913);

2. Regulamentul prevede ca să fie un cismar la cheson, dar nu prevede unde să i se ducă sculele și la cheson nu e loc;

3. Nu avem loc pentru a duce piese de schimb pentru arme, așa că n-avem cu ce înlocui piesele stricate;

4. Lăzile de bagaje ale ofițerilor, lada de popota ofițerilor de companie și lada de cancelarie a companiei se duc în trăsura de bagaje a batalionului, așa că la orice detașare a companiei rămânem fără ele sau trebuie luate o căruță de rechiziție. Trăsura de bagaje pe batalion s-ar desființa. Pentru bagajul Comandantului de batalion și al adjutantului s-ar prevedea loc la o companie;

5. Ducându-se lăzile de bagaje ale ofițerilor la carul

de companie ele ar fi mai mari și mai practice, cum sânt mult prea mici și desfid pe oricine a face să încapă în ele toate efectele prevăzute în ultima decizie ministerială;

6. Tot așa s-ar putea desființa trăsura de terasieri a batalionului, care e mult prea grea și s-ar împărți uneltele companiilor; aceasta ar dispune de ele totdeauna și n-ar fi expuse a nu le avea tocmai când,

fiind detașată, îi trebuie mai mult, aceasta sub pretext că celelalte companii nu au cerut sau de ce să mai facă un drum trăsura de terasieri;

7. S-ar putea dispune de o cantitate oarecare de material de pansament, desinfectante, vaselină și medicamente de prima necesitate la companie;

8. Nu se crește prea mult numărul trásurilor, căci desființându-se trásura de bagaje și cea de terasieri se mărește numărul trásurilor unui batalion numai cu două.

C. Prescripțiunile de modificat în regulamentul asupra serviciului în campanie.

Articolul 128 prevede că se dă de fiecare santinelă îndoită șase soldați și un șef, propun a se înlocui această prescripție prin aceea că de fiecare santinelă îndoită să se dea câte o grupă după organizarea normală (1 caporal și 7 oameni). Foloasele acestei schimbări sânt: a) oamenii rămân cu șeful lor obișnuit, grupa – care e baza întregii noastre organizări – nu se desface; b) al 7-lea om poate servi pentru a înlocui unul din oamenii ce s-ar îmbolnăvi sau pe caporal, sau pentru a duce un ordin santinelelor, etc. Am încercat acest sistem și mi-a dat rezultate foarte bune.

La anexa 18 (fig. 1 și 2) ar trebui să se prevadă că corturile să se facă pe grupe normale oricare ar fi efectivul prezent, nu pe grupe de șase oameni, tot pentru a nu se rupe sau amesteca grupele; dimensiunile bivacuului se schimbă.

Nu numai în regimentul nostru, dar și în altele s-a făcut așa și a dat rezultate bune.

Note:

¹: Cam aceleași observațiuni sânt de făcut asupra uniformei ofițerilor. Mi este de adăogat că însemnele gradeelor, de metal nu sunt practice, se pierd și după o săptămână de campanie cei mai mulți ofițeri nu le mai aveau.

Anul XVII.
No. 201, 202.

August, Septembrie
1913.

REVISTA INFANTERIEI

SUB ÎNALTUL PATRONAJ AL R. S. R. PRINCEPELUI FERDINAND AL ROMÂNIEI

SUMARUL:

	Pagina.
— Diviziile de rezervă. Sporirea armatei. Înălțarea națiunii, de C. G. Intendența (1868—1913) sau 30 de ani de independență, de Intendant Lt. Colonel S. Leonte	1 32
Insemnări ale unui comandant de companie, de Căpitan Radu Rosetti	37
După campanie, de Căpitan Ecunoma V. Barbarii... Sălbaticii... Bestiile umane!, (O a... de Maior Lupoșcu Alex.	44 55
Insemnări din campanie (22 Iunie—8 August 1913) de Locotenent în rezervă N. Bănescu	66
Din pregătirea de războiu a Cavaleriei noastre, de Maior Scărișoceanu	107
De la una la alta, de Maioral I. Manolescu	124
— Introducere la Psihologia militară, de I. Gavanusca, Prof. Universitar	149
Monografia părții de răsărit a teritoriului ocupat, de Căpitan R. Rosetti	160
Discuțiunea principiilor războiului cu aplicațiune la infanterie, de Căpitan Tenescu Florea	171
Spiritul de sacrificiu, traducere de Căpitanul Ionescu Șt. Ștefan Doljii	185
— Mișcarea intelectuală și culturală. Răsfoirea revistelor	198

Redacția și Adm. Intenția: Școlile Militare de Infanterie, strada Isvor, 145

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA „UNIVERSALA”, IANCU IONESCU
14, STRADA COVACI 14
1913.

CUVINTE TURCEȘTI ÎN LIMBAJUL ARMATEI ROMÂNE

de General Nicolau Teodor

Principatele Române, aproape de la înființare și până la unirea lor într-un singur stat, au fost tributare Porții.

Prin această dependență, au fost în mod natural, tot timpul în strânse relații cu Turcii, dela care au împrumutat o serie de cuvinte, ce cu încetul s-au încetățenit în limba noastră.

Aceste cuvinte sunt o urmare a legăturilor dintre noi și Poartă și ne oglindesc natura influenței exercitate de Poartă asupra Principatelor Române de pe acele timpuri.

Când solii Domnilor munteni și moldoveni mergeau la Stambul, hangii turci, după obiceiul pământului, le serveau la masă: *iman* – *baldâm pacea*, *ciulama* și *tuslama*, *scordolea sau iofca*, iar ca prăjituri: *saraille*, *cataif* și *baclava*.

Pentru a li se face *hatârul* să fie primiți în audiențe la Poartă, dădeu *bacșiș*, iar vizirului, cuvenitul *peșcheș*.

Dacă *peșcheșul* era destul de gras, vizirul îi primea în *divan*, îi poftea pe sofa, le servea *șerbet*, *rahat* și *cafea*.

După cum voevodul sau competitorul la domnie vărsa mai multe pungi cu bani, spre a avea trecere la *divan* și *Padișah*, i se făcea *saftea* de întărire în domnie printr-o *iradea*, sau i se trăgea o *cacealma* urmată de un *firman* de surghiun.

Din cele de mai sus rezultă că, cuvintele turcești ră-mase în limba noastră sunt mai mult în legătură cu arta culinară și cu chestiunile politice decât cu cele de ordin cultural sau intelectual.

Ne-au rămas și câteva cuvinte în legătură cu armata și ca ostaș mă voi ocupa în prezentul articol de această parte a filologiei.

Se găsește în limbajul nostru militar, o serie de trei cuvinte strâns legate între ele: *caftan*, *turban* și *buzdugan*.

Aceste cuvinte își iau originea în actul investirei voevozilor români, în domnie, de către Sublima Poartă.

Toți principii, fie creștini, fie musulmani, ce erau tributari Sultanului, ca acei ai Serbiei, Munteniei, Moldovei, Ardealului, hatmanul Cazacilor, principele Daghestanului, etc., primeau la investirea în domnie, din partea sultanului, anumite daruri, astfel: principii Ardealului (Ioan Zapolya, Ștefan Bethlem Gabor, Emerik Tököly) primeau la investire câte un *caftan* de

brocard, o coroană de aur, o sabie îmbodobită cu pietre scumpe, un drapel, un *tui* și un cal bogat înșeuat.

Principele de Daghestan primea un *caftan* cusut cu fir de aur, un *buzdugan* de aur masiv, un drapel și un *tui*.

La fel primea și hatmanul Cazacilor, adăugându-i-se o sabie și o egretă garnisită cu pietre scumpe.

Principii Moldovei și Munteniei primeau o mantie de postav roșu cu blană de zibelină, un steag de domnie, un *buzdugan*, un *caftan* și două *tuiuri*.

Explicația acestor din urmă daruri este următoarea: Sultanul dăruindu-le *caftan* și mantia înseamnă că, dacă el te îmbracă, lui trebuie să-i slujești. Prin steagul de domnie și *buzdugan* i se încredința princepelui autoritatea de a domni în numele Sultanului, iar după numărul *tuiurilor*, i se cunoaștea gradul de general, ce i se conferea în armata turcească.

În adevăr dreptul de a avea *tui* la cort, se acorda numai la pași și viziri. Pașii aveau în general dreptul la un *tui*, vizirii la două și marele vizir la trei *tuiuri*. *Tuiul* consta din o lance de care era atârnat o coadă de cal și se așeza în fața cortului generalilor turci spre a indica gradul și importanța persoanei ce ședea în acel cort. După numărul *tuiurilor* ce se acorda fiecărui principe vasal Porții, rezultă că cei mai mari în rang erau socotiți principii Munteniei și Moldovei.

Un tui cu două cozi de cal, semnul rangului unui pașă

<https://ro.wikipedia.org/wiki/Pa%C8%99%C4%83>

Această favoare datează pentru Muntenia din timpul lui Mircea, când după lupta de la Rovine, fiind nevoit a plăti Turcilor primul tribut, compus din 3000 ducați, 30 cai și 20 de șoimi,¹ Sultanul ca admirație pentru vitejia cu care s-a luptat i-a acordat dreptul de a purta 2 *tuiuri*.

Pentru Moldova, datează din timpul lui Bogdan al III-lea. Acesta, după îndemnul tatălui său Ștefan cel Mare, trimițând pe Moțoc Vornicul să ducă tribut Porții, Sultanul îi dăruie tributul lui Moțoc, iar lui Bogdan îi trimise *caftan*, steag de domnie, *buzdugan* și două *tuiuri*, semn de admirație pentru bravura de care dăduse dovadă părintele său.

Caftanul cusut cu fir de aur putea să-l poartă numai principii; turbanul îl purtau și pașele turcești. Pașa, care venea cu armata pentru a instala domni români în scaun, purta turban.

Buzduganul era semnul puterii și autorității.

Domnii făceau des uz de *buzdugan*, bătând cu el nu rare ori pe boerii răsvrățiți. Cronică lui Ureche ne spune că Ștefan Tomșa a bătut cu *buzduganul* pe Iacob Eraclid, până l-au ucis.

Alături de *buzdugan* găsim și *hangerul*, care este o sabie turcească curbată dela mijloc spre a tăia mai ușor cu ea, având mânerul de fildeș și teaca bogat împodobită cu pietre scumpe.

Această sabie a rămas în armata noastră până în timpul lui Cuza Vodă.

Egreta este o podoabă rămasă în armata noastră tot dela Turci.

Se da ca semn distinctiv numai acelor ofițeri superiori și generali, cari exercitau în mod efectiv comanda. *Tuiul*, rămânând la cort când generalii eșeau în paradă sau la revistă, era înlocuit prin *egretă*.

La început *egreta* era făcută din păr de cal; mai târziu, de paradis și în urmă de fire de argint sau aur, iar jos avea o podoabă de pietre scumpe.

Prima *egretă* de aur fu donată de sultanul Soliman Magnificiul lui Ibrahim Pașa, drept recompensă pentru calitățile strălucite dovedite în lupta dela Mohaciu în 1526.

Voinicii, *ciorbagii*, *tulumbagii*, *șambalagii*, *harabagii* și *ageamii* formează o altă gamă de cuvinte de origine turcească.

Voinicii se numiau soldații străini, ce luptau sub drapelele turcești.

Fiecare provincie tributară Turcilor era obligată să dea Sultanului, în caz de război, un contingent variind între 1800-6000 soldați, pe care îi arma și îi întreținea pe cheltuiala sa. Acești soldați se numeau *voinucs*. Acest corp fu creat în 1376 de către Sultanul Murad I. Efectivul lui fu sporit treptat.

Moldova și Muntenia au fost obligate a da aceste contingente numai pe timpul lui Soliman cel Mare, când armata turcească era sub comanda unui pașă. Contingentele Moldovene sau Marele Armaș. Când Sultanul sau Marele Vizir comanda în persoană armata, contingentul era mai mare, iar domnul avea obligația a-l conduce în persoană.

Voinicii luau parte la lupte și erau întrebuințați și ca pionieri.

Numele de *voinici* dat de Turci soldaților moldoveni și munteni, ce-i însoțeau în luptă, s-a încetățenit în limbajul nostru, iar semnificația de azi a cuvântului nu e departe de cea din trecut.

Cuvântul *Ciorbagii* deveneau dela „Tchorbadjii”, prin care să înțelege ofițerii inferiori, cari se îngrijeau de hrana trupei. *Oarda* de ieniceri era o unitate tactică

<http://www.delaomlaom.ro/wp-content/uploads/ieniceri.jpg>

similară cu batalionul. Avea efectivul de pace invariabil 500 oameni, 4 ofițeri și 4 subofițeri. Dintre cei 4 ofițeri unul era comandant, altul ajutor, iar ceilalți doi, când oarda nu era la instrucție, avea grija de a supraveghea hrana trupei. Din cauza atribuției lor, li s-a dat numele de *tchorbadjii*, denumire care a rămas și în armată.

Tulumbajii vine de la cuvântul „Tulumbadjii”.

Casele din Stambul fiind făcute din lemn, incendiile erau foarte dese. Pentru a le stinge repede, sultanul Mahomed al II-lea a format un corp de 300 pompieri, cărora le-a dat numele de *tulumbadjii*. Șeful lor, numit *Tulumbadjii-Baschi*, avea cască de argint masiv.

Atât instituția cât și îmbrăcămintea și denumire, ne-au rămas de la Turci.

Prin *Țambalagii* se înțelegea la Turci soldați muzicanți.

Când un nou Domn era numit în Moldova sau Muntenia, Pașa de Silistra sau Begul de la Nicopole primea ordin ca, împreună cu trupele ce avea sub ordine, să-l însoțească. Acest corp de trupă era precedat de o muzică militară numită *meterhanea*, iar soldații muzicanți se numeau *țambalagii*. Cuvântul a rămas și azi în uz.

Harabagiu vine de la cuvântul *haraba* ce înseamnă trăsura mare.

Când Marele Vizir pleca la războiu, cortul lui fiind greu, se transporta în *harabale*.

Soldații în număr de 60, cari păziau, montau și demontau cortul Marelui Vizir și a Agei ienicerilor, erau îmbrăcați în piei de tigru, armați cu halebarde și se numeau *harabagii*.

Denumirea a rămas în terminologia noastră numai sub înțelesul de conducători de trăsuri.

Ageamii este denumirea ce se dă recruților ieniceri.

Se știe că la începutul imperiului turcesc, ienicerii se recrutau dintre tinerii creștini luați prizonieri, sau dați de țările supuse ca tribut anual. Acești tineri erau mai întâi educați în religia musulmană de anumiți instructori numiți „*Khodjas*”. Erau apoi învățați să scrie și să citească și numai după aceea li se preda instrucția militară în *Adgem* – *oglaus*, de unde derivă și denumirea de *ageamii*, adică începători. Instrucția și educația recruților ieniceri după 7 ani. Însumarea lor în corpul ienicerilor se făcea cu mare pompă.

În timp de pace, după rugăciunea de seară, tânărul ienicer era introdus în cazarma *oardei*, căreia era repartizat. Întreaga *oardă* era adunată sub arme. Subofițerii îi puneau în cap un *turban* de ienicer, iar în spate o manta de postav, de calitate inferioară. În acest costum, el venea să sărute mâna lui Orda-Baschi (comandantul batalionului) care îl saluta adresându-i cuvântul „*joldaschi*” (camarade). Dacă vre un ienicer era pedepsit să fie bătut cu nuiiele, pedeapsa i se aplica în fața noului venit, spre a-i servi

ca exemplu. Numai după acest ritual, ienicerul înceta de a mai purta denumirea de *ageamii*.

În timp de războiu, însumarea noului ienicer se făcea astfel: *Avansarea ageamiilor* avea loc în tabără, în corpore, ca elevii de la școlile noastre militare. *Ageamii* erau îmbrăcați în noua uniformă de ienicer, li se puneau pe cap fesuri roșii și defilau în fața Agei ienicerilor care sta în cortul său, deschis, înconjurat de statul lui major. După defilare, fiecare ienicer se prezenta în fața Agei, Baș-Ceaușul, după ce-i scria numele în registrul matricol, îl apuca cu mâna dreaptă de ureche și-l trăgea cu putere, amintindu-i prin aceasta să fie supus și ascultător. Îi ținea o scurtă cuvântare îndemnându-l să-și îndeplinească conștiincios datoria și-l trimitea la noua lui oardă.

Cuvântul *ageamii* a rămas și în limbajul nostru în sensul de ucenic, dar mai mult la jocul de table decât în armată.

Militar *fudul* este o expresie pe care o găsim des întrebuițată.

Cuvântul *fudul*, prin care se înțelegea un om mândru, este tot de origine turcească. Prin „*fodola*”, cuvântul de rădăcină, se înțelegea o pâine albă de formă rotundă care se dădea numai ienicerilor când făceau de gardă la Divan sau Serai. În celălalt timp soldaților li se da pâine neagră. Dejunul se servea fiecăruia în gamelă. Schimbul de gardă al Divanului și Seraiului era de 600 oameni. Când se adunau cele

600 de gamele de aramă, pline cu supă de orez, se pune lângă fiecare gamelă câte 3 pâini albe (fodola). Cei ce mâncau acest dejun copios, la înapoierea în cazarmi se lăudau către camarazii lor.

Când voevozii noștri se înapoiau dela Stambul îmbrăcați cu mantia de postav roșu garnisită cu blana de zibelină, cu steagul de domnie și cu cele două tuiuri, erau escortați de o gardă formată din soldați ieniceri. La sosirea în București sau Iași, voevozii, conform obiceiului turcesc, le servea ciorbă și pâine albă (fodola).

De aici cuvântul s-a încetățenit în limba noastră schimbându-și puțin sensul.

A pus tureaua înseamnă: a pus pecetea. Cuvântul ne-a rămas tot de la Turci.

Iată explicația lui:

Ordinele importante, ce plecau din cancelaria Marele Vizir erau scrise cu caractere mari și ornate cu flori de aur și argint; cele deosebit de importante, date de Sultan, erau scrise numai cu litere de aur.

Când aceste ordine se trimeteau guvernatorilor de provincii și principilor tributari, șeful cancelariei era obligat să pună pe ele și cifra Sultanului, ca dovadă că au agrementul său. Această cifră, în limba turcească, purta denumirea de „tughra”. Noi am românizat-o, făcând-o *turea*.

Ori de câte ori se primea un înalt ordin de la Stambul, prima întrebare pe care principele o adresa gramaticului său era, dacă are tureaua pusă.

Șerbetul. Tratarea musafirilor cu dulceață și cafea este tot un obiect turcesc ca și originea cuvântului.

După suirea pe tron a Sultanului, urma o serie de ceremonii și de serbări aranjate pe zile.

În ziua 5-a, era uzul Sultanului să treacă pe la poarta cazarmii ienicerilor, cu un fel de vizită ce le face acestora, ei fiind principalul stâlp al domniei. Când ajungea în fața porții cazarmei, șeful oardei de ieniceri (care avea cel mai glorios trecut), îi prezenta o cupă de argint, plină cu șerbet (dulceață dizolvată în apă). Sultanul, lua cupa, o ducea la gură și umplând-o cu galbeni o înapoia comandantului.

Șerbetul împreună cu *cafeaua* a rămas de atunci tratația cea mai de vază la Turci. Prin imitație a trecut și la noi obiceiul și odată cu el s-a încetățenit și cuvântul.

Kharadja. Această denumire, o găsim la noi ca nume propriu. Am avut un voevod Kharadja și o mulțime de persoane poartă acest nume.

Derivă dela cuvântul Karadj, care înseamnă dare (tribut). Cel ce aduna dările se numea *Kharadja*, adică receptor.

Două lucruri prețuiau Sultanii turcești mai presus de toate: armata și banii.

Armata era considerată ca prima instituție în stat. Grijă de echipare a armatei și plata la timp a soldelor prima, fața de toate celelalte. Solda trupelor se plătea de 3 ori pe an.

Se căuta ca plata ei să coincidă cu ceremonii importante, sau cu data când să primea în audiență, de Sultan, vre un ambasador al unei mari puteri. Achitarea soldelor se făceau cu mare alai. Era precedată de o revistă la care participau 3000 de ieniceri, cavaleria descălicată și 2-3 regimente de infanterie. După revistă se da ienicerilor, temelia oștirii turcești, o masă compusă din: ciorbă, pilaf și friptură de miel. După terminarea mesei urma plata soldei, care se făcea de marele vizir personal. Bani erau puși în pungii de marochin roșu, fiecare pungă conținând câte 500 piaștri. Se începea cu corpul ienicerilor, se prezentau pe rând, iar plata se făcea comandantului oardei. Când comandantul fiecărei oarde se prezenta în fața Marele Vizir, saluta, atingând cu mâna dreaptă pământul, gura și apoi fruntea; Marele Vizir, după ce răspunde salutului, îi preda după caz, una sau mai multe pungii cu piaștri, plata făcându-se numai în bani de aur. Comandantul lua pungile, se prosterna din nou și pleca. După ieniceri, urmau spahii (cavaleria permanentă) apoi siliharzi și, pe rând, celelalte trupe, ce aveau garnizoana în Constantinopol.

După primirea soldei, fiecare unitate pleca în sunetul meterhanelii (muzica militară având în cap furierii comandantului, cari duceau sacii cu bani, în spinare. Plata soldei servea în acelaș timp și ca revistă de efectiv. Șefii de oarde prezentau statele de soldă, în care era trecut nominal fiecare ostaș din oarda sa și care trebuia să fie prezent. Strigarea lor constituia de fapt ceiace numim noi apelul general. La înapoierea în cazarmă, solda se distribuia de comandanți personal, iar operația dura 2-3 zile.

Plata unei solde era de 1 ½ - 2 milioane de piaștri. Făcându-se de 3 ori pe an, rezultă că armata costa pe stat, 4 ½ - 6 milioane din totalul de 10 milioane, cât era bugetul general al imperiului turcesc, sub Mahomed al II-lea.

După terminarea platei soldelor, Marele Vizir raporta personal Sultanului, care îi mulțumea, arătându-și satisfacția că soldele s-au putut plăti la timp. Tot atunci Marele Vizir dăruia Sultanului, din partea armatei, o blană de zibelină și un pumnal, garnisit cu pietre scumpe.

La 4 zile după achitarea soldei, ministrul de finanțe vizita toate cazarmile, spre a se convinge personal, dacă s-a distribuit solda tuturor. Urma un consiliu de miniștri (divan), în care ministrul de finanțe raporta în scris, pe a sa răspundere, că plata soldelor s-a făcut, iar Aga ienicerilor confirma în scris, numele său și a celorlalți comandanți, că spusele ministrului de finanțe sunt exacte.

Grijă de plata soldelor la timp era așa de mare la Turci încât, dacă ministrul de finanțe era în strămoare de bani, Sultanul îl împrumuta din tezaurul său personal. Împrumutul se făcea cu chitanță semnată de

Marele Vizir și ministru de finanțe, iar rambursarea avea loc la finele anului.

Sultanul avea un bogat tezaur: toți Sultanii ținând ca o datorie sacră de a spori averea rămasă de la precedesori și a lăsa urmașilor un tezaur cât mai mare. Sub primii 10 Sultani, tezaurul era păstrat într-unul din cele 7 turnuri ale Constantinopolului, în acel de la Edicule. Mai târziu, a fost mutat în Serai și depus în pivnițe bine ascunse. Casier era șeful eunucilor negri.

La ministerul de finanțe, sub supravegherea directă a Marelui Vizir, se făcea un riguros control al încasărilor și a cheltuielilor.

La fiecare 6 luni se făcea revizia casei. Bani erau puși în pungi, fiecare pungă conținând 500 piaștri.

Acest obicei îl găsim și în Muntenia sub Matei Basarab. Moldova și Muntenia trimeteau tributul anual în pungi de câte 500 de galbeni.

Din cauza cheltuielilor mari ce Turcii aveau cu armata și desele campanii, fiecare campanie costând 10 – 12 milioane de piaștri, ei puneau deosebită grijă la încasări.

Când turcii ocupau o provincie, împărțeau pământul în 3 serii de loturi.

Prima serie, de obicei pământul cel mai bun, o oprea Sultanul. O parte din veniturile acestor pământuri le distribuia înalților demnitari, însă numai atât timp cât ei erau în funcție. Județele Vlașca și Teleorman erau domeniile Sultanului. Teritoriul județului Vlașca forma fiefului Marelui Vizir, acel al județului Teleorman fieful Begului de Nicopoli.

A doua serie era lăsată proprietarilor mari și mijlocii, pe care Poarta căuta a-i atrage de partea sa, dându-le anumite favoruri și funcții. Așa s-a întâmplat cu Bosnia și Herțegovina, unde marii proprietari sunt aproape toți mahomedani, dar de origine slavă.

Ei plăteau pentru pământul ce le-a fost lăsat, un tribut numit „Kharajd”. Perceptorul care aduna această dare se numea tot Kharadjea, nume ce a rămas mai ales în județele de șes.

Alaiu înseamnă pompă și își are obârșia în solemnitatea ce avea loc, când sultanul se suia pe tron, pleca în campanie sau la selamlâc.

A reda ritualul tuturor acestor 3 ceremonii ar însemna să lungim prea mult articolul, deaceia mă voi mărgini numai la una, la aceea a plecării armatei la războiu.

Când armata pleca în campanie, iar sultanul comanda în persoană, plecarea din capitală se făcea mare *alai*.

În ziua premergătoare plecării, unul din cele 3 *tuiuri* ale sultanului era dus cu deosebită pompă în prima curte a seraiului și așezat în fața sălei de arme. La ora fixată de astrologii palatului, ca fiind un ceas bun, se oficia în jurul acestui *tui* un *te-deum* la care asista marele vizir și toți înalții funcționari ai statului. După aceasta, *tuiul* se transporta cu mare pompă în câmpia David Pașa (tabăra de instrucție a garnizoanei din Constantinopol), unde cortul sultanului se instalase din timp și se așeza în fața cortului. Ceremonia transportării *tuiului* era prezidată de Kehaya Bey (maestrul de ceremonie al palatului). Preoții moscheelor

În Dicționarul explicativ al limbii române găsim următoarea explicație: Alái, alaiuri, s. n. Mulțime de oameni care însoțește o ceremonie, o persoană de seamă etc.; paradă, pompă. Loc. adv. Cu (sau în) alai = cu solemnitate, cu fast. Mulțime de oameni care se ia după cineva; p. ext. gălăgie provocată de această mulțime. (Înv.) Suită care întovărășea sau întâmpina un domnitor. – Din tc. alay.

<http://libersaspun.3netmedia.ro/?tag=istoria-fondarei-orasului-bucuresti>

imperiale deschideau cortegiul intonând rugăciuni și invocând binecuvântarea cerească asupra armelor otomane.

Acest tui se numea tui de stație (Conak-Tughi), deoarece preceda totdeauna cu o zi de marș pe sultan, fixându-i în fiecare seară locul unde a 2-a zi urma a-i se instala cortul. Celelalte 2 *tuiuri* se transportau odată cu sultanul și când marșul se termina, se fixau în fața cortului.

După ce tuiul de stație era plasat în câmpia David Pașa, în ziua următoare avea loc plecarea sultanului în tabără. Cortegiul era deschis de oarda Asan Baschi din corpul ienicerilor și era urmată de un mare număr de derviși, emiri și ulemale, care rosteau în cor cântece în onoarea lui Alah și Hu. După derviși veneau 2 care bogat împodobite. În fiecare car se găsea câte un copil care ține în mână coranul. Urmau meseriașii corpului de ieniceri, ca: brutari, croitori, cismari, curelari, argintari, etc., fiecare breslă precedată de carul ei alegoric. Se distingea în special carul argintarilor, care era împodobit cu obiecte de mare valoare lucrate în aur și pietre scumpe. Toți acești meseriași purtau uniforma militară și erau armați. Caii lor erau împodobiți cu stofe scumpe. Pe capul fiecărui cal, se găsea o egretă asemănătoare cu aceia a cailor de roșiori, de la ținuta de ceremonie.

După meseriași, urmau oardele ienicerilor în ordinea vechimei șefilor. Primul venea aga ienicerilor, precedat de cele 2 *tuiuri*, de calul său dus de dârlogi, drapelul oardelor și marele steag al corpului ienicerilor. Aga ienicerilor, era urmat de derviși și de garda sa

personală compusă din 500 soldați. Ienicerii mergeau câte 2 de front, cu arma pe umăr. Doi cai frumoși împodobiți mergeau în capul fiecărei oarde, purtând insignele și marmitele oardei.

În urma cailor mergea Orda-Baschi (Comandantul oardei), urmat de ajutorul său, iar în coadă ofițerii subalterni (Tchorbajii).

În timpul parcursului, comandanții făceau urări pentru sănătatea sultanului și pentru gloria armelor otomane, iar poporul închinându-se răspundea Amin (așa să fie).

Ienicerii trăgeau cu armele spre a mări entuziasmul. Oardele cântau versuri războinice, prin cari se exalta gloria armatelor musulmane, sau cântece, prin care se reamintea fericirea ce Mahomed profetul promite credincioșilor. Aceste cântece entuziasmau mulțimea și impresionau femeile, cari cu ochii scăldați în lacrimi le urau succes. Convoiul era încheiat de muzica corpului de ieniceri.

La oarecare distanță, venia Sultanul călare, urmat de un numeros cortegiu de viziri și generali.

Urmau toți șefii de corpuri din Stambul, apoi garda sultanului, care se compunea din 400 ieniceri (harabagiu), îmbrăcați în uniformă verde. După gardă venea cămilele, pe care erau încărcate bagajele sultanului. Veneau celelalte două *tuiuri*, conduse de ofițerii adjutanți și șeful emirilor cu stindardul profetului, păzit de 50 de ieniceri din garda sultanului. Cortegiul era închis de cei 2 generali comandanți ai spahiilor și a silihdarilor în fruntea a 3000 călăreți.

<http://www.descopera.ro/cultura/2706895-copiii-lui-allah-ienicerii>

Deoparte și de alta a străzilor parcurse de sultan erau înșirate de la Serai și până în tabără toate trupele din Constantinopol.

Când sultanul sosea în tabără, prima lui grijă era să depună stindardul profetului într-un pavilion special amenajat în acest scop. În momentul depunerii stindardului în pavilion, muftii și emirii intonau imnul profetului, iar artileria trăgea salve.

Creștinii, cari asistau la solemnitatea depunerii stindardului în tabăra de la David Pașa, erau insultați și uneori chiar bătuți, pentru motivul că privirile lor profanează stindardul sfânt al Profetului.

Sultanul stătea în tabăra David Pașa până când se complectau pregătirile militare, după care pleca la Adrianopol, locul de concentrare a întregii armate.

În ziua hotărâtă, Sultanul însoțit de suita sa, pleca la Adrianopol. Când ajungea la o leghe mai spre Vest de tabăra David Pașa, primea defilarea trupelor, așezat în mijlocul cortului său. Când trecea stindardul profetului, Sultanul ieșea din cort și-l saluta, închinându-se de 3 ori, având amândouă mâinile unite peste stomac, după moda turcească.

După terminarea defilării trupelor, Sultanul relua marșul, ajungea stindardul sfânt și-l însoțea până la Abdus-Selam, de unde stindardul se înapoia la Stambul, iar Sultanul continua drumul spre Adrianopol.

Armata otomană intra de obicei în campanie la Sf. Gheorghe și se înapoia la Sf. Dumitru. Ziua exactă a plecării se fixa, ca la Romani și Spartani, după consultul astrologilor și al almanahului solar, spre a fi de un cât mai bun augur.

Tot cu pompă mare, erau aduși și instalați în scaun și voevozii români. Aceste pompe se numeau turcește „alai” și spre nenorocul nostru ele repetându-se prea des, cuvântul ne-a rămas în limbă și după ce am scăpat de aceste triste ceremonii.

Divan. Și instituția și denumirea au fost împrumutate de la Turci. În limba arabă înseamnă adunare.

Califul Muavije I-iu dete acest nume consiliului de stat, care era în același timp și cea mai înaltă curte de justiție a țării sale. Turcii i-l imită. Până la Mahomed al II-lea cer un singur divan, prezidat de sultan. Acesta din urmă, institui 2 divanuri, unul în Serai (palatul său) și altul la cancelaria Marelui Vizir.

Primul era prezidat de sultan și se dezbăteau în el, numai afacerile importante politice și administrative. Participau la el vizirii și înalți funcționari, chemați în special de sultan. Celălalt, era similar cu Consiliul de miniștri de la noi. În el se rezolvau chestiunile coerente la ordinea zilei.

Divanul prezidat de Marele Vizir, se compunea din 8 înalți funcționari de stat și anume: Marele Vizir, care sta în capul mesei, marele amiral și 2 caisakers, care stau la dreapta lui și 3 doftori, care stau la stânga lui. Când întâmplător se mai afla în Stambul un pașă cu

3 tuiuri, fost Mare Vizir, lua și el parte la divan, locul său fiind în stânga marelui amiral.

Prin excepție de la obiceiurile de a sta turcește, toți membrii divanului stăteau la masă pe scaune, europenește. Tot prin o derogare de la obiceiul turcesc, toți, cei ce se prezentau înaintea sultanului, nu veneau în papuci, ci încălțați cu cisme. Sala unde se ținea divanul era îmbrăcată cu postav țesut cu fir de aur. Deasupra locului unde sta Marele Vizir, erau scrise pe postav cu litere de aur versete din coran, prin care se recomandau acestuia virtuțile necesare, pentru a fi un bun administrator. Ținuta și ceremonialul intrării în divan erau strict regulamentate. Membrii divanului veneau la ședințe în ordinea inversă vechimei lor. Cel mai mic în grad venea mai târziu decât rândul său, era obligat să rămână la poarta palatului, până când maestrul de ceremonii i-l anunța că poate să intre. Cei 8 membri ai divanului erau primiți și introduși pe rând de 2 mareșali ai curții, care-i precedau bătând alternativ în pavaj bastoanele lor garnisite cu lame de argint, cari prin lovirea lor produceau un sunet cadențat.

Cancelaria marelui vizir era situată în curtea exterioară, după a 2-a poartă a palatului sultanului. Palatul avea 3 porți așezate la oarecare distanță unele de altele, iar între ele erau localuri pentru cancelarii și curți interioare. A 3-a poartă era aceea care da în Serai, unde era locuința sultanului. Ea se numea „poarta Fericirii”. Prin ea nu avea voie să intre nici un alt muritor, decât sultanul. Când fiecare din cei 8 membri ai divanului ajungeau în fața porții fericirii, saluta cu o profundă reverință locuința Sultanului.

Când toți membrii divanului erau adunați, un călăreț pleca în galop să anunțe pe Marele Vizir, că membrii divanului s-au întrunit.

Marele Vizir venea călare urmat de suita sa și se oprea în fața porții a 2-a, unde descăleca.

Marele Vizir înainta apoi cu pașii lini, precedat de cei 2 mareșali ai curții, primea salutul trupei și ofițerilor, făcea o profundă reverență în fața porții fericirii și apoi intra în divan printre cele două rânduri ai membrilor săi, cari îi eșau în întâmpinare în anticamera sălei de ședință. Ședințele divanului se deschideau de rigoare, chiar în momentul răsăririi soarelui. Ședința începea prin examinarea peceților, puse pe ușa camerei unde să păstra arhiva și corespondența. Marele Vizir examina personal pecețile, pe care tot el le punea când pleca, spre a avea garanția păstrării secretului corespondenței.

Ședința deschisă, se introduceau înăuntru acei care aveau de prezentat plângeri divanului. Ascultarea plângerilor dura o oră, după care se servea ceaiul, individual, pe niște măsuțe.

În același timp, luau masa de dimineață și ienicerii ce făceau garda divanului. În mijlocul curții erau

așezate 600 gamele de aramă, umplute cu supă de orez (tchorba). La un semnal dat, ienicerii se duceau la aceste vase, le luau și se înapoiau la locurile lor, unde mâncau. Când din diferite motive, ienicerii erau nemulțumiți refuzau să primească alimentele ce li se aduceau. Acest refuz era semnalul prevestitor al unei revolte și producea mare consternare în Serai, în divan, și în capitală.

Toate afacerile de stat se rezolvau în divan. La început, ședințele mai importante ale divanului erau prezidate chiar de sultan. După Soliman Magnificul, sultanul se închide complet în harem, iar divanul era prezidat numai de marele vizir. Începutul decăderii imperiului turcesc coincide cu data, când sultanul abdice de la această înaltă prerogativă a sa în favoarea Marelui Vizir.

Scaunele din divan aveau 2 și 3 trepte. Marele Vizir ședea pe un scaun cu 3 trepte spre a fi mai sus ca ceilalți demnitari ai statului. Deasupra capului său, se afla cifra în aur a sultanului, sub care era scrisă următoarea maximă: „un ceas de judecată este mai prețios ca 70 de ani de rugăciune”.

Sub influența mistică a coranului, Turcii țineau foarte mult la justiție. Pe ușa de intrare a divanului era scris „omul protejat de Dumnezeu nu se depărtează de dreptate în conducerea treburilor obștești”.

În fața scaunului Ministrului de Justiție era scris „gloria ce-o va da condeii celor ce știu face uz de el, va dura deapururi. Nu uitați că Dumnezeu pe condeii s-a jurat”, aluzie la verset din coran.

Judecarea proceselor în divan se făcea fără avocați. La Turci advocatura nu era o instituție respectată. Divanul audia întâi pe inculpat, apoi martorii propuși. Sentința se da în aceeași ședință. Amânări nu existau. Se scria pe hârtie și se aplica pe ea parafa, care este un cuvânt tot de origină turcesc.

Pedeapsa urma imediat și consta, în general, din un anumit număr de trăgători, cari se aplicau uneori în curtea Porții, alteori chiar în sala divanului. Teama de judecată era din această cauză foarte mare, iar pricinele puține. Cei vinovați erau siguri de pedeapsă și deabia aveau curajul să răspundă la întrebările puse.

Cauzele mai puțin importante se trimeteau la cadii și tribunale.

Tot în divan se rezolvau și chestiunile administrative și politice mai importante, care apoi se supuneau prin referat sultanului.

În chestiuni tehnice, se chemau ca informatori specialiști.

Când se dezbăteau afaceri foarte importante pentru stat, divanul se ținea sub președenția Sultanului.

Atunci se convocau și foștii miniștri și oameni politici cu greutate.

Notă:

1. *Tableau general de L'Empire Othoman*

<https://www.google.ro/search?q=mare+vizir&source>

DE LA SULINA LA SĂPÂNȚA, SAU VEȘNICIA ÎNTRE SACRU ȘI MERCANTIL

O imaginară diagonală care ar uni Săpânța de Sulina va străbate jumătate din România, dar vom vedea că amândouă sunt situate lângă granița pe care o avem cu Ucraina. Și Sulina și Săpânța sunt, dacă vrem să spunem așa, două capete de țară, unul la est și celălalt la nord-vest, în care trăiesc oameni. De diferite etnii și religii.

Ambele localități au câte un cimitir vestit. Fiecare unic în felul său. Fiecare valorificat altfel.

Sulina este locul unde Dunărea se pregătește să își încheie periplul european și să își varse în Marea Neagră toată agoniseala strânsă de pe continent. Lupta surdă, spasmodică, care se dă permanent între apele orgolioase ale fluviului și cele arogante ale mării la capătul brațului dau locului o înfățișare și o tensiune unice. Marea, uneori îngăduitoare, alteori arțăgoasă, se dovedește, în final, primitoare, deși Dunărea nu se resemnează cu ușurință.

La Sulina ajung primele raze ale soarelui pe pământ românesc. Din această perspectivă, aici începe țara. În sens invers, aici s-ar termina Europa, deși, se pare, nu prea se mai acceptă această delimitare, dacă ne gândim la dorința de apartenență la spațiul geografic, dar mai ales cultural european, a unor ținuturi pe care, tradițional, le receptam ca aparținând unor continente învecinate.

Sulina este una dintre cele mai vechi localități din România. Are rădăcini grecești, căci putem vorbi de coloniile grecești la Pontul Euxin, datate încă înainte de 2700 îhr; A fost, mai apoi, granița danubiană a anticului Imperiu Roman. În evul mediu este menționată în mai multe portulane și hărți italiene din sec. XIV și XV. Constantin Porphyrogenetul, în „De Administrando Imperii”, o pomenește cu numele de Solina.

La mijlocul secolului XIX, când Imperiul britanic era foarte interesat de a păstra această cale de transport liberă de orice servituți, a invocat o chestiune de maxim interes, navigația liberă la Gurile Dunării.

Comisia Europeană a Dunării – prima formă de administrare europeană – a transformat un sat de pescari într-un oraș important pentru traficul fluvial european și un prim experiment de Uniune Europeană.

Canalul Sulina devenit principala poartă de ieșire a Europei spre Levant. Dunărea a adus cu ea din Europa civilizația, rigoarea, modernitatea. După 1856, când Sulina a dobândit statut de *Porto Franco*, orașul și portul liber au înflorit. Orașul, în care străzile principale, paralele cu canalul navigabil al Dunării, sunt numerotate de la 1 la 6 – precum New York-ul sau Florica de Buzău! – a fost printre primele orașe din România iluminate electric. Palatul Comisiei Europene a Dunării, construit în 1860 și clădirea Farului, construit în 1870, sunt și astăzi două repere de referință în arhitectura orașului.

Comisia Europeană a Dunării și-a desfășurat activitatea la Sulina și a gestionat navigația pe Dunăre până în 1938, când s-a înființat Administrația Dunării de Jos, sub totalul control al autorităților române.

Sulina, orașul cosmopolit de pe vremea lui Eugeniu Botez (Jean Bart), autorul romanului *Europolis*, a fost și mai este încă un conglomerat de naționalități: români, turci, greci, armeni, evrei, ruși, italieni etc. Dintre cele șapte biserici, parcă pentru toate națiile pământului, cea mai impozantă este cea cu hramul *Sfinții Alexandru și Nicolae*. Ctitorită de regele Carol I al României după realipirea Dobrogei la trupul țării după Războiul de Independență, biserica domină, într-o atitudine sobră și impozantă, canalul, în punctul de maxim interes al acestuia, portul Sulina.

În cel de-al Doilea Război Mondial, bombardamentele sovietice au distrus orașul în proporție de peste 80%. În perioada comunistă s-a reușit nu numai refacerea urbanistică a așezării, dar și o oarecare consolidare economică. Șantierul naval și fabrica de conserve – dacă ne referim numai la cele mai cunoscute întreprinderi economice din epocă – asigurau locuitorilor un puls normal. După 1990, viața economică în Sulina a suferit sub valurile economiei de piață. Industria, atât cât era, a fost și ea sufocată și înmormântată. Cimitirului maritim, sau al Comisiei Europene a Dunării, cum le place localnicilor să-l prezinte, i se adaugă astăzi alte inedite și de nedorit morminte: al șantierului naval, al fabricii de conserve.

Turismul a rămas în continuare un plămân prin care mai respiră orașul, mai ales pe timpul verii, însă vara nu are decât trei luni pe an. Totuși, în ultima vreme, se constată o oarecare revigorare, mirajul Deltei Dunării continuând să atragă din ce în ce mai mulți turiști, și nu numai din România, deși ruptă de uscat, Sulina poate fi atinsă numai după ce ai trecut peste apele Dunării. Timpul se scurge altfel aici, viața oamenilor se derulează între două sirene ale *Pasagerului* care îi leagă, o dată la două zile, de uscat.

Cimitirul din Sulina este unic în țară și în Europa. Aici își petrec veșnicia, aproape neștiuți, însă în deplină armonie, români, ruși, lipoveni, evrei, turci, greci, ucraineni, în fine, oameni de-ai locului, dar și englezi, francezi, germani, italieni, maltezi, sârbo-croați, austrieci – eroi britanici care au murit în Războiul Crimeii și au fost strămutați aici, precum și înalți funcționari, ofițeri sau doar lucrători în cadrul Comisiei Europene a Dunării – care au răposat în acest capăt de lume.

Monumentele funerare – unele dintre ele adevărate opere de artă, altele sublime reprezentări ale modestiei materiale a răposaților – ne dau imaginea orașului cosmopolit de altădată, în care ortodocși și ortodocși de rit vechi, catolici, reformați, musulmani, israeliți s-au petrecut din această lume spre alte țărături făgăduite de credința fiecăruia.

Prințese îndrăgostite, piraiți, comandanți din Marina Regală Română, negustori, funcționari meseriași, pescari și iluștri anonimi își dorm somnul de veci într-o de invidiat comuniune spirituală.

Celebre, dacă le putem spune așa, sunt mormintele, dar mai ales legendele piratului Ghiorgios Kontoguris, al prințesei Ecaterina Moruzzi, nepoata domnitorului moldovean Ioan Sturza, care a trăit la Istanbul și a murit la Sulina, unde fiul său, Dumitru Moruzzi, fusese numit subprefect, a ofițerului englez William Webster înmormântat alături de iubita sa, dansatoarea negresă Margaret Ann Pringle, care au murit în 1868, în naufragiul navei *Adalia*, ale celor două surori care au murit înecate în Dunăre.

Mormântul lui William Simpson, înalt funcționar la CED, are înscris în piatra sa: „Sacred to the memory of William Simpson – who died at Sulina – on the 28th July 1870- aged 48 years. This stone was erected by the European Commission – of the Danube Delta.” Sobru, decent, elegant, englezesc.

Drumul din oraș spre plajă trece, inevitabil, și pe lângă cimitir. Și, cu siguranță, nu puțini sunt cei care, nefiind interesați – deocamdată – și de această dimensiune a existenței umane, trec nepăsători pe lângă cimitir, fără să bănuiască ce tezaur cultural se află dincolo de gardul dărăpănat, printre aleile năpădite de bălării.

Pentru cei dispuși să mai piardă o oră-două după ce se întorc de la plajă, o plăcuță cu sigla monumentelor istorice informează că acesta este Cimitirul Comisiei Europene a Dunării. Intrarea este liberă. La

fel și imaginația, pentru că nici măcar o schemă sau o altă informație nu spune nimic despre cimitir. Doar ceea ce mai spun localnicii – doar dacă sunt întrebați – sau ce mai scrie prin cărți – pentru cine mai citește cărți – și Internetul. Restul se descoperă, pentru cine are curiozitatea și răbdarea, trecând de la o cruce la alta, printre grilaje, arbuști neîngrijiți și bălării, citind ceea ce se mai vede și lăsând imaginația să lucreze. Câteodată, poate și norocul. Un cetățean, cu oarecari dificultăți de exprimare, s-a oferit să-mi fie ghid, după ce și-a sprijinit de una dintre crucile de la margine o bicicletă ponosită, iar la întrebarea mea despre o cruce mai arătoasă, mi-a confirmat că răposatul fusese un om de vază al orașului, proprietar de sifonarie.

Astăzi, la Sulina, cel mai estic punct al actualei Uniuni Europene, doar cerul și vântul mai au grijă de vechile morminte dintre Dunăre și Mare.

Săpânța este o comună la granița de nord-vest a României, aproape de granița pe Tisa cu Ucraina, mai sus puțin de Sighetul Marmăției. În 1938, spun statisticile, avea 2668 români, 998 evrei, 22 țigani, 18 maghiari, 13 ucraineni, iar în 2011 avea 96 % români, dintre care 87,43 % ortodocși și 7,72% adventiști de ziua a șaptea. Tot o localitate cosmopolită, dar cu o altă formulă a compoziției etnice.

Aici se află unul dintre cele mai bine vândute branduri turistice din România: Cimitirul vesel de la Săpânța.

În termeni favorabili, putem spune că cimitirul are o notă de originalitate și unicitate în lume.

În 1935, la sugestia preotului greco-catolic Grigore Rîțiu (care era și profesor de română și latină), meșterul Ioan Stan Pătraș a confecționat câteva cruci cu partea verticală mai lată, pentru a putea înscrive un epitaf, referitor la una din dimensiunile dominante ale biografiei celui înhumat. O inițiativă de succes, din moment ce, începând cu anul 1935, în cimitir au fost ridicate circa 800 de cruci, sculptate în lemn de stejar.

Crucile sunt vopsite pe fond albastru și au înscrise epitafuri naive, un fel de spovadă a răposatului, ilustrată, în aceeași notă naivă, cu o scenă din viața sau ocupația persoanelor înhumate.

Cimitirul vesel poate fi considerat, la o primă apreciere, o sfidare a morții, prin trecerea în derizoriu a acestui important moment din viața unui om. Memorabile în acest sens, cred, sunt versurile lui George Coșbuc, în poezia sa *Decebal către popor*.

„Iar a tăcea și lașii știu!
Toți morții tac. Iar cine-i viu
Să râdă. Bunii râd și cad!
Să râdem, dar, viteaz răsad,
Să fie-u hohot și un chiu
Din ceruri până-n iad!

De-ar curge sângele pârău,
Nebiruit e brațul tău
Când morții-n față nu tresari!
Și însuși ție-un zeu îți pari
Când râzi de ce se tem mai rău
Dușmanii tăi cei tari.”

Poetul urmărea aici un anumit filon epic, în care sfidarea morții capătă valoare de simbol. Al vitejei, al curajului, al sacrificiului suprem pentru țară și neam. La Săpânța însă, veselia morților are o cu totul altă dimensiune. Pentru că, dincolo de rostul său firesc, acela de loc de odihnă veșnică, *Cimitirul Vesel* din Săpânța este, credem, o mare negustorie. *Negustorii cu cele sfinte*, cum îi denumea D. Hagi Theodoraky, unul dintre cronicarii Bucureștilor de la începutul secolului trecut pe unii dintre slujitorii bisericii,¹ nu se dau în lături când e vorba de un câștig, oricât de mic ar fi, pentru biserică sau pentru propria lor pricopseală.

La Săpânța a înflorit un adevărat comerț care, dincolo de consistentele câștiguri materiale, a generat o serioasă dezbinare în comunitatea locală, alimentată de scandaluri mediatiche deloc de neglijat.

Ioan Stan Pătraș, menționat pe un panou ca fiind Creatorul – deși noi știam că altcineva are exclusivitate pentru acest titlu suprem – a trăit în Săpânța între 1908 și 1977 și a inițiat în meseria de făuritor de

cruci 53 de ucenici. Dumitru Pop, cel care în prezent este considerat continuatorul lui Ion Stan Pătraș, a înregistrat la OSIM marca *Cruce Săpânța*. Curat proprietate intelectuală!

Curios din fire, mai ales că mi s-a întâmplat să revăd în aceeași vară ambele cimitire, am căutat prin presă și nu prea mi-a plăcut ce am citit.

Ziariștii – desigur, răi – spun că în Cimitirul Vesel locul de veci se plătește cu bani grei; că pământul nu e bun de îngropăciune, nu asigură tot confortul microbiologic răposaților, însă cine vrea să se odihnească la loc de cinste, plătește pe măsură, astfel că un loc de mormânt în Săpânța costă între 1500 și 2000 lei, plus crucea, care mai costă și ea între 500 și 3000 lei (în funcție de meșterul care o lucrează). Epitafurile, în marea lor majoritate versuri naive, excelează, în primul rând, ca agramate și provoacă, într-adevăr, râsul, dar un râs amar.

Există părerea multora că acest cimitir este un kitch – lemnul colorat nu este specific Maramureșului, iar culoarea albastră – de Săpânța(!?) – a fost alăturată exagerat albastrului de Voroneț. Oare cei de la Voroneț nu s-au gândit să-și înregistreze și ei la O.S.I.M. celebrul lor albastru?

În prezent, cimitirul are 10.000 mp, cu peste 1000 cruci, însă există și bănuiala că nu toți morții sunt acasă, că nu toți se află în mormintele lor. Se aud și vorbe că unele cruci ar fi fost furate din cimitir și vândute pe bani buni.

De pe celebra *cruce cu soacra* lipsește chiar numele celui pentru care a fost făcută – se pare că s-a urmărit mai ales valorificarea epitafului, poate cel mai reușit, în prima sa parte, din întregul cimitir:

“Sub această piatră grea,
Zace biată soacră-mea,
Trei zile de mai trăia,
Zăceam eu și citea ea. [...]”

Anual, cimitirul este vizitat de peste 40.000 de turiști. În jurul lui s-a dezvoltat o întreagă activitate turistico-comercială; la tarabe se vând chiar și cruci „de Săpânța” în miniatură.

În apropierea cimitirului a fost amenajată și inclusă în circuitul turistic *Casa memorială Ion Stan Pătraș*, cu aspecte din viața și activitatea *Creatorului*(!). Și cu taxă de intrare. Crucile scoase din cimitir, la schimbarea *locatarilor*, conform canoanelor creștine, vor fi depuse, de asemenea, într-un muzeu. Care va fi vizitat, bineînțeles, contra unei taxe de intrare.

Pentru racordarea la contemporaneitate, în Cimitirul Vesel din Săpânța sunt arborate steagurile NATO și UE (!?). Modernismul acaparează fără remușcări teritoriul și ucide ireversibil tradiționalul.

Locul a devenit mai degrabă un bălci decât un loc de odihnă a sufletelor. Aici, veșnicia a fost scoasă la

vânzare, pe tarabă, și cei care o gestionează nu se înțeleg de loc când este vorba de împărțirea câștigului.

Zâzania s-a extins și asupra bisericii în jurul căreia ființează cimitirul. Construit în anul 1886 de preoții greco-catolici Ioan Huba și Simion Balea, lăcașul de cult se află în mijlocul unei puternice și, deocamdată, fără soluție, dispute. Cimitirul Vesel a fost ridicat în jurul bisericii în anii '40 ai secolului trecut, iar preotul catolic Grigore Rițiu a fost cel care l-a încurajat pe Ioan Stan Pătraș să realizeze primele astfel de cruci.

Astăzi biserica greco-catolică din Săpânța a ajuns în păstoria preotului ortodox și a fost supusă unui amplu proces de renovare, de fapt de transformare a ei în biserică ortodoxă, prin ștergerea/înlăturarea elementelor constructive realizate în stilul neogotic, specifice greco-catolicilor. Turla a fost deja dărâmată, iar pereții exteriori au fost înălțați cu 2 metri. Noua construcție va avea dimensiuni considerabil mărite. O întrecere a orgoliilor în spațiul exprimării spirituale.

Actualmente, în centrul Cimitirului Vesel din Săpânța este un mare șantier, iar la tribunalul din Sighetul Marmației un proces pe rol între reprezentanții cultului greco-catolic și ortodoxi. La mijloc, ne putem gândi, este imensul profit pe care îl poate aduce uneia sau alteia dintre părți acest obiectiv turistic, unde veșnicia are prețul afișat pe biletele de intrare, pliantele și întregul iarmaroc care înconjoară cimitirul.

Între Sulina și Săpânța, aflate la un capăt și la celălalt de țară, veșnicia are prețuri diferite. Depinde cine și pentru ce o vinde și cine și de ce o cumpără.

Note:

¹ D. Hagi Theodoraky, *Amintiri din trecutul negustoresc*, Editura Do/minor, București 2003, p. 31.

MEMORIA VETERANILOR

SERGENTUL DUMITRU POPESCU

Am ajuns la Valea Caprei, comuna Tisău, împreună cu domnul maior Rizea, om de-al locului, pe 5 iunie a.c., cu o zi înainte ca sergentul veteran Dumitru Popescu să fi împlinit 96 de ani. Ne-a însoțit și domnul Dobre, fost profesor de matematică, responsabil cu „prezența” și distribuirea documentelor de călătorie ale celor care au supraviețuit ultimei conflagrații mondiale, foști combatanți, văduve de război și urmașele veteranilor ce au părăsit tranșeele lumii acesteia („O luptă-i viața, deci te luptă...”, îndemna Coșbuc); după toate probabilitățile, având în vedere numărul veteranilor buzoieni, județ cu important număr de unități militare participante la campania 1941-1945, numărul de 20,000 de veterani din România ar constitui un recensământ/evaluare statistică sensibil, spre a nu spune excesiv, optimistă. După felicitările și micile adjuvante convenite: diploma, tortul, șampania și foarte puține altele încât să putem pune un „etc.”, încercăm o rememorare a (aproape) unui secol de istorie.

R. - Domnule Dumitru Popescu, leatul dumneavoastră, cu mari și explicabile, istoric și social, pierderi, se apropie de cota centenarului. Noi vă mulțumim că ați avut răbdarea de a vă fi, în 2015, an decretat, oficial, cel al veteranilor de război și vă rugăm să ne spuneți câte ceva din viața dumneavoastră de dinainte de recrutare.

D.P. -M-am născut în satul acesta, unul dintre cei patru copii (doi băieți și două fete) ai unei familii de agricultori; pământ agricol fiind mai puțin prin locurile astea, chiar și după împrăștierea făcută de Ferdinand, după Marele Război – s-au dat niște hectare prin zonele de câmpie, până să vină cu colectivizarea, s-au fărâmițat, după copiii moștenitori, sau au fost vândute, drept care aici nu prea au avut cu ce face G.A.C. Din cauza asta, bunicul meu se apucase de puțină negustorie, nu mare lucru, dar mai venea un ban în casă. Am făcut patru clase primare, după care, m-am apucat și eu de tâmplărie, meserie pe care am „furat-o” de la un frate mai mare. Aproape că nu e casă în Valea Caprei și prin împrejurimi care să nu aibă o ușă, o fereastră, o masă, un dulăpior făcut de mâinile mele. Un meșter bun nu se putea plânge, pe atunci, că nu are „front de lucru”.

R.- Istoria n-a avut planuri foarte pașnice cu generația dumneavoastră, Cum a început să se strângă menghina care v-a ținut sub arme, departe de casă, și în pericol câțiva ani buni?

D.P. – Am recrutat în februarie 1941, la Regimentul 28 Infanterie Fortificații Focșani și, după cum s-a desfășurat instrucția, părea destul de limpede că se apropia funia de par. Nu prea făceam instrucție de

front, cu saluturi, pas de defilare și mânuiri de armă pentru onor, ci militărie pe pâine, cu tehnica din dotare pe câmpurile de instrucție din marginea Focșaniului, acolo unde aveam barăcile. Uniformele erau bune, dar în alte privințe nu prea ne puteam compara cu cei din misiunea militară germană cu care eram vecini, eram mai „sărmașuți”, ne mai ajutau cu una, cu alta. Pe urmă, Antonescu ne-a ordonat să trecem Prutul, pe urmă am trecut și Nistrul și Bugul, din ce în ce mai departe. Telefonist fiind, de la un punct încolo, erau niște localități; Belizorovka, Colrovka, Bujealik, în fine, mi-am dus Z.B.-ul pe umăr în Regimentul 10 Vânători de Munte, de la Chișinău până prin zona Caucazului.¹ După dezastrele de la Stalingrad și Cotul Donului, rușii și-au revenit și drumul nostru a început să se numească retragere, să revenim spre Nipru, Nistru, spre Basarabia, încercând să păstrăm, în fața tăvălugului bolșevic măcar ce fusese al nostru, dacă s-ar mai fi putut.² Pe malul drept al Nistrului, rușii erau dincolo, pe niște linii de rezistență, pe care noi le abandonasem nu de multă vreme, am fost ținta unui bombardament de aviație. Cum în tranșee stăteam la trei-patru metri unul de altul, o bombă a surpat malul peste mine. Degajat de sub țărână, am simțit că nu mă mai pot ține pe picioare, genunchiul stâng era prăpădit, se rupsese ceva acolo, deși nu era rană deschisă. M-au ridicat brancardierii, caporalul Popescu Dumitru nu mai conta, de acum, ca parte combatantă. După aproape o săptămână am ajuns la spitalul militar din Sărata.

R. - La Sărata era, în prima parte a războiului, un fel de batalion disciplinar, unde erau „reeducați” și antrenați pentru misiuni periculoase, uneori fără sorți de scăpare, „elemente negative”, din care, nu puțini, erau foști legionari. Cum a decurs mai departe odiseea rănitului care erați?

D.P. – Din Basarabia am fost evacuat la spitalul Zonă Interioară 205, un fel de așezământ preoțesc, unde am stat vreo trei săptămâni. Acolo am întâlnit un căpitan din regimentul de vânători – o schijă de grenadă îi zburase câteva degete și o parte din mușchiul antebrațului. Pentru el nu prea mai era multe de făcut, l-au operat înlăturând resturile zdrobite, dar mie mi-a zis: „- Popicule, nu-i lăsa să te nenorocească, suntem deja în țară și tu ești de la țară unde este nevoie de oameni întregi, n-o să te duci acasă cu picior de lemn, după ce ai bătut cu bocancii mii de kilometri!” Nici eu nu gândeam altfel, dar răniți veneau pe bandă rulantă și medicii, presați și ei, încercau, uneori, să „rezolve” cazurile, mai pe scurtătură, cu bisturiul. Am scris mamei și a venit la mine, a lăsat-o santinela, după ce s-a întunecat și s-a mai potolit agitația și a dormit o noapte la mine în salon. Poate că am avut și ceva noroc, m-au mai pășuit., trimițându-mă, undeva mai la interior la București, unde aveam un frate, Gheorghe, apoi prin Teleorman, la Putineiu, Rușii de Vede, Salcia...

R.- La Salcia, s-a născut, la 1902, Zaharia Stancu, cel care după război, a scris „Descult”, o carte norocoasă, care s-a tradus în multe limbi, astfel că autorul a putut semnala că volumul său a străbătut lumea „în sandale de aur”.³ Dumneavoastră cum ați călătorit, către Valea Caprei, în concediul medical a cărei adeverință s-a păstrat, până azi, în mica dumneavoastră „arhivă”.

D.P. – Cu un băț, o cârjă improvizată, dar după 23 august 1944, oamenii și cei întregi nu prea mai erau siguri de viețile lor. Drumurile erau foarte riscante, trupe rusești aflau spre București, spre Ardeal, și chiar dacă aici, în Muntenia, nu prea mai aveau cu cine să lupte, era, cum s-ar spune, după spartul Drăgăiciei, nu însemna că sărisem pârleazul. Mai ales eu, încă „șontorog”, cum eram și îmbrăcat în haine civile. Pe 28-29 august, eram în sat, când prin zonă au început să bântuie niște basarabeni, îmbrăcați în uniforme nemțești, dezertori sau ce or fi fost, care tâlhăreau populația și se dădeau la fel de fel de silnicii. Rușii, care numai de duhul blândeții nu puteau fi învinuiți și care se purtau ca într-o țară ocupată prin luptă, iar nu una aliată, aveau un fel de poliție militară care controla spatele frontului, încercând să țină sub control proprii lor militari, dedați la beții, violuri, jafuri și chiar omoruri. O grupă de ruși dinăștia, care au prins un basarabean, rănit, poate tot de ei sau de vreun localnic amenințat, căci, cu retragerea frontului,

rămăseseră destule arme pe drumuri. Șeful lor a scos pistolul și l-a împușcat în cap fără se clipească. Se cam ieftenise viața, după trei ani de război. În împrejurarea dată, m-a pus aghiuză, și neștiind cât de repede rezolvă ei astfel de treburi, am bălmăjit și eu câteva cuvinte rusești, deprinse pe unde mă purtase frontul; atât le-a trebuit, au devenit, repede bănuitori, interogându-mă că de unde le știu, că pentru vârsta pe care o am trebuia să fiu sub arme..., abia am reușit să o întorc ca la Ploiești, putea să se termine rău, ei nu prea ne priveau ca aliați,⁴ nu mai știu ce le-a distras atenția și m-au lăsat în plata Domnului.

R.- După 1990, un articol din revista „Magazin istoric” semnala că de aici de pe valea Tisăului, au fost ridicați și cercetați călugări de la mănăstirea Ciolanu și măicuțe de la mănăstirea Barbu sub acuzarea că au ajutat cu hrană și haine germani răzlețiți în retragere. Gestul creștinesc era convertit în politic, în trădare de patrie prin pactizarea cu „fiara fascistă”. După atâți ani cum vi se pare?

D.R. -Pe aici au mai fost morți în spatele frontului, la Tisău, la Casa Pădurii, la Pucioasa. Lumea era șocată, nervoasă războiul încă nu se terminase, erau vremuri tulburi. Am fost lăsat la vatră tot de la Regimentul 28 Infanterie Fortificații, dar nu mai conta, mă bucuram că am scăpat cu zile și puteam să muncesc. A urmat seceta, trenurile foamei, am trecut și peste astea; prin 1949 mi-am întemeiat o familie, și, de aici, responsabilități. Aici, în lipsă de mult pământ agricol, nu s-a făcut colectivizare. Toți am fost individuali, fiecare se baza pe ce știa și putea să facă. Când am fost concurat de industrie și n-am mai făcut uși, ferestre și altele de-ale dulgheriei, a lucrat la pădure, 4-5 ani, cu carte de muncă, la ocolul silvic Tisău, care acum s-a desființat, am confecționat cozi pentru unelte, de la ciocan la coasă; era unul Pașa, om cumsecade și descurcăreț, angaja fel de fel de comenzi cu ocoalele, multă lume a mâncat o pâine de pe urma lui.

R. – Ultima dumneavoastră avansare, la gradul de sergent, datează din 1991. Mai sunt atâți veterani în Tisău cât să încadreze o grupă?

D.P. – De o vreme, de când merg mai greu, m-am întors iar la băț, ca la externarea din spital de acum mai bine de 70 de ani, nu prea mai știu. Tot atunci mi-a trimis domnul Ilescu două cruci comemorative, cu brevet, ale războiului 1941-1945. Este alături de noi domnul profesor de matematică Dobre, care este „responsabilul” cu veteranii pe comună, dânsul colectează cotizațiile pentru A.N.V.R. și ne aduce documentele de transport pe C.F.R.. Câți din leatul meu mai merg cu trenul? Am rămas, mai toți, infanteriști. Poate s-ar gândi cineva să le transforme, e un cadou de care foarte puțini se mai pot bucura. Pe maxi-taxi-urile ce ne mai duc, când și când, la oraș, documentele noastre de călătorie nu sunt valabile: ei au firme, sunt particulari.

Aflu de la domnul profesor pensionar de matematică Dobre că, în ce privește veteranii, singura operație matematică, singura „socoteală” ce se mai face este scăderea. În comuna Tisău mai sunt patru veterani și circa 50 de urmașe ale veteranilor de război. Cuponul de pensie al domnului Dumitru Popescu indică o sumă echivalentă cu patru alocații de copil (actualizate). Cu manualele alternative de istorie pe care învață copiii patronilor de taximetre nu prea sunt în temă, dar mă întreb, părinții lor au dat vreodată teză la istorie. Cât au obținut? Făcea? Cum arată viitorul unui popor fără trecut și fără respectul, măcar formal, ce i-l datorăm? Care este diferența dintre un popor și o populație? Sunt lucruri la care te poți gândi coborând de la un veteran în vârstă de 96 de ani, da la Valea Caprei, căruia, la plecare i-ai urat, destul de stingherit, „La mulți ani!”

Note:

¹ Încercăm să alcătuim o „ramă”, din câteva informații documentare tabloului aburit de timp pe care l-a schițat domnul Dumitru Popescu. Între 1941-1945, vânătorii de munte, care au participat la luptele de pe Frontul de Est era alcătuit din Cartierul Corpului de Munte, căruia i se subordonau patru divizii (partea activă în zona de operații, Divizia 2 Vânători de Munte avea, între alte unități din componența Grupului 15 V.M. căruia i se subordonau batalioanele 9, 10 și 15 vânători. (Col. (r.) Vasile Pricop, col. Gheorghe Suman, col. Marin Zaharia, *Epopoea vânătorilor de munte din armata română*, Editura Militară, p.154.

² După 18 noiembrie 1942, Divizia 2 Munte a fost supusă atacurilor repetate ale diviziilor ruse aduse tocmai de pe frontiera cu Turcia. Între timp, Corpul 3 blindate german a fost retras din Caucaz și trimis la Stalingrad. Prin această măsură, frontal român-german din Caucaz a fost serios slăbit. Diviziei îi va reveni apărarea orașului Nalcik, unde, în urma repetatelor atacuri ale inamicului, a avut pierderi foarte mari. La 21 decembrie 1942, comandantul diviziei – generalul Ion Dumitrache raporta pierderile suferite: 210 ofițeri, 140 subofițeri și 6517 gradați și soldați morți, răniți și dispăruți, adică 43% din efectiv. (Col. (r.) Gheorghe Suman și col. (r.) Vasile Pricop, *Istoria*

vânătorilor de munte din armata română. Editura Militară, 1998, p.145).

În 1943, Diviziile 2 și 3 sunt retrase în capul de pod de la Taman, în Crimeea, pentru ca la 8 mai 1944 comandamentul Diviziei 8 Munte, între cei neevacuați aflându-se și maiorul Ion Busuioceanu, comandantul Batalionului 10 Vânători de Munte cu trupa În a doua jumătate a lunii mai, vânătorii se aflau în totalitate pe teritoriul național și luptau retrăgându-se (deși evocarea jertfei unui corp de trupă nu dă întotdeauna măsura vitejiei lui, sau a victoriilor repute, amintim totuși cititorului că de la 22 iunie 1941 și până la 12 mai 1945 jertfele vânătorilor de munte au fost: morți, răniți și dispăruți, ofițeri – 2378; subofițeri – 1830; trupă 70000. Total – 74208. Prin acest număr vânătorii de munte, proporțional, se situează pe primul loc față de alte corpuri de trupă în ceea ce privește pierderile. (Idem, p. 162.; 164;211)

³ În 1968 Zaharia Stancu tipărește romanul „Șatra”, tragedia unei etnii-țigani-, deportați în Transnistria și supuși de multe ori pieirii, între 1943-1944. Într-un interviu, scriitorul declara: la aproape treizeci de ani de la încheierea lui, războiul continuă să constituie o temă de predilecție pentru cei care l-au trăit, fie ca martori, fie ca participanți activi. El apare ca o experiență traumatizantă, dar și ca un catalizator al unei noi concepții despre viață.

⁴ La 2 martie 1945, generalul Gheorghe Avramescu, comandant al Corpului de Munte (1941-1943) și, ca ultimă funcție, comandant al Armatei a-4-a, a fost răpit de rușii Jaszbereny, în Ungaria, când s-a deplasat la Grupul de armate „general Jmacenko”, unde trebuia să se întâlnească cu mareșalul R.I. Malinovski, sub învinuirea de trădare. Se zice că a dispărut, pe 3 martie 1945, în urma unui bombardament al aviației germane. Nu i se cunoaște mormântul, fiica sa, Avramescu-Sturza, Felicia, (care era la comandamentul român de pe front, n.m.) născută în 1918, s-a sinucis la 6 martie 1945. Nu se cunoaște unde a fost înmormântată. (Alesandru Duțu și Florica Dobre, *Drama generalilor români (1944-1964)*, Editura Enciclopedică, 1997, p.50-58).

Consemnare și note: E.N.

RAFTUL CU CĂRȚI

Mircea Tănase, Căpitanul parașutist Mihail Țanțu, Faptele, mărturisirea și osânda unui cavalier, Editura Militară, 2015, 328 p. plus 8 p. ilustr.

Autorul, col.dr. Mircea Tănase, unul dintre cei mai „calificați” istorici ai parașutismului militar național, în argumentul său motivează alegerea acestui caz prin dubla sa dimensiune: *un erou și o victimă a celui de-al Doilea Război Mondial, un sacrificat pe roata istoriei. Un ofițer valoros, cu vocația carierei bine conturată, cu frumoase perspective de afirmare ca militar, care s-a văzut dintr-o dată angajat într-o desfășurare de evenimente pe care nu le-a putut anticipa, controla sau contracara, dar nici nu s-a putut împotrivi efectului distructiv al acestora.*

Tatăl ofițerului, Vasile Țanțu (1885-1937), basarabean și învățător, se afla pe frontul Moldovei (lași), cu oastea (încă) țaristă, când, la 2 august 1917, „Comitetul Ostășesc moldovenesc”, unde era secretar, adoptă „Declarația Sfatului împuterniciților soldați și ofițeri basarabeni de pe frontul românesc”, unde milita pentru constituirea, la Chișinău a Sfatului Țării, și cadrul căruia să participe împuterniciții ai tuturor organizațiilor militare moldovenești de la Odesa, Sevastopol, Nicolaev, Ekaterinoslav, Chișinău, Bendre (Tighina); soldatul V.Ț. va deveni deputat în Sfatul țării, ca reprezentant al ținutului Bălți, organism în care va milita pentru unirea Basarabiei cu România. Este prezent, la 20 noiembrie 1919 la Ateneul Român, la deschiderea lucrărilor primului Parlament al României întregite; nu mult după aceasta, dezamăgit de politicianism, se va retrage la țară unde va redeveni dascăl.

Fiul (n.1914) va urma Liceul Militar din Iași, apoi absolvă, cu gradul de sublocotenent, Școala de Ofițeri de Infanterie „Principele Carol” din

Sibiu(1935), urmează cursurile de aplicație și cel practic de specializare în armă, cu elogioase notări de serviciu, între care cea a colonelului Pălăngeanu, comandantul cursului care îi apreciază conduita sportivă, inteligența, voința fermă, energia și firea deschisă. Este locotenent (din 25 octombrie 1940), când, în operațiunea de retragere din Basarabia a avut o conduită demnă. Elev al Școlii de Parașutiști, devine instructor și comandantul unui pluton de parașutiști, apoi, după înființarea Batalionului de Parașutiști (1942), comandant al celei de a doua companii (din foaia calificativă: *Foarte bun camarad. Spiritul de sacrificiu dezvoltat la maximum.* Stagiul de front (dec 1942-aprilie 1943) la Divizia 1 Vânători de Munte, unde i se impută impetuoșitatea și unele aplecări spre hedonism. Căpitan (1943), participă la aplicația din iulie-august, desfășurată în zona Nehoiu (*foarte bun comandant de companie, nu se împacă însă cu administrația companiei*). Pentru perioada martie - 31 octombrie 1944, primește estimarea profesională a comandorului aviator Petre Dumitrescu: *Bun camarad.*

*Posedă simțul onoarei. Foarte curajos și cu mult spirit militar. Are prea mult curaj al răspunderii, ceea ce face ca uneori să ajungă la extrema opusă. Destul de devotat. Patriot și cu mult spirit de sacrificiu. Destul de leal și de moral. Puțin modest, chiar încrezut. Conduita destul de bună. Nu destul de strict în executarea ordinelor. Foarte sincer. Destul de drept. Este și o reflectare a bravurii cu care s-a implicat, în perioada 23-29 august 1944 în luptele de la Băneasa-Otopeni, unde a fost la comanda Detașamentului Operativ al parașutiștilor. Împreună cu șase camarazi a capturat 25 de mașini și 150 de prizonieri germani; aceștia se aflau cantonați în cluburile nautice de pe marginea Herăstrăului; asaltul a fost, după „darea de seamă” a căpitanului, destul de atipic: *Lupta s-a desfășurat năprasnic. Cu pistolul, grenada și adesea cu pumnalul. Luțea, înverșunarea și dârzenia cu care s-a dat atacul au surprins pe inamic, l-au derutat și am terminat făcând un număr impresionant de prizonieri. Asaltul Aeroportului Băneasa, după același „jurnal de luptă”, a constat în atacuri și contraatacuri succesive, așa încât, până la căderea nopții (...) se succed de cinci ori la intervaluri scurte, ca mișcarea unui piston de motor. (...) Aproape că nici nu poate fi vorba de o comandă exercitată de mine. Eu însumi, adeseori eram încleștat singur în vreo acțiune, fără să știu ce fac ceilalți. Comanda se rezuma doar la dezlănțuirea atacului și la momentul replierii.**

Este trecut în rezervă, după desființarea armii parașutiști, una de elită, prin decizia Comisiei Aliate de Control, la 10 aprilie 1945. Rămas ca un samurai fără shogun, dar cu un cod al onoarei nesmintit, Țanțu, nemulțumit de noua ordine social politică ce se contura, încearcă să-și găsească un rost printre

adversarii acesteia. Se implică, prin Mișcarea Legionară, și, la începutul anului 1945, sprijină pe profesorul Constantin Stoicănescu, fruntaș simist și pe Andreas Schmidt, liderul Grupului Etnic German, să ajungă în Germania; acțiunea, ratată din cauze obiective, doborârea avionului românesc, la Debrețin, de către sovietici, îi atrage neîncrederea legionarilor. Intră în clandestinitate și, la începutul lunii aprilie, pleacă în comuna Lapoș, jud. Buzău, unde a locuit la Dumitru Popa, rudă prin alianță, care nu știa însă nimic din activitatea mea de până atunci; rămâne, în perfectă „vacanță”, până la sfârșitul lui iunie, când pleacă la Timișoara. Înainte de sihăstrirea la Lapoș, lăsase îngropat tot „arsenalul” personal cu care urma să înceapă sabotajul, lupta împotriva uzurpatorilor adevăratei patrii, cea profundă (3 pistoale mitralieră, un pistol Walter, 2 pistoale Beretta, un ceas de control electric, cca. 60 de cartușe): desigur, nu acesta era punctul său forte, ci capacitatea de a mobiliza, dacă voia, și despre aceasta aproape că nu erau dubii, pentru politicianii care manevrau diverse forțe de pe teren, cum însuși mărturisește: *Eu eram un tehnician. Și, fără modestie, abil, priceput și foarte potrivit unei acțiuni organizatorice. Aveam în spatele meu aproape întreaga unitate de parașutiști. Oamenii isteți, bine instruiți. Oamenii care m-au iubit, pentru că mă confundam cu vederile lor, cu năzuințele lor. Deși nu eram comandantul unității, aveam un mare ascendent asupra ei. Acești cca. 1000 de oameni ar fi răspuns oricând chemării mele, indiferent unde i-aș fi dus. Eu eram pentru ei „tătucul”.* Acest lucru nu a fost prea bine înțeles de diverșii „pețitori”, mai mult sau mai puțin interesați, ai căpitanului. În clandestinitate fiind, cu fondurile pe sponci, ajung să-și câștige pâinea, o singură masă pe zi, prin cele mai jenante tranzacțiuni; un subordonat, ce-l însoțea,

Neța, și-a vândut acordeonul (la Motanul Negru), eu – ulterior – o haină de piele la Taica Lazăr, târgul de vechituri, alte expediente, negoț ambulant cu coșuri, zahăr vândut cu kilogramul – în aparență lipsite de riscuri – dar, fiindcă comerțul de acest fel, „specula” generată de criză și epurările din armată, erau urmărite, periculos. Își definește cu luciditate condiția: eu nu aveam relații politice care să mă utilizeze și nici relații financiare care să-mi permită să organizez ceva pe cont propriu.

În septembrie 1945, ia legătura cu niște „piese” mărunte ale Mișcării de Rezistență Națională, care avea drept scop menținerea ființei Neamului, dar care nu se prea grăbeau, dându-le concursul celor câțiva amici ai lui Țanțu să deschidă un fel de atelier de întreținere și mici reparații auto, cu salariați semi-plătiți, neutilizați mai deloc, nici în curierat, nici în recrutate, nici în propagandă (Singurul membru pe care l-am cunoscut personal era dl. amiral Măcelariu (Horia Măcellariu), care venea des la fabrică și cu care nu am avut niciodată vreo discuție cu caracter politic). Treaba se strică înainte de a demara cu adevărat: camarazii de armă s-au despărțit dezamăgiți: *Dintr-o viață de altă ideologie pe care se așteptau să o ducă alături de mine, le-am oferit o viață mizerabilă, fără nimic înalt, fără nimic superior în ea, cum nota, într-o declarație din 1946, căpitanul, arestat în mai. Totuși, o anumită „legendă” se fabricase, cum am adăuga din memoriile deținutului Teodor Duțu, care va întâlni la Zarca (Aiud): unii dintre fruntașii Mișcării Legionare au fost implicați în lotul MNR, împreună cu (...) ing. Antonescu Gheorghe, amiralul Măcelariu Horia, comandant marină Toma Matei, Condeescu Mihai, sau Dumitru Eftimie, sau fuseseră implicați în lotul Sumanelor Negre împreună cu generalul Aldea Aurel – fost ministru de interne în primul guvern Sănătescu, de după 23*

august, colonel Evolceanu, maior Criveanu Mircea, căpitan Țanțu M (sic!)- fostul comandant al batalionului de parașutiști de la Băneasa(Teodor Duțu, După 50 de ani, Amintiri despre cei care nu mai sunt, Vol.1, Editura „Alpha MDN”, 1999, p.258).

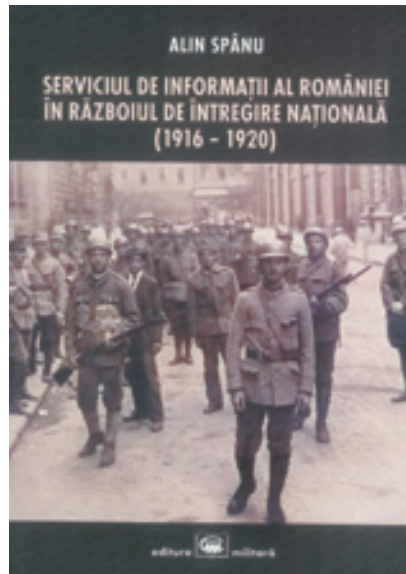
Căpitanul Țanțu fusese condamnat, pentru complot contra securității statului, la 20 de ani de muncă silnică, 10 ani detenție riguroasă, 5 ani degradare civică pentru răzvrătire, 20 de ani de muncă silnică pentru complicitate la păstrarea de armament, muniții și explozivi. Un alt capitol, „Evadat” în misiune externă, reconstituie, după documentele din arhiva CNSAS, misiunea încredințată de Securitate, în 1949, fostului ofițer, de a se infiltra în rândul emigrației române. S-a transformat, vorba lui Caragiale, din „Două loturi”, în viceversa: Țanțu este returnat în RPR, în 1950, cu sarcina de a crea agentură de spionaj în favoarea „Serviciului de Informații al Militarilor din Exil”. A defectat, nu a defectat căpitanul, rămâne un mister. Cert este că și această „extragere” de după „cortina de fier” s-a dovedit nenorocoasă și regimul a decis să-l elibereze abia în 1964, împreună cu ultimii deținuți politici. Ceea ce, în fond, ar pleda pentru alegerea „lumii libere”, dar Mircea Tănase, în lipsa unor date infailibile ale „rondo”-ului, se abține a se pronunța. Este înmormântat, în august 1979, în cimitirul Căramidarii de Jos, din Berceni, condus pe ultimul drum de mulți din foștii parașutiști supraviețuitori. Mormântul său, închiriat pe 7 ani, și-a pierdut semnul de armă, plăcuța de identitate, dar efigia lui Mihail Țanțu a rămas ca aceea a unuia care a trecut prin viață în poziție de fandare. În pofida nevoii noastre de „certitudini”, reclamată, empiric, de Arghezi până și Divinității, această monografie, inteligent construită și condusă (spre titlul unui film postdecembrist – „A fost sau nu a fost revoluție”) are certe calități detectivistice și literare.

Alin Spănu, *Serviciul de Informații al României în Războiul de Întregire Națională (1916-1920)*, Editura Militară, 2012, 318 p.

Prefața, semată de istoricul Gheorghe Buzatu, avertizează că autorul face parte din noua generație de cercetători și buni analiști ai Serviciilor de Informații, în al cărei front se aliază nume precum: Florian Banu, Liviu Țăranu, Cezar Mîță, Florin Șinca, Pavel Moraru, lista nefiind exhaustivă.

Capitolul prim este o punere în lumină a celor două structuri informative/ contrainformative ale țării: Serviciul de Informații al Armatei (1859), sub Al.I.Cuza, și Direcțiunea Poliției și Siguranței Naționale (1908), forjate sub amenințarea escaladării terorismului internațional. Giranți ai conducerii acestei structuri, în timpul Războiului Independenței, au fost coloneii G. Slăniceanu și Barozzi, care au cunoscut și partea de cenușă a pionieratului - „valea sângelui” de la Plevna, accident topografic nemarcat pe hărțile de luptă, a costat 1800 de vieți, asupra acestui incident pronunțându-se vitriolant și Eminescu, în coloanele organului conservatorilor, aflați în opoziție, „Timpul”.

Peste anarhiștii români de la începutul secolului al XX-lea, dați în urmărire (între care Panait Mușoiu și Ștefan Gheorghiu vor fi protocomuniști), se suprapun „comitanții” politici bulgari – un atentat din 1909 îl vizează pe primul ministru Ionel Brătianu – și, după intervenția României în cel de al Doilea Război Balcanic, există, de la Sofia și Balcic, informații că se pregătesc, de către Societatea „Dobrogea”, o serie de atentate la București, contra „celor care s-au manifestat până în prezent ca dușmani ai unei mari Bulgarii”, începând cu Carol I (pericole dezamorsate). Urmează infiltrarea în organizații revoluționare străine (bulgari, macedoneni), Balcanii fiind considerați o zonă periculoasă (cum a dovedit-o și atentatul de la

Sarajevo), „pântecul moale al Europei”.

Perioada de neutralitate (1914-16) este fructuoasă pe „frontul invizibil”, cel al informațiilor, culese din Transilvania, de la Cartierul general al armatei austro-ungare, Sofia și Odesa și prin acțiunile contrainformative, care duc la fundamentarea unei doctrine: *antenele intelligence-ului militar au fost, cu precădere, atașații militari și ofițerii trimiși sub diverse acoperiri în alte state, mai ales cele puternic industrializate*. Se înființează Serviciul Știrilor Directe, cu două secții: poștă și telegraf, respectiv, presă (inclusiv cenzura).

Intrarea în război determină „dotarea” Marelui Cartier General (partea operativă) cu Biroul 2 Informații, iar Marele Cartier General (partea sedentară) cu Biroul 5 Informații și Supravegherea Știrilor. Generalul Constantin Prezan, numit în fruntea MCG, care-l aduce șef al Biroului Operații pe maiorul Ion Antonescu, viitorul mareșal, iar la informații militare pe locotenent-colonel Nicolae Condeescu. Un studiu de caz cel al „grupului Cerna”, sacrificat inutil, al cărui comandant, colonelul Scarlat Demetriade, judecat și pus în retragere, s-a sinucis, denotă șovăieli, erori inerente pionieratului.

Prezan aprobă, în februarie 1917 *Instrucțiunile asupra organizării și*

funcționării Serviciului de informații, elaborate de MCG, Secția și Biroul de Informații, adaptat după un regulament similar francez. Ajutorul celor de sub comanda lui H. Berthelot a fost substanțial: *Până la plecarea Misiunii Franceze din România, obligație a tratatului semnat cu Puterile Centrale, ofițerii francezi de informații aflați în Moldova au făcut să „dispară” o serie de spioni germani camuflați în militari ruși și au dejucat încercările de lovitură de forță, pregătite de instigatorii și agenți provocatori ai Puterilor Centrale și ale unor unități militare bolșevizate, contra familiei regale, guvernului sau diplomaților străini aflați în Moldova*. Un „adaos”, elaborat de colonelul Condeescu (șeful secției pe intervalul dec. 1916-iun.1918), la instrucțiunile amintite, din ianuarie 1918, stabilea întărirea Biroului 2 – contrainformații – la toate eșaloanele, cu patru paliere de răspundere: știrile directe, informațiile secrete, contraspionaj, cenzură. Efectivele erau, în mai 1918: 78 de agenți, dintre care 61 în teritoriul inamic, 13 în diverse misiuni, 4 acoperiți. Trebuie să facă față, din decembrie 1918, propagandei bolșevice din Transilvania și Ungaria, între ai cărei lideri se alfa și doctorul Cristian Racovski (amic, în junețe, cu Dobrogeanu-Gherea și Caragiale, dar inamic al României Mari, mai apoi diplomat al URSS, epurat de Stalin). Este anul în care se afirmă ca ofițer de informații, pentru zona Deltei și Dobrogei, zonă multiethnică unde lipovenii, marinarii erau buni deservenți ai utopiei comuniste, Mihail Morozov, meritoriu prin contracararea propagandei bolșevice și eradicarea contrabandei, a abuzurilor comandanților ocupați bulgari ce-și disputau portul Tulcea.

Războiul informațiilor continuă și în anii 1919-1920, când vor trebui să răspundă provocărilor „curentului maximalist” (ungar, sovietic), extremei stângi drapată în mișcări sindicaliste (astfel, în 1920, la

Odessa se aflau vero 30.000 de refugiați basarabeni, din care comisarii roșii sperau să recruteze 4000-5000, care să fie repatriați și să se alăture mișcării comuniste). Terorismul militar sovietic își înțește activitatea în Basarabia, în scop de intimidare și panică, în speranța răsturnării regimului politic existent. Un accent deosebit s-a pus pe diviziile 9 și 10 infanterie, care apărau granița de est (bandelor care treceau Nistrul le-a căzut victimă generalul Constantin Poetaș, comandantul Brigăzii 21 Infanterie, împreună cu 2 ofițeri și 156 de soldați). S-a creat Serviciul de Informații Politice și Propagandă, pentru Transilvania și Bucovina, sub conducerea căpitanului Octavian Tăslăuanu; în Banat, foștii aliați –sârbii – se comportau ca o armată de ocupație dedându-se la numeroase samavolnicii, până la stabilirea frontierei între cele două state (13 iunie 1919). Alt punct nevralgic era nordul Transilvaniei, zonă aflată în responsabilitatea trupelor conduse de generalul Traian Moșoiu, ulterior a generalului Gheorghe Mărdărescu; în Oradea, ocupată de români, după atacul trupelor ungare ale Republicii Sfaturilor (20 aprilie 1919), urma să se desfășoare o „revoluțiune bolșevistă” cu ajutorul trupelor secuiești comandate de colonelul Kratočvill: se încerca recrutarea de soldați, subofițeri și ofițeri pentru armata amiralului Miklos Horthy, se propagau materiale tipografice budapestane ce prezentau Ungaria ca o victimă și „o martiră care a salvat civilizația Europei” oprind invaziile barbare, se dezvoltau campanii zvonistice ostile României. Complotul antiromânesc de la Oradea Mare (sfârșitul anului 1919) a fost demontat prin înființarea unei brigăzi de siguranță ce a luat măsuri juridice contra vinovaților, și, conform raportului informativ al generalului Moșoiu, s-au eliminat uniforme cu caracter, însemne și simboluri ungare, s-au înlocuit firmele și străzile cu denumiri românești.

În 1920 se amplifică spionajul militar bolșevic în România, prin organizarea la Comandamentul Trupelor de Est, la nivel de divizie, a câte unei agenturi sovietice compusă din: 5 agenți secreți, 2 teroriști, 3 legali, 3 cercetași, 3 de legătură și 2 informatori, trimisă în spatele trupelor române, punct critic atins în 1924, prin „revolta” de la Tatar-Bunar.

Capitolul 5 este dedicat colonelului Nicolae Condeescu, mai apoi general, atașat pe lângă principele Carol, șeful intelligence-ului în perioada avută în vedere, bun analist, bun manager al acțiunilor informative, *unul din artizanii victoriilor obținute în anul 1917*, nu suficient de bine cunoscut, cum se întâmplă cu adevărații profesioniști ai „frontului din umbră”. Ce contrariază puțin este faptul că, deși generalului Alexe Anastasiu, e drept, într-o notă de subsol (p.171), i se pomenesc „calitățile literare” și bibliografia de specialitate, lui N.N. Condeescu, cum a semnat romanul „Însemnările lui Safirim”, nu i se indică, măcar fugar, „cariera” culturală, de mecena al literaților și publiciștilor prin rolul avut în gestionarea Editurii Fundațiilor Regale și, pentru un timp, spre finalul vieții, președenția Societății Scriitorilor Români (o parte din corespondența acestora cu generalul – Argezei, V. Voiculescu, Al.O. Teodoreanu, Ion Marin Sadoveanu - este cuprinsă în volumul Mariei Georgescu, „Scrisori cu parfum de epocă” (Editura Militară și Societatea Scriitorilor Militari, 2008).

Capitolul ultim tratează modul în care este văzut, pe atunci, serviciul de informații al României de breasla adversă, colonelul Walter Nicolai, șeful pe linie al Comandamentului Suprem al armatei germane și generalul Max Ronge, șef pe spionajul și contraspionajul Imperiului Austro-Ungar.

Din cele 18 documente anexe (p.193-291) vom aminti dramaticul raport, lucidul și, sub impulsul patriotismului local/zonal, prețioasă

mărturie asupra Buzăului aflat sub ocupație germană (redactat la 27 decembrie 1916) al agentului de siguranță (asimilat sublocotenent) Gheorghe Jovin, ce a lucrat pentru Divizia I Infanterie și Grupul „Cerna”. Ajuns la București, după multe peripeții și o evadare din prizonierat, ca refugiat din Banat, deci dezertor din armata germană, încearcă să-și procure acte (un certificat de identitate pe un alt nume, spre a putea ajunge la armata română) la oficialitățile române „recunoscute” de „centrali”: generalul Mustață, Titu Maiorescu, rectorul și istoricul Ioan Bogdan, și în fine, pentru un pașaport grecesc, la fostul ministru N. Fleva, râmnician (care, culmea prevederii, suflă în iaurt: *îmi trimite răspunsul că un astfel de pașaport nu mi-ar folosi, deoarece Grecia este pe cale să declare război Germaniei*). Vandalismul și jaful ocupanților la Buzău, unde stă câțva timp, până pe 20 decembrie, angajându-se băiat de prăvălie, sunt de o grotescă plasticitate (218-219). Selectăm dintre informațiile militare: *Luptele se desfășoară pe la Râmnicu Sărat. În casă cu noi erau mai mulți soldați germani artileriști, de la care am aflat că au pierderi grozav de mari, spunându-mi că multe din companiile lor au rămas cu 15 până la 20 (de) oameni. Răniți vedeam zilnic venind cu sutele. Îmi spuneau că au primit ordin ca o parte din artileria lor să plece pe frontul italian și pe frontul macedonean. De la soldații cu care am stat de vorbă la Buzău am aflat că sunt aduși de pe fronturile Verdun, Galiția și Caucaz. Întrebându-i dacă nu sunt obosiți de război, îmi spuneau că da, sunt obosiți și doreau să se întoarcă la vetrele lor. Când îi întrebam de ce nu se predau, îmi spuneau că o să termene repede, repede cu România și, pe urmă, puterile celelalte, vor fi forțate să încheie pacea. Tot „pro domo” reținem, din raportul căpitanului Popovici (24 august 1917), organigrama*

intelligence-ului Diviziei 5 Infanterie (ce aveau în subordine regimentele 8 Infanterie Buzău, 7 Artilerie Buzău și 9 Infanterie Râmnicu Sărat): *șeful biroului informații este căpitanul de rezervă Cernătescu, fost pretor al fostei Divizii 33 Infanterie, unde ca atare a adus reale servicii diviziei în serviciul de spionaj organizat de D-sa încă în timpul neutralității, pe care l-a continuat în război, în regiunea Dragoslavele. (...) Ajutor are pe sublocotenentul de rezervă Ștefănescu (avocat). Interpret este Aurel Vlad, întrebuițat și ca ofițer cu popota. Agenți de siguranță are divizia – 2 (buni).*

Armata cu o cuprinzătoare, în selectivitatea ei, bibliografie, și indice de nume, cercetarea lui Alin Spănu își dorește a fi și o repunere în drepturi a celor merituoși din acest domeniu, de a schimba câte ceva în mentalul colectiv, nu o dată ingrat cu „lucrătorii”, îndeobște discreți, ai serviciilor de informații/contrainformații.

Florian Bichir, Pamfil Șeicaru. Un condei de geniu, strivit între două date: 23 august 1944 – 23 august 1976, Editura Militară, 1914, 174 p.

Pamfil Șeicaru, cel mai mare gazetar al României Mari, cum găsește Florian Bichir formula de a nu irita contemporanii, buzoian prin naștere (1894), decedat în exil, are, anul acesta (21 octombrie), a 35-a comemorare și un deceniu de la reînhumare la ctitoria sa, Mânăstirea „Sfânta Ana” de lângă Orșova. Noua contribuție (apărută, inițial, ca serial în „Historia”) este blindată de un cuvânt-înainte al lui Ion Cristoiu. Oprindu-se asupra scrierilor de exil ale monografiatului notează: *multe dintre ele sunt superioare textelor gazetărești din țară, deci transgresează regimul „burghezo-moșieresc”, observă că ele exprimă neliniștea sa de totdeauna față de pericolul înfrunțat pentru români de Rusia, indiferent cine s-ar afla la Kremlin.*

Drept care apare și un posibil „pact” Ceaușescu-Șeicaru, după 1968, dată marcantă pentru ieșirea țării de sub umbrela moscovită. Era o rocadă, prin care Șeicaru a pus în paranteze comunismul pentru a se opri asupra independenței, respectiv, Ceaușescu decroșează din activitatea de până atunci a gazetarului, istoricului, creatorului de opinie, doar antirusismul, punând între paranteze anticomunismul. Ar mai fi meritorie această evocare, notează cu cerneală de nuanță elegiacă (non omnis moriar), pentru jurnaliștii tineri de azi, prin aceea că poate fi dovada că *scrisul la gazetă nu e totdeauna condamnat efemerității.*

Cea de a doua linie fortificată este asigurată de prefața secundă, *O manieră demnă de un detectiv de profesie*, a comandorului Marian Moșneagu, ce ne previne că autorul este *un rafinat, elevat dar și pasionat exeget al vieții sociale, cultural, politice și militare contemporane.* Uneori, amănuntele trădează, întrucât, în cazul unei intervenții asupra subiectului (*Proprietatea sa de la Ciorogârla, primită în calitate de purtător al Ordinului „Mihai Viteazul”, a fost pusă temporar la dispoziția lui*

Mihail Sadoveanu (până în 1949), iar clădirea ziarului „Curentul” a fost inițial preluată de trupele sovietice, care au editat aici „Buletinul Armatei Sovietice”, p.13) o aflăm și în cursul contribuției lui Bichir (p.24), cu următoarea coda: roșii (în loc „trupele sovietice”) (Ioan Opreș) și transformată, ulterior, în sediu al Securității din RPR: E clar că s-a produs o scurgere de informații, preluate nu numai în spiritul, ci și în litera autorului.

Vom trece peste anumite inexactități biografice (nașterea, dată 18 aprilie 1894, Beceni, este de câțiva timp rectificată prin cercetarea de documente oficiale: 6 aprilie 1894, Tăbărăști, jud. Buzău), eventual omisiuni, ce nu schimbă, în genere, datele problematicului personaj, pentru a reveni la reala miză a cercetării - încercarea regimului comunist de a-l „recupera” pe Șeicaru, inamicul de dincolo de Cortina de Fier al României (populare și socialiste), modul în care, iluzionat de independența lui Ceaușescu față de URSS, gazetarul negociază cu „peșitorii”, lucru finalizat prin reînțoarcerea, la 23 august 1976, incognito, în țară, pentru câteva zile, între care și „o noapte la Ciorogârla” (nu la operă?!) - proprietate ce o primise în calitate de cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul”, în Războiul Întregirii.

În 10 august 1944 directorul „Curentului”. pleacă, fiind trimis de Mihai Antonescu în Spania, pentru a tatona terenul pe plan diplomatic în vederea ieșirii României din conflagrație, precum și pentru a asigura, în condițiile iminentei ocupării militare a țării, de către sovietici, propaganda în favoarea intereselor naționale, (p.38) având, după Bichir, încă o mandatare: *însărcinat de mareșalul Ion Antonescu să organizeze o bază de apărare în afara hotarelor țării și să editeze în Spania două publicații periodice (în limbile franceză și engleză (p. 22). În 1945, este judecat și condamnat, în*

contumancie, la moarte, în așa-numitul „proces al ziariștilor”, pentru crime de război și crime împotriva păcii și umanității. Deși, se pare, că există încă șovăieli: *lată pedepsele pronunțate de Tribunalul Poporului în lotul ziariștilor, la 1 iunie 1945: - Pamfil Șeicaru – detențiune pe viață și degradare civică pe 10 ani, cu confiscarea averii sale, a soției și a descendenților săi* (p. 50). Va fi, din 1946, inclus în listele negre ale Siguranței.

Securitatea conchide, prin 1963, că nu poate fi „convertit ideologic”, dar există, având în vedere poziția marelui polemist față de o parte din exilanți, o variantă de rezervă: *El poate fi încă utilizat în mod indirect și fără știrea lui în cazul când, precizez, activitatea lui actual gazetărească și literară etc. ar fi socotită de cei în drept, la București, că merită să fie spectaculară* (nu speculată? n.m.) *atât pentru propaganda internă, cât și pentru o cât mai mare compromitere nu numai a fostelor partide așa-zis istorice, dar și a rămășițelor acestora ce încă se mai agită în exil* (p.70). Devine obiectivul „Vlad”. Șeicaru, în general un sceptic și, de multe ori, cinic, se va iluziona că, prin pasul de apropiere de Ceaușescu, va putea să-și tipărească, și în țară, câteva din scrierile de istorie, romanul, „pornographic”, după una din surse, privitor la amantlâcul Carol II – Elena Lupescu, să-și recapete, pentru urmași, câteva proprietăți, între care Ciorogârla, unde construisese, pentru săteni un adevărat complex civic: primărie, școală, dispensar, cămin cultural.

Portretul de emigrant, din arhiva CNSAS, este cel al unui om sobru: *nu fumează, nu bea excesiv și nici nu este stăpânit de alte vicii ce i s-au atribuit în tinerețe, în special aventuri amoroase etc. Scrie neobosit, ziua și noaptea... (...) Mânuit în mod inteligent, P. Șeicaru ar putea fi întrebuințat indirect, cu machiavelică iscusință, în dărâmarea completă a actualului*

exil politic (...) și ar putea deveni o sursă extrem de utilă în ce privește activitatea legionară... (p.66). Deși se întâlnea cu Horia Sima, în Spania, după „bolșevicii din țară”, care nu prea contau prin număr, declara: *i-am urât și-i urăsc pe legionari. Fiare, criminali. Țștia erau mulți și mai sunt încă mulți* (p.142); insistă ca guvernul României să-l condamne, măcar simbolic, pe Traian Boeru, principalul ucigaș al lui Iorga, liber prin RFG (1947). După Paul Georgescu, fostul director al „Curentului” a fost, în ascensiune, purtătorul a trei personaje: polemistul agresiv, pamfletarul, apoi un comentator politic sau, mai exact un analist care, asemănător lui Walter Lippman, reunea trei calități de obicei separate: *viziunea de ansamblu, ordonatoare, darul de a sesiza amănuntul semnificativ, definitoriu, și mai ales pericolul simț al viitorului*; în fine, beneficiind de bibliotecile Apusului, un istoric al cotidianității și un memorialist al istoriei (p.35), ceea ce nu este puțin.

În cursa aceasta, destul de lungă, de vreo 13 ani, cu tatonări, sunt antrenați și câțiva buzoieni, după cum îi pomenim: președintele Consiliului de Stat, Chivu Stoica, care, la ordinul lui Ceaușescu, emite, la 12 decembrie 1966 un „Decret pentru grațierea de pedeapsă a lui Pamfil Șeicaru”.

Opinia publică a republicii literaților a reacționat prompt și divers: Al. Tutoveanu, fiul lui G. Tutoveanu, poet care, în timpul Războiului cel Mare (prim), ținea, ședințele Academiei Bârlădene, unde mergea și sublocotenentul Șeicaru, spunea, după informațiile Securității: *Eu nu cred că Șeicaru va veni. Dar dacă, prin absurd, totuși va veni, eu voi deduce că el este inconștient, sau că s-a ramolit...* La redacția revistei „Lucașfăruș”, sub direcția lui Eugen Barbu, polemist, și el, dar de un alt calibru și moral, revenirea se dădea, în 1967, ca iminentă, drept care „patronul” se grăbea să-și

„vaccineze” băieții; *va fi primit în țară ca un erou al Primului Război Mondial. Pamfil Șeicaru va sosi la serbările comemorative ale luptelor de la Mărășești, în luna august. În mantia albă a cavalerilor „Mihai Viteazul”, țiganul șantajist se va lăuda că el a ridicat monumentul infanteriei, gratis, cu N. Malaxa, Auschnitt și cu sculptorul O.Han* (p.134). Ceaușescu, după sosirea lui Șeicaru, delegă spre consultare pe generalul Nicolae Doicaru. În drum spre Viena, bătrânul cu pașaport de apatrid, i-ar fi spus lui Adrian Afrim: *Regimurile politice sunt trecătoare și pline de păcate. Pământul natal este peren.* (158). În final, analizând cauzele colaborării anticomunistului senect cu autoritatea și cine pe cine a manipulat, având drept pavoaz „interesul național”, Florian Bichir conchide, că peste elucidarea acestei enigme, *Pamfil Șeicaru rămâne, după umila noastră părere, cel mai mare jurnalist pe care l-au dat vreodată aceste plaiuri!* Că arhivele CNSAS sunt, pentru istorici, o adevărată peșteră a lui Ali Baba, devine tot mai evident; volumul putea fi un studiu – Șeicaru în arhivele Securității -, bine adnotat, cu un aparat critic dus până la pedanterie, acolo unde se credea de cuviință. N-a fost să fie. În schimb, două subcapitole dau seama de modul de extracție al materialului de către autor. „La București, toată lumea știa de grațiere” are trei rânduri „originale” de început și încă două și jumătate „de legătură”, din cele din cele șapte reproduse; următorul, „Securitatea făcea recenzii...” (p. 117-131) este și mai avar în poluarea documentului brut – cel mult zece rânduri, restul fiind materialul clientului. Extrapolând, maniera amintește de mina de petrol de la Monteoru, în care s-ar încărca o jumătate de vagonet, restul garniturii fiind la ieșirea din galerie, prin scurgere, plin ochi.

SISTEMUL DE ANALIZĂ ȘI CLASIFICARE A FACTORULUI UMAN ÎN AVIAȚIE

----- **Căpitan Clara Maria NEACȘU**, Divizia 2 Infanterie „Getica”, **P.c.c. Mihaela PĂUNESCU**, Școala de Aplicație pentru Forțelor Aeriene „Aurel Vlaicu”

Problema siguranței zborului este în legătură strictă cu factorul uman. Accidentele apar mai ales în urma exploatării greșite a unui echipament. Inspirați de modelul profesorului James Reason, Scott Shapel și Douglas Wiegeman au dezvoltat sistemul „The Human Factors Analysis and Classification System” (HFACS), cu ajutorul căruia evenimentele de aviație pot fi studiate abordând 4 domenii ale factorului uman:

- Acte periculoase ale membrilor echipajului;
- Pre-condiții (Condiții latente) pentru manifestarea actelor periculoase;
- Supervizare incorectă;
- Influența organizației.

Modelul HFACS prezentat a fost dezvoltat de US Navy și a fost adoptat în ultima perioadă de către Franța și Canada, precum și majoritatea celorlalte Forțe Aeriene din NATO.

Termenul „factor uman” este un termen general care acoperă totalitatea considerațiilor bio-medicale și psiho-sociale care se aplică la activitatea omului într-un sistem.

Lucrarea de față se înscrie în rândul studiilor și cercetărilor inițiate pentru a defini, evalua și descrie conceptul de „cultură organizațională a siguranței zborului”, mai ales în acele domenii ce presupun activități cu grad mare de risc, în care erorile duc la consecințe catastrofale, așa cum este aviația. Conceptul derivă din analiza erorilor organizaționale, a deficiențelor tehnice raportate la performanțele unui sistem om-mașină precum și din limitările umane.

Odată cu dezvoltarea aviației și apariția unei mari varietăți de aeronave, a crescut și numărul evenimentelor de zbor (premises, incidente, accidente, chiar catastrofe). S-a impus astfel nevoia de perfecționare a aparatelor de zbor, a caracteristicilor ce nu permiteau piloților anumite evoluții, urmărindu-se diminuarea numărului de accidente datorate defecțiunilor tehnice.

Deși progresele realizate în acest domeniu sunt remarcabile, încă se mai produc evenimente de zbor. S-a ridicat o nouă problemă, în strânsă relație cu siguranța zborului: cea a factorului uman, omniprezent începând cu etapa în care este proiectată aeronava.

Studiile de până acum nu au făcut decât să demonstreze că fiabilitatea factorului uman poate fi tratată doar în termeni probabilistici, și că nici un om, cu atât mai puțin piloții ce lucrează în condiții de înaltă solicitare, nu este liber de eroare.

Consecințele unei erori în domeniul aeronautic sunt de o amploare deosebită, mergând până la riscul vital. Au fost imaginate astfel sistemele de catapultare, ca ultimă șansă de salvare în situații limită. Un operator uman își îndeplinește sarcinile secvențial. Asta înseamnă că citește instrumentele, interpretează indicațiile, pregătește strategii și tactici, stabilește controlul, etc. succesiv și nu în paralel, conform unei păreri generale. De fapt informația intră în creierul operatorului, este interpretată și apoi livrată pe un singur canal. În consecință, funcționarea operatorului este numită „operare pe canal unic”.

Pentru a progresa în domeniul siguranței zborului, fiecare accident sau incident (oricât de neînsemnat ar fi!) trebuie considerat o deficiență a sistemului aviatic respectiv și nu doar o greșeală a uneia sau a mai multor persoane.

Modelul propus de Reason, Scott A. Shappell și Douglas A. Wiegmann, deplasează deci obiectivul anchetei de pe umerii pilotului, pe sistem, demonstrând

că în spatele fiecărui zbor se află o serie de instanțe intercondiționate. Erorile „latente”, comise în amonte creează mediul propice pentru apariția și dezvoltarea premiselor accidentului/ incidentului. Erorile active, (comise de piloți sau de personalul de asigurare a zborului) sunt generatoare de eveniment de aviație doar atunci când apărările (reglementări, proceduri instituționalizate, echipamente tehnice) sunt depășite/ nu există/ nu sunt potrivite.

Foarte important este și faptul că într-o organizație aeronautică condițiile latente (invizibile):

- își au originea în decizii greșit direcționate (atingerea unor obiective de nivel superior în condiții improprii)
- cel mai probabil sunt generate de acei oameni aflați la distanță în timp și spațiu de „linia întâi”.

ACCIDENT	
AFĂRARI INADECVATE	Lipsa coordonării între membrii echipajului. Burlăcșug specific și neficient. Mijloace procece de salvare insuficiente în caz de accident accident
ACTE RISCANTE	Burlăcșug modest Erori în citirea indicațiilor aparatelor de bord
PRECONDITII- procesion profesională în activitate riscantă	Proceduri de selecție necorespunzătoare Facilități nepotrivite recluse Lipsa familiarizării echipajului cu ruta aerodinamică Lipsa informațiilor despre situația meteorologică Cursul de zbor
ORGANIZATIE - deficiențe de management	Deficiențe ale programului de pregătire Coordonare scăzută între autoritățile de la sol și echipajele executate în zbor Coordonare deficitară între membrii echipajului
DECIZII - Decizii greșite	Alegeri unui anumit tip de aeronavă Certificarea aeronavelor

O bună cunoaștere a principalelor solicitări și condiții psihologice ale activității de zbor, prin luarea unor măsuri referitoare la realizarea și menținerea bunei funcționări psihice, duc la îndeplinirea activității în deplină siguranță.

Zborul se desfășoară într-un spațiu tridimensional, într-o continuă criză de timp, într-o ambianță severă, omul fiind „veriga” esențială în cadrul sistemului om-mijloace-mediu-management.

Vom prezenta Grila de analiză și clasificare a acțiunilor factorului uman ce se dorește a se implementa și în sistemul de siguranță aeronautică din Autoritatea Aeronautică Militară Națională.

1. Acte periculoase ale membrilor echipajului

Putem clasifica acest domeniu în două clase: erori și încălcări.

- Erorile sunt acele acte voluntare neadaptate situației date.
- Încălcările ale regulilor reprezintă acțiuni generate de un comportament care reflectă nerespectarea deliberată a actelor normative în vigoare.

1.1. Erori de decizie

Acestea sunt acte manifestate fără rea-credință și corespund alegerilor incorecte în baza unei interpretări greșite sau utilizării necorespunzătoare a informațiilor avute la dispoziție.

Exemple:

- proceduri necorespunzătoare, diagnoză greșită, reacții necorespunzătoare la o situație de urgență, capacități depășite, gestionare eronată a riscului, prioritizare slabă a sarcinilor, acțiuni necesare ignorate, acțiuni executate „înainte/prea repede” sau „prea târziu”.

1.2. Erori de competență (pe fondul lipsei de pregătire și/sau aptitudini)

Maniera cu care o persoană pilotează o aeronavă pot afecta siguranța zborului. Pilotarea aeronavei depinde de nivelul de competență (pregătire profesională), circumspecția aeriană, cuplarea / decuplarea / setarea / operarea sistemelor, memoria, omisiuni în lista de verificări / proceduri etc. Acestea sunt reflexii ale nivelului de pregătire, calificare și experiență dar nu în exclusivitate acestora. Continuitatea în pregătire / studiul individual, calitatea educației / pregătirii profesionale, motivația, organizația sunt tot atâția factori care pot favoriza manifestarea sau combaterea erorilor de competență.

Exemple:

- eșuarea în a prioritiza stimulii percepuți;
- pași omiși în executarea procedurii, elemente din *check list* omise;
- tehnică slabă, lipsa atenției, sub/supra control, pierderi de memorie; - executarea inadecvată a manevrei anti -G.

1.3. Erorile de percepție

Acestea pot apărea în urma interpretării eronate de creier a informațiilor primite de la senzorii organismului uman. Lipsa vizibilității pe timp de noapte sau condițiile meteo grele pot produce iluzii optice care determină la rândul lor senzații false privind poziția față de orizont la nivel vestibular. Astfel, piloții pot lua decizii greșite, având la dispoziție informații insuficiente sau inexacte dublate de percepții eronate, generând acțiuni periculoase (de cele mai multe ori nereușind să determine exact poziția față de orizont și / sau sol).

Exemple:

- erori de detectare, de înțelegere, apar în situația în care informațiile (parametrii de distanță, altitudine, viteză) sunt interpretate greșit. Aceste erori de percepție duc în general la instalarea fenomenului de dezorientare spațială.

1.4. Încălcări de rutină care au la bază o practică anterioară propagată

Acestea sunt încălcări ale actelor normative în vigoare și înlocuirea acestora cu practici propagate prin toleranță sau sub pretextul că sunt mai eficiente sau mai ușor de aplicat decât cele cuprinse în actele normative. Acestea sunt produse în condițiile unui sistem de supervizare și control care a tolerat timp îndelungat derogări de la reglementări.

Exemple:

- utilizări greșite ale altimetrului, executarea unui zbor neautorizat, încălcarea unor norme de instruire, pregătire necorespunzătoare pentru zbor, pilotul nu este calificat pentru a executa o anumită misiune, depășirea intenționată a limitelor aeronavei.

1.5. Încălcări bazate pe asumarea unui risc în beneficiul misiunii / operației

Aceste încălcări survin pe timpul desfășurării misiunii și în scopul îndeplinirii misiunii „cu orice preț” și se produc în cunoștință de cauză, de obicei cu acceptul / sprijinul unei persoane autorizate.

1.6. Indisciplina

Aceste încălcări – „apropiate” de infracțiuni – se fac cu bună știință și în folos personal, pentru propria plăcere sau pentru a impresiona un public sau personalul organizației.

2. Condiții latente - Pre-condițiile (condițiile prealabile) actelor periculoase

Pentru buna înțelegere a elementelor care contribuie la producerea unui eveniment de aviație este necesară studiarea condițiilor care au stat la baza manifestării actelor periculoase. Aceste pre-condiții sau „factori contributivi / favorizanți” pot fi căutați în:

- Mediul înconjurător sau tehnologic (condițiile de muncă) în care s-au produs actele periculoase;
- Starea cognitivă, fiziologică și comportamentală a personalului în plan individual;
- Starea de pregătire personală.

2.1. Mediul fizic și tehnologia

Aceste pre-condiții se referă la cele care înconjoară direct pe cel care comite acte periculoase: condițiile meteorologice grele, o problemă în cabină sau o defecțiune complexă. Includem ca și factori de mediu contributivi, următorii: vibrații, turbulențe asociate zborului, stresul termic, bariere vizuale (givraj, ceață, fum), restricții de vizibilitate, automatisme, probleme de comunicații.

2.2. Starea cognitivă, fiziologică și comportamentul în plan individual al piloților

Aceste pre-condiții se referă la condițiile mentale ce pot afecta defavorabil performanța umană. De exemplu: conștientizarea situației, oboseala mentală, tendințe periculoase generate de supra-apreciere / supra-încredere, mulțumire de sine, motivație greșit aplicată etc., ceea ce se constituie în elemente care pot influența negativ deciziile și contribuie la manifestarea actelor periculoase.

Se adaugă o altă serie de elemente în legătură cu starea psihologică defavorabilă, cum sunt dezorientarea spațială, iluzii optice sau hipoxia. Menționăm și efectele psihologice ale forței G, efectele substanțelor/medicamentelor consumate, tulburări psihologice, oboseala psiho-fizică, ritmul circadian, hipoxie, hiperventilație, deshidratare.

În sfârșit, menționăm în acest sens limitele fiziologice sau mentale ale pilotului, cum ar fi imposibilitatea de observare a existenței unei alte aeronave sau a unui obstacol la sol din cauza contrastului obiectelor / suprafețelor în câmpul vizual. Exemple de limitări: datorate memoriei, limitările antropometrice, coordonare motrică/timp de reacție, cunoașterea tehnicilor-procedurilor.

2.3. Starea de pregătire individuală a personalului

Incapacitatea de a asigura că toți membrii echipajului / formației acționează conjugat poate conduce la confuzie (ca stare mentală defavorabilă) și contribuie la luarea unor decizii greșite în cabina pilotului. Proasta gestionare a resurselor echipajului, la care ne referim aici, poate fi generată de o comunicare incorectă în cadrul echipajului / formației sau cu organele de trafic aerian / alte echipaje aflate în zbor.

În această categorie, intră consumul de alcool sau medicația incompatibilă cu zborul, acestea pot influența starea de pregătire individuală a piloților.

Foto: Adrian Sultănoiu

3. Condiții latente - Cedările supervizării

În mod evident, echipajele sunt responsabile de acțiunile lor pe timpul executării misiunii și trebuie să-și asume această responsabilitate. În același timp, în anumite cazuri, se regăsesc greșelile involuntare atribuite celor care au constituit acel echipaj sau care a permis evoluția în carieră / certificarea persoanelor.

3.1. Supervizarea necorespunzătoare

Supervizarea trebuie să asigure personalului condițiile de reușită. Drept consecință, trebuie verificat în ce măsură a fost asigurată formarea corespunzătoare, orientarea profesională, supervizarea și actul de comandă operațional și tot ce ar contribui la o bună desfășurare a situației.

3.2. Planificarea inadecvată a operațiilor.

În acest domeniu se regăsește analiza planificării, dacă a ținut cont de capacitatea efectivă a personalului, de resursele disponibile, dacă a ignorat ritmul exagerat de lucru sau s-a evaluat riscul incorect.

3.3. Absența corecției problemelor identificate

Aceasta se referă la lipsa măsurilor corective sau neaplicarea acestora în situația în care sunt identificate unele probleme, spre exemplu, adoptarea unui comportament necorespunzător. În această categorie includem și încălcarea regulilor de supervizare, cum ar fi supervizorul / comandantul care permite accesul la bordul aeronavei a unei persoane care nu are calificarea sau licența corespunzătoare.

4. Condiții latente - Influența organizației

Deciziile eronate adoptate de personalul de conducere pot afecta direct activitatea supervizorilor, în consecință și modul de acțiune a membrilor echipajului. Din păcate, de obicei, aceste influențe negative ale organizației nu sunt cunoscute, în primul rând pentru că nu sunt raportate, nici chiar în urma investigării cu bună credință a evenimentelor de aviație.

Foto: Adrian Sultănoiu

În acest fel aceste deficiențe latente înglobează 3 aspecte:

4.1. Managementul resurselor

Acest domeniu se referă la alocarea, utilizarea și analiza resurselor și se referă la: resursele umane (selecționare, formare, certificare, perfecționare / dezvoltare, pregătire continuă, calificare, echipare), dotarea și mentenanța mijloacelor, bugetul precum și la concepția / normele privind ergonomia și siguranța în exploatare la sol și în zbor a mijloacelor.

4.2. Atmosfera de lucru

Acesta face referire la un ansamblu larg de variabile ale organizației care influențează randamentul și calitatea muncii personalului. Ca și în cazul cabinei piloților, comunicarea și coordonarea sunt elemente esențiale în cadrul organizației. Pe de altă parte, politica și cultura la nivelul organizației sunt în egală măsură buni indicatori în ceea ce privește atmosfera de lucru. Astfel, cu cât politicile sunt mai rău definite, mai conflictuale sau contradictorii, cu atât mai mult sunt înlocuite de reguli și valori neoficiale, creîndu-se confuzie și deturnând atenția de la nevoia de siguranță în operații, în zbor – în special, generând condiții pentru manifestarea erorilor umane.

4.3. Procesul operațional

Ne referim, în acest sens, la procesele oficiale (ritm de lucru, contrângerile temporale, productivitatea, premiarea, salarizarea, orarul etc.), procedurile (normele de muncă, măsurarea performanței, obiectivele, documentarea, directivele, etc.) și supravegherea în cadrul organizației (auto-analiza organizațională, gestionarea riscurilor, programul de siguranță aeronautică etc.).

O slabă gestionare la nivelul comenzii organizației aparent indirect, asupra personalului și contribuției individuale la siguranța sistemului.

Performanța umană se caracterizează prin limite superioare și inferioare, individualizate și inevitabile. Eroarea nu va putea fi eliminată niciodată dintr-un sistem, mai ales atunci când acesta are o asemenea complexitate, astfel încât este necesară recunoașterea organizațională a inevitabilității erorii.

BIBLIOGRAFIE:

1. Alkov, R., *Aviation Safety - The Human Factor*, Endeavor Books, 2001
2. Clara Maria Neacșu, Mihaela Păunescu, *FACTORUL UMAN - Element cheie în managementul securității zborului*, Editura Sf. Nicolae, Brăila, 2011
3. Reason, J., *Managing the risks of Organizational Accident*, Ate Publishing Limited, 1997
4. Reason, J., Johnston N., Lee R. E., (1999) *Beyond Aviation Human Factors: Safety in High Technology Systems*, Ashgate Publishing Company;
5. Scott Shappell A., Wiegmann D., *The Human Factors Analysis and Classification System—HFACS*, FAA Civil Aeromedical Institute Oklahoma City, OK 7312 Douglas A. University of Illinois at Urbana-Champaign, Institute of Aviation.

SUMMITUL NATO DIN ȚARA GALILOR

O NOUĂ PARADIGMĂ A APĂRĂRII COLECTIVE

----- General-maior dr. Lucian Foca, colonel dr. Vasile Cerbu, Divizia 2 Infanterie „Getica”

Summitul NATO care s-a desfășurat în Țara Galilor în perioada 2-4 septembrie 2014 a fost ultimul înainte de finalul operațiilor din Afganistan și primul înainte de schimbarea strategiei de securitate din estul Europei. Agenda summitului a fost una foarte variată, de la cheltuielile alocate apărării până la amestecul militar al Rusiei în Ucraina, a abordat aspecte ale luptei între toleranță și fanatism, între democrație și totalitarism, între societăți închise și deschise. Summitul a fost evenimentul major în care s-au promovat valorile de libertate individuală, respectul față de lege și drepturile omului.

Acesta a reprezentat o abordare comprehensivă a problematicii pe care o implică securitatea în condițiile deosebit de periculoase pe care le generează situația din sud-estul Ucrainei, situația din Noul Orient Mijlociu Extins și mai ales acțiunile impredictibile ale ISIL - Statul Islamic din Irak și Levant și Nordul Africii. Ceea ce trebuia să fie un summit de rutină a fost poate cel mai important eveniment al Alianței de la încheierea Războiului Rece și dezmembrarea Uniunii Sovietice.¹ Apreciem astfel, deoarece specialiștii consideră că un nou Război Rece a început între Occident și Federația Rusă, având multe caracteristici asemănătoare celui precedent iar deciziile luate vor marca, cu siguranță, consolidarea alianței, recâștigarea importanței la nivel mondial al organizației și crearea premiselor pentru o nouă paradigmă a apărării colective. Evenimentul a scos în evidență concluzia că NATO a redevenit o organizație relevantă, iar dilema privind rolul pe care să-l joace, apărută imediat după dispariția Tratatului de la Varșovia, a dispărut odată cu anexarea Crimeei de către Federația Rusă, prima anexare militară a unui teritoriu european după anul 1945.² Totodată, summitul a scos în evidență faptul că la nivelul organizației nu există unitate (ca de altfel și la nivelul UE), dar există capacitatea de a realiza consensul pentru stabilirea strategiei pentru viitor în vederea soluționării noilor provocări de securitate și orientării spre globalizare (ca urmare a securității și amenințărilor teroriste transnaționale).

NATO este o organizație care a fost înființată pentru a contracara anumite amenințări care astăzi nu

Summit NATO-Țara Galilor –
<http://www.summit+tara+galilor+2015>

mai există (o amenințare eminentamente convențională la care s-a adăugat o importantă componentă nucleară), găsindu-se în prezent, în fața unor amenințări netradiționale, în care se îmbină riscurile convenționale cu cele neconvenționale, ceea ce generic, în limbajul specialiștilor poartă denumirea de *război hibrid*,³ folosit de ruși în Crimeea și în regiunea Donbas, de ISIL în Orientul Mijlociu și de palestinieni în Fâșia Gaza.

Pentru a răspunde adecvat și în timp scurt noilor provocări de securitate, Alianța a aprobat *Readiness Action Plan* (Planul de Acțiune) al NATO și crearea unei Forțe de Reacție Rapidă, acțiuni principale care să rezolve ecuația fundamentală - apărare colectivă și capacitatea de management a crizelor - și care au rolul de a asigura capacitatea de a răspunde provocărilor prezente și viitoare.

Planul de Acțiune al NATO include măsurile care satisfac și rezolvă asigurarea continuă a securității membrilor NATO și îi asigură o dimensiune strategică. Aceste măsuri de asigurare presupun prezență și activitate militară la un nivel semnificativ, continuu (incluzând structuri militare aeriene, terestre și navale), pe baza sistemului rotațional.⁴

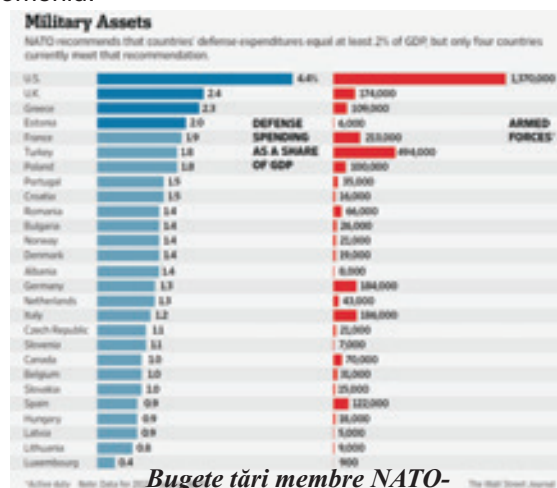
Măsurile de adaptare la noile provocări de securitate vor include și pachete de forțe care să fie capabile să acționeze rapid și care vor asigura la o creștere a capabilității de răspuns a Forței de Răspuns NATO (NRF) actuale. În prezent NRF dispune de 13.000 de militari pregătiți pentru o eventuală reacție în caz de

criză, dar se apreciază că termenul de reacție este mult prea mare, iar numărul militarilor este insuficient având în vedere caracteristicile noului context internațional și în special în flancurile de nord-est și de sud-est ale Alianței. Astfel s-a decis suplimentarea acestei forțe cu până la 30.000 de militari, chiar dacă se apreciază că membrii Alianței nu sunt amenințați de nici un pericol imediat din partea Moscovei.⁵ Ca și componentă a NRF (care are termen de reacție șapte zile) s-a stabilit crearea unei Grupări Multinaționale de Forțe cu un Nivel de Reacție Foarte Ridicat (VHRJTF), care va fi ținută într-o stare de operativitate și care să permită desfășurarea acesteia înainte de izbucnirea unui conflict, când elementele definitorii sunt conturate pe scena internațională. VHRJTF este o veritabilă Forță de Reacție Rapidă, denumită „Spearhead Force” sau „Vârful de lance”, va fi formată din aproximativ 5.000 de militari, va avea o capacitate de reacție de maximum două zile și va fi dispusă pe teritoriile statelor baltice (Estonia, Letonia și Lituania), Poloniei, României și Bulgariei.⁶ Această forță va avea valoarea unei brigăzi de forțe terestre, care va beneficia de sprijinul structurilor de forțe aeriene, naval și de operații speciale, va fi structurată pe 5 batalioane de manevră și structuri de valoare batalion sau companie de apărare antiaeriană, antitanc terestră, comunicații și informatică, geniu, apărare CBRN și ISR (informații, supraveghere și cercetare) și va fi operațională începând cu 2016. Franța, Germania, Italia, Spania și Marea Britanie au acceptat să fie printre statele care să constituie această structură. Marea Britanie va asigura 1.000 de militari și 4 avioane *Typhoon* și și-a asumat conducerea forței. Încă nu sunt stabilite toate detaliile privind participarea statelor la constituirea acestei forțe precum și modul de finanțare a acesteia. S-a stabilit ca principiu, că mare parte din costuri vor fi asigurate de așa-numitele națiuni cadru care-și vor asuma rolul de conducere.⁷ Nivelul de reacție al acestei grupări de forțe (VHRJTF), va fi testat prin exerciții desfășurate după o notificare în timp scurt și va include o componentă terestră sprijinită de componente aeriene, navale și de operații speciale, generate prin contribuția membrilor NATO. S-a decis totodată sporirea capacității NATO de a sprijini rapid și eficient membrii de la periferia de est a Alianței îndeosebi prin pregătirea infrastructurii, prepoziționarea echipamentelor și mijloacelor de aprovizionare și desemnarea bazelor specifice, acțiuni care impun un sprijin adecvat al națiunii gazdă. Nivelul de reacție și coerența structurilor componente va fi evaluată periodic, pentru a fi în măsură să execute întreaga paletă de misiuni NATO, inclusiv de descurajare a agresiunii împotriva Alianței NATO.⁸

O atenție deosebită s-a acordat dezvoltării structurii de comandă și control a NATO, care se va menține robustă, suplă și capabilă să exercite conducerea

acțiunilor militare, care va implica crearea a șase structuri de comandament de valoare tactică în Polonia, Letonia, Estonia și Lituania, în România și Bulgaria (iar mai nou, în urma ultimelor discuții cu reprezentanții guvernului maghiar, probabil și în Ungaria, decizia urmând a fi luată la summitul NATO din Polonia din 2014). Aceste structuri de comandament operaționale începând cu 2016, cu efective de aproximativ 40 militari, vor asigura desfășurarea militarilor din VHJRJTF dacă NATO va decide să desfășoare operații în aceste state din estul Europei și va asigura o prezență vizibilă și continuă a NATO pe teritoriul aliaților estici. În compunerea acestora vor fi militari ai națiunilor gazdă, cât și din celelalte națiuni membre NATO. De asemenea acestea vor asigura planificare operațională, vor planifica și organiza exerciții multinaționale și poate cel mai important, vor conecta forțele naționale cu structurile militare oferite de statele membre NATO. O atenție deosebită se va acorda Cartierului General al Corpului Multinațional Nord-Est, dezvoltându-se rolul acestuia de punct nodal pentru cooperarea regională. Acesta este la Szczecin în Polonia. De asemenea s-a decis crearea unui Comandament multinațional de nivel Divizia Sud-Est, similar celui din Polonia, în România (ceea ce reflectă și hotărârea țării noastre de a contribui la securitatea comună), care va asigura comanda-controlul forțelor NATO care vor fi dislocate în flancul de sud-est al Alianței, dacă situația va impune acest lucru. Va crește numărul exercițiilor în care vor fi angajate forțele, vizând scenarii care implică amenințările războiului hibrid.⁹

Abordarea eficientă a provocărilor războiului hibrid implică și dezvoltarea comunicațiilor strategice, a scenariilor de exerciții pentru războiul hibrid și întărirea coordonării între NATO și alte organizații cu atribuții în domeniul securității, iar înființarea unui Centru de Excelență pentru Comunicațiile Strategice, acreditat NATO în Letonia este utilă în eforturile Alianței în acest domeniu.¹⁰

Bugete țări membre NATO-
<http://www/articles/nato-spending/>

S-a apreciat că fiecare membru trebuie să suporte costurile pentru securitate. Menționăm că puține state au alocat resurse importante (peste 2% din PIB), acestea fiind SUA, Marea Britanie, Estonia și Grecia. S-a stabilit că membrii Alianței, care deja alocă 2% din Produsul Intern Brut (PIB) pentru apărare să continue să-și stabilească drept obiectiv menținerea acestui efort ca și cei care deja alocă 20% din bugetele lor pentru apărare pentru achiziția de echipamente esențiale, inclusiv pentru activități de cercetare și dezvoltare a capacităților industriilor de apărare proprii. Aliații al căror efort de apărare este sub 2% din PIB, vor stopa declinul acestui categorii de cheltuieli (până la atingerea valorii de 2% în 2017), inclusiv pentru a destina 20% din cheltuielile pentru apărare, pentru achiziționarea de echipamente esențiale noi.¹¹

De asemenea toți Aliații vor acționa pentru ca forțele terestre, navale și aeriene să îndeplinească cerințele de capacitate specifice NATO, analiza evoluției progreselor fiind făcută anual și discutată la reuniunea miniștrilor apărării sau periodic și discutată la summiturile făcute de șefii de state și de guverne.

S-au analizat și relațiile NATO-Rusia, bazate pe Actul Fondator NATO-Rusia și Declarația de la Roma, apreciindu-se că Rusia și-a încălcat angajamentele asumate, dar continuarea parteneriatului NATO-Rusia este necesară, dar trebuie bazat pe respectarea dreptului internațional (în condițiile în care NATO nu constituie o amenințare pentru Rusia).

Au fost abordate la summit și instabilitatea în creștere și multiplicarea amenințărilor din regiunea Orientului Mijlociu Extins, un loc aparte ocupându-l așa-numitul, Stat Islamic din Irak și Levant (ISIL), care reprezintă o gravă amenințare pentru întreaga regiune, cât mai ales pentru Irak și Siria. S-a decis sprijinul unui guvern irakian care să includă toți actorii interni și crearea unor forțe de securitate eficiente. În ce privește Siria, s-a admis că soluția este o tranziție politică negociată.

Pentru asigurarea securității în Afganistan s-a decis că natura și amploarea angajamentului se vor modifica fiind avute în vedere trei tipuri de acțiune: pe termen scurt vor continua instruirea, consilierea și sprijinirea Forțelor Naționale Afgane de Securitate (ANSF) după 2014 prin intermediul misiunii *Resolute Support*, la care vor participa NATO și partenerii Alianței, pe termen mediu, va fi continuat sprijinul financiar al ANSF, iar pe termen lung va fi inițiat parteneriatul Alianței cu Afganistanul.

În ce privește contribuția NATO la securitate în alte zone ale lumii s-a decis menținerea unei prezențe a Forței Kosovo (KFOR) robuste și credibile și o îmbunătățire a relațiilor între Belgrad și Priștina, o continuare până în 2016 a misiunii *Active Endeavour* în Marea Mediterană și a operației *Ocean Shield* în Oceanul Indian, care vor fi adoptate permanent pentru a face față provocărilor în evoluție.

Alianța va acorda în continuare atenție deosebită capacităților de descurajare care se vor baza pe un mix relevant de capacități nucleare, convenționale și de apărare balistică, forțele nucleare ale SUA, în special, fiind garanția supremă a securității Aliaților, cele ale Franței și Marii Britanii revenindu-le un rol de descurajare particular. Apărarea antirachetă joacă un rol complementar rolului armelor nucleare, nu se substituie acestora, nu au rol ofensiv, prin urmare scutul antirachetă nu este îndreptat împotriva Rusiei. În condițiile în care crește amenințarea proliferării rachetelor balistice este necesar ca apărarea antirachetă să constituie o componentă a unui răspuns amplu de contracarare a acesteia, o parte integrantă a apărării Aliaților. În cadrul acestei componente, capacitatea *Aegis Ashore* de la Deveselu va reprezenta o creștere semnificativă a capacităților NATO BMD.¹²

Aeronavă AWACS – wikipedia.org/www.awacs

Obiectivul Alianței este asigurarea unei capacități stratificate de Apărare Antirachetă în Teatrele de Operații (AL TBMD) care să acopere toate statele membre NATO.

Un element cheie al securității euro-atlantice este apreciat a fi în continuare angajamentele asumate în domeniul controlului armamentelor precum și dezvoltarea capacităților întrunite de informații, supraveghere și cercetare, furnizarea unei capacități

Scutul antirachetă –

<https://www.google.ro.scut-antiracheta>

operaționale inițiale în 2016, a unei capacități de avertizare timpurie și de control începând cu 2017 precum și dezvoltarea în ritm susținut al Sistemului de Supraveghere Terestră a Alianței.

S-a decis, de asemenea, implementarea Conceptului Națiunilor-Cadru, concept care presupune concentrarea pe grupuri de aliați care lucrează în format multinațional pentru dezvoltarea în comun de forțe și capacități necesare NATO.¹³

S-a stabilit, creșterea interoperabilității prin Inițiativa Forțelor Conectate (CFI), valorificând experiența câștigată în ultimele operații, printr-un set de exerciții, cum este *Trident Juncture 2015*, la care vor participa 25.000 de militari, planificat a se desfășura în Portugalia, Spania și Italia (la care și România va avea structuri participante), exerciții extinse începând cu 2016 și crearea unui Comandament al Componentei Operațiilor Speciale dislocabil-acesta fiind o componentă cheie a structurii Forțelor NATO 2020. În ce privește cooperarea NATO cu UE, s-a apreciat continuarea lucrului în comun, apreciindu-se că inițiativele *Smart Defence* și *Pooling and Sharing* sunt complementare.

- <https://www.google.ro/atentate-teroriste>

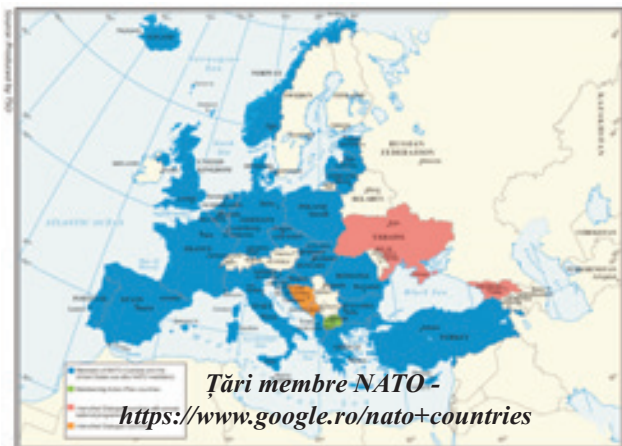
Una din deciziile importante ale summitului a fost adoptarea Documentului Politică Întrunită în Domeniul Apărării Cibernetice, care introduce sub umbrela art. 5 al Tratatului de la Washington a celei de a cincea dimensiuni a spațiului de luptă-dimensiunea cibernetică (alături de dimensiunile terestră, navală, aeriană și cosmică) și presupune crearea unei forțe de răspuns în cazul în care spațiul virtual va fi atacat de forțe ostile membrilor Alianței.¹⁴ Apare astfel necesitatea ca fiecare membru al organizației să-și reglementeze în legislația proprie a aspectelor pe care le presupune spațiul cibernetic (inclusiv aplicarea dreptului internațional și al Cartei ONU în acest domeniu). Implementarea Politicii Întrunite în domeniul apărării cibernetice impune cooperarea strânsă în format bi și multilateral, integrarea apărării cibernetice în cadrul și dezvoltarea capacităților de instruire estoniene și a celor asigurate de Școala NATO privind sistemele de Comunicații și Informatică și alte instituții NATO de instruire și educație.

Terorismul a fost apreciat ca fiind în continuare una din amenințările globale, care nu cunoaște granițe, naționalitate sau religie, o provocare care trebuie abordată cuprinzător, aspecte care s-au confirmat pe timpul ultimelor atentate din Franța și Belgia și care impun sprijinirea Strategiei Globale Contra Terorismului a ONU, inclusiv în domeniul managementului riscului explozibililor (inclusiv a explozibililor improvizati și a amenințărilor CBRN).

Pentru dezvoltarea în continuare a legăturilor create între Aliați și parteneri pe timpul operațiilor din diferite teatre, în condițiile retragerii din Afganistan, s-a hotărât continuarea instruirii în comun prin lansarea platformei Inițiativa Cuprinzătoare privind Interoperabilitatea cu Partenerii, inițiativă la care au aderat 24 de parteneri.¹⁵

Un caracter de noutate este lansarea Inițiativei privind Construirea Capacităților de Apărare și de Securitate Conexe, care presupune sprijin, consiliere și asistență oferite țărilor pentru construirea capacităților de apărare și securitate conexe care ajută Alianța să proiecteze stabilitate fără dislocarea unor forțe combatante numeroase și de care vor beneficia pentru început Georgia, Iordania și Republica Moldova.

De asemenea s-a reafirmat că politica *Ușilor Deschise*, conform articolului 10 din tratatul de la Washington rămâne în vigoare și constituie unul din cele mai mari succese ale organizației.

Asigurarea securității cibernetice a Aliaților problemă aflată în atenția NATO, care va continua să-și dezvolte capacitatea de a contribui la realizarea obiectivelor specifice în acest domeniu mai ales în sprijinirea infrastructurii critice. S-a apreciat că vor continua să se dezvolte constrângeri cheie de mediu și de resurse (inclusiv riscuri medicale, schimbări climatice, reducerea resurselor de apă și creșterea nevoilor de resurse energetice) care vor afecta mediul de securitate viitor, având un potențial ridicat de risc.

S-a afirmat că reforma instituțională a Organizației, decisă la Lisabona și reafirmată la summitul de la Chicago trebuie continuată.

Principalele obiective realizate de România, în noua ecuație generată de lucrările summitului din Țara Galilor sunt următoarele:

- adaptarea unui plan de contingență pentru România (pentru prima dată de la aderarea la NATO);
- prezența suplimentară a trupelor NATO pe teritoriul României, care nu presupune creșterea numărului de baze militare pe teritoriul țării ci creșterea numărului de activități militare și a numărului de militari aparținând Alianței participante la acestea;¹⁶
- un Comandament NATO de divizie (sud-est) în România care va coordona activitatea militară regională în România și Bulgaria¹⁷ și a unui centru de comandă-control pe structurile de reacție rapidă ale Alianței;
- crearea unui centru de antrenament și exerciții navale la Marea Neagră, care va implica prezența mai mare a navelor de luptă a SUA;
- includerea Mării Negre în documentele summitului ca zonă de importanță strategică pentru securitatea nord-atlantică;
- reafirmarea angajamentului pentru amplasarea scutului antirachetă în România și menținerea bazei de la Deveselu, precum și recunoașterea efortului țării noastre de a-și respecta acest angajament;
- România va fi națiune-cadru pentru un fond mutual dedicat siguranței cibernetice a Ucrainei;
- Republica Moldova este inclusă în programele NATO (un program care se referă la crearea unei platforme de interoperabilitate a armatei Republicii Moldova și al doilea program care presupune crearea de capacități de securitate și apărare conexe în Republica Moldova).¹⁸

Putem afirma că într-o lume instabilă, în care riscurile se diversifică și în anumite regiuni se intensifică, NATO rămâne organizația care constituie o sursă esențială de stabilitate, rămâne unită prin sistemele ei de valori, prin obiectivele și principiile Cartei ONU, fiind în curs de reformare structurală și arhitecturală precum și în curs de modelare a conceptelor și a modului de răspuns în diferite situații.

Măsurile adoptate la summit și la reuniunea miniștrilor apărării ai statelor membre NATO din 5 februarie 2015 de la Bruxelles reprezintă decizii istorice pentru România, cele mai importante putem afirma, după aderarea la NATO în 2004.

Alianța continuă să fie o organizație nucleară în condițiile în care Rusia - putere nucleară, este definită ca fiind o amenințare la adresa securității internaționale. Această concluzie, formulată în cadrul summitului din Țara Galilor are efecte grave, generând un nou Război Rece, o nouă falie Est-Vest, care este marcată de axa Marea Baltică-Marea Neagră, vina, în opinia celor mai mulți analiști, aparținând Rusiei.¹⁹

Apreciem că după dezmembrarea Uniunii Sovietice, lumea nu s-a reșezat, confruntările având loc în aceleași areale geopolitice, implicând controlul

frontierelor, a resurselor, în special ale celor energetice și pe viitor de apă, al platformelor economice. Ultimul summit a redefinit noul mediu de asigurare a securității la nivelul organizației, impunându-se o nouă paradigmă de asigurare a securității colective.

Bibliografie:

1. Grumaz, Alexandru, *Summitul NATO și „Războiul hibrid” a lui Vladimir Putin*, *Observatorul militar* nr. 34 (03-09 septembrie 2014)
2. Grumaz, Alexandru, *Summitul NATO și Europa de Est*, *Observatorul militar* nr. 36 (17-23 septembrie 2014)
3. Supliment la *Revista Pulsul Geostrategic*, nr. 170-176, 2014-2015
4. Matthias, Bieri, *NATO after Wales: Dealing with Russia-Next Steps*, *Revista CSS Analyses in Security Policy*, nr. 161, octombrie, 2014, Zurich
5. <http://www.rumaniamilitary.ro/cheltulile-pentru-aparare-marul-discordiei>
6. <http://iss.ucdc.ro/revista-pdf/us20.pdf>
7. <https://www.google.ro/search?q=summit+tara+galilor+2015>
8. <https://www.google.ro/search?q=bugete+nato+2015>
9. <http://www.mirror.co.uk/news/ampp3d/nato-summit-members-not-pulling>
10. <http://www.wsj.com/articles/nato-leaders-to-vow-to-lift-military-spending>
11. <http://europolitics.ro/stiri/descifrarea-summit-ului-nato>
12. <http://cursdegovernare.ro/summit-ul-nato-romania-are-plan-de-contingenta.html>
13. <http://cursdegovernare.ro/noua-strategie-a-nato-pentru-europa-de-est.html>
14. <http://vorba.info/batrana-doamna-la-razboi-nato-despre-un-conflict-cu-potential-extrem>
15. <http://civitas.politics.org/2014/06.30/lectiile-uitate-ale-reconcilierii-din-irak>
16. <http://civitas.politics.org/2014/10/15/campania-lui-obama>
17. <http://www.obiectiv.info/ce-a-adus-summitul-nato>
18. <http://www.obiectiv.info/summit-ul-nato-romania-dispusa-sa-gazduiasca-forte-permanente-de-reactie-rapida>
19. <http://curs-de-governare.ro/summitul-nato>
20. <http://www.b2i.ro/declaratia-finala-a-summitului-nato>
21. <http://www.ziare.com/international/ucraina/forta-de-reactie-rapida-ca-raspuns>
22. <http://www.obiectiv.info/liderii-statelor-membre-nato-au-aprobat-constituirea-unei-forte-de-interventie-rapida>
23. <http://www.google.ro/search?q=military+spending+nato+countries>

MARGINALII LA OPERAȚIILE FORȚEI MULTINAȚIONALE DIN IRAK

-----General-maior (r) prof.univ.dr. Visarion Neagoe, președintele Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”

Ca unul dintre miile de militari români, inclusiv din cadrul fostului Comandament Operațional Întrunit „Mareșal Alexandru Averescu”, participanți, timp de peste 6 ani, la operațiile desfășurate de Forța Multinațională din Irak, mă întreb: care a fost eficiența acțiunilor la care am luat parte în războiul declanșat, în anul 2003, împotriva terorismului, în combaterea insurgenței în această zonă de operații militare? În ceea ce privește interesul nostru național, este clar: armata română era implicată în războiul din Irak din motive pur politico-militare, respectiv, admiterea noastră în Alianța Nord-Atlantică. Și, într-adevăr, am demonstrat că suntem parteneri serioși și o armată capabilă să răspundă exigențelor occidentale.

A fost o probă pe care, noi, românii, am trecut-o cu succes, profesionalism, demnitate și multă responsabilitate. Dar, vrând-nevrând, ca militari și oameni, ne-am angajat cu mintea și inima într-un război care deși poate nu era al nostru, am fost implicați într-o cauză în care a trebuit să credem – cea de stabilizare a unei țări prea mult încercată de instabilitate și războaie.

Era vara anului 2007, când îndeplineam funcția de locuitor al șefului de stat major al Forței Multinaționale din Irak pentru Operațiile Coalitiei, și, într-o discuție informală, șeful meu – un important general american – mă întreba cum văd eu situația din Irak după retragerea forțelor Coalitiei. Din instinct sau poate sub impulsul realităților pe care le trăiam zi și noapte – atacuri cu rachete, cu vehicule capcană detonate etc., am răspuns prompt, fără să clipesc: „Cred că războiul va continua. Se vor bate în continuare între ei. Instabilitatea va fi aceeași, dacă nu cumva mai mare...” Generalul american a fost oarecum surprins de răspunsul meu....

Acum, la șase ani de la retragerea contingentelor românești din Irak (2009) și patru ani de la retragerea ultimelor forțe ale Coalitiei, inclusiv a celor americane (2011), se pare că am avut dreptate. Din nefericire, Forțele de Securitate Irakiene (armată și poliție) în a căror pregătire s-au investit miliarde și miliarde de dolari, instruite să preia misiunile Forțelor Coalitiei, nu au reușit acest lucru. Mai mult, în afara actorilor

http://www.defense.gov/DODCMSShare/NewsStoryPhoto/2009-04/scri_090418-A-0000-003a.jpg

<https://www.google.ro/search?q=troops+roumaine+in+irak>

tradiționali – insurgenți membri ai comunităților šiite și sunită și luptători ai organizației teroriste Al-Qaeda – a apărut o altă structură ostilă conducerii de la Bagdad – Statul Islamic – o organizație mai mult decât teroristă. Această organizație, susținută cu partizani din peste 100 de țări și care acționează și a cucerit teritorii în Irak și Siria, promovează principii religioase – musulmane și extremiste ce induc insecuritate și o amenințare ce se vrea internațională.

Revenind la întrebarea, nu neapărat retorică, privind eficiența operațiilor Forței Multinaționale din Irak, tentația ar fi să răspundem că acțiunile acesteia nu și-au atins scopurile. După retragerea acesteia, după o perioadă de aparentă acalmie, confruntările interetnice și religioase din Irak s-au reluat cu aceeași, dacă nu, cu mai multă ferocitate, pierderile materiale și umane atingând cote alarmante.

Pe bună dreptate, analiștii politici și militari se întreabă care sunt cauzele evoluțiilor actuale ale situației de securitate din Irak?

În opinia mea, care urmăresc atent evenimentele din zonă, consider că atât din punct de vedere politic, cât și militar, au fost comise anumite erori cu implicații majore geopolitice și regionale și chiar internaționale. Una dintre ele, poate cea mai importantă, a reprezentat-o retragerea intempestivă, pripită a tuturor forțelor Coaliției din Irak. Ea a fost decisă de o nouă conducere de la Washington, care nu a evaluat cu realism capacitatea guvernului irakian și a Forțelor de

Securitate Irakiene de a menține nivelul de securitate națională din această țară la nivelul anului 2011, anul retragerii Forței Multinaționale. În plus, nu a fost realizată o evaluare a situației politice din zonă (vezi Siria, influența în creștere a Iranului, interesele altor țări arabe din zonă etc.). Toate aceste elemente nu au contribuit la o pacificare în Irak, dimpotrivă....

Din punct de vedere intern, dar și al Coaliției, este evident că nu s-a reușit eliminarea cauzelor confruntărilor din Irak. Pe lângă faptul că nu s-a realizat ceea ce mult dorită concordie între comunitățile šiite, sunită și kurde respectiv, eliminarea inechităților sociale, politice, economice și interetnice, au fost permise ingerințe din exterior, care au facilitat intervenția unor grupări teroriste din țările vecine ce au alimentat confruntările interetnice. Mai mult, Forța Multinațională – constituită în anul 2007 din peste 25 de state, dar mai ales, armata americană, au fost percepute ca forță de ocupație, idee care a alimentat mental, permanent, insurgența, dar și populația. Așa s-a ajuns la situații paradoxale când, poduri, șosele, școli etc. – construite cu fonduri ale Coaliției – erau imediat distruse de insurgenți...

Fără îndoială că un guvern de unitate națională merită să vegheze la respectarea intereselor tuturor comunităților ce compun societatea irakiană, ca și o armată națională bine înzestrată și fidelă unui guvern ce vrea binele tuturor cetățenilor, ar fi avut mai multe șanse de succes. Din păcate, acest lucru nu s-a întâmplat.

Cert este că, astăzi, s-a ajuns la o situație similară anului 2003 în Irak, care a obligat comunitatea internațională să reconstituie o nouă Coaliție, îndreptată, e drept, împotriva statului islamic, dar în sprijinul unui Irak neputincios să-și gestioneze o situație de gravă insecuritate: cu mulți dușmani în țară și cu mulți „binevoitori” în exteriorul frontierelor naționale.

Sprijinul actual al comunității internaționale, având ca lider Statele Unite ale Americii, constă în forțe aeriene, care execută frecvente atacuri asupra forțelor Statului Islamic, dar și în forțe care acordă asistență și sprijin în pregătirea armatei naționale irakiene. La Pentagon, probabil, sunt deja întocmite planuri pentru reconstituirea Forței Multinaționale pentru sprijin terestru în Irak. Să asistăm la reluarea operațiilor de stabilitate și de luptă împotriva terorismului din anul 2003? Tot ceea ce este posibil, dar cu ce rezultate?

Așadar, după mai bine de opt ani de operații ale Forței Multinaționale în Irak, situația nu numai că nu s-a stabilizat, ci, dimpotrivă, pare mult mai complexă. Interesul internațional este permanent menținut într-o zonă de conflict cu impact major asupra lumii. Tot mai mulți actori geopolitici se implică și propun soluții.

Dincolo de aceste considerații care descriu evenimente în derulare, soldate din nefericire cu zeci și sute de victime, cu mii și mii de refugiați din zonă, sunt voci optimiste ce întrevăd soluții de pacificare a zonei. Cu toate acestea, personal consider că este încă un drum greu de parcurs până când, cu soluții politice ori militare, un areal istoric foarte zbuciumat – încurcat de coloniști acum multe sute de ani – poate ajunge la o

<https://www.google.ro/search?q=troops+roumaine+in+irak>

stare de normalitate într-un răstimp atât de scurt care este istoria noastră contemporană. Ori, poate, poporul irakian este sortit să plătească un preț prea scump pentru îndelungata sa istorie și pentru imensele sale bogății ale subsolului. Viitorul este cel care va decide.

Din partea noastră, a românilor numai gânduri de bine pentru poporul irakian, așa cum am făptuit-o prin lucrările inginerilor și muncitorilor care au construit mult și temeinic pe țărâm irakian în vremuri nu prea îndepărtate. Cât timp noi, militarii români, am fost prezenți în Irak între 2003 – 2009, am simțit recunoștința populației irakiene, motiv pentru care îi mulțumim!

<https://www.google.ro/search?q=troops+roumaine+in+irak>

NĂENI, REPERE DE ISTORIE ȘI ARTĂ

----- Plutonier adjutant principal Sandu Popa, Divizia 2 Infanterie „Getica”

Localitatea este situată în zona viticolă Dealul Mare, în vestul județului Buzău (GPS: 45.09174, 26.492136), la 90 km de aeroportul Otopeni, 250 km de portul Constanța și 35 km de orașul Buzău. Accesul se face dinspre Săhăteni, de pe DN 1B, la 7 km spre nord. Localitatea este traversată de DJ 205 (Sărata Monteoru - Pietroasele - Năeni - DN 1B).

Comuna Năeni are cinci sate: Fântânele, Fiștești, Năeni, Proasca, Vârf și aproximativ 2.000 de locuitori. Principalele ocupații ale acestora sunt viticultura, creșterea animalelor și cioplitul pietrei.

Relieful este divers, plecând de la câmpia Săhăteniului, în sud și urcând spre nord, pe dealuri cu viță de vie, pomi fructiferi, pășuni, cât și pădure de foioase sau pin. Altitudinea variază între 100 și 600 m.

Potențialii investitori primesc teren, iar la fața locului găsesc mână de lucru ieftină.

Istoric

Localitatea Năeni datează încă din epoca pietrei, dovada fiind uneltele din piatră (dălți, ciocane) descoperite în grotelile ce au fost locuite și care încă există în cariera de piatră.

Urme ale locuirii au fost găsite și de la începutul epocii bronzului în zona Zănoaga și pe dealul Colarea. Lângă Biserica dintr-o Piatră a fost descoperită o necropolă tracică (800 - 600 î.c.), cu morminte cioplite în piatră. Materialul arheologic se află la muzeele de istorie din Buzău și București.

Străvechea tradiție a cioplitului în piatră se păstrează și astăzi, intactă, la Năeni, un loc în care calcarul este la el acasă. Meseria de pietar a fost purtată din generație în generație încă din epoca pietrei și transformată, cu timpul, în artă. Obiectele lucrate de pietararii de aici, cam ultimii din țară care se mai ocupă cu așa ceva, sunt foarte căutate.

Tabăra de sculptură în piatră

În anul 1985 se închidea la Măgura tabăra de sculptură în aer liber. În anul următor, ideea unei noi tabere a fost preluată și continuată de Gabriel Manole, un entuziast profesor din Slobozia. Locul ales: un foarte pitoresc vârf de deal din Năeni, denumit Tigoarea. Aici, sub îndrumarea meșterului Manole, copiii talentați din Slobozia, Năeni și Chișinău aveau să-și încerce forțele cu calcarul extras dintr-o carieră din apropiere, vară de vară, până în anul 1988, când și această tabără a fost închisă. În 2009, la inițiativa primarului Marian Apostol, tabăra s-a redeschis. Un grup de elevi ai Liceului de Artă din Buzău, îndrumat

de profesorii Ciprian Dominoski și Ana Panaitescu a realizat aici, dintr-o gresie galbenă recent descoperită, un complex numit *Dacologie*. De remarcat vârsta fragedă a artiștilor care s-au exprimat aici: până în 14 ani. Dealul pe care se află tabăra are un nume parcă predestinat: *Tigoarea* = loc sacru (greaca veche). Tabăra este situată într-un punct cu o belvedere de invidiat. Spre nord pot fi admirate crestele munților Carpați, iar spre sud se vede ca în palmă Bărăganul.

sursa:

<http://www.turismbuzau.ro/ghid-atractiv-obiective-turistice-naeni/141-galerie-foto-glasul-pietrei.html>

9 mai în garnizoana Buzău

Sărbătorirea Zilei Independenței de Stat a României, Zilei Victoriei Coaliției Națiunilor Unite în cel de-al Doilea Război Mondial, dar și a Zilei Europei în garnizoana Buzău

Cadre militare active, în rezervă și în retragere, veterani de război și reprezentanți ai autorităților publice locale buzoiene, au participat în data de 9 mai a.c., la ceremonia militară organizată la Monumentul Eroilor Neamului din Buzău, cu prilejul sărbătoririi Zilei Independenței de Stat a României, Zilei Victoriei Coaliției Națiunilor Unite în cel de-al Doilea Război Mondial, dar și a Zilei Europei.

Activitățile organizate de către militarii Garnizoanei Buzău, au cuprins un ceremonial militar și religios.

Despre importanța zilei de 9 mai au vorbit autoritățile locale și comandantul Diviziei 2 Infanterie „Getica”, generalul-maior dr. Petrică-Lucian FOCA.

... „Aniversăm aceste evenimente într-un moment în care procesul de modernizare a instituției militare dovedește că ne aflăm pe drumul ascendent, singurul în măsură să asigure ridicarea capacității operaționale și de ripostă adecvată noilor tipuri de conflicte și provocări, răspunzând menirii de apărare a țării și forță de stabilitate în structurile de securitate europene și euroatlantice...”

Astăzi, 9 Mai, este o zi a solidarității, o zi a unității, o zi a bucuriei, a declarat comandantul diviziei la începutul alocuțiunii.

După depunerea coroanelor și a jerbelor de flori la monument, Garda de Onoare și muzica militară au defilat în fața asistenței.

Mastru militar clasa I Iulian Cadulencu

Întâlnire între eroii generației de ieri și eroii generației de astăzi

În contextul activităților prilejuite de sărbătorirea Anului Veteranilor de Război, la nivelul garnizoanelor Focșani și Buzău continuă seria evenimentelor dedicate aniversării veteranilor de război din România.

Astfel, comandantul garnizoanei Buzău, general-maior Lucian Foca, însoțit de vicepreședintele Asociației Naționale a Veteranilor de Război „Mihai Viteazul” – Filiala Buzău, generalul de brigadă în retragere Nicolae Enache și de președintele Filialei Buzău a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră „Mareșal Alexandru Averescu” colonelul în rezervă Gheorghe Bălăceanu, s-au deplasat la Brigada 282 Infanterie Mecanizată „Unirea Principatelor” din Focșani pentru a participa la o întâlnire de suflet între eroii generației de ieri, generalul de brigadă în retragere Nicolae Enache și generației de azi, plutonierul adjutant principal Florinel Enache.

Au fost momente emoționante, când generalul de brigadă în retragere Nicolae Enache și plutonierul adjutant principal Florinel Enache au depănat amintiri, povestind ca de la tată la fiu, clipele de cumpănă prin care au trecut, despre gândurile care i-au încercat precum și despre grijile cotidiene. Nimic nu poate fi mai impresionant decât poveștile trăite alături de camarazi în timpul misiunilor executate relatate chiar de către protagoniștii acestora.

Un alt moment emoționant al întâlnirii l-a constituit oferirea plutonierului adjutant principal Florinel Enache a Drapelului României și a unei diplome care conferă calitatea de membru de onoare al Asociației Naționale a Veteranilor de Război „Mihai Viteazul” – Filiala Buzău, de către generalul de brigadă Enache Nicolae, în semn de respect, ca recunoștință pentru faptele și curajul dovedit în timpul misiunii din Afganistan și din partea Filialei Buzău a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere „Mareșal Alexandru Averescu”, colonelul în rezervă Gheorghe Bălăceanu i-a oferit o diplomă de onoare în semn de înaltă apreciere a modului exemplar și a spiritului de sacrificiu dovedit.

Plutonierul adjutant principal Florinel Enache, vădit emoționant de importanța evenimentului la care participă a ținut să mulțumească tuturor și le-a transmis oaspeților gândurile sale de recunoștință.

Românii nu-și uită eroii. Armata României nu-și uită eroii. Îi cinstesc, îi prețuiesc și îi respectă pe toți cei care, prezenți atât în cele două conflagrații mondiale dar și în acțiunile de combatere a terorismului și menținerea păcii din teatrele de operații, au spus „prezent” la datorie.

Ei sunt cei care au pus, mai presus de orice, dragostea față de țară, consfințită prin însăși jurământul pe care l-au depus ca orice militar.

„Jur să-mi apăr țara, chiar cu prețul vieții”...

Locotenent-colonel Toni Ene

ZIUA EROILOR ÎN GARNIZOANA BUZĂU

De Ziua Înălțării Domnului, mare sărbătoare creștină, care comemorează înălțarea la cer a lui Iisus din Nazaret, la 40 de zile după Înviere este celebrată Ziua Eroilor, sărbătoare națională a poporului român, în memoria celor căzuți de-a lungul veacurilor pe câmpurile de luptă, pentru credință, libertate, dreptate și pentru apărarea țării și întregirea neamului.

La Buzău, începând cu orele 12, după ce clopotele bisericilor au răsunat, militarii garnizoanei în colaborare cu autoritățile publice locale au organizat o ceremonie militară cu depunere de coroane, jerbe și flori la Monumentul „Regimentului 48 Infanterie” din Parcul Eroilor.

După serviciul religios oficiat și alocuțiuni în memoria eroilor căzuți de-a lungul timpului pe câmpurile de luptă, au fost depuse coroane și jerbe de flori la monumentul eroilor.

Activitatea s-a încheiat cu defilarea gărzii de onoare și a muzicii militare.

Manifestări dedicate acestei zile s-au desfășurat în comuna Spătaru la bustul generalului Ștefan Gușă precum și în comuna Cătina unde a fost dezvelit Monumentul eroilor din cele două războaie mondiale.

La activități au participat oficialități locale civile și militare, reprezentanți ai instituțiilor publice, cadre militare active, în rezervă și retragere, veterani de război, mass-media locală și corespondenți mass-media centrale.

Omagierea eroilor patriei își are punctul de origine în contextul creat după Primul Război Mondial când, prin semnarea acordurilor de pace de la Paris (1919-1920), țara noastră reușea să obțină recunoașterea internațională a îndeplinirii unui deziderat național, făurirea României Mari. Acest moment de împlinire națională nu ar fi fost posibil fără jertfa a circa 330.000 de militari români căzuți la datorie pe câmpurile de luptă în bătăliile primei mari conflagrații mondiale.

În semn de recunoștință pentru efortul și dăruirea militarilor s-a hotărât, prin Decretul-lege nr. 1693 din 4 mai 1920, ca Ziua Eroilor să fie decretată sărbătoare națională și să fie celebrată, „cu mare fast religios, școlar, militar și național”, în Ziua Înălțării Domnului (a 40-a zi de la Sfintele Sărbători de Paște). Decizia a fost preluată de Parlamentul României în anul 1995, iar în anul 2003, prin Legea privind regimul monumentelor și operelor comemorative de război, sărbătoarea Înălțării Domnului a fost proclamată drept sărbătoare națională a poporului român.

Locotenent-colonel Toni Ene

Evaluarea geniștilor buzoieni

În perioada 18-22 mai 2015, la Batalionul 3 Geniu „General Constantin Poenaru” s-a desfășurat un exercițiu de evaluare cu trupe în teren, în baza unui scenariu semi-fictiv, adecvat îndeplinirii obiectivelor de instruire ale participanților, destinat evaluării capacității operaționale a Detașamentului Purificare Apă din cadrul batalionului, prin executarea unor misiuni de sprijin general de geniu în poligon.

Procesul de planificare, organizare, desfășurare și analiză a exercițiului de evaluare operațională „CÂLNĂU 15”, s-a desfășurat în poligonul Călnău și într-un raion situat la 2 km amonte pod Mărăcineni, în scopul asigurării cadrului operațional a evaluării operaționale a Detașamentului Purificare Apă, prin exersarea sarcinilor specifice, pentru sprijinul general de geniu.

La finalul evaluării comandantul Diviziei 2 Infanterie „Getica”, general-maior dr. Lucian Foca a precizat că în urma verificării a fost atins obiectivul de a asigura condițiile îndeplinirii standardelor de planificare și execuție a misiunilor probabile, prin familiarizarea întregului personal implicat și exersarea procesului de planificare la nivelul Detașamentului Purificare Apă.

Comandantul diviziei a mai precizat că Batalionul 3 Geniu „General Constantin Poenaru”, ca unitate tactică în subordinea comandamentului Diviziei 2 Infanterie „Getica”, a evoluat continuu, atât ca structură, cât și ca dotare, dezvoltarea fiind permanent în pas cu evoluțiile științifice și tehnologice ale vremii, ajungând astăzi să folosească sisteme complexe de purificare a apei, apreciind totodată efortul militarilor geniști, printr-o vizualizare clară a profesionalismului și a modului prin care se instruiesc.

Maistru militar clasa I Iulian Cadulencu

ZIUA COPILULUI LA BUZĂU

Luni, 1 iunie 2015, cu ocazia sărbătoririi „Zilei Copilului”, Asociația Soțiilor de Cadre Militare din România – filiala Buzău, cu sprijinul militarilor din cadrul Diviziei 2 Infanterie „Getica”, au participat alături de jandarmi, polițiști și pompieri, în Parcul Crâng la o manifestare organizată de Primăria municipiului Buzău.

Nu au lipsit tobogane și saltele gonflabile, mașinuțe electrice și biciclete de familie, ateliere de pictură pe față, expoziție cu tehnica din dotare.

Organizată după un concept modern, cu o diversificare culturală și educațională, Ziua Copilului a adus aici, la Buzău, bucuria și zâmbetul inocenței, copiii bucurându-se de surprizele pregătite de către organizatori.

Seara, muzica reprezentativă a Diviziei 2 Infanterie „Getica” a oferit buzoienilor un concert de promenadă, abordând cel mai diversificat repertoriu (marșuri, polci, valsuri, jazz, muzică internațională, folclor autentic) culegând aplauzele și stima auditoriului.

Manifestările prilejuite de Ziua Copilului au continuat sâmbătă 6 iunie în intervalul orar 10.00-13.00, printr-o acțiune creativ-artistică-educțională, (devenită deja o frumoasă tradiție - certificată prin succesul edițiilor consecutive), organizată -oferită- de către Asociația Soțiilor de Cadre Militare din România, filiala Buzău.

Astfel, aproximativ 400 de copii, ai căror părinți își desfășoară activitatea în unitățile militare din garnizoana Buzău, au fost sărbătoriți printr-o multitudine de activități interactive. Spațiul de joacă pus la dispoziție de o importantă unitate militară, a fost preț de câteva

ore paradisul copiilor dar și al adulților care au dorit să-și amintească de vremurile minunatei copilării. Acesta a fost transformat într-un tărâm de basm, un ținut în care nu există granițe și totul este posibil: poveștile prind viață, eroi celebri îți devin prieteni, dorințele sunt îndeplinite, iar surprizele te întâmpină la fiecare pas. Nu a fost doar sărbătoarea celor mici, deoarece EI, COPIII, antrenează în frenezia bucuriei inocente atât pe părinții lor, dar mai ales pe BUNICII grijulii, atenți și afectuoși, permanent iertători a micilor și nevinovaților lor greșeli, săvârșite fără intenție, pe tot timpul copilăriei.

Pe o vreme superbă și într-un cadru frumos creat de personajele din desene animate și filme pentru copii, celor mici le-au fost satisfăcute toate capriciile și au fost răsfățați așa cum au meritat în această zi deosebită. Ei au avut parte de muzică, dans, jocuri și concursuri, s-au întâlnit cu personajele lor preferate și au zburdat vesel printre spiriduși, marionete și clovni. Copiii și nu numai s-au putut bucura de facilitățile puse

la dispoziție de către asociația buzoiană, dar și de către militarii buzoieni. Tobogane și saltele gonflabile, mașinuțe electrice și biciclete de familie, ateliere de pictură pe față, expoziție cu tehnica din dotare, poligon de paint-ball, un atelier pentru radioamatori, dar și un loc de lansare a baloanelor. Momentele artistice au captat atenția micilor invitați, toate acestea fiind susținute în permanență de acordurile minunate ale Muzicii Militare a Garnizoanei Buzău.

...Ziua Copilului este o bucurie și pentru noi, cei mari, care ne aducem aminte de anii copilăriei. Acțiunea organizată astăzi de către o echipă inimoasă dar și după un concept modern, cu o diversificare culturală și educațională, a adus aici, la Buzău, bucuria, candoarea și zâmbetul inocenței, indiferent de vârstă, vă mulțumim că ne-ați fost alături. ..., a declarat doamna Cornelia Foca, președintele Asociației Soților de Cadre Militare din România, filiala Buzău, la sfârșitul activității.

Alături de copii s-au aflat și comandantul garnizoanei, general-maior dr. Petrică-Lucian Foca dar și prefectul județului Buzău, George Sava.

Locotenent-colonel Toni Ene
Maistru militar clasa I Iulian Cadulencu

SESIUNE DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE LA ȘCOALA DE APLICAȚIE PENTRU FORȚELE AERIENE „AUREL VLAICU”

În zilele de 4 și 5 iunie a.c., la Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene „Aurel Vlaicu” de la Ziliștea-Boboc, a avut loc cea de a VII-a ediție a *Sesiunii de comunicări științifice - „Forțele Aeriene ale României: Integritate, Devotament, Tenacitate”*.

Manifestarea a fost deschisă printr-o alocuțiune susținută de gl. fl. aer. dr. Florentin Brătulescu și de un cuvânt de întâmpinare al cдор. Nicolae Tănăsie, comandantul S.A.F.A. Prof. Ștefan Iovan a prezentat celor sosiți la sesiune un eseu *Despre libertate*, iar prof. univ. dr. Jipa Rotaru a dat citire *Mesajul Academiei Oamenilor de Știință din România*.

Pe parcursul celor două zile, sesiunea s-a desfășurat pe două secțiuni:

1. Doctrină, instruire, înzestrare - coord. cдор. dr. Marius-Adrian Nicoară;

2. Tradiție și continuitate, personalități, acțiuni militare (1945–2015) - coord. cдор. dr. Jănel Tănase.

Printre participanții la sesiune am remarcat prezența unor personalități din domeniul istoriei și istoriei aviației, precum: prof. univ. dr. Ion Scurtu, cercet. prof. univ. dr. Valeriu Avram, cдор. (r) prof. univ. dr. Aurel Pentelescu, gl. (rtr) Iosif Rus, gl. bg. (r) prof. univ. dr. Gheorghe Văduva, col. (r) prof. univ. dr. Constantin Hlihor ș.a.

La sfârșitul primei zile, invitații la sesiune au participat la un program social, cuprinzând, printre altele, vizitarea Mănăstirii-cetate Bradu, loc de refugiu, la vreme de restriște, pentru familia lui Constantin Brâncoveanu.

Cea de a doua zi a manifestării a debutat în amfiteatrul școlii, unde gl. fl. aer. dr. Florentin Brătulescu a acordat „Emblema de Onoare a S.M.F.A” prof. univ. dr. Jipa Rotaru și gl. fl. aer. (r) Radu Theodoru, scriitor, cunoscut mai ales prin romanele sale istorice.

Programul a continuat în holul central C.I.F.A., cu lansări și prezentări de carte:

- Gl. fl. aer. (r) Radu Theodoru, cдор. dr. Marian

Gl. fl. aer. (r) Radu Theodoru, cдор. dr. Marian Moșneagu și col.dr. Mircea Tănase

Moșneagu, *Comandorul aviator Lazăr Munteanu. Cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul”. Biografie de război;*

- Col. dr. Mircea Tănase, *Căpitanul Mihail Țanțu. Faptele, mărturisirea și osânda unui cavaler;*

- Cercet. prof. univ. dr. Valeriu Avram, prof. Valeriu Nicolescu, *Războiul aerian deasupra României (1916-1918) oglindit în memorii, jurnale de front, carnete de zbor și rapoarte;*

- Cercet. prof. univ. dr. Valeriu Avram, cдор. dr. Marius-Adrian Nicoară, *Afacerea Carp între adevăr și mistificare;*

- Cдор. (r) Neagu Stan, *Drumul vieții mele către universul aerian;*

- Cдор. (r) Vasile Florea, *Comuna Odobești. Izvor de istorie, tradiții și valori culturale.*

S-a continuat cu prezentarea comunicărilor, lucrările selectate urmând să fie publicate în volumul „FORȚELE AERIENE ALE ROMÂNIEI: INTEGRITATE, DEVOTAMENT, TENACITATE. Doctrină, instruire, înzestrare. Tradiție și continuitate, personalități, acțiuni militare (1945 – 2015)”.

După închiderea sesiunii, participanții la manifestare au fost invitați să asiste, sâmbătă, 6 iunie a.c., la mitingul aviatc „BOBAS-2015”, prilej de a viziona în direct și în premieră avioanele F-16, sosite de la baza aeriană Câmpia Turzii și pilotate de aviatori din cadrul Forțelor Aeriene Portugheze.

Viorel Frîncu

10 Iunie

ZIUA PARAȘUTIȘTILOR MILITARI ROMÂNI

Noi îl privim pe Dumnezeu așa cum aviatorii își privesc parașuta; ea este acolo pentru urgențe, dar pilotul speră să nu trebuiască să o folosească niciodată.

Parașutismul militar românesc nu s-a născut la Buzău, dar cu certitudine se simte aici ca la el acasă. Din cei 74 de ani de existență, 64 dintre aceștia sunt legați direct și indisolubil de Buzău, orașul cupolelor de mătase.

Odată cu dislocarea în 1951 a Batalionului 1 Parașutiști, cazărmile de la poarta Crângului respiră văzduh, libertate, transpirație și uneori, din păcate, sânge.

Parașutismul este una din activitățile umane care îi aduce, pe cei care îl practică, mai aproape de Creator, pentru că acolo, între cer și pământ, ești, fie și numai pentru câteva zeci de secunde, doar tu și El.

Parașutismul este o adevărată școală a curajului care te ajută să îți depășești limitele, îți dă încredere în forțele tale și te învață să prețuiești cu adevărat viața.

Dincolo de tot ceea ce s-a scris și se va scrie despre parașutism, trebuie să știi că parașutiștii se fac și nu se nasc. Inteligență, curaj, pasiune, riscuri asumate, condiție fizică foarte bună, adrenalina și îndemânare sunt doar câteva din ingredientele acestei minunate meserii-pasiune. Doresc să le mulțumim pe această cale tuturor instructorilor, de cele mai multe ori anonimi, care au pus umărul și priceperea la crearea a zeci și zeci de generații de parașutiști care au dus faima unităților din Crâng dar și a orașului Buzău peste tot în țară și în foarte multe locuri din lumea largă.

Vreau să știți, dragi cititori, că în anul 2015 „Memorialul General Grigore Baștan” va reveni acolo unde îi este locul, pe aerodromurile și terenurile de instrucție din Buzău, iar în 2016, când se vor împlini 75 de ani de parașutism militar în România și 30 de ani de la înființarea primei structuri de învățământ de parașutism militar, care acum poartă numele de Centrul de Instruire pentru Operații Speciale „General-maior Grigore Baștan”, acest concurs va deveni unul internațional.

Întrucât parașutiștii militari și cei civili au fost dintotdeauna înfrățiți așa vrea să vă reamintesc că, tot aici, la Buzău, s-a născut, crescut și format, unul dintre cei mai mari parașutiști români – Alex Nicolau, cel care în 2010 a cucerit titlul de campion mondial de parașutism la juniori și care, alături de foștii noștri colegi Ramiro Nicolau și Florin Ioniță, face ca această înfrățire a omului cu văzduhul să fie accesibilă unor categorii mult mai largi de oameni.

În încheiere așa vrea să îmi permiteți să mă refer la cei fără de care, visul și „nebunia” noastră nu ar fi posibile – piloții de aeronave. Pentru profesionalismul, dăruirea și ajutorul vostru vă mulțumim dragi frumoși eroi ai zărilor albastre.

Tuturor parașutiștilor, foști sau actuali un **La mulți ani!** plin de speranță.

Locotenent-colonel Dragoș Axinia - Centrul de Instruire pentru Operații Speciale „General-maior Grigore Baștan”

SEMPER DIGNITATE FIDELIS PATRIAE**15 APRILIE 2015 – 5 ANI DE LA ÎNFIINȚAREA
DIVIZIEI 2 INFANTERIE „GETICA”**

Joi 16 aprilie 2015, la sediul comandamentului Diviziei 2 Infanterie „Getica” a avut loc o adunare festivă, dedicată aniversării a 5 ani de la înființarea Marii Unități.

În baza Ordinului ministrului apărării naționale nr. M.S. 45 din 14.04.2010 și a ordinului SMG/S 43 din 14.04.2010, începând cu data de 15.04.2010, Comandamentul Operațional Întrunit „Mareșal Alexandru Averescu” se transformă, constituindu-se astfel comandamentul Diviziei 2 Infanterie, structură care preia cu aceeași dată tradițiile Armatei a 2-a și ale Comandamentului Operațional Întrunit „Mareșal Alexandru Averescu”.

Divizia 2 Infanterie este o mare unitate cu misiunea de a asigura instruirea pentru realizarea nivelului de operaționalizare necesar comandamentului și structurilor

subordonate, în scopul participării la acțiuni de sprijin intern și stabilitate în teatrele de operații externe, de a planifica și executa operații pe teritoriul statului român sau în afara acestuia.

Foaia de parcurs a comandamentului diviziei și implicit al structurilor subordonate a fost una marcată de o multitudine de activități deduse din misiunile de bază ale diviziei, atât în domeniul instrucției și exercițiilor, a intervențiilor în situații de urgență cât și al activităților colaterale la nivelul garnizoanei transpuse prin acțiuni comune care au vizat atât ceremoniile militare cât și dezvoltarea numeroasele proiecte ce au dus la implicarea instituției militare în comunitatea locală.

Anul 2015 reprezintă un an al provocării profesionale, provocare care are la bază, numărul mare de

activități și exerciții interne și internaționale cu derulare în „cascadă”, pe care comandamentul diviziei împreună cu unitățile subordonate le are de desfășurat, alături de partenerii din NATO, atât pe teritoriul național cât și în străinătate.

Comandantul Diviziei 2 Infanterie „Getica”, general-maior dr. Lucian Foca, prezent la adunarea festivă, a mulțumit camarazilor pentru modul în care și-au adus contribuția în acești cinci ani la afirmarea și recunoașterea diviziei ca unitate etalon a Armatei României...

...a fi militar nu este o meserie oarecare, este o vocație și un drum pe care îl urmează doar cei care își iubesc patria și care cred cu adevărat în valorile ei și că nimic din toate aceste realizări nu ar fi fost posibil fără implicarea nemijlocită și totală a întregului corp de cadre militare și personal civil contractual, am reușit pentru că am acționat ca o singură echipă, de la general la soldat, animați de credința că merită să facem acest efort pentru noi și pentru cei care ne vor urma...

Aici, la Buzău și-au dat întâlnire militarii, spre a-și veghea strămoșii de sub brazdă și pruncii înălțându-se spre lumină.

Din munca zilnică a acestor oameni, din neodihna lor și din clipele mult prea sărace însă de liniște, pe care le-au avut, s-a întrupat o lecție de istorie. Nume de generali și comandanți.... Dar au mai fost și alții de care vom pomeni de-a pururi.

O lecție pe care suntem datori să o învățăm și să o spunem mai departe copiilor, copiilor noștri.

Locotenent-colonel Toni Ene

Ziua Veteranilor de Război

Pe 29 aprilie 2015, militarii Garnizoanei Buzău, în colaborare cu Asociația Națională a Veteranilor de Război - filiala Buzău și autoritățile administrației publice locale, au sărbătorit „Ziua Veteranilor de Război” - o zi specială, un moment de referință pentru a cinsti și omagia venerabilii ostași ai țării, care au oferit de-a lungul timpului lecția demnității și a patriotismului pentru că ei, veteranii de război sunt cei care au demonstrat că iubirea de țară este cea mai nobilă virtute, pentru care merită și trebuie să lupti până la sacrificiul suprem.

Ceremonia militară și religioasă de depunere de jerbe și coroane de flori, dedicată acestui eveniment, s-a desfășurat începând cu ora 10.00 la „Monumentul Eroilor Neamului” din Buzău.

În cadrul activității, după intonarea imnului de stat al României și săvârșirea serviciului religios, s-a dat citire mesajului ministrului apărării naționale cu ocazia sărbătorii Zilei Veteranilor de Război, ...dumneavoastră, veteranii de război, sunteți pentru noi, copiii, nepoții și strănepoții domniilor voastre, un exemplu de patriotism curat, exprimat prin fapte și nu prin vorbe meșteșugite, trăit cu suferință și durere în urma rănilor și mutilărilor, dar, în același timp, cu demnitate și cu onoare...

iar generalul de brigadă în retragere Nicolae Enache a vorbit despre însemnătatea acestui eveniment:

... anii au trecut, veteranii au îmbătrânit, au părul albit, dar și astăzi își aduc aminte de ororile războiului, de foștii lor camarazi de care s-au despărțit datorită timpului. Azi să-i onorăm prin clipe de adâncă tăcere a reculegerii noastre...

După depunerea de jerbe și coroane de flori la monumentul eroilor, militari din Batalionul 47 Comunicații și Informatică au prezentat un exercițiu de îndemânare și mânăuire a armei - Drill Team.

Ceremonia s-a încheiat cu darea onorului și defilarea gărzii de onoare aparținând garnizoanei Buzău.

La activitate au participat comandantul Diviziei 2 Infanterie „Getica”, general-maior dr. Petrică-Lucian FOCA, reprezentanți ai autorităților locale, ai societății civile, elevi, veterani de război, cadre militare în activitate, în retragere și rezervă.

Anul 2015 a fost declarat „Anul veteranilor de război”, dedicat marcării a 70 de ani de la încetarea celui de-Al Doilea Război Mondial.

Decizia a fost luată de către Guvernul României (Hotărârea de Guvern nr. 1222/2007), la propunerea Ministerului Apărării Naționale, având în vedere contribuția majoră a armatei române la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial.

În județul Buzău, mai sunt în viață 516 veterani, pe care armata și autoritățile publice au obligația morală să-i onoreze așa cum se cuvine.

Locotenent-colonel Toni Ene

Acordați 2% din impozitul anual pe venit Fundației „Mareșal Alexandru Averescu”,
(organizație nonprofit, de utilitate publică, recunoscută conform HG 860 din 12.11.2013)
pentru a reda patrimoniului național o clădire istorică
CERCUL MILITAR BUZĂU

Detalii de completare și trimitere a formularului 230 pe site-ul
www.fundatia-averescu.ro

Constam
Construim împreună

FUNDAȚIA
GENERAL ȘTEFAN GUȘĂ

CONSILIUL JUDEȚEAN BUZĂU

Decorațiuni Piatră
pentru curte și grădină

Calcar de Năieni

www.decoratiunipiatra.ro

editgraph
editura - tipar offset - tipar digital

NETDATA
online solutions

Fundația „Mareșal Alexandru Averescu”
Buzău, Bulevardul Unirii nr. 140
www.fundatia-averescu.ro